

- การอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาการเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยภาคกลาง
และภาคตะวันออก
อนุกุล พลศิริ กัญจนดา ตีลปะกิจยาน กนกวรรณ ทองดำสิง และเหมือนแพร รัตนศิริ..... 91
- การวิเคราะห์แผนผังสายธารคุณค่าของห่วงโซ่อุปทานข้าวไรซ์เบอร์รี่ ในภาคเหนือ
ธรรมศักดิ์ ด้วยเทศ..... 104
- อาหารไทยในวัฒนธรรมข้าว
ภูษิษฐ์ สว่างสุข..... 114
- การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนในกระบวนการวิชาเทคนิคในการจัดเก็บความรู้
สวรยา แสงสุข 136
- องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาในการเข้าสู่
ประชาคมอาเซียน : การศึกษาเชิงเปรียบเทียบของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง
และมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
เอมอร ตีสปัญญา และสุวิษา ศรีถาน 143

Ramkhamhaeng Research Journal of Humanities and Social Sciences

ปีที่ 20 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2560 Vol. 20 No.2 July - December 2017

- ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติต่อการใช้กระบวนการ
พยาบาลกับความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของผู้สำเร็จการศึกษา
หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี
วิมลนิจ สิงหะ และวไลยนารี พรหมลา..... 1
- การศึกษาอิทธิพลของลักษณะบุคลิกภาพทำองค์ประกอบและเจตคติต่อแรงงาน
ต่างด้าวที่มีต่อการตั้งใจลาออกจากงาน โดยมีความพึงพอใจในงานเป็นตัวแปรสื่อ
ของพนักงานไทยในสถานประกอบการในจังหวัดสมุทรสาคร
ถาวร เนตรนันท์..... 10
- การบริหารการพัฒนาการศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน : กรณีศึกษา
โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
ชุกฤษีเย๊ะ ทะยีสะอะ..... 31
- การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษาชายรักชาย
ประวีญา ณีฐากรกุล และจรนิต แก้วกั้ววาล 44
- สัมพันธบทของเซกสเปียร์และบริบทที่มักปรากฏในวรรณกรรมตะวันตก
Ian James Sanderson 60
- ความรู้ทางด้านวากยสัมพันธ์ภาษาอังกฤษช่วยพัฒนานักศึกษา
ระดับมหาวิทยาลัยได้อย่างไร
Orpheus Stephens..... 71
- การวิเคราะห์และการประมวลตัวแบบพฤติกรรมผู้บริโภค
สมจิตร ล้วนจำเริญ..... 82

Ramkhamhaeng Research Journal of Humanities and Social Sciences Vol. 20 No. 2 July - December 2017

Ramkhamhaeng University

สถาบันวิจัยและพัฒนา
อาคารสุโขทัย ชั้น 12 มหาวิทยาลัยรามคำแหง
หัวหมาก บางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240
โทรศัพท์ 0-2310-8119 โทรสาร 0-2310-8696

สพ.17XXX

วารสารวิจัยรามคำแหง
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

<http://www.rd.ru.ac.th>

วารสารวิจัยรามคำแหง

ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ผู้จัดพิมพ์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ที่ปรึกษาบรรณาธิการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วุฒิศักดิ์ ลากเจริญทรัพย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญชาล ทองประยูร
รองศาสตราจารย์ ดร.มณี อัครวานนท์

อธิการบดีมหาวิทยาลัยรามคำแหง
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการและประกันคุณภาพ
อดีตผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

บรรณาธิการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรชัย วงศ์วาสนา

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

กองบรรณาธิการ

สาขาวิทยาศาสตร์
และเทคโนโลยี

ศาสตราจารย์ ดร.สนธิ อักษรแก้ว
ศาสตราจารย์ ดร.ประสาธ สืบคำ
ศาสตราจารย์ ดร.กฤษณะ สาคริก
ศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ สุขสำราญ
ศาสตราจารย์ ดร.งามผ่อง คงคาทิพย์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุทัศน์ สุนิประเสริฐ
รองศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ มีเวที
รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยณรงค์ คันทพนิต
รองศาสตราจารย์ ดร.มาลี ณ นคร
รองศาสตราจารย์ ดร.เจริญ นิตธรรมยง
รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณมา ตั้งเจริญชัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สมนึก บุญเกิด
รองศาสตราจารย์ ดร.ไทยถาวร เลิศวิทยาประสิทธิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธรรมศักดิ์ ยี่มิน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิมล จันท์แจ่ม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ ไรจนกิจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิติกานต์ กร้ามาตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณัทธ์ คงสง

สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
สถาบันคลังสมองแห่งชาติ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สาขามนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์

ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง
ศาสตราจารย์ ดร.สุภาวดี จันทวานิช
รองศาสตราจารย์ ดร.พงษ์ศักดิ์ พันธูลาภ
รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวนีย์ ลิขิตวัฒน์
รองศาสตราจารย์ ดร.ชูชีพ พิพัฒน์ศิริ
รองศาสตราจารย์ ดร.ดุขฎิ โยเหลา
รองศาสตราจารย์ ดร.พรสุข ทุ่งนรินทร์
รองศาสตราจารย์ บุปผา บุญทิพย์
รองศาสตราจารย์ อนุกุล พลศิริ
รองศาสตราจารย์ เอมอร ดิสปัญญา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บงกชรัตน์ เตชะไตรศักดิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ร่าจวน เบญจศิริ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนัยวรรณ ภู่อารีย์
อาจารย์ ดร.กรวิภา สรรพกิจจานง
อาจารย์ ดร.สยามพร โยธาสุมุท

วารสารวิจัยรามคำแหง

ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ฝ่ายจัดทำ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรชัย วงศ์वासนา	ประธานฝ่ายจัดทำ
	อาจารย์ ยิ่งยง เมฆลอย	กรรมการ
	นางสาวสายพิน ริดมัต	กรรมการ
	นางลักขิกา ขจัดภัย	กรรมการ
	นางสาวฐนิตฐา ยิบพิกุล	กรรมการ
	นางญนันทพร กลั่นเจริญ	กรรมการ
	นางสาวจิริยา นาเค	กรรมการ
	นางสาวจิรัฐติกา งามขำ	กรรมการ
	นายอำนาจ สิงห์ตาลกง	กรรมการและเหรัญญิก
	นางสาวแพรวไพไล เจริญสิทธิ์กองคำ	กรรมการและเลขานุการ
	นางบุปผา เอี่ยมเจริญ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

วารสารวิจัยรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ รับผิดชอบและตีพิมพ์บทความวิจัยสาขาวิชาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

กำหนดเผยแพร่ ออก 2 ฉบับต่อปี ตั้งแต่เดือนมกราคม - เดือนมิถุนายน, เดือนกรกฎาคม - เดือนธันวาคม

การเผยแพร่ มอบให้ห้องสมุดหน่วยงานรัฐบาล สถาบันการศึกษาในประเทศ

ข้อมูลการติดต่อ ฝ่ายจัดทำ
กองบรรณาธิการวารสารวิจัยรามคำแหง
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง
อาคารสุขโขทัย ชั้น12 ห้วหมาก บางกะปิ กรุงเทพฯ 10240
โทร. 02-310-8696
Email: ruresearch@ru.ac.th

พิมพ์ที่ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

- บทความทุกบทความได้รับการตรวจสอบถูกต้องทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (peer review)
- มีผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกประจำกองบรรณาธิการมากกว่าร้อยละ 50
- มีบทความจากนักวิชาการภายนอกลงตีพิมพ์ไม่น้อยกว่า 25% ทุกฉบับ
- ข้อความและบทความในวารสารวิจัยรามคำแหงเป็นแนวคิดของผู้เขียน การตีพิมพ์บทความเข้าเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน ไม่ใช่ความคิดเห็นและความรับผิดชอบของคณะผู้จัดทำ บรรณาธิการ กองบรรณาธิการและมหาวิทยาลัยรามคำแหง
- กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์การคัดลอก แต่ควรอ้างอิงแหล่งที่มา

วารสารวิจัยรามคำแหง

ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บทบรรณาธิการ

วารสารวิจัยรามคำแหง ฉบับนี้ เป็นวารสารวิจัยของมหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยสถาบันวิจัยและพัฒนา ซึ่งได้ก้าวเข้าสู่ปีที่ 20 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2560 ซึ่งผ่านการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI (รอบที่ 3) ถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่ 2

สถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบันเข้าสู่ช่วงเวลาของการเปลี่ยนผ่าน อันเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญของสังคมไทย ทุกภาคส่วนของสังคมกำลังเข้ามามีบทบาทในการนำเสนอปรัชญา แนวคิด วิธีการในการขับเคลื่อนกระบวนการทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจของประเทศให้เดินต่อไปตามครรลอง อยู่บนวิถีแห่งความหลากหลาย และความแตกต่างกันทางความคิด ความขัดแย้งทางการเมืองและสถานการณ์ที่เลวร้ายต่าง ๆ จะวนเวียนกลับมาเกิดขึ้นใหม่ตามกลไกประวัติศาสตร์อีกหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับความมากน้อยของสำนึกรับผิดชอบต่อแผ่นดินถิ่นเกิดของคนไทยหรือผู้ที่อาศัยแผ่นดินไทยทุกคน รวมถึงทางภาคส่วนของนักวิชาการที่มีบทบาทสำคัญในการเสนอแนะแนวทางที่ถูกต้อง ผ่านทางการนำเสนอผลงานในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นแหล่งความรู้พื้นฐานในการตัดสินใจอยู่บนฐานทางความคิดทางวิชาการที่น่าเชื่อถือ **แนวและทิศทางของการวิจัยของชาติกำลังมุ่งสู่การนำองค์ความรู้ที่มีสะสมมาจากอดีตมาประยุกต์ใช้ประโยชน์ นำผลการวิจัยจาก "หิ้งสู่ห้าง" ขับเคลื่อนประเทศไทยโดยการใช้งานวิจัยให้สามารถต่อยอดในเชิงพาณิชย์ อันเป็นหนทางหนึ่งที่ทำให้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่ยุคใหม่ที่ดีกว่าเดิมทั้งแนวคิดทางสังคมและความก้าวหน้าของเทคโนโลยี**

กองบรรณาธิการและฝ่ายจัดทำขอขอบพระคุณ ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กับความพยายามในการรักษามาตรฐานวารสารในประเทศไทยให้คงอยู่ในระดับนานาชาติ อันเป็นความก้าวหน้าทางวิชาการที่สำคัญของประเทศไทย และขอขอบคุณนักวิชาการ นักวิจัย ที่ให้เกียรติ ให้ความสนใจและนำบทความอันทรงคุณค่าของท่านมาตีพิมพ์ในวารสารวิจัยรามคำแหง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความไว้วางใจเช่นนี้ตลอดไป

ขอขอบพระคุณ

บรรณาธิการ

ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติต่อการใช้กระบวนการ
พยาบาลกับความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของผู้สำเร็จการศึกษา
หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี
**The Relationship between academic achievement and Attitude toward Nursing
process with Nursing process ability of Graduated Nurses in Bachelor of
Nursing Science Program among Faculty of Nursing Phathumthani University**

วิมลนิช สิงหะ¹ และวลัยนารี พรหมลา¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาล และความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของผู้สำเร็จการศึกษา หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต และความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาลกับความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของผู้สำเร็จการศึกษา หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี ในปีการศึกษา 2555 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 48 คน สุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบบันทึกเกร็ดเจตคติแบบวัดเจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาล และแบบทดสอบความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาล ซึ่งค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัดเจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาลมีค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้เท่ากับ .98 และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลทดสอบ โดยใช้สูตร KR-20 ได้ความเที่ยงเท่ากับ 0.88 ผลการวิจัย พบว่า 1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 58.34 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อยู่ในระดับปานกลาง 2. เจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาลพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาล โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.27) 3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.056$, $p = 0.703$) 4. เจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาลมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.051$, $p = 0.730$) การวิจัยนี้ได้มีข้อเสนอแนะในการนำแนวคิดกระบวนการพยาบาลมาประยุกต์ใช้ในรายวิชาทางการพยาบาลอย่างเป็นรูปธรรม และจัดการเรียนการสอนที่เน้นระบบการคิดให้กับนักศึกษา ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลมากขึ้น

คำสำคัญ : ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาล และความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาล

¹ อาจารย์ประจำคณะพยาบาลศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ABSTRACT

The purposes of this descriptive correlational study were to examine. 1) The academic achievement, attitude toward the use of nursing processes and ability to use nursing processes among graduated students graduated from Bachelor of Nursing Science Program. 2) The relationship between academic achievement and attitude toward the use of nursing processes and ability to use nursing processes among graduated students graduated from Bachelor of Nursing Science Program of the faculty of nursing, Pathumthani University, in academic year 2012. A random sample of 48 graduated students was recruited for this study. Four instruments employed to collect the data consisted of a demographic questionnaire, a cumulative GPA recorded form, an attitude forward the use of nursing process questionnaire, and an ability of the use nursing process exam. The reliability of an attitude forward the use of nursing process questionnaire examined by Cronbach's alpha coefficient was .98; whereas an ability of the use nursing process exam tested by KR-20 was 0.88 The results showed that 1) The academic achievement were at moderate level (58.34%). 2) The attitude to use nursing processes were at high level ($\bar{X}$ = 4.66, S.D. = 0.27). 3) The academic achievement and attitude to use nursing processes had no significant relationships with an ability to use nursing processes (r = 0.056, p = 0.703). 4) The attitude to use nursing processes had no significant relationships with an ability to use nursing processes (r = 0.051, p = 0.730). The study suggested that a concept of nursing processes should be applied to use in nursing subjects. Moreover, learning and teaching should be focused on thinking processes of students. The processes lead to improve the ability to use nursing process.

Keywords : Academic Achievement, Attitude Toward Nursing Process and Nursing Process Ability

บทนำ

การพยาบาลเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างพยาบาลกับผู้รับบริการสุขภาพในการสร้างเสริมสุขภาพการป้องกันการเจ็บป่วย การดูแลรักษา และการฟื้นฟูสภาพของบุคคล ครอบครัวและชุมชน แบบองค์รวม ช่วยในการสร้างพลังอำนาจในการดูแลตนเองของประชาชน ด้วยการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ รวมทั้งในการปฏิบัติการพยาบาลทั้งในภาวะสุขภาพปกติและเมื่อมีปัญหาสุขภาพทั้งในระยะเฉียบพลัน วิกฤติ และเรื้อรัง โดยมีเป้าหมายไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี (คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี, 2555)

การจัดการศึกษาในสาขาพยาบาลศาสตร์มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในการปฏิบัติการพยาบาล การจัดการเรียนการสอนของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี มุ่งพัฒนาความสามารถในการใช้

กระบวนการพยาบาลในการดูแลสุขภาพของบุคคล ครอบครัว และชุมชน ทั้งในภาวะปกติและเมื่อมีภาวะสุขภาพเปราะบางในทุกกระบวนการของการเจ็บป่วย ซึ่งในระหว่างการเรียนรู้การสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัตินั้น อาจารย์ได้ช่วยปลูกฝังและเสริมสร้างเจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาล เพื่อให้นักศึกษาเห็นความสำคัญและพัฒนาทักษะของตนเองเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนดูแลผู้รับบริการเมื่อสำเร็จการศึกษาเป็นพยาบาลวิชาชีพ ในการปฏิบัติการพยาบาลนั้นการใช้กระบวนการพยาบาลเป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับพยาบาลในการค้นหาปัญหาและความต้องการของผู้รับบริการ และเป็นการแสดงถึงเอกลักษณ์ เอกลักษณ์และศาสตร์แห่งวิชาชีพในการสร้างมาตรฐานการพยาบาลแก่รับบริการแต่ละประเภท (วารุณี และยศพล, 2550)

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า มีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาลกับความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข (วิมลนิช, 2549) ผลการวิจัยพบว่า ผู้สำเร็จการศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับปานกลางมีความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลอยู่ในระดับปานกลาง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาล แต่ยังไม่มีการวิจัยเกี่ยวกับการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนตลอดโปรแกรมการศึกษา ในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอกชน ว่าการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผ่านมานั้นทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากน้อยเพียงใด ผู้สำเร็จการศึกษามีความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลอยู่ในระดับใด และยังไม่มีการประเมินเจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาลซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคล

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาล ความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาล และความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาลกับความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาล ของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี และเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตพยาบาลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาล และความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาล ของผู้สำเร็จการศึกษา

หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาลกับความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของผู้สำเร็จการศึกษา หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี

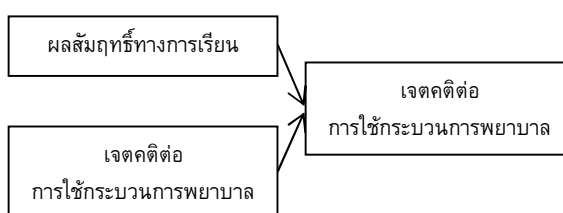
คำถามการวิจัย

1. ผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาล และมีความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลอยู่ในระดับใด

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาลมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานีในทิศทางใด

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้ ใช้กรอบแนวคิดระบบการเรียนการสอนและองค์ความรู้ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาลกับความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาล ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบหาความสัมพันธ์ (Descriptive correlational study) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาล และความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาล และศึกษาความสัมพันธ์

ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาลกับความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี ประชากร คือ ผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ปีการศึกษา 2555 ของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี จำนวน 55 คน และกลุ่มตัวอย่างจำนวน 48 คน ผู้วิจัยสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (บุญใจ, 2550) กำหนดความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือแบบสอบถาม ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ชื่อสถาบันการศึกษา หลักสูตร เพศ และอายุ
2. แบบสอบถามเกรตเจเนลีสสะสมตลอดการศึกษาเป็นข้อคำถามปลายเปิด
3. แบบสอบถามวัดเจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดัดแปลงมาจากแบบวัดเจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาลของ วิมลนิจ (2549) ลักษณะข้อคำถามแบบเลือกตอบมี 5 ระดับ ซึ่งแบ่งเป็น 5 ด้าน คือ ด้านการรวบรวมข้อมูล ด้านการวินิจฉัยการพยาบาล ด้านการวางแผนการพยาบาล ด้านการปฏิบัติการพยาบาล และด้านการประเมินผลการพยาบาล รวมจำนวน 45 ข้อ
4. แบบทดสอบความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาล ผู้วิจัยใช้ แบบทดสอบความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของวิมลนิจ (2549) ลักษณะข้อคำถามแบบเลือกตอบมี 5 ระดับ ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 35 ข้อ มี 6 ด้านการพยาบาลมารดาและทารก การพยาบาลเด็ก การพยาบาลอนามัยชุมชน การพยาบาลผู้ใหญ่ การพยาบาลผู้สูงอายุ และการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช

การหาความตรงและความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

แบบสอบถามวัดเจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาล และแบบทดสอบความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาล ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน มีค่าเท่ากับ 1 ทั้งสองแบบสอบถาม และแบบสอบถามวัดเจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาล มีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Coefficient Alpha) เท่ากับ 0.98 ส่วนแบบทดสอบความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาล คำนวณโดยใช้สูตร KR-20 ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.80

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยเสนอโครงการเพื่อขอรับการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ของมหาวิทยาลัยปทุมธานี และมีการพิทักษ์สิทธิโดยอธิบายให้กลุ่มตัวอย่างทราบถึงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย ขั้นตอนในการเก็บข้อมูลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการทำวิจัย กลุ่มตัวอย่างมีสิทธิในการประเมินตัดสินใจที่จะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมในการวิจัย และสิทธิที่จะขอถอนตัวจากการเข้าร่วมในการวิจัยเมื่อใดก็ได้โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ พร้อมทั้งให้ความมั่นใจกับกลุ่มตัวอย่างว่าจะเก็บข้อมูลที่ได้เป็นความลับไม่เปิดเผยเป็นรายบุคคล แต่จะรายงานข้อมูลเป็นกลุ่ม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ไปยังคณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานีเพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล และชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยพร้อมทั้งขอความร่วมมือในการคัดเลือกผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ตามจำนวน กลุ่มตัวอย่าง
2. ผู้วิจัยชี้แจงผู้สำเร็จการศึกษา หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตทั้งหมด เพื่อทำแบบทดสอบและตอบแบบสอบถามทั้งหมด เกี่ยวกับรายละเอียดคำชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย และลงนามยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย จากนั้นให้นักศึกษาทำแบบวัดเจตคติ

ต่อการใช้กระบวนการพยาบาล และแบบวัดความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาล ตามลำดับ ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการวิเคราะห์สถิติ ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยการคำนวณความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ยของเกรดเฉลี่ยสะสม (GPA)
3. วิเคราะห์เจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาล และความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของผู้สำเร็จการศึกษาโดยการคำนวณค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผลโดยใช้เกณฑ์ที่ตั้งกล่าวมาแล้ว

4. วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาลกับความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาล

ผลการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีจำนวน 46 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 95.83 อายุส่วนใหญ่ อยู่ในช่วง 21-23 ปี คิดเป็นร้อยละ 80
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 58.34 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อยู่ในระดับปานกลาง
3. เจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาลพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาลโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.66, S.D. = 0.27) และแต่ละด้านก็อยู่ในระดับมากที่สุด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของคะแนนเจตคติต่อการใช้กระบวนการ พยาบาลโดยรวมและรายด้าน

เจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาล	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล (ระดับ)
ด้านการวางแผนการพยาบาล	4.72	.35	มากที่สุด
ด้านการรวบรวมข้อมูล	4.68	.31	มากที่สุด
ด้านการปฏิบัติการพยาบาล	4.68	.32	มากที่สุด
ด้านการประเมินผลการพยาบาล	4.62	.32	มากที่สุด
ด้านการวินิจฉัยการพยาบาล	4.62	.34	มากที่สุด
โดยรวม	4.66	.27	มากที่สุด

4. ความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลพบว่า คะแนนความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 19.29, S.D. = 2.61) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 คะแนนความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาล

ตัวแปร	Min	Max	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
ความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาล	13.00	24.00	19.29	2.61	ปานกลาง

5. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาลกับความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลอย่าง

ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .056$, $p = .703$) เจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาลมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .051$, $p = .730$) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาล และความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาล

ตัวแปรที่ศึกษา	ความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาล
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	.056
เจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาล	.051

$P > .05$

สรุปและวิจารณ์ผล

ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง อธิบายได้ว่า การเรียนในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต เป็นการเรียนทางด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพที่เนื้อหาการเรียนเน้นด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ที่จำเป็นในการนำมาบูรณาการกับเนื้อหาการเรียนการสอนด้านการพยาบาล ซึ่งมีทั้งการเรียนภาคทฤษฎี และการฝึกปฏิบัติงานในสถานการณ์จริง ดังนั้นตลอดระยะเวลาศึกษาในหลักสูตร 4 ปี นักศึกษาพยาบาลจึงต้องมีความมุ่งมั่นพัฒนา ขยันและอดทนจึงจะสามารถสอบผ่านแต่ละรายวิชา รวมทั้งสามารถทำคะแนนผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับมาก ซึ่งจะเป็นส่วนน้อยเท่านั้นที่จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเกิน 3.50 ได้สอดคล้องกับการศึกษาของสุพัตรา (2556) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กับความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของนักเรียนพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาพยาบาล ของวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบกอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับการศึกษาของลดพร และถนิมพร (2556) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์

กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการพยาบาลเด็กของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ พบว่า นักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับการศึกษาของวิมลนิจ (2549) ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับปานกลาง

2. เจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาล

เจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาลโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด รายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการวางแผนการพยาบาล และรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการวินิจฉัยการพยาบาล อธิบายได้ว่า กระบวนการพยาบาลเป็นวิธีการที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการดูแลทางการพยาบาลที่มีคุณภาพ กระบวนการพยาบาลจึงมีความเป็นพลวัต และเป็นระบบในการนำปฏิบัติการพยาบาลสู่ผู้รับบริการ (Pokorski et al., 2009) กระบวนการพยาบาลประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ การรวบรวมข้อมูล การวางแผนการพยาบาล การวินิจฉัยการพยาบาล การปฏิบัติการพยาบาล และการประเมินผลการพยาบาล ซึ่งการปฏิบัติตามกระบวนการพยาบาลใน

แต่ละขั้นตอนต้องใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์เพื่อหาเหตุผลในการปฏิบัติตามขั้นตอน จึงทำให้นักศึกษาพยาบาลมีเจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาล ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาของวิมลนิจ (2549) ที่พบว่า เจตคติของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข อยู่ในระดับมากที่สุด และการศึกษาของ บุปผา และอภิญา (2542) พบว่า พยาบาลตรวจการ หัวหน้าหอผู้ป่วย และพยาบาลประจำการของโรงพยาบาลศรีนครินทร์ จังหวัดขอนแก่น มีเจตคติที่ดีต่อการใช้กระบวนการพยาบาลในระดับมากที่สุด

3. ความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาล

ความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลอยู่ในระดับปานกลาง อธิบายได้ว่ากระบวนการพยาบาลมีความซับซ้อน ต้องอาศัยความรู้ความสามารถและทักษะในการตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาให้ผู้รับบริการ จึงทำให้การประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง แม้ว่าจะระบบการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตทุกแห่งให้นักศึกษาพยาบาลฝึกปฏิบัติงานในสถานการณ์จริง และมีการนำกระบวนการพยาบาลมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนก็ตาม ซึ่งการจะทำให้เกิดความเชี่ยวชาญในกระบวนการพยาบาล จำเป็นต้องมีการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและการศึกษาของ วารุณี และยศพล (2550) พบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี อยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับการศึกษาของ วิมลนิจ (2549) ที่พบว่าความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข อยู่ในระดับปานกลาง

4. ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาล

ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อธิบายได้ว่าความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลไม่ได้ขึ้นกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เนื่องจากการใช้กระบวนการพยาบาลในการฝึกปฏิบัติ ต้องมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญและชำนาญ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ มาลีวัลย์ และคณะ (2555) พบว่า นักศึกษาพยาบาลที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันมีผลการปฏิบัติการพยาบาลสู่ศาสตร์ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ และสอดคล้องกับที่ ชำรงศักดิ์ (2550) กล่าวถึงความเป็นมาของสมรรถนะว่าเมื่อประมาณปี ค.ศ. 1970 รัฐบาลสหรัฐอเมริกาเกิดปัญหาเกี่ยวกับการคัดเลือกบุคลากรเข้าทำงาน พบว่าผู้ที่ผ่านการคัดเลือกโดยการทดสอบทั้งข้อเขียน และสัมภาษณ์ที่ได้คะแนนสูงกลับทำงานได้ไม่ดีเหมือนตอนสอบคัดเลือก แสดงว่าเกณฑ์ของคะแนนที่ใช้วัดผู้สมัครงานไม่สัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงาน ดังนั้นจึงไม่สามารถสรุปได้ว่าผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับดี หรือดีมากจะเป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลได้ดี

5. ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาลกับความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาล

ผลการวิจัย พบว่า เจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาลมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาลอยู่ในระดับมากที่สุด ในส่วนความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลอยู่ในระดับปานกลาง แสดงว่าผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยปทุมธานี มีเจตคติที่ดีต่อการใช้กระบวนการ

พยาบาลแต่มีความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลอยู่ในระดับปานกลาง อธิบายได้ว่าการใช้กระบวนการพยาบาลนั้นมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายปัจจัยจากการศึกษาของ วารุณี และคณะ (2553) พบว่า เจตคติต่อกระบวนการพยาบาล ลักษณะงานหลักที่ทำให้ปัญหาอุปสรรคในการใช้กระบวนการพยาบาล และชนิดของหอผู้ป่วย เป็นตัวแปรที่สามารถทำนายการใช้กระบวนการพยาบาลของพยาบาลได้ ร้อยละ 27.40 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ลักษณา (2553) ที่พบว่า ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการพยาบาล ความตระหนักในการปฏิบัติงานตามกระบวนการพยาบาล และความยึดมั่นผูกพันในวิชาชีพ ทำนายการปฏิบัติงานตามกระบวนการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพได้ร้อยละ 44.20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้การอบรมเพิ่มเติมด้านกระบวนการพยาบาล ประสบการณ์ ความรู้ด้านกระบวนการพยาบาล ความยึดมั่นต่อวิชาชีพ ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลต่อความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพ (ลักษณา, 2553) จึงทำให้เจตคติต่อการใช้กระบวนการพยาบาลมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาทางการพยาบาล ควรสร้างกลยุทธ์ และกำหนดนโยบายในการพัฒนา นักศึกษาพยาบาลให้เป็นผู้ที่สามารถใช้กระบวนการพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 การนำแนวคิดกระบวนการพยาบาล ประยุกต์ในรายวิชาทางการพยาบาลอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้ นักศึกษาพยาบาลได้เรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการพยาบาลอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งจัดการเรียนการสอนที่ เน้นระบบการคิดให้กับนักศึกษา เพราะกระบวนการพยาบาลเป็นพลวัต ไม่หยุดนิ่งนักศึกษาจึงต้องมีการคิด วิเคราะห์ คิดอย่างมีเหตุผล คิดเป็นระบบ ซึ่งถ้าสามารถพัฒนานักศึกษาอย่างต่อเนื่องจะนำไปสู่การเพิ่มความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาล

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการ ใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงสามารถนำมาสนับสนุนการตัดสินใจด้าน นโยบาย กลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาพยาบาลในการพัฒนาความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลได้อย่างถูกต้อง

เอกสารอ้างอิง

- คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี. 2555. เอกสารรายละเอียดของวิชาหลักสูตร พยาบาลศาสตรบัณฑิต สาขาพยาบาลศาสตร์ หลักสูตรปรับปรุง 2555.
- ธำรงค์ดี คงสวัสดิ์. 2550. ทรัพยากรมนุษย์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ : สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- บุญใจ ศรีสถิตยน์รากร. 2550. ระเบียบการวิจัยทาง พยาบาลศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุบผา ขอบใจ และอภิญา วงศ์พิริโยธา. 2542. การศึกษาความรู้ เจตคติ ความคิดเห็น เกี่ยวกับระบบสนับสนุน พฤติกรรมเสริมแรง ต่อการใช้กระบวนการพยาบาล และ การใช้กระบวนการพยาบาลในโรงพยาบาล ศรีนครินทร์.วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 7 (3) กันยายน-ธันวาคม, 1-11.
- มาลีวัลย์ เลิศสาครศิริ, วรณี เตียววิศเรศ และสุตารัตน์ สุวารี. 2555. ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ สมรรถนะของตนเองการเห็นคุณค่าในตนเอง และพฤติกรรมการปฏิบัติงานทางสูติกรรมของ นักศึกษาพยาบาล สถาบันอุดมศึกษาเอกชน. วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ. 35 (2), 91-99.

- ลดาพร ทองสง และถนิมพร พงศานานุรักษ์. 2556. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการพยาบาลเด็กของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์. วารสารเกื้อการุณย์. 20(1), 55-71.
- ลักษ์คณา พิทักษ์ภากร. 2553. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามกระบวนการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วาร์ณ มีเจริญ และคณะ. 2553. ปัจจัยทำนายการใช้กระบวนการพยาบาลของพยาบาลในโรงพยาบาลสระบุรี. ราชบัณฑิตยพยาบาลสาร, 16 (3), กันยายน-ธันวาคม. 406-420
- วาร์ณ สุรววัฒนกุล และยศพล เหลืองโสมนภา. 2550. อิทธิพลของการรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้กระบวนการพยาบาลและความคาดหวังในผลการใช้กระบวนการพยาบาล ต่อการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี. วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี. 19 (1). 58-67.
- วิมลนิจ สิงหะ. 2549. ความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรการเรียนรู้ และความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองกับสมรรถนะวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สระบุรี.
- วิภา เพ็งแสงี่ยม สายสวาท เผ่าพงษ์ และ สุภาวดี ไชยเดชากร. 2546. รายงานการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนสอบวัดความรู้ของทบวงมหาวิทยาลัยกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติต่อวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข.
- สุพัตรา วัชรเกตุ. 2556. ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของนักเรียนพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก.วารสารพยาบาลทหารบก. 14 (2), 79-87.
- Pokorski, S., Moraes, M.A., Chiarelli, R., Costanzi, A.P. and Rabelo, E.R. 2009. Nursing process: From literature to practice. Revista Latino Americana de Enfermagem. 17(3), 302-307.

การศึกษาอิทธิพลของลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบและเจตคติต่อแรงงานต่างด้าวที่มีต่อการตั้งใจลาออกจากงาน โดยมีความพึงพอใจในงานเป็นตัวแปรสื่อของพนักงานไทยในสถานประกอบการในจังหวัดสมุทรสาคร

The Influences of the Big Five Personality Traits and Attitudes toward Migrant Workers on Turnover Intention: The Mediating Role of Job Satisfaction among Thai Workers in Samut Sakhon Province

ถาวร เนตรนันท์¹

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “การศึกษาอิทธิพลของลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบและเจตคติต่อแรงงานต่างด้าวที่มีต่อการตั้งใจลาออกจากงาน โดยมีความพึงพอใจในงานเป็นตัวแปรสื่อ ของพนักงานไทยในสถานประกอบการในจังหวัดสมุทรสาคร” เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับของบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ เจตคติต่อแรงงานต่างด้าว ความพึงพอใจในงาน และการตั้งใจลาออกจากงานของพนักงานไทยที่ทำงานร่วมกันกับแรงงานต่างด้าว เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ เจตคติต่อแรงงานต่างด้าว ความพึงพอใจในงาน และการตั้งใจลาออกจากงานของพนักงานไทยที่ทำงานร่วมกันกับแรงงานต่างด้าว เพื่อศึกษาอิทธิพลของลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบและเจตคติต่อแรงงานต่างด้าวที่มีต่อการตั้งใจลาออกจากงานของพนักงานไทยที่ทำงานร่วมกันกับแรงงานต่างด้าว โดยมีความพึงพอใจในงานเป็นตัวแปรสื่อ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยในครั้งนี้เป็นพนักงานไทยที่ทำงานร่วมกันกับแรงงานต่างด้าวในสถานประกอบการในจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 400 คน โดยพบว่า 1. ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กับเจตคติต่อแรงงานต่างด้าว ความพึงพอใจในงาน และการตั้งใจลาออกจากงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเจตคติต่อแรงงานต่างด้าวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในงาน และการตั้งใจลาออกจากงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และความพึงพอใจในงานมีความสัมพันธ์กับการตั้งใจลาออกจากงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 2. ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบด้านความรับผิดชอบ ด้านความประนีประนอม และเจตคติต่อแรงงานต่างด้าวมีอิทธิพลต่อการตั้งใจลาออกจากงานทั้งโดยตรงและผ่านความพึงพอใจในงาน ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบด้านการเปิดเผยตนเองมีอิทธิพลต่อการตั้งใจลาออกจากงาน โดยผ่านความพึงพอใจในงาน และบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบด้านความไม่มั่นคงทางอารมณ์มีอิทธิพลต่อการตั้งใจลาออกจากงานโดยตรง

คำสำคัญ : เจตคติต่อแรงงานต่างด้าว ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ ความพึงพอใจในงาน การตั้งใจลาออกจากงาน

¹ นิสิตปริญญาโท โครงการปริญญาโท สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ ภาควิชาจิตวิทยา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ABSTRACT

This survey research has three purposes, as follows: 1) study the level, 2) the relationship, and 3) the influences of the Big Five personality traits on the Thai workers' attitudes toward migrant workers and the Thai workers' job satisfaction and turnover intention in Samut Sakhon province. The subjects are 400 Thai workers in Samut Sakhon province. Firstly, the findings revealed that the Big Five personality traits had significant correlations with attitudes toward the migrant workers, job satisfaction, and turnover intention; attitudes toward the migrant workers had significant correlations with job satisfaction and turnover intention; and job satisfaction also had significant correlations with turnover intention. Secondly, conscientiousness, agreeableness, and attitudes toward migrant workers had direct and indirect effects on turnover intention, with the mediation of job satisfaction; extraversion had indirect effects on turnover intention, through the mediation of job satisfaction; and neuroticism had direct effects on turnover intention.

Keywords: attitude toward migrant workers, Big Five personality traits, job satisfaction, turnover intention

บทนำ

กระทรวงแรงงานได้มีการสำรวจข้อมูลทั้งด้านอุปสงค์และอุปทานแรงงาน เพื่อนำมาจัดทำแผนพัฒนากำลังคนระดับจังหวัด ข้อมูลจากการสำรวจในปี 2554 พบว่า สาขาหลักที่มีการขาดแคลนแรงงานมากที่สุด คือ ภาคอุตสาหกรรม รองลงมาได้แก่ภาคบริการ และภาคเกษตรกรรม ตามลำดับ และหากจำแนกตามทักษะฝีมือ พบว่ามีการขาดแคลนแรงงานกึ่งฝีมือมากที่สุด รองลงมาได้แก่แรงงาน มีฝีมือและแรงงานไร้ฝีมือ โดยกระทรวงแรงงานได้มีการวางแผนทางการแก้ไขปัญหา โดยกำหนดมาตรการในการที่จะลดอุปสงค์หรือลดความต้องการแรงงาน อาทิการเพิ่มผลิตภาพแรงงาน การส่งเสริมให้นาเทคโนโลยีมาใช้แทนแรงงานคน การเพิ่มแรงงานเข้าสู่ตลาดแรงงานโดยใช้แรงงานต่างด้าวทดแทน

จากข้อมูล วารสารสถิติจำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานทั่วราชอาณาจักร ประจำปี 2557 ฝ่ายสารสนเทศแรงงานต่างด้าว กลุ่มงานพัฒนาระบบควบคุมการทำงานของคนต่างด้าว สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว (2558) จำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานทั่วราชอาณาจักร ข้อมูล ณ เดือนธันวาคม 2557 มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 1,339,834 คน

โดยเพิ่มขึ้นจากปี 2556 จำนวน 155,999 คน คิดเป็นร้อยละ 13.18 โดยจำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานทั่วราชอาณาจักรจําแนกรายภูมิภาค พบว่าภาคกลาง มีจำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่น ๆ ที่ 328,047 คิดเป็นร้อยละ 24.48 โดยจำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานทั่วราชอาณาจักรจําแนกรายจังหวัด พบว่า จังหวัดสมุทรสาคร มีจำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงาน เป็นจังหวัดที่สูงสุดจำนวน 146,070 คน คิดเป็นร้อยละ 44.52 เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ

อัตราการเปลี่ยนแปลงของจำนวนผู้ประกันตนในระบบประกันสังคม (มาตรา 33) ผู้ประกันตนที่ขอรับประโยชน์ทดแทนกรณีว่างงาน ของสำนักงานประกันสังคมจังหวัดสมุทรสาคร ไตรมาส 1 ปี 2558 สำนักงานประกันสังคมจังหวัดสมุทรสาคร (2558) ข้อมูลสถิติ/ผลการปฏิบัติงาน จำนวนผู้ประกันตนที่ขอรับประโยชน์ทดแทนกรณีว่างงาน 5,864 คน อัตราเปลี่ยนแปลงของผู้ประกันตนที่ขอรับประโยชน์ทดแทนกรณีว่างงานเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.77 ขยายตัวเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับไตรมาสก่อน ซึ่งแสดงว่ามีการลาออกจากงานของผู้ประกันตนในสถานประกอบการเพื่อขอรับสิทธิประโยชน์ทดแทนกรณีว่างงานเพิ่มขึ้น

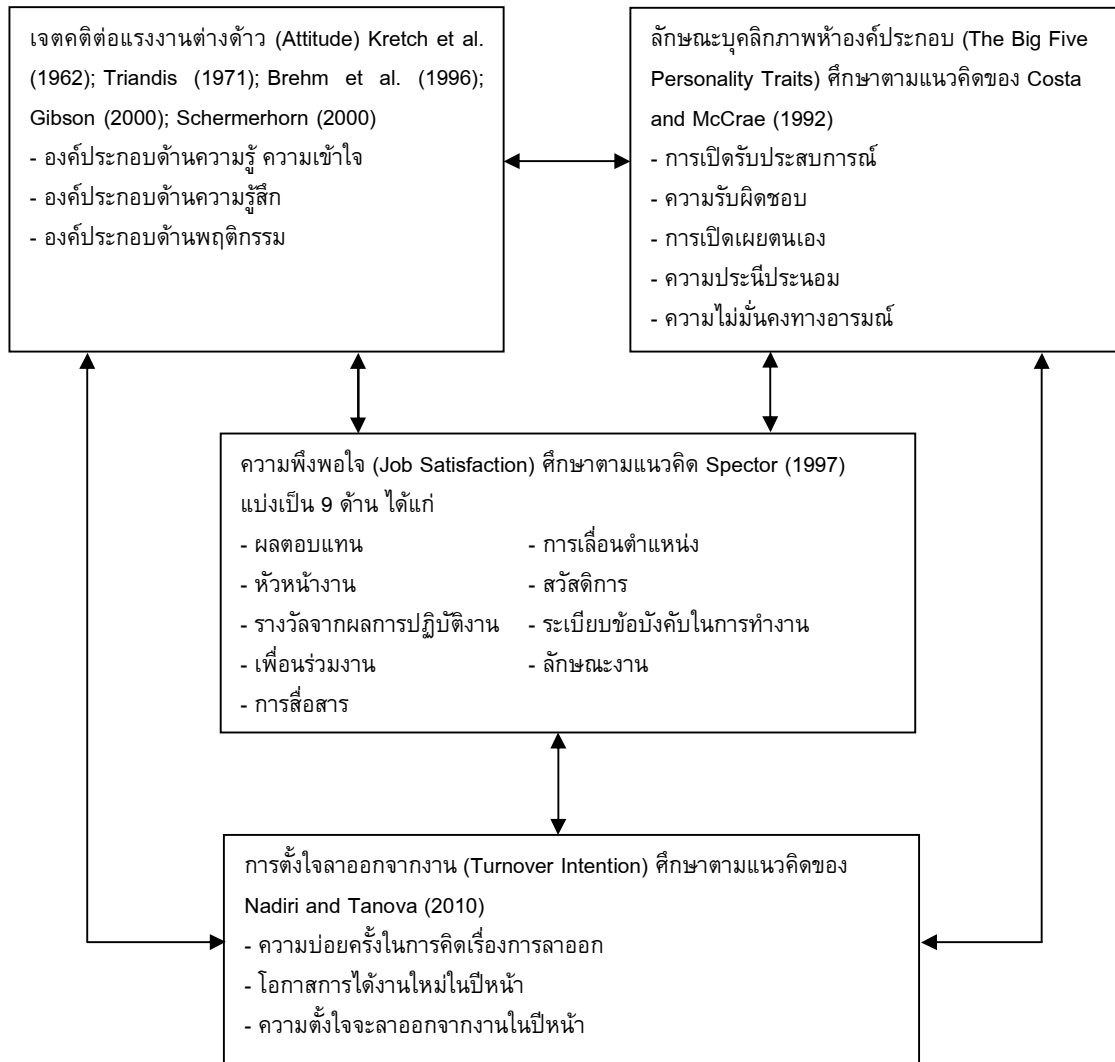
จังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดที่มีจำนวนแรงงานต่างด้าวมากที่สุดเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นๆ ซึ่งผู้ประกอบการในจังหวัดสมุทรสาครได้จ้างแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานร่วมกับแรงงานไทย และเมื่อพิจารณาในบริบทของการทำงานร่วมกันระหว่างแรงงานไทยกับแรงงานต่างด้าวนั้น อาจมีอิทธิพลต่อการตั้งใจลาออกจากงานของพนักงานไทยที่ทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าว โดยพิจารณาในตัวแปรทางด้านเจตคติต่อแรงงานต่างด้าว งานวิจัยเรื่องทัศนคติของแรงงานไทยต่อการทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าว ของ (ประสูติพล, 2548; ศุภลักษณ์, 2552) พบว่า แรงงานไทยมีทัศนคติในทางลบต่อแรงงานต่างด้าวที่ทำงานร่วมกัน อาจส่งผลต่อความรู้สึกไม่พอใจ โดยเฉพาะการทำงานร่วมกันในองค์กร และอาจส่งผลต่อการตั้งใจลาออกจากงานของแรงงานไทย โดยผู้วิจัยพิจารณากลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้โดยวิธีการคัดเลือกแบบมีจุดประสงค์/เฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) โดยพิจารณาในกลุ่มอุตสาหกรรมอาหาร ประเภทธุรกิจการผลิตปลาบรรจุกระป๋อง เป็นประเภทกิจกรรมที่ผู้วิจัยเลือกสำหรับเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัย เนื่องด้วยสัดส่วนจำนวนแรงงานในกิจกรรมประเภทนี้มีจำนวนแรงงานมากที่สุด และถือได้ว่ากิจกรรมประเภทนี้มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจของจังหวัดสมุทรสาคร และเพื่อควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนที่อาจเกิดจากความแตกต่างของงาน ในอุตสาหกรรมที่ต่างประเภทกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของ บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ เจตคติต่อแรงงานต่างด้าว ความพึงพอใจในงาน และการตั้งใจลาออกจากงานของพนักงานไทยที่ทำงานร่วมกันกับแรงงานต่างด้าว
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ เจตคติต่อแรงงานต่างด้าว ความพึงพอใจในงาน และการตั้งใจลาออกจากงานของพนักงานไทยที่ทำงานร่วมกันกับแรงงานต่างด้าว
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบและเจตคติต่อแรงงานต่างด้าวที่มีต่อการตั้งใจลาออกจากงานของพนักงานไทยที่ทำงานร่วมกันกับแรงงานต่างด้าว โดยมีความพึงพอใจในงานเป็นตัวแปรสื่อ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา: ประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้คือประชากรในกลุ่มผู้มีงานทำ (แรงงานไทย) ในจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 366,331 คน สำนักงานแรงงานจังหวัดสมุทรสาคร (2558) รายงานสถานการณ์แรงงานจังหวัดสมุทรสาครรองรับประชาคมอาเซียน (AC) ไตรมาส 1 ปี 2558) กลุ่มตัวอย่างเป็นพนักงานไทยที่ทำงานร่วมกันกับแรงงานต่างด้าวในสถานประกอบการ จำนวน 400 คน (Yamane, 1973)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ (The Big Five Personality Traits) ศึกษาตามแนวคิดของ Costa and McCrae (1992) แบ่งออกเป็น 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การเปิดรับประสบการณ์ (Openness to Experience) ความรับผิดชอบ (Conscientiousness) การเปิดเผยตนเอง (Extraversion) ความประนีประนอม (Agreeableness) และความไม่มั่นคงทางอารมณ์ (Neuroticism)
2. เจตคติต่อแรงงานต่างด้าว (Attitude) Kretch et al.(1962); Triandis (1971); Brehm et al. (1996); Gibson (2000); Schermerhorn (2000) ทัศนคติแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านความรู้ ความเข้าใจ (Cognitive Component) องค์ประกอบ

ด้านความรู้สึก (Affective Component) และองค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component)

3. ความพึงพอใจ (Job Satisfaction) ศึกษาตามแนวคิด Spector (1997) แบ่งเป็น 9 ด้าน ได้แก่ ผลตอบแทน (Pay) การเลื่อนตำแหน่ง (Promotion) หัวหน้างาน (Supervision) สวัสดิการ (Fringe Benefits) รางวัลจากผลการปฏิบัติงาน (Rewards) ระเบียบข้อบังคับในการทำงาน (Operating Procedures) เพื่อนร่วมงาน (Coworkers) ลักษณะงาน (Nature of Work) และการสื่อสาร (Communication)

4. การตั้งใจลาออกจากงาน (Turnover Intention) ศึกษาตามแนวคิดของ Nadiri and Tanova (2010) ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 3 ข้อคำถาม ได้แก่

ความบ่อยครั้งในการคิดเรื่องการลาออก โอกาสการได้งานใหม่ในปีหน้า และความตั้งใจจะลาออกจากงานในปีหน้า

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นหลัก โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย ข้อคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทพนักงาน และอายุงาน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจรายการ (Check List)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ (The Big Five Personality Traits) ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ NEO Five-Factor Inventory (NEO-FFI) ตามแนวคิดของ Costa and McCrae (1992) ซึ่งกฤติกา (2547) ได้แปลเป็นภาษาไทยและปรับปรุงแก้ไขใหม่ให้เหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ มาเป็นต้นแบบในการพัฒนาแบบสอบถามในครั้งนี้ โดยมีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ บุคลิกภาพด้านการเปิดรับประสบการณ์ ด้านความรับผิดชอบ ด้านการเปิดเผยตนเอง ด้านความเข้าใจผู้อื่น และด้านความไม่มั่นคงทางอารมณ์ รวมทั้งสิ้น 60 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า 5 ระดับ คือ 1 (ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง) จนถึง 5 (เห็นด้วยอย่างยิ่ง) โดยหลังจากเก็บข้อมูลจะมีการคำนวณเพื่อหาคะแนนรวมของบุคลิกภาพแต่ละด้านของกลุ่มตัวอย่าง ตามวิธีการที่ Costa and McCrae (1992) ได้กำหนดไว้ เมื่อนำแบบสอบถามลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 60 คน ในการศึกษาครั้งนี้ พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นสำหรับบุคลิกภาพด้านการเปิดรับประสบการณ์ ด้านความรับผิดชอบ ด้านการเปิดเผยตนเอง ด้านความประนีประนอม และด้านความไม่มั่นคงทางอารมณ์ เท่ากับ 0.227 , 0.755, 0.780 , 0.817 และ 0.778 ตามลำดับ

ทั้งนี้ แบบสอบถามลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ ด้านการเปิดรับประสบการณ์ไม่มีค่าความเชื่อมั่น ทั้งด้าน อยู่ที่ .227 ซึ่งเป็นค่าที่ต่ำกว่าเกณฑ์การยอมรับมาก เนื่องจากลักษณะของข้อคำถามมีความยากในการตีความ อาจไม่สอดคล้องกับระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพนักงานในสถานประกอบการที่มีระดับการศึกษาไม่สูงมาก น่าจะส่งผลทำให้ระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในด้านนี้ต่ำกว่าเกณฑ์ ผู้วิจัยจำเป็นต้องตัดตัวแปรลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบด้านการเปิดรับประสบการณ์ออกจากการวิเคราะห์

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเจตคติต่อแรงงานต่างด้าว ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการวัดเจตคติต่อแรงงานต่างด้าว โดยการสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire) ตามแนวคิด Kretch et al. (1962); Triandis (1971); Brehm et al. (1996); Gibson (2000); Schermerhorn (2000) ทศนคติ แบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านความรู้ ความเข้าใจ องค์ประกอบด้านความรู้สึก และองค์ประกอบด้านพฤติกรรม รวมทั้งสิ้น 20 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า 5 ระดับ คือ 1 (ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง) จนถึง 5 (เห็นด้วยอย่างยิ่ง) เมื่อนำแบบสอบถามทศนคติต่อแรงงานต่างด้าวไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 60 คน ในการศึกษาครั้งนี้ พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นสำหรับเจตคติต่อแรงงานต่างด้าว เท่ากับ 0.825

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามความพึงพอใจในงาน (Job Satisfaction) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามของทศนีย (2550) ที่แปลจากแบบสอบถามวัดความพึงพอใจในงาน (Job Satisfaction Survey: JSS) ของ Spector (1997) และผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญแล้ว มาเป็นต้นแบบในการพัฒนาแบบสอบถามในครั้งนี้ ซึ่งแบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามที่ประเมินความพึงพอใจในแง่มุมที่เกี่ยวกับงาน 9 ด้าน ได้แก่ ผลตอบแทน การเลื่อนตำแหน่ง หัวหน้างาน สวัสดิการ รางวัลจากผลการปฏิบัติงาน ระเบียบข้อบังคับในการทำงาน เพื่อนร่วมงาน ลักษณะงาน และการสื่อสารในองค์กร แต่ละด้านมีข้อคำถามจำนวน 9 ข้อ รวมทั้งสิ้น

36 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า 5 ระดับ คือ 1 (ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง) จนถึง 5 (เห็นด้วยอย่างยิ่ง) เมื่อนำแบบสอบถามความพึงพอใจในงานไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 60 คน ในการศึกษาครั้งนี้ พบว่าค่าความเชื่อมั่นสำหรับความพึงพอใจในงานเท่ากับ 0.838

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามการตั้งใจลาออกจากงาน (Turnover Intention) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามของปกรณ (2555) ที่ดัดแปลงและพัฒนามาจากแบบวัดของ

(Nadiri and Tanova, 2010) ประกอบด้วย 3 ข้อคำถาม ได้แก่ ความบ่อยครั้งในการคิดเรื่องการลาออก โอกาสการได้งานใหม่ในปีหน้า ความตั้งใจจะลาออกจากงานในปีหน้า มีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า 5 ระดับ คือ 1 (ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง) จนถึง 5 (เห็นด้วยอย่างยิ่ง) เมื่อนำแบบสอบถามการตั้งใจลาออกจากงานไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 60 คน ในการศึกษาครั้งนี้ พบว่าค่าความเชื่อมั่นสำหรับการตั้งใจลาออกจากงานเท่ากับ 0.899

ตารางที่ 1 แสดงค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย	สถิติที่ใช้
สมมติฐานการวิจัยที่ 1 ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กับเจตคติต่อแรงงานต่างด้าว	
สมมติฐานการวิจัยที่ 1.1 บุคลิกภาพด้านการเปิดรับประสบการณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติต่อแรงงานต่างด้าว	
สมมติฐานการวิจัยที่ 1.2 บุคลิกภาพด้านความรับผิดชอบมีความสัมพันธ์ทางลบกับเจตคติต่อแรงงานต่างด้าว	
สมมติฐานการวิจัยที่ 1.3 บุคลิกภาพด้านการเปิดเผยตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติต่อแรงงานต่างด้าว	
สมมติฐานการวิจัยที่ 1.4 บุคลิกภาพด้านความประนีประนอมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติต่อแรงงานต่างด้าว	Pearson's Product
สมมติฐานการวิจัยที่ 1.5 บุคลิกภาพด้านความไม่มั่นคงทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางลบกับเจตคติต่อแรงงานต่างด้าว	Moment Correlation
สมมติฐานการวิจัยที่ 2 ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในงาน	
สมมติฐานการวิจัยที่ 2.1 บุคลิกภาพด้านการเปิดรับประสบการณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในงาน	
สมมติฐานการวิจัยที่ 2.2 บุคลิกภาพด้านความรับผิดชอบมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในงาน	
สมมติฐานการวิจัยที่ 2.3 บุคลิกภาพด้านการเปิดเผยตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในงาน	
สมมติฐานการวิจัยที่ 2.4 บุคลิกภาพด้านความประนีประนอมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในงาน	
สมมติฐานการวิจัยที่ 2.5 บุคลิกภาพด้านความไม่มั่นคงทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางลบกับความพึงพอใจในงาน	

ตารางที่ 1 แสดงค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัย (ต่อ)

สมมติฐานการวิจัย	สถิติที่ใช้
สมมติฐานการวิจัยที่ 3 ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจลาออกจากงาน	
สมมติฐานการวิจัยที่ 3.1 บุคลิกภาพด้านการเปิดรับประสบการณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจลาออกจากงาน	
สมมติฐานการวิจัยที่ 3.2 บุคลิกภาพด้านความรับผิดชอบมีความสัมพันธ์ทางลบกับความตั้งใจลาออกจากงาน	
สมมติฐานการวิจัยที่ 3.3 บุคลิกภาพด้านการเปิดเผยตนเองมีความสัมพันธ์ทางลบกับความตั้งใจลาออกจากงาน	
สมมติฐานการวิจัยที่ 3.4 บุคลิกภาพด้านความประนีประนอมมีความสัมพันธ์ทางลบกับความตั้งใจลาออกจากงาน	Pearson's Product Moment Correlation
สมมติฐานการวิจัยที่ 3.5 บุคลิกภาพด้านความไม่มั่นคงทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจลาออกจากงาน	
สมมติฐานการวิจัยที่ 4 เจตคติต่อแรงงานต่างด้าวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในงาน	
สมมติฐานการวิจัยที่ 5 เจตคติต่อแรงงานต่างด้าวมีความสัมพันธ์ทางลบกับการตั้งใจลาออกจากงาน	
สมมติฐานการวิจัยที่ 6 ความพึงพอใจในงานมีความสัมพันธ์ทางลบกับการตั้งใจลาออกจากงาน	
สมมติฐานการวิจัยที่ 7 ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบและเจตคติต่อแรงงานต่างด้าวมีอิทธิพลต่อการตั้งใจลาออกจากงานทั้งโดยตรงและผ่านความพึงพอใจในงาน	การวิเคราะห์เส้นทาง ส่งผล (Path Analysis)

ผลการวิจัย

โดยผู้วิจัยได้ทำหนังสือขออนุญาตส่งไปยังสถานประกอบการในจังหวัดสมุทรสาคร เพื่อขอเก็บข้อมูลสำหรับการศึกษาวิจัยในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพนักงานไทยในสถานประกอบการ โดยส่งแบบสอบถามไปยังสถานประกอบการจำนวน 8 แห่ง ทั้งสิ้น 615 ฉบับ ได้รับการตอบกลับคืนมา จำนวน 497 ฉบับ และมีความสมบูรณ์ จำนวน 404 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 81.28 ของแบบสอบถามที่ที่ได้รับการตอบกลับคืนมา และนำมาวิเคราะห์และเสนอผลการวิจัยจริง จำนวน 400 ฉบับ โดยผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้รับคืนมา

วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป Statistical Package for the Social Sciences : SPSS for Windows Version 22 เพื่อหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และใช้โปรแกรมเสริม AMOS (Analysis of Moment Structures) เพื่อวิเคราะห์เส้นทางส่งผลของตัวแปร (Path Analysis) ผลการวิจัยปรากฏดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับคะแนน
1. ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ			
ด้านความรับผิดชอบ	3.91	0.50	ระดับสูง
ด้านการเปิดเผยตนเอง	3.47	0.51	ระดับปานกลาง
ด้านความประนีประนอม	3.60	0.70	ระดับปานกลาง
ด้านความไม่มั่นคงทางอารมณ์	2.58	0.55	ระดับปานกลาง
2. เจตคติต่อแรงงานต่างด้าว	3.05	0.61	ระดับปานกลาง
3. ความพึงพอใจในงาน	3.18	0.49	ระดับปานกลาง
4. การตั้งใจลาออกจากงาน	2.79	0.93	ระดับปานกลาง

จากข้อมูลในตาราง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับลักษณะบุคลิกภาพด้านความรับผิดชอบอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 ด้านการเปิดเผยตนเองอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.51 ด้านความประนีประนอมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.70 ด้านความไม่มั่นคงทางอารมณ์อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.58 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยคะแนนเจตคติต่อแรงงานต่างด้าวของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับ

เจตคติต่อแรงงานต่างด้าวอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.05 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61

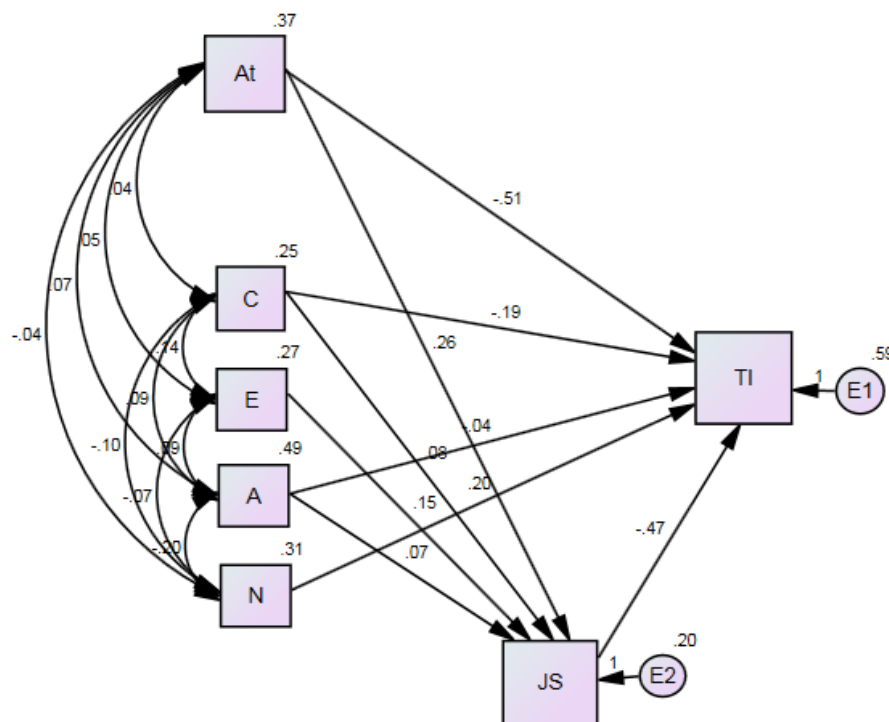
เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจในงานของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจในงานอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.18 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.49

และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยคะแนนการตั้งใจลาออกจากงานของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการตั้งใจลาออกจากงานอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.79 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.93

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ เจตคติต่อแรงงานต่างด้าว ความพึงพอใจในงาน และการตั้งใจลาออกจากงาน (N=400)

ตัวแปร	1.	2.	3.	4.	5.	6.
การตั้งใจลาออกจากงาน						
ความรับผิดชอบ	-.25**					
การเปิดเผยตนเอง	-.16**	.52**				
ความประนีประนอม	-.23**	.26**	.24**			
ความไม่มั่นคงทางอารมณ์	.25**	-.36**	-.24**	-.52**		
เจตคติต่อแรงงานต่างด้าว	-.46**	.13**	.17**	.17**	-.13**	
ความพึงพอใจในงาน	-.42**	.23**	.27**	.21**	-.12*	.37**

1=การตั้งใจลาออกจากงาน 2=ความรับผิดชอบ 3=การเปิดเผยตนเอง 4=ความประนีประนอม 5=ความไม่มั่นคงทางอารมณ์ 6=เจตคติต่อแรงงานต่างด้าว * p<.05, ** p<.01

ภาพที่ 2 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปร

หมายเหตุ : At คือ เจตคติต่อแรงงานต่างด้าว, C คือ บุคลิกภาพด้านความรับผิดชอบ, E คือ บุคลิกภาพด้านการเปิดเผยตนเอง, A คือ บุคลิกภาพด้านความประนีประนอม, N คือ บุคลิกภาพด้านความไม่มั่นคงทางอารมณ์, JS คือ ความพึงพอใจในงาน และ TI คือ การตั้งใจลาออกจากงาน

จากการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ (Path Analysis) พบผลการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ความพึงพอใจในงานเป็นตัวแปรสื่อแบบสมบูรณ์ (Full Mediator) ของความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบด้านการเปิดเผยตนเองกับการตั้งใจลาออกจากงาน โดยด้านการเปิดเผยตนเองส่งผลโดยรวมต่อการตั้งใจลาออกจากงานเท่ากับ -.069 ซึ่งล้วนเป็นผลทางอ้อม (Indirect Effect) ต่อการตั้งใจลาออกจากงาน

2. ความพึงพอใจในงานเป็นตัวแปรสื่อแบบบางส่วน (Partial Mediator) ของความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบด้านความรับผิดชอบและด้านความประนีประนอมกับการตั้งใจลาออกจากงานโดยด้านความรับผิดชอบส่งผลโดยรวม

ต่อการตั้งใจลาออกจากงาน เท่ากับ -.227 ซึ่งเป็นผลทางตรง (Direct Effect) เท่ากับ -.191 และเป็นผลทางอ้อม (Indirect Effect) เท่ากับ -.037 และด้านความประนีประนอมส่งผลโดยรวมต่อการตั้งใจลาออกจากงาน เท่ากับ -.071 ซึ่งเป็นผลทางตรง (Direct Effect) เท่ากับ -.038 และเป็นผลทางอ้อม (Indirect Effect) เท่ากับ -.032

3. ความพึงพอใจในงานเป็นตัวแปรสื่อแบบบางส่วน (Partial Mediator) ของความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อแรงงานต่างด้าวกับการตั้งใจลาออกจากงาน โดยเจตคติต่อแรงงานต่างด้าวส่งผลโดยรวมต่อการตั้งใจลาออกจากงาน เท่ากับ -.633 ซึ่งเป็นผลทางตรง (Direct Effect) เท่ากับ -.510 และเป็นผลทางอ้อม (Indirect Effect) เท่ากับ -.123

4. ความพึงพอใจในงานไม่เป็นตัวแปรสื่อของความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบด้านความไม่มั่นคงทางอารมณ์กับการตั้งใจลาออกจากงาน โดยด้านความไม่มั่นคงทางอารมณ์ส่งผลโดยรวมต่อการตั้งใจลาออกจากงาน เท่ากับ 0.200 ซึ่งเป็นผลทางตรง (Direct Effect) เท่ากับ 0.200

สรุปและวิจารณ์ผล

จากผลการวิจัยเรื่อง “การศึกษาอิทธิพลของลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบและเจตคติต่อแรงงานต่างด้าวที่มีต่อการตั้งใจลาออกจากงาน โดยมีความพึงพอใจในงานเป็นตัวแปรสื่อ ของพนักงานไทยในสถานประกอบการในจังหวัดสมุทรสาคร” สามารถสรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 278 คน คิดเป็นร้อยละ 69.50 และเพศชาย จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 30.50 ตามลำดับ ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 31-40 ปี จำนวน 141 คน ระดับการศึกษาสูงสุดอยู่ที่ระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 26.50 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นพนักงานรายเดือน จำนวน 208 คน คิดเป็นร้อยละ 52.00 และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีอายุงานอยู่ในช่วง 10 ปี ขึ้นไป จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 28.00

ผลการวิเคราะห์ทางสถิติของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิเคราะห์ตัวแปรต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัยของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับลักษณะบุคลิกภาพด้านความรับผิดชอบอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 ด้านการเปิดเผยตนเองอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.51 ด้านความประนีประนอมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.70 ด้านความไม่มั่นคงทางอารมณ์อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.58 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 กลุ่มตัวอย่างมีระดับเจตคติต่อแรงงานต่างด้าวอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.05 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61 กลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจในงานอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.18 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.49 และกลุ่มตัวอย่างมีระดับการตั้งใจลาออกจากงานอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.79 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.93

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน สามารถสรุปได้ดังตาราง

สมมติฐาน	ผลการทดสอบ
สมมติฐานการวิจัยที่ 1 ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กับเจตคติต่อแรงงานต่างด้าว	ยอมรับสมมติฐานบางส่วน
สมมติฐานการวิจัยที่ 1.2 บุคลิกภาพด้านความรับผิดชอบมีความสัมพันธ์ทางลบกับเจตคติต่อแรงงานต่างด้าว	ปฏิเสธสมมติฐาน
สมมติฐานการวิจัยที่ 1.3 บุคลิกภาพด้านการเปิดเผยตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติต่อแรงงานต่างด้าว	ยอมรับสมมติฐาน ($r = .170, p < .01$)
สมมติฐานการวิจัยที่ 1.4 บุคลิกภาพด้านความประนีประนอม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติต่อแรงงานต่างด้าว	ยอมรับสมมติฐาน ($r = .167, p < .01$)
สมมติฐานการวิจัยที่ 1.5 บุคลิกภาพด้านความไม่มั่นคงทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางลบกับเจตคติต่อแรงงานต่างด้าว	ยอมรับสมมติฐาน ($r = -.129, p < .01$)
สมมติฐานการวิจัยที่ 2 ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในงาน	ยอมรับสมมติฐาน
สมมติฐานการวิจัยที่ 2.2 บุคลิกภาพด้านความรับผิดชอบมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในงาน	ยอมรับสมมติฐาน ($r = .226, p < .01$)

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน สามารถสรุปได้ดังตาราง (ต่อ)

สมมติฐาน	ผลการทดสอบ
สมมติฐานการวิจัยที่ 2.3 บุคลิกภาพด้านการเปิดเผยตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในงาน	ยอมรับสมมติฐาน ($r = .273, p < .01$)
สมมติฐานการวิจัยที่ 2.4 บุคลิกภาพด้านความประนีประนอม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในงาน	ยอมรับสมมติฐาน ($r = .208, p < .01$)
สมมติฐานการวิจัยที่ 2.5 บุคลิกภาพด้านความไม่มั่นคงทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางลบกับความพึงพอใจในงาน	ยอมรับสมมติฐาน ($r = -.121, p < .05$)
สมมติฐานการวิจัยที่ 3 ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กับการตั้งใจลาออกจากงาน	ยอมรับสมมติฐาน
สมมติฐานการวิจัยที่ 3.2 บุคลิกภาพด้านความรับผิดชอบมีความสัมพันธ์ทางลบกับการตั้งใจลาออกจากงาน	ยอมรับสมมติฐาน ($r = -.252, p < .01$)
สมมติฐานการวิจัยที่ 3.3 บุคลิกภาพด้านการเปิดเผยตนเองมีความสัมพันธ์ทางลบกับการตั้งใจลาออกจากงาน	ยอมรับสมมติฐาน ($r = -.160, p < .01$)
สมมติฐานการวิจัยที่ 3.4 บุคลิกภาพด้านความประนีประนอมมีความสัมพันธ์ทางลบกับการตั้งใจลาออกจากงาน	ยอมรับสมมติฐาน ($r = -.225, p < .01$)
สมมติฐานการวิจัยที่ 3.5 บุคลิกภาพด้านความไม่มั่นคงทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการตั้งใจลาออกจากงาน	ยอมรับสมมติฐาน ($r = .245, p < .01$)
สมมติฐานการวิจัยที่ 4 เจตคติต่อแรงงานต่างด้าวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในงาน	ยอมรับสมมติฐาน ($r = .374, p < .01$)
สมมติฐานการวิจัยที่ 5 เจตคติต่อแรงงานต่างด้าวมีความสัมพันธ์ทางลบกับการตั้งใจลาออกจากงาน	ยอมรับสมมติฐาน ($r = -.460, p < .01$)
สมมติฐานการวิจัยที่ 6 ความพึงพอใจในงานมีความสัมพันธ์ทางลบกับการตั้งใจลาออกจากงาน	ยอมรับสมมติฐาน ($r = -.419, p < .01$)
สมมติฐานการวิจัยที่ 7 ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบและเจตคติต่อแรงงานต่างด้าวมีอิทธิพลต่อการตั้งใจลาออกจากงานทั้งโดยตรงและผ่านความพึงพอใจในงาน	ยอมรับสมมติฐาน บางส่วน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิเคราะห์ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ลักษณะบุคลิกภาพด้านความรับผิดชอบ อยู่ในระดับที่สูง เมื่อเปรียบเทียบกับลักษณะบุคลิกภาพในด้านอื่น โดยบุคคลที่มีบุคลิกภาพในด้านนี้สูงจะเป็นคนมีระเบียบ เรียบร้อย มีจิตสำนึกที่รับผิดชอบต่อหน้าที่ สามารถไว้วางใจได้ ตรงต่อเวลา มีความพยายามเพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย มุ่งเน้นการปฏิบัติภารกิจให้เสร็จ คิดอย่างรอบคอบก่อนปฏิบัติ และรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถและประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในการทำงาน เนื่องด้วย

ประเภทธุรกิจของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งมีการกำหนดกฎระเบียบในการทำงานของพนักงานอย่างชัดเจน ขั้นตอนในการทำงาน วันทำงาน เวลาทำงาน นโยบาย ผลตอบแทนสวัสดิการ บทลงโทษ ทำให้ลักษณะบุคลิกภาพด้านความรับผิดชอบอยู่ในระดับที่สูง

ในขณะที่บุคลิกภาพด้านความไม่มั่นคงทางอารมณ์อยู่ในระดับปานกลาง ค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับลักษณะบุคลิกภาพในด้านอื่น โดยบุคคลที่มีบุคลิกภาพในด้านนี้สูงจะเป็นคนที่มีอารมณ์แปรปรวน มีอารมณ์แปรปรวน ข้างวิตกกังวล หงุดหงิดง่าย ฉุนเฉียวง่าย

ท้อแท้ง่าย หุนหันพลันแล่น เวทนาดตนเอง คำนึงถึงแต่ตนเอง จัดการกับความเครียดไม่ค่อยได้ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะงานของกลุ่มตัวอย่าง เนื่องด้วยลักษณะงานไม่ต้องใช้ทักษะความรู้ความสามารถสูง และไม่ก่อให้เกิดความเครียดหรือส่งผลต่ออารมณ์ของกลุ่มตัวอย่าง ทำให้ลักษณะบุคลิกภาพด้านความไม่มั่นคงทางอารมณ์อยู่ในระดับปานกลาง ก่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับลักษณะบุคลิกภาพในด้านอื่น

จากการศึกษาลักษณะบุคลิกภาพห้วงค์ประกอบของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีลักษณะบุคลิกภาพห้วงค์ประกอบด้านความรับผิดชอบ ด้านการเปิดเผยตนเอง ด้านความประนีประนอม และด้านความไม่มั่นคงทางอารมณ์ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91, 3.47, 3.60 และ 2.58 ตามลำดับ

การวิเคราะห์เจตคติต่อแรงงานต่างด้าว

ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าเป็นเพราะปัญหาและผลกระทบของแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย กล่าวคือ เป็นการแย่งแรงงานคนไทยที่ยังไม่พร้อมเข้าสู่แรงงานภาคอุตสาหกรรมและบริการ รวมทั้งโอกาสที่จะได้รับสวัสดิการและสภาพการจ้างที่ดีมีน้อยเพราะแรงงานต่างด้าวเป็นทางเลือก การเข้ามาเป็นจำนวนมากของแรงงานต่างด้าวได้สร้างปัญหาในด้านความไม่สงบเรียบร้อยในสังคม โดยเฉพาะปัญหาอาชญากรรม และนอกจากนั้น ก่อให้เกิดปัญหาด้านวัฒนธรรม เนื่องด้วยแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานได้นำเอาวัฒนธรรม หรือขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติตนเองเข้าสู่ประเทศไทย เช่น วัฒนธรรมการกิน การอยู่อาศัย การแต่งกาย ประเพณีต่างๆ ในด้านประชากร อาจส่งผลกระทบต่อการทำงานร่วมกันหรือการกระจายตัวของประชากร มีการพักอาศัยอย่างแออัดก่อให้เกิดปัญหาสลัมในท้องถิ่น กระทั่งสุขภาพอนามัยความเป็นอยู่ที่ย่ำแย่กว่ามาตรฐานทำให้เกิดโรคระบาด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภลักษณ์ (2552) ศึกษาทัศนคติของแรงงานไทยต่อการทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าวในธุรกิจแปรรูปอาหารทะเลในอำเภอเมือง สมุทรสาคร พบว่า แรงงานต่างด้าวจะทำให้เกิดปัญหาชุมชนแออัด

และแหล่งเสื่อมโทรม ทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมโรคติดต่อและกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของประเทศ รวมถึงอาจทำให้การจ้างแรงงานไทยลดลง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของธนวรรณ (2546) ที่ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของผู้ประกอบธุรกิจประมงต่อเนื่องจากกุ้งทะเล ที่มีต่อการใช้แรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า แรงงานต่างด้าวทำให้เกิดโรคระบาดและการแพร่โรคระบาดซึ่งหมดไปจากประเทศไทยแล้ว แสดงให้เห็นว่าแรงงานไทยยังคงมีความรู้สึกหวาดกลัวที่จะติดโรคระบาดเมื่อต้องทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าว ประสพดิพล (2548) ได้ศึกษาทัศนคติของแรงงานไทยที่ทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าวในธุรกิจอุตสาหกรรมปลาทุ่นับบรรจุกระป๋องในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ปัญหาโรคติดต่อ ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากแรงงานต่างด้าว รวมไปถึงความมั่นคงระดับประเทศ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้สึกในระดับที่เห็นด้วยมาก

จากการศึกษาเจตคติต่อแรงงานต่างด้าวของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับเจตคติต่อแรงงานต่างด้าวอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.05 จากการวิเคราะห์รายละเอียดของข้อมูลที่เกิดขึ้นรวบรวมมา เมื่อพิจารณา ค่าเฉลี่ยรายด้าน พบว่า องค์ประกอบด้านความรู้ ความเข้าใจ เท่ากับ 2.95 และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยสูงสุดรายข้อเมื่อเปรียบเทียบกับข้ออื่นในด้านเดียวกันพบว่า ประเทศไทยจะดีกว่านี้ถ้าไม่มีแรงงานต่างด้าว เท่ากับ 3.24 และแรงงานต่างด้าวทำให้แรงงานไทยตกงาน เท่ากับ 3.20 เมื่อพิจารณา องค์ประกอบด้านความรู้สึก เท่ากับ 3.38 และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยสูงสุดรายข้อเมื่อเปรียบเทียบกับข้ออื่นในด้านเดียวกันพบว่า ฉันกลัวที่จะทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าว เท่ากับ 3.64 และ ฉันไม่ชอบทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าว เท่ากับ 3.49 องค์ประกอบด้านพฤติกรรมเท่ากับ 2.90 และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยสูงสุดรายข้อเมื่อเปรียบเทียบกับข้ออื่นในด้านเดียวกัน พบว่า ถ้าเลือกได้ฉันจะไม่ทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าว เท่ากับ 3.15 จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น พบว่า องค์ประกอบด้านความรู้สึก มีค่าเฉลี่ยในระดับ

ปานกลางที่ค่อนข้างสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับองค์ประกอบในด้านอื่น กลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่รู้สึกกลัวที่จะทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าว และไม่ชอบทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าว ในขณะที่องค์ประกอบในด้านความรู้ ความเข้าใจ กลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่เห็นว่า ประเทศไทยจะดีกว่านี้ถ้าไม่มีแรงงานต่างด้าว และแรงงานต่างด้าวทำให้แรงงานไทยตกงาน องค์ประกอบด้านพฤติกรรม กลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่เห็นว่า ถ้าเลือกได้ฉันจะไม่ทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าว

การวิเคราะห์ความพึงพอใจในงาน

ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 10 ปีขึ้นไป ทำให้มีความผูกพันในงานที่ทำ ได้แก่ หน้าที่ความรับผิดชอบ เนื้อหางาน นอกจากนั้นผลการวิเคราะห์ดังกล่าวยังสอดคล้องกับข้อมูลบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบที่พบว่า ลักษณะบุคลิกภาพด้านความรับผิดชอบ อยู่ในระดับที่สูง เมื่อเปรียบเทียบกับลักษณะบุคลิกภาพในด้านอื่น ทำให้ความพึงพอใจในงาน ด้านลักษณะงาน เป็นสิ่งที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างเกิดความพึงพอใจมากที่สุด ในขณะที่รางวัลจากผลการปฏิบัติงาน ได้แก่ คำชมเชย การยอมรับ และรางวัล เป็นสิ่งที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างเกิดความพึงพอใจในงานน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับความพึงพอใจในงานด้านอื่น เนื่องจาก ลักษณะงานที่กลุ่มตัวอย่างรับผิดชอบเป็นงานที่ไม่ต้องใช้ทักษะความรู้ความสามารถสูง และมีขั้นตอนในการทำงานที่ชัดเจน ง่ายต่อการศึกษาและปฏิบัติ และทุกคนทำงานเหมือนกัน มีหน้าที่และความรับผิดชอบที่คล้ายกัน จึงไม่ทำให้เกิดความแตกต่างหรือโดดเด่น ดังนั้น รางวัลจากผลการปฏิบัติงาน ได้แก่ คำชมเชย การยอมรับ และรางวัล จึงเป็นสิ่งที่ไม่ค่อยพบเห็นในลักษณะงานดังกล่าว

จากการศึกษาความพึงพอใจในงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจในงานอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.18 จากการวิเคราะห์รายละเอียดของข้อมูลที่เกิดขึ้นมา เมื่อพิจารณา

ค่าเฉลี่ยรายด้าน พบว่า ลักษณะงาน มีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลางค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับความพึงพอใจในงานในด้านอื่น เท่ากับ 3.63 โดยที่รางวัลจากผลการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับความพึงพอใจในงานด้านอื่น เท่ากับ 2.66

การวิเคราะห์การตั้งใจลาออกจากการงาน

ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 21-30 ปี ที่มีระดับการศึกษาสูงสุดอยู่ที่ระดับปวส./อนุปริญญา มีแนวโน้มที่จะลาออกจากการงานสูง เนื่องจากโอกาสในการศึกษาต่อในระดับที่สูงกว่า และโอกาสในการหางานใหม่ที่ดีกว่า อาจรวมถึงความจำเป็นในชีวิตสมรส ความผูกพันในครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ของ Mowday et al. (1982) กล่าวว่า ความต้องการแรงงาน ความจำเป็นในชีวิตสมรส ความผูกพันในครอบครัว การมีงาน เป็นสิ่งที่สามารถเพิ่ม หรือลดความตั้งใจที่จะลาออก หรือคงอยู่ต่อในองค์การของพนักงานได้ นอกจากนี้แล้วความตั้งใจที่จะลาออกมีผลต่อการแสดงออกของพฤติกรรม การค้นหาทางเลือก เมื่อพนักงานมีความตั้งใจที่จะลาออก พนักงานก็จะพยายามหาทางเลือกอื่นมารองรับตอนที่ลาออกไปจากองค์การเดิม เพื่อจะได้ไม่ต้องกลายเป็นผู้ว่างงานหลังจากลาออกจากการงานไปแล้ว แต่โอกาสที่จะค้นหาทางเลือกนั้นก็ขึ้นอยู่กับลักษณะส่วนบุคคลที่แตกต่างกันออกไปของพนักงาน รวมทั้งขึ้นอยู่กับสภาพเศรษฐกิจและตลาดแรงงานด้วย ดังนั้น ช่วงอายุและระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง อาจส่งผลต่อพฤติกรรมการค้นหาทางเลือกได้เช่นกัน

จากการศึกษาการตั้งใจลาออกจากการงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการตั้งใจลาออกจากการงานอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.79 จากการวิเคราะห์รายละเอียดของข้อมูลที่เกิดขึ้นมา เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างกับการตั้งใจลาออกจากการงาน พบว่า เพศหญิงมีการตั้งใจลาออกจากการงานมากกว่าเพศชาย เท่ากับ 2.85 โดยช่วงอายุที่มีการตั้งใจลาออกจากการงานมากที่สุดเมื่อ

เปรียบเทียบกับช่วงอายุอื่นอยู่ระหว่าง 21-30 ปี เท่ากับ 3.01 ระดับการศึกษาสูงสุดที่มีการตั้งใจลาออกจากงานมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับระดับการศึกษาอื่น อยู่ที่ระดับ ปวส./อนุปริญญา เท่ากับ 3.01 และช่วงอายุงานที่มีการตั้งใจลาออกจากงานมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงอายุงานอื่น อยู่ที่ช่วง 6-10 ปี เท่ากับ 2.95

การอภิปรายสมมติฐาน

สมมติฐานการวิจัยที่ 1 ลักษณะบุคลิกภาพ ห้าองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กับเจตคติต่อ แรงงานต่างด้าว

ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามที่ตั้งสมมติฐานไว้บางส่วน เนื่องจาก ความเชื่อ และเจตคติ ต่อเรื่องหนึ่ง มักมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล ซึ่งส่งผลต่อความรู้สึก และพฤติกรรมของบุคคลนั้น ตามแนวคิดของเบลกินและสกายเดล (Belkin and Skydell อ้างถึงใน จุฬารัตน์, 2549) กล่าวว่า เจตคติเป็นแนวโน้มที่บุคคลจะตอบสนองในทางที่พอใจหรือไม่พอใจต่อสถานการณ์ต่าง ๆ

สมมติฐานการวิจัยที่ 1.2 บุคลิกภาพด้านความ
รับผิดชอบมีความสัมพันธ์ทางลบกับเจตคติต่อแรงงาน
ต่างด้าว

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบด้านความรับผิดชอบมีความสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติต่อแรงงานต่างด้าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.129, p < .01$) ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ Gallego and Pardos-Prado (2014) ที่พบว่า บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบด้านความรับผิดชอบมีความสัมพันธ์ทางลบกับทัศนคติต่อผู้อพยพ และงานวิจัยของ Ha (2013) พบว่า บุคคลที่มีลักษณะบุคลิกภาพแบบ ความรับผิดชอบ มีโอกาสน้อยที่รู้สึกใกล้ชิดกับเกาหลีเหนือและมีแนวโน้มที่จะเชื่อว่าเกาหลีเหนือเป็นประเทศที่ไม่เป็นมิตร แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Eryilmaz (2014) พบว่า ความรับผิดชอบมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับทัศนคติความสงบสุข อาจเพราะ ทัศนคติในเชิงบวกจากประสบการณ์ของตนเอง ที่มองว่า แรงงานต่างด้าว

เป็นแรงงานที่ยืนหยัดแข็ง อดทน สามารถทำงานหนักได้ ทำให้เกิดความรู้สึกชอบและพอใจ ตามแนวคิด (Ajzen and Fishbein, 1975; Oskamp, 1977) ทัศนคติคือการประเมินผล ซึ่งเกี่ยวข้องกับการตอบสนองในเชิงบวกหรือเชิงลบ เช่น ความชอบหรือไม่ชอบ เป็นต้น
สมมติฐานการวิจัยที่ 1.3 บุคลิกภาพด้านการ
เปิดเผยตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติต่อ
แรงงานต่างด้าว

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบด้านการเปิดเผยตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติต่อแรงงานต่างด้าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .170, p < .01$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jackson and Poulsen (2005) พบว่า ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบด้านการเปิดเผยตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติเชิงบวกต่อเอเชียอเมริกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมติฐานการวิจัยที่ 1.4 บุคลิกภาพด้านความ
ประนีประนอม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติต่อ
แรงงานต่างด้าว

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบด้านความประนีประนอม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติต่อแรงงานต่างด้าวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .167, p < .01$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Gallego and Pardos-Prado (2014) พบว่า ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบด้านความความประนีประนอมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติต่อผู้อพยพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.16 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jackson and Poulsen (2005) พบว่าลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบด้านความประนีประนอม มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับทัศนคติการยอมรับคนผิวดำ และ ทัศนคติเชิงบวกต่อเอเชียอเมริกัน

สมมติฐานการวิจัยที่ 1.5 บุคลิกภาพด้านความ
ไม่มั่นคงทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางลบกับเจตคติ
ต่อแรงงานต่างด้าว

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบด้านความไม่มั่นคงทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางลบกับเจตคติต่อแรงงานต่างด้าว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -.129, p < .01$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Gallego and Pardos-Prado (2014) พบว่า ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบด้านความไม่มั่นคงทางอารมณ์ มีความสัมพันธ์ทางลบกับทัศนคติต่อผู้อพยพ

สมมติฐานการวิจัยที่ 2 ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในงาน

ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามที่ตั้งสมมติฐานไว้ เนื่องจากลักษณะบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลทำให้มีลักษณะการทำงานและรับรู้ปัจจัยต่าง ๆ ในการทำงานแตกต่างกัน ซึ่งส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในงานต่างกันไปด้วย ตามแนวคิดของ (Harrell, 1964) กล่าวว่า ความพึงพอใจในการทำงานนั้น นอกจากจะเกิดจากปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมของงานแล้วยังเกิดจากปัจจัยส่วนบุคคลได้อีก คือ บุคลิกภาพส่วนตัว ถือเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดความไม่พึงพอใจในการทำงาน

สมมติฐานการวิจัยที่ 2.2 บุคลิกภาพด้านความรับผิดชอบมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในงาน

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบด้านความรับผิดชอบมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .226, p < .01$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชิตาพร (2545); กฤติกา (2547); สกนธ์ (2547); ทศนีย์ (2550) และ สุทธดา (2553) ที่พบว่า บุคลิกภาพด้านความรับผิดชอบมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมติฐานการวิจัยที่ 2.3 บุคลิกภาพด้านการเปิดเผยตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในงาน

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบด้านการเปิดเผยตนเอง

มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .273, p < .01$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤติกา (2547); สกนธ์ (2547); ทศนีย์ (2550) และ สุทธดา (2553) ที่พบว่า บุคลิกภาพด้านการเปิดเผยตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมติฐานการวิจัยที่ 2.4 บุคลิกภาพด้านความประนีประนอม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในงาน

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบด้านความประนีประนอมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .208, p < .01$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชิตาพร (2545); กฤติกา (2547); สกนธ์ (2547); ทศนีย์ (2550) และ สุทธดา (2553) ที่พบว่า บุคลิกภาพด้านความประนีประนอมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมติฐานการวิจัยที่ 2.5 บุคลิกภาพด้านความไม่มั่นคงทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางลบกับความพึงพอใจในงาน

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบด้านความไม่มั่นคงทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางลบกับความพึงพอใจในงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -.121, p < .05$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bruk-Lee et al. (2009), ชิตาพร (2545), สกนธ์ (2547), ทศนีย์ (2550) และ สุทธดา (2553) ที่พบว่า บุคลิกภาพด้านความไม่มั่นคงทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางลบกับความพึงพอใจในงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมติฐานการวิจัยที่ 3 ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กับการตั้งใจลาออกจากงาน

ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามที่ตั้งสมมติฐานไว้ เนื่องจาก ลักษณะบุคลิกภาพสามารถส่งผลต่อพฤติกรรมองค์การได้ ตามแนวคิดของ (Robbins, 1993) ที่ได้สร้างแบบจำลองพฤติกรรมองค์การระดับ

บุคคล ตัวแปรอิสระหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมองค์การในระดับบุคคล ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล (อายุ เพศ สถานภาพสมรส) บุคลิกภาพ ค่านิยมและทัศนคติ และความสามารถของปัจเจกบุคคล รวมทั้งการรับรู้ แรงจูงใจ และการเรียนรู้ของบุคคล ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมของบุคคลในองค์การ ดังนั้นลักษณะบุคลิกภาพของบุคคลที่แตกต่างกันในแต่ละด้านย่อมส่งผลให้เกิดความแตกต่างกันในการแสดงออกของพฤติกรรมในองค์การ รวมถึงการตั้งใจลาออกจากงานด้วยเช่นกัน

สมมติฐานการวิจัยที่ 3.2 บุคลิกภาพด้านความรับผิดชอบมีความสัมพันธ์ทางลบกับการตั้งใจลาออกจากงาน

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบด้านความรับผิดชอบมีความสัมพันธ์ทางลบกับการตั้งใจลาออกจากงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -.252, p < .01$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sifuna Mayende and Abaasi Musenze (2014); Singh et al. (2014); Judeh (2012); Lee and Lin (2010); Sarwar et al. (2013) ที่พบว่า บุคลิกภาพด้านความรับผิดชอบมีความสัมพันธ์ทางลบกับการตั้งใจลาออกจากงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมติฐานการวิจัยที่ 3.3 บุคลิกภาพด้านการเปิดเผยตนเองมีความสัมพันธ์ทางลบกับการตั้งใจลาออกจากงาน

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบด้านการเปิดเผยตนเองมีความสัมพันธ์ทางลบกับการตั้งใจลาออกจากงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -.160, p < .01$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sifuna Mayende and Abaasi Musenze (2014); Judeh (2012); Jeswani and Dave (2014); Sarwar et al. (2013) ที่พบว่า บุคลิกภาพด้านการเปิดเผยตนเองมีความสัมพันธ์ทางลบกับการตั้งใจลาออกจากงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมติฐานการวิจัยที่ 3.4 บุคลิกภาพด้านความประนีประนอมมีความสัมพันธ์ทางลบกับการตั้งใจลาออกจากงาน

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบด้านความประนีประนอมมีความสัมพันธ์ทางลบกับการตั้งใจลาออกจากงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -.225, p < .01$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sifuna Mayende and Abaasi Musenze (2014); Sarwar et al. (2013) ที่พบว่า บุคลิกภาพด้านความประนีประนอมมีความสัมพันธ์ทางลบกับการตั้งใจลาออกจากงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมติฐานการวิจัยที่ 3.5 บุคลิกภาพด้านความไม่มั่นคงทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการตั้งใจลาออกจากงาน

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบด้านความไม่มั่นคงทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการตั้งใจลาออกจากงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .245, p < .01$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Singh et al. (2014); Lee and Lin (2010) ที่พบว่า บุคลิกภาพด้านความไม่มั่นคงทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการตั้งใจลาออกจากงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมติฐานการวิจัยที่ 4 เจตคติต่อแรงงานต่างด้าวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในงาน

ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามที่ตั้งสมมติฐานไว้เนื่องจาก งานวิจัยโดยส่วนใหญ่ให้ผลสอดคล้องกันคือ เจตคติมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในงาน โดยที่เจตคติด้านบวก จะแสดงให้เห็นสภาพความพึงพอใจในสิ่งนั้นและเจตคติด้านลบจะแสดงให้เห็นสภาพความไม่พึงพอใจในสิ่งนั้นดังนั้น เจตคติต่อแรงงานต่างด้าวย่อมส่งผลต่อความพึงพอใจในงานด้วยเช่นกัน

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เจตคติต่อแรงงานต่างด้าวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .374, p < .01$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ensher et al. (2001) ที่พบว่า การรับรู้การเลือกปฏิบัติทางด้านเชื้อชาติและเพศของหัวหน้างาน การรับรู้การเลือกปฏิบัติทางด้านเชื้อชาติและเพศของเพื่อนร่วมงาน และการรับรู้ของการเลือกปฏิบัติทางด้านเชื้อชาติและเพศของ

องค์กรมีความสัมพันธ์ทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความพอใจในงาน

สมมติฐานการวิจัยที่ 5 เจตคติต่อแรงงานต่างด้าวมีความสัมพันธ์ทางลบกับการตั้งใจลาออกจากงาน

ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามที่ตั้งสมมติฐานไว้เนื่องจาก พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกมานั้นโดยพื้นฐานแล้วย่อมเกิดจากการตั้งใจที่จะแสดงพฤติกรรมนั้นออกมาในขณะที่มีสติรู้คิด ตามแนวคิดเรื่องทฤษฎีการกระทำเชิงเหตุผล ของ Fishbein and Ajzen (1975) อ้างอิงใน ฌีรุตพันธ์ (2551) กล่าวว่า บุคคลโดยปกติจะเป็นผู้มีเหตุผลและใช้ข้อมูลที่มีประโยชน์ประกอบการพิจารณาเพื่อตัดสินใจสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างเป็นระบบก่อนแสดงออกมาเป็นพฤติกรรม ดังนั้น พฤติกรรมใดๆ ที่แสดงออกมานั้น กล่าวได้ว่าเป็น พฤติกรรมความตั้งใจหรือความตั้งใจในการกระทำ พฤติกรรม (Behavioral Intention) ซึ่งสามารถทำนายได้จากการวัดความเชื่อ (Belief), ทศนคติ (Attitudes) และความตั้งใจกระทำ (Intention) ดังนั้น เจตคติต่อแรงงานต่างด้าวย่อมส่งผลต่อการตั้งใจลาออกจากงานด้วยเช่นกัน

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เจตคติต่อแรงงานต่างด้าวมีความสัมพันธ์ทางลบกับการตั้งใจลาออกจากงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -.460$, $p < .01$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Holly Buttner et al. (2010) ที่พบว่า พฤติกรรมและทัศนคติของพนักงานที่มีเหตุผลในการรับรู้บริบทขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงและชนกลุ่มน้อย มีความสัมพันธ์ทางลบอย่างมีนัยสัมพันธ์ทางสถิติกับความตั้งใจลาออกจากงาน และ Peretz et al. (2015) ที่พบว่า Diversity มีความสัมพันธ์ทางลบอย่างมีนัยสัมพันธ์ทางสถิติกับการลาออกจากงาน

สมมติฐานการวิจัยที่ 6 ความพึงพอใจในงานมีความสัมพันธ์ทางลบกับการตั้งใจลาออกจากงาน

ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามที่ตั้งสมมติฐานไว้เนื่องจาก งานวิจัยโดยส่วนใหญ่ให้ผลสอดคล้องกันคือ ความพึงพอใจในงาน เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีระดับความสัมพันธ์ที่สูงกับการลาออกจากงาน อาจเพราะ

ความรู้สึกพอใจหรือไม่พอใจในงานของบุคคล สามารถส่งผลต่อเจตคติที่มีต่องานได้และนำไปสู่การตั้งใจที่จะทำงานหรือออกจากงาน และส่งผลต่อพฤติกรรมของบุคคลที่จะเกิดขึ้น ตามแนวคิดของ Mowday et al. (1982) กล่าวว่า ความรู้สึกของพนักงานที่มีต่องาน (Affective response to the Job) สามารถนำไปสู่ พฤติกรรมความตั้งใจที่จะลาออก และก่อให้เกิด พฤติกรรมการลาออกได้ คือ ถ้าพนักงานมีความพึงพอใจในการทำงานที่น้อย ส่งผลให้ความผูกพันต่องานและความผูกพันต่อองค์กร (Organizational commitment) ของพนักงานน้อยลงด้วย และส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการลาออกจากงานได้

Mobley (1977) อ้างใน สุทธิณีย์ (2542) ได้เสนอรูปแบบการลาออกจากงานของบุคคลโดยอยู่บนพื้นฐานของสมมติฐานที่หลากหลายซึ่งเกี่ยวข้องกับ ความพึงพอใจในงาน ซึ่งในสมมติฐานเหล่านี้ได้รวมถึง ความคิดเกี่ยวกับความตั้งใจลาออกจากงาน การมองหางานอื่นๆ ความตั้งใจที่จะลาออกจากงานหรือจะอยู่ต่อ รวมทั้งการตัดสินใจที่จะลาออกหรือทำงานต่อ Mobley ได้กล่าวว่า ความรู้สึกไม่พอใจในงานจะปลุกเร้า ความคิดการลาออกจากงาน และส่งผลให้เริ่มไปหา งานใหม่ ดังนั้น ความพึงพอใจในงานย่อมส่งผลต่อการตั้งใจลาออกจากงานด้วยเช่นกัน

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ความพึงพอใจในงานมีความสัมพันธ์ทางลบกับการตั้งใจลาออกจากงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -.419$, $p < .01$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Muchinsky and Tuttle (1979); Lyons (2003); Slattery (2005); Shah (2014) ที่ต่างก็พบว่า ความพึงพอใจในงานมีความสัมพันธ์ทางลบกับการตั้งใจลาออกจากงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมติฐานการวิจัยที่ 7 ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบและเจตคติต่อแรงงานต่างด้าวมีอิทธิพลต่อการตั้งใจลาออกจากงานทั้งโดยตรงและผ่านความพึงพอใจในงาน

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าตัวแปรลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบและเจตคติต่อแรงงาน

ต่างตัวเป็นสาเหตุของการตั้งใจลาออกจากงาน โดยลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบบางด้านส่งผลทางตรง บางด้านส่งผลทางอ้อม และบางด้านส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านความพึงพอใจในงานไปยังการตั้งใจลาออกจากงาน และเจตคติต่อแรงงานต่างตัวส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านความพึงพอใจในงานไปยังการตั้งใจลาออกจากงาน ตามแบบจำลองกระบวนการลาออกของอีริคและคณะ (Lambert et al., 2001) ซึ่งเริ่มต้นมาจากปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ส่งผลนำไปสู่ความพึงพอใจในงานและความตั้งใจลาออกจากงาน จนถึงพฤติกรรมการลาออกจากงานโดยสมัครใจ

จากผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปว่า ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ และเจตคติต่อแรงงานต่างตัว ความพึงพอใจในงาน และการตั้งใจลาออกจากงาน มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และยังมีอิทธิพลต่อการตั้งใจลาออกจากงาน ทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยผ่านความพึงพอใจในงาน ซึ่งบรรลุมิติวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ที่ทำการศึกษาระดับของตัวแปร ความสัมพันธ์ของตัวแปร และอิทธิพลของตัวแปร อันได้แก่ ลักษณะบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ เจตคติต่อแรงงานต่างตัว ความพึงพอใจในงาน และการตั้งใจลาออกจากงานของพนักงานไทยที่ทำงานร่วมกันกับแรงงานต่างตัว ในสถานประกอบการในจังหวัดสมุทรสาคร ผลการศึกษานี้ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการตั้งใจลาออกจากงาน เพื่อทำความเข้าใจในพฤติกรรมการลาออกจากงานของพนักงานไทยที่ทำงานร่วมกันกับแรงงานต่างตัว รวมถึงเป็นแนวทางในการควบคุมปัจจัยที่เป็นสาเหตุนำไปสู่การการตั้งใจลาออกจากงานของพนักงานในองค์กร

เอกสารอ้างอิง

- กฤติกา หล่อวัฒนาวงศ์. 2547. การศึกษาเปรียบเทียบบุคลิกภาพตามแนวคิดห้าองค์ประกอบ เชาว์ อารมณ์ตามแนวคิดโกลแมน และความพึงพอใจในลักษณะงาน ของผู้ปฏิบัติงานฝ่ายขาย ของโรงแรมในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. 2549. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ: แอคทีฟ พรินท์
- ชิตาพร เลี้ยงวิจิตร. 2545. ลักษณะบุคลิกภาพที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในงาน และอัตราการขาดงาน : ศึกษาเฉพาะกรณีบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ ภาควิชาจิตวิทยา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐพันธ์ ผ่องพันธ์. 2551. รายงานการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่สร้างแรงจูงใจต่อผู้บริโภค ในการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางเว็บไซต์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ทัศนีย์ อัญมณีเจริญ. 2550. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ (The Big Five) ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง และความพึงพอใจในงาน : กรณีศึกษาธุรกิจโรงเลื่อยไม้สัก. งานวิจัยส่วนบุคคลปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ ภาควิชาจิตวิทยา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชนวรรณ พงษ์อร่าม 2546. ความคิดเห็นของผู้ประกอบการธุรกิจต่อเนื่องจากกึ่งทะเลที่มีต่อการใช้แรงงานต่างชาติ ในจังหวัดสมุทรสาคร การค้นคว้าแบบอิสระ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ปรกรณ์ ลิ้มโยธิน 2555. ตัวแบบสมการโครงสร้างขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจจะลาออกจากงานของพนักงานโรงแรมในประเทศไทย.วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ประสุมิพล พรประภา 2548. ทศนคติของแรงงานไทยที่ทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าวในธุรกิจอุตสาหกรรมปลาทุ่นากระป๋องในจังหวัดสมุทรสาคร. การค้นคว้าแบบอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศุภลักษณ์ สุขอร่าม 2552. ทศนคติของแรงงานไทยต่อการทำงานร่วมกับแรงงานต่างด้าวในธุรกิจแปรรูปอาหารทะเลในอำเภอเมืองสมุทรสาคร. การค้นคว้าแบบอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สกนธ์ อาภาภรณ์กุล. 2547. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพ ตามทฤษฎี 5 องค์ประกอบ (The Big Five) กับความพึงพอใจในงาน : กรณีศึกษาโรงงานอุตสาหกรรมผลิตสิ่งทอแห่งหนึ่ง. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ ภาควิชาจิตวิทยา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุทธดา ชวงษ์. 2553. อิทธิพลของบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบต่อความพึงพอใจในงานของพนักงานขาย. สารนิพนธ์ปริญญาพัฒนาแรงงานและสวัสดิการมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุทธิณีย์ แก้วเจริญ. 2542. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการลาออกจากงานของพนักงานโรงแรมในเขตนครอุตสาหกรรมภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต,สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานแรงงานจังหวัดสมุทรสาคร. 2558. ข้อมูล/สถานการณ์ด้านแรงงานจังหวัด เรียกใช้เมื่อ 13 สิงหาคม 2558 จากสำนักงานแรงงานจังหวัดสมุทรสาคร : <http://samutsakhon.mol.go.th/node/56>
- สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กรมจัดหางาน. 2558.ข้อควรรู้-สำหรับแรงงานต่างด้าว-สัญชาติพม่า-ลาว-กัมพูชา-ที่ทำงานในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2558 จาก สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว : <http://wp.doe.go.th/wp/index.php/th/>
- สำนักงานประกันสังคมจังหวัดสมุทรสาคร. 2558. ข้อมูลสถิติ/ผลการปฏิบัติงาน เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2558 จาก สำนักงานประกันสังคมจังหวัดสมุทรสาคร : <http://www.sso.go.th/wprp/samutsakhon/category.jsp?cat=1033&lang=th>
- กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดสมุทรสาคร. 2557. เกี่ยวกับจังหวัด. เรียกใช้เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2558 จาก กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร : <http://www.samutsakhon.go.th/>
- Ajzen, I., and Fishbein, M. 1975. Belief, attitude, intention and behavior: An introduction to theory and research.
- Brehm, Sharon S. and Saul M. Kassin. 1996. Social psychology. 3rd ed. Boston : Mass Houghton Mifflin.
- Bruck-Lee, V., Khoury, H. A., and Nixon, A 2009. Replicating and Extending Past Personality/Job Satisfaction Meta-Analyses. Human Performance , 22, 156-189.
- Costa, P.T., and McCrae, R. R. 1992. Revised NEO Personality Inventory (NEO PI-RTM) and NEO Five-Factor Inventory (NEO-FFI) professional manual. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources.

- Ensher, E. A., Grant-Vallone, E. J., and Donaldson, S. I. 2001. Effects of perceived discrimination on job satisfaction, organizational commitment, organizational citizenship behavior, and grievances. *Human Resource Development Quarterly*, 12(1), 53.
- Eryilmaz, A. 2014. Relationship of peace attitudes with personality traits, gender and age Groups *The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences* ;27:138-146
- Fishbein, M. and Ajzen, I. 1975. *Belief, attitude, intention and behavior: An introduction to theory and research*. Reading, MA: Addison-Wesley
- Gallego, A., and Pardos-Prado, S. 2014. The big five personality traits and attitudes towards immigrants. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 40(1), 79-99.
- Gibson, J. L. 2000. *Organizations Behavior* (7th ed.). Boston: Irwin.
- Ha, S. E. 2013. Personality Traits and South Koreans' Attitudes Toward North Korea. *Journal of Pacific Rim Psychology*, 7(01), 12-23.
- Harrell, D. E. 1964. The Sectional Origins of the Churches of Christ. *Journal of Southern History*, 30(3), 18.
- Holly Buttner, E., Lowe, K. B., and Billings-Harris, L. 2010. Diversity climate impact on employee of color outcomes: does justice matter?. *Career Development International*, 15(3), 239-258.
- Jackson, J. W., and Poulsen, J. R. 2005. Contact experiences mediate the relationship between five-factor model personality traits and ethnic prejudice. *Journal of Applied Social Psychology*, 35(4), 667-685.
- Jeswani, S., and Dave, S. 2014. Impact of Individual Personality on Turnover Intention. *International Journal of Business Management and Research*. Vol. 2 ,26-44.
- Judeh, M. 2012. Selected Personality Traits and Intent to Leave: A Field Study in Insurance Corporations. *International Business Research*. 5 (5), p88
- Krech, D., Crutchfield, R.S. and Ballachey, E.L. 1962. *Individual in Society*. Newyork: McGraw-hill Book Co.Inc.
- Lambert, E. G., Hogan, N. L., and Barton, S. M. 2001. The impact of job satisfaction on turnover intent: a test of a structural measurement model using a national sample of workers. *The Social Science Journal*, 38(2), 233-250.
- Lee, G. 2010. Employee satisfaction with schedule flexibility: Psychological antecedents and consequences within the workplace. *International Journal of Hospitality Management*.
- Lee T. Z. and Lin Y. T. 2010. Relationships among Personality Traits, Job Stress, Job Satisfaction and Turnover Intention of R&D Professionals. In: *Czech-Japan Seminar on Data Analysis and Decision Making in Service Science*, 2010.
- Lyons, H. 2003. A moderated model of the job satisfaction and turnover intentions of African-American employees: Investigating the role of perceptions of fit and racial climate in the theory of work adjustment.
- Manley, H. 1996. Hospitality head hunting. *Australian Hotelier* April, 8-11.

- Mobley, W. H. 1977. Intermediate linkages in the relationship between job satisfaction and employee turnover. *Journal of applied psychology*, 62(2), 237.
- Mowday, R. T., Porter, L. W. and Steer, R. M. 1982. Employee organization linkage: The psychology of commitment, absenteeism and turnover. New York: Academic Press.
- Muchinsky, P. M., and Tuttle, M. L. 1979. Employee turnover: An empirical and methodological assessment. *Journal of Vocational Behavior*, 14(1), 43-77.
- Nadiri, H. and Tanova, C. 2010. An investigation of the role of justice in turnover intentions, job satisfaction, and organization citizenship behavior in hospitality industry. *International Journal of Hospitality Management*, 29, 33-41.
- Oskamp, S. 1977. Attitudes and Opinions. New Jersey: Prentice hall Inc.
- Peretz, H., Levi, A., and Fried, Y. 2015. Organizational diversity programs across cultures: effects on absenteeism, turnover, performance and innovation. *The International Journal of Human Resource Management*, 26(6), 875-903.
- Robbins, S. 1993 *Organisational Behaviour: Concepts, Controversies and Applications*. 6th ed. New Jersey: Prentice Hall.
- Sarwar, A., Hameed, S., and Aftab, H. 2013. Study to Explore the Impact of Personality Traits on Employee Turnover in Public and Private Sector. *Middle-East Journal of Scientific Research*, 16(9), 1249-1254.
- Schermerhorn, J. R. 2000. *Management* (7th ed). New York: John Wiley and Sons.
- Shah, N. 2014. The Impact of Dispositional Traits and Job Satisfaction on Employee Turnover Intentions. *International Journal of Management Sciences and Business Research*, Vol-3, Issue 12 63-69.
- Singh, A. K., Singh, S., and Singh, A. P. 2014. Personality Traits and Turnover Intention among Front Level Managerial Personnel. *Journal of the Indian Academy of Applied Psychology*, 40(2), 228.
- Sifuna Mayende, T., and Abaasi Musenze, I. 2014. Personality Dimensions and Job Turnover Intentions: Findings from a University Context. *International Journal of Management and Business Research*, 4(2), 153-164.
- Slattery, J. P. 2005. Antecedents to Temporary Employee's Turnover Intentions. *Annual Meeting in Midwest Academy of Management*. Northeastern State University.
- Spector, P.E. 1997. *Job Satisfaction: Application, Assessment, Causes, and Consequences*. California: Sage Publications, Inc.
- Triandis, H. C. 1971. *Attitude and Change*. New York: Wiley.
- Yamane, T. 1973. *An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

การบริหารการพัฒนาการศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน : กรณีศึกษาโรงเรียน สาธิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

Education Development Administration for the ASEAN Community: A Case Study of the Demonstration School, Prince of Songkla University

ชุกรียะห์ หะยีสะอะ¹

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ ศึกษาการบริหารการศึกษาของโรงเรียนสาธิตฯ ศึกษาการบริหารการพัฒนาการศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนสาธิตฯ และศึกษาปัญหาและแนวทางการบริหารการพัฒนาการศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนสาธิตฯ ผู้ศึกษาได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญรวมทั้งสิ้น 31 คน โดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก ผลการศึกษา พบว่า 1) การบริหารการศึกษาของโรงเรียนสาธิตฯ ภาพรวมของการบริหาร เน้นการบริหารโดยในแต่ละฝ่ายผู้บริหารจะยึดหลักการบริหารแบบธรรมาภิบาลและการกระจายอำนาจ แต่ละฝ่ายสามารถทำงานและบริหารงานได้อย่างเต็มที่ตามนโยบายและแผนปฏิบัติงานของโรงเรียนที่กำหนดไว้แต่ละปี และกระบวนการพัฒนายึดหลัก PDCA ทั้งนี้ในการบริหารยังมีคณะกรรมการช่วยกันควบคุม 2) การบริหารการพัฒนาการศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนสาธิตฯ พบว่ามีการส่งเสริมด้านภาษา ด้านหลักสูตร และมีการเปิดเสรีทางการศึกษา ส่วนด้านการปรับตัว พบว่า ให้ความสำคัญในการปรับตัวในด้านภาษา ด้านการเรียนรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศอาเซียน วัฒนธรรม วิถีชีวิตของกลุ่มประเทศอาเซียน ส่วนด้านผลกระทบ ผลกระทบทางบวก ทำให้เกิดความร่วมมือกันในการศึกษา ทำให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างกลุ่มประเทศอาเซียนเกิดการกระตุ้นให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเอง ฯลฯ ผลกระทบทางลบ เกิดการแข่งขันกันในการศึกษา การด้อยในเรื่องภาษาของนักเรียน หรือบุคลากรทำให้ไม่สามารถแข่งขันกับกลุ่มประเทศอาเซียนได้ ฯลฯ ด้านคุณภาพนักเรียน ทางโรงเรียนสาธิตฯ มีแนวทางการบริหารเป็นไปในทิศทางที่มีความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอยู่แล้วเพราะทางโรงเรียนมีความเข้มงวดในการเข้ารับนักเรียนในการเข้าศึกษาต่อโดยการคัดเลือกในลักษณะที่มีความเข้มข้น และด้านคุณภาพครู คุณภาพครูอาจมีความแตกต่างกันในแต่ละรายวิชาโดยถ้าเป็นครูในกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศก็สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ แต่ถ้ากลุ่มสาระอื่นๆ อาจจะไม่มีความด้อยในด้านภาษาบ้างโดยเฉพาะภาษาที่เป็นทางการเพื่อใช้ในการสื่อสารทางวิชาการ 3) ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนสาธิตฯ โดยปัญหาที่พบคือ ทางโรงเรียนมีแนวทางและแผนงานการพัฒนาการศึกษาเพื่อเข้าสู่อาเซียนที่ยังไม่ชัดเจน บุคลากรบางส่วนไม่ค่อยตระหนักถึงเรื่องอาเซียน การศึกษาตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการที่มีลักษณะของการเรียนรู้ที่ไม่บูรณาการ ส่วนแนวทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนต่อไป ผู้บริหารควรมีแนวทางการขับเคลื่อน แผนงาน เป้าหมายในการดำเนินงานที่ชัดเจน ควรส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรครูให้มีความสามารถที่มากขึ้น

คำสำคัญ : ประชาคมอาเซียน การบริหารการศึกษา การบริหารการพัฒนา

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรการบริหารการพัฒนาสังคม คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ABSTRACT

The objectives of this study are 1) to examine the educational management of the Demonstration School of Prince of Songkla University (Pattani Campus), 2) to study the management for the educational development to enable the school to participate in the ASEAN Community (AC) and 3) to consider the problems and guidelines for the educational development. Information in various documents was reviewed by the researcher. Further data was also collected by the researcher from 31 informants with the use of a qualitative research approach. The three principal findings are as follows. 1) According to the educational management of the school, the school's management focuses on good governance and decentralization. Each party can use all of their abilities to work and manage activities in accordance with the school's annual policies and plans; moreover, the development processes comply with the principle of plan-do-check-act (PDCA). 2) In the management aspect, it was found that the school was prepared in different terms; i.e., understanding about the AC, language, curriculum, and educational freedom. Regarding self-adaptation, it was found that the school valued various terms, such as language, understanding about the AC, culture, and the lifestyles of the AC's members. In terms of effects, positive effects led to education coordination, learning among the member countries, and intellectual stimulation for students. Negative effects were educational competition and the linguistic deficiency of students or personnel. In the student quality aspect, it was found that the school has a managerial direction toward preparation for joining the AC because the school has specific processes for admitting new students. In terms of teacher quality, teachers of different courses had different qualities. The teachers teaching foreign languages could use English, while other teachers had weaknesses in foreign languages (especially languages for academic purposes). 3) Regarding problems and solutions for the educational development for the school to join the AC, it was found that (a) the problems of the educational development for joining the AC were as follows: firstly, the school had unclear guidelines and plans for the development; secondly, some personnel were not seriously aware of the AC, and finally the education under the policies of the Ministry of Education was not integrated, had limited knowledge, had too many subjects, and excessively focused on theories; and (b) regarding the solutions for the education development, in terms of management, the administrators should have clear guidelines for implementing plans and achieving goals. Regarding personnel and students, the personnel's abilities should be improved.

Keywords : ASEAN community, education management, management development

บทนำ

ในยุคปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ สังคมหรือแม้แต่การเมือง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อหลาย ๆ ประเทศ สิ่งที่เป็นสำหรับทุก ๆ ประเทศคือ ต้องมีการปรับตัวและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะเกิดขึ้นในอีกไม่ช้านี้ คือการรวมกลุ่มเป็นประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) จะเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบต่อประเทศไทย ดังนั้นสิ่งสำคัญคือประเทศไทยต้องมีการเตรียมพร้อมอยู่ตลอดเวลา ในการเข้ามาของประชาคมอาเซียน ไม่ว่าจะเป็นการเตรียมพร้อมในด้านภาษา ด้านแรงงาน ด้านการศึกษา เป็นต้น โดยเฉพาะการเตรียมพร้อมในด้านการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อประเทศ

เนื่องจากการศึกษาเป็นรากฐานสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า เป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์โดยตรงต่อการพัฒนาคนในชาติ ให้เป็นคนที่รู้จักคิด รู้จักทำ รู้จักแก้ปัญหา และรู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์สูงสุด และสิ้นเปลืองน้อยที่สุด การพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าได้นั้น สิ่งจำเป็นและสำคัญคือการพัฒนาคุณภาพของประชากรนั้นคือประชากรของประเทศจะมีคุณภาพเพียงใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับการจัดการศึกษาเพราะการศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน ให้สามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างสันติสุข และสามารถเกื้อหนุนการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทุก ๆ ด้านของประเทศ ประเทศใดก็ตามที่ประชาชนมีการศึกษาอย่างถ้วนหน้านั้น แสดงให้เห็นว่าประเทศมีการพัฒนาก้าวหน้า ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นรากฐานและเครื่องมือสำคัญ ในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมและการเมืองของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540) นอกจากนี้การศึกษาคือส่วนที่ทำให้เกิดการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ กล่าวคือการศึกษาคือแรงขับเคลื่อนกระแสของการแข่งขันที่

เกิดขึ้นในโลก และก่อให้เกิดความร่วมมือในหลายด้านและการศึกษาเกี่ยวพันกับเศรษฐกิจ เช่นครอบครัวที่มีฐานะค่อนข้างขัดสน ย่อมส่งผลกระทบต่อเยาวชน อาจได้รับการศึกษาไม่เต็มที่ เมื่อโตขึ้นคุณภาพชีวิตก็ตกต่ำจากครอบครัวและชุมชนลูกหลานสู่จังหวัด หากไม่ได้รับการช่วยเหลือแก้ไข ก็จะทำให้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศไม่มั่นคง ทำให้ประเทศไม่สามารถสนับสนุนงบประมาณการศึกษา เกิดความเสียหายต่อเนื่องกันเป็นลูกโซ่ การส่งเสริมการศึกษาที่ดี ต้องสอนให้ผู้ที่ได้รับการศึกษานั้น ๆ เกิด “ทักษะ” สามารถคิดเองได้ จึงจะสามารถก้าวสู่ความเป็นประชาคมอาเซียน (ว.อำพรณ, 2555)

ความสำคัญของการศึกษา ในการขับเคลื่อนประชาคมอาเซียนปรากฏขึ้นมาอย่างชัดเจนมากขึ้นจากการที่กลุ่มอาเซียนมีการสร้างความร่วมมือด้านการศึกษา ภายใต้แผนการจัดตั้งประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community: ASCC) ซึ่งได้ระบุไว้ เกี่ยวกับการศึกษา จัดให้มีการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ จัดให้มีการส่งเสริมด้านทุนอาเซียนและเครือข่ายการศึกษา จัดให้มีการส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างกัน และให้มีการพัฒนาเยาวชนอาเซียน ฯลฯ (ว.อำพรณ, 2555) ดังนั้นเมื่อการศึกษามีความสำคัญมากในการขับเคลื่อนการเป็นประชาคมอาเซียน ก็ย่อมเป็นสิ่งที่ทุกโรงเรียนทุกสถาบันการศึกษาต้องมีการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาการศึกษาให้ก้าวหน้ากับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยต้องมีการเสริมสร้างให้นักเรียนมีศักยภาพ ให้สามารถแข่งขันกับประเทศเพื่อนบ้านได้ ตลอดจนสามารถที่จะพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า

โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เป็นสถานศึกษาที่เทียบเท่าภาควิชาสังกัดคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งก่อตั้งขึ้น ในปี พ.ศ. 2512 หลังจากที่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ดำเนินงานแล้ว 1 ปี การก่อตั้งโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของคณะศึกษาศาสตร์ ในขณะนั้นคือ การ

ผลิตครู เพื่อสอนระดับมัธยมศึกษาโดยเริ่มแรกเริ่มสอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายก่อน เพราะในช่วงปีแรกโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เปิดการเรียนการสอนระดับมัธยมปลายก่อนที่จะเปิดมัธยมศึกษาตอนต้น จึงเตรียมการให้โรงเรียนสาธิตฯ เป็นแหล่งฝึกและทดลองสอนของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ โดยในด้านการบริหารการศึกษาของโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มีการเตรียมพร้อมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมกับธรรมชาติของนักเรียน เพื่อฝึกให้นักเรียนมีความรู้ รักการศึกษาค้นคว้า มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา ซื่อสัตย์ ประหยัด มีความเป็นผู้นำ เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่นรักความเป็นไทย มีจิตสำนึกที่ดีต่อชุมชนและประเทศชาติ มีทักษะการคิดและการแก้ปัญหา มีความสามารถในการวางแผน การจัดการสามารถใช้เทคโนโลยีและมีทักษะในการแสวงหาความรู้ มีความสามารถในการสื่อสารสิ่งที่ได้รับจากการเรียนรู้ มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี สามารถอยู่ร่วมกัน และทำงานกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2556) แต่เมื่อประชาคมอาเซียนเข้ามาในปี พ.ศ. 2558 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ก็ตระหนักถึงรากฐานความสำคัญในการเตรียมพร้อมการบริหารการพัฒนาการศึกษา (Educational Development Administration) เพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยทางโรงเรียนมีส่วนร่วมในการให้ความรู้เรื่อง การเตรียมพร้อมของนักเรียนในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยโครงการที่จัดขึ้นได้รับการสนับสนุนโดยกระทรวงมหาดไทย ในลักษณะโครงการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ เพื่อการปรับตัวก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และมีการจัดบรรยายพิเศษหัวข้อ “การเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน” โดยเนื้อหาของโครงการเป็นเรื่องของการให้ความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนในด้านต่าง ๆ หัวข้อการบรรยายเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการตื่นตัวในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน จะเห็นได้ว่าโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีความตระหนักในเรื่อง

การเตรียมพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนพอสมควร อย่างไรก็ตามยังคงมีประเด็นที่น่าสนใจศึกษาเพิ่มเติมโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องแนวทางการบริหารการพัฒนาการศึกษาโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนต่อไป

จากสภาพและปัญหาดังกล่าว จึงเป็นที่มาของความสนใจที่จะศึกษาการบริหารการพัฒนาการศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน กรณีศึกษาโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามาเตรียมความพร้อมให้กับทุก ๆ โรงเรียนเพื่อที่จะมีการบริหารการพัฒนาในด้านการศึกษาให้สอดคล้องกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนได้อย่างพร้อมเพียง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้เลือกใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นการเลือกตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำการศึกษาประชากรกลุ่มนั้นอย่างลงลึก กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งหมด 31 คน ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียนสาธิตฯ จำนวน 1 คน คณะบุคลากรครู สมาคมศิษย์เก่า สมาคมผู้ปกครองโรงเรียนสาธิตฯ รวมจำนวน 12 คนและนักเรียนโรงเรียนสาธิตฯ จำนวน 18 คน โดยมีแนวคิดในการศึกษา 3 ส่วนหลัก ๆ ดังนี้ 1) ศึกษาการบริหารการศึกษาของโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี โดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงวิทยาศาสตร์ของ Gulick and Unwick (1937) 2) ศึกษาการบริหารการพัฒนาการศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จากการศึกษาการเตรียมความพร้อมและแนวทางการบริหารการศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทฤษฎี เอกสารทางวิชาการ ตลอดจนงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปแนวทางได้ดังนี้ การบริหาร การ

ปรับตัว ผลกระทบ คุณภาพนักเรียน คุณภาพครู

3) ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี โดยจะศึกษาถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบริหารการศึกษาของเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนสาธิตฯ และแนวทางการดำเนินงานที่เกิดจากปัญหาดังกล่าวส่วนเครื่องมือในการศึกษาใช้เครื่องมือในการศึกษา 3 ประเภท ประกอบด้วย การสัมภาษณ์ การสังเกตและการสนทนากลุ่ม ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในภาคสนาม และด้านการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ศึกษาได้นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารและข้อมูลปฐมภูมิจากการจัดเก็บภาคสนาม ทำการวิเคราะห์ หาข้อสรุป ด้วยการนำข้อมูลมาจัดให้เป็นหมวดหมู่ แยกตามองค์ประกอบต่าง ๆ หาความหมาย และหาความสัมพันธ์เชื่อมโยงในแต่ละประเด็นและความสัมพันธ์กับบริบทที่ศึกษา เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วนำเสนอในรูปแบบของความเรียงเชิงบรรยาย

ผลการวิจัย

ประเด็นที่หนึ่ง การบริหารการศึกษาของโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญถึงบทบาทของผู้อำนวยการโรงเรียนโดยใช้ทฤษฎีแนวคิดของ Gulick and Urwick (1973) ในกระบวนการบริหารไว้ 7 ประการ

ผลการศึกษา พบว่า 1) การวางแผน (Planning) คือ การวางแผนล่วงหน้าว่าองค์กรจะต้องทำอะไรบ้างเพื่อบรรลุเป้าหมาย โดยในด้านการวางแผนการบริหารการศึกษาของโรงเรียนสาธิตฯ ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการการวางแผน หลักการวางแผนหลักๆ คือ การสนับสนุนการผลิตบัณฑิตสาขาวิชาชีพศึกษาศาสตร์ โดยโรงเรียนสาธิตฯ เป็นเสมือนห้องปฏิบัติการสอนของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์

และเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าวิจัยทางด้านวิชาชีพศึกษาศาสตร์ ดังนั้นแผนการบริหารของโรงเรียนจึงมีลักษณะที่มีความสอดคล้องกับพันธกิจและเป้าหมายของมหาวิทยาลัย และคณะศึกษาศาสตร์ นอกจากนี้จะต้องมีความสอดคล้องกับมหาวิทยาลัยแล้วยังต้องมีความสอดคล้องกับแผนการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วย โดยแผนงานจะถูกกำหนดขึ้นทุก ๆ ปี 2) การจัดองค์การ (Organizing) คือ การกำหนดโครงสร้าง การแบ่งส่วนงาน การจัดการสายบังคับบัญชา และการกำหนดตำแหน่งหน้าที่ การบริหารงานของโรงเรียนสาธิตฯ มีรูปแบบการแบ่งโครงสร้างการบริหารเป็น 5 ฝ่ายคือ ฝ่ายบริหารจะมีหน้าที่ในการควบคุมดูแลกิจกรรมภาพรวมของโรงเรียน ฝ่ายวิชาการจะทำหน้าที่ในการจัดการหลักสูตร ดูแลทักษะทางวิชาการ ฝ่ายประกันคุณภาพจะมีหน้าที่ในการรวบรวมข้อมูลกิจกรรมต่าง ๆ ของแต่ละฝ่ายในแต่ละปีแล้วสรุปออกมาเป็นรายงานประจำปี ฝ่ายพัฒนานักศึกษาหน้าที่ที่สำคัญของฝ่ายนี้คือ จะดูแลในเรื่องของการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนานักเรียน และสุดท้ายฝ่ายกิจการนักเรียน หน้าที่หลัก คือจะทำหน้าที่ดูแลในเรื่องกิจการต่าง ๆ ของนักเรียนส่วนใหญ่จะเป็นในเรื่องของ ผู้ปกครอง โดยในการบริหารในแต่ละฝ่ายผู้บริหารจะยึดหลักการบริหารแบบธรรมาภิบาลและการกระจายอำนาจแต่ละฝ่ายสามารถทำงานและบริหารงานได้อย่างเต็มที่ตามนโยบายและแผนปฏิบัติงานของโรงเรียนที่กำหนดไว้

3) การบริหารบุคคล (Staffing) คือ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การพัฒนา การสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน การประเมินผลงาน การพิจารณาความดีความชอบ การให้สวัสดิการ และการให้พ้นจากงาน การบริหารบุคคลของโรงเรียนสาธิตฯ จะขึ้นตรงกับคณะศึกษาศาสตร์ โดยการรับบุคลากรครูที่จะเข้าบรรจุสอนต้องมีการสอบเข้าโดยการประกาศจากคณะ - ศึกษาศาสตร์ และในแต่ละปีจะมีการส่งเสริมทุนเรียนต่อระดับปริญญาโท หรือปริญญาเอกให้แก่อาจารย์ที่สนใจ นอกจากนั้นยังมีการส่งเสริมในเรื่องของการทำวิจัยอีกด้วย แต่ถ้าในขณะนั้นมีการขาดบุคลากรอาจารย์ก็จะรับอาจารย์พิเศษเข้ามาสอนส่วนมากจะเป็นอาจารย์ใน

หมวดภาษาเป็นส่วนใหญ่ ส่วนในเรื่องของการเข้ารับนักเรียนเข้ามาศึกษาในแต่ละปีทางโรงเรียนสาธิตฯ มีแนวทางในการรับเลือกแบบการสอบเข้าและการรับแบบพิเศษสำหรับบุตรหลานบุคลากรและผู้มีบทบาทสำคัญกับโรงเรียนโดยในแต่ละปีจะมีการรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่หนึ่ง ชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่สี่ 4) การอำนวยการสั่งการ (Directing) คือ การตัดสินใจ การวินิจฉัย สั่งการและควบคุมบังคับบัญชา มีรูปแบบการบริหารงานที่มีลักษณะเป็นเอกภาพ เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายสามารถแสดงความคิดเห็นที่เป็นอิสระได้ แต่ต้องอยู่ในแนวทางการวางแผนการดำเนินงานของโรงเรียน เมื่อใดที่ทางโรงเรียนมีกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ฝ่ายที่มีความรับผิดชอบในการดำเนินงานจะเป็นผู้เสนอโครงการนั้นๆ แล้วผู้อำนวยการจะมีบทบาทในการตัดสินใจ 5) การประสานงาน (Coordination) หมายถึง การประสานงานเพื่อให้เกิดความร่วมมือ เพื่อดำเนินการไปสู่เป้าหมายเดียวกัน จะมีรูปแบบของการประสานงานที่มีการกำหนดแผนผังและกำหนดหน้าที่การทำงานที่ชัดเจนในระบบการติดต่อของแต่ละฝ่ายและแต่ละกลุ่มสาระที่ชัดเจน ตามแผนผังการดำเนินงานตามโครงสร้างองค์กร 6) การรายงานผลการปฏิบัติงาน (Reporting) คือ การรายงานผลการปฏิบัติงานขององค์กรเพื่อให้สมาชิกขององค์กรทราบความก้าวหน้าของการดำเนินงาน ในการรายงานผลปฏิบัติงานในแต่ละปีจะมีการสรุปผลการปฏิบัติงาน โดยผู้บริหารบุคลากรครูต้องมีการเขียนรายงานผลการปฏิบัติงานของตนเองว่ามีการดำเนินการบริหารงาน การสอนในรูปแบบใดบ้างแล้วส่งรายงานให้ฝ่ายประกันคุณภาพและสำหรับฝ่ายและกลุ่มสาระที่มีการจัดกิจกรรมใด ๆ ในแต่ละปีต้องมีการเขียนรายงานผลการปฏิบัติงานทุกครั้ง แล้วส่งไปยังฝ่ายประกันคุณภาพเช่นกัน หลังจากนั้นฝ่ายประกันคุณภาพการศึกษาจะเป็นผู้เขียนสรุปเป็นรายงานประจำปีของโรงเรียนโดยส่งให้ผู้อำนวยการรับทราบ 7) การงบประมาณ (Budgeting) คือ การใช้จ่ายเงิน การควบคุมการใช้จ่าย และการตรวจสอบด้านการเงิน จะเป็นหน้าที่ของฝ่ายบริหารโดยตรงโดยการบริหารงบประมาณของโรงเรียนสาธิตฯ

จะมีผู้ที่เกี่ยวข้องควบคุมดูแล ผู้อำนวยการจะมีหน้าที่เพียงลงนามอนุมัติงบประมาณเพียงอย่างเดียวเท่านั้น โดยงบประมาณในแต่ละปีจะมาจากรางวัลต่าง ๆ ดังนี้ โดย เงินงบประมาณจะแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ เงินงบประมาณ เงินนอกงบประมาณ และงบอื่น ๆ

ประเด็นที่สองแนวทางการบริหารการพัฒนาการศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ผลการศึกษาพบว่า

ด้านการบริหาร มีการบริหารในด้านการสร้างความเข้าใจ โดยทางโรงเรียนสาธิตฯ มีการเผยแพร่ความรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอาเซียนโดยผ่านการจัดกิจกรรมต่าง ๆ หรือผ่านการเข้าร่วมอบรมความรู้ในเรื่องของประชาคมอาเซียน และนอกจากนี้ยังสร้างเจตคติที่ดีเกี่ยวกับอาเซียนเพื่อสร้างความตระหนักและเตรียมความพร้อมของครูคณาจารย์บุคลากรนักเรียนนักศึกษาเพื่อก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนโดยผ่านการจัดกิจกรรม การดูงานในประเทศและต่างประเทศมีการจัดบอร์ด และจัดกิจกรรมการแสดงบนเวทีให้เชื่อมโยงกับอาเซียน เป็นต้นนอกจากนี้ทางโรงเรียนมีการส่งเสริมให้นักเรียนมีความตระหนักในการเรียนรู้วัฒนธรรมของประเทศอาเซียนด้วย เพื่อที่จะได้รู้เขารู้เรา ด้านการพัฒนาทักษะด้านภาษา โรงเรียนมีการตื่นตัวมากในการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศและภาษาเพื่อนบ้าน โดยภาษาที่เปิดสอนในโรงเรียนประกอบด้วย ภาษาอังกฤษ ภาษามลายู และภาษาต่างประเทศอื่น ๆ เช่น ภาษาอาหรับ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาจีน เป็นต้น นอกจากนี้ทางโรงเรียนยังมีแผนในการเปิดการเรียนการสอนในภาษาเพื่อนบ้านอื่นๆ อีกด้วยนอกจากเรื่องของการเปิดสอนในรายวิชาภาษาต่างประเทศแล้วทางโรงเรียนสาธิตฯ มีการส่งเสริมให้นักเรียนสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษด้วย โดยการส่งเสริมการจัดการแสดงบนเวทีโดยการสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษ ส่วนในด้านบุคลากรครูก็มีการส่งเสริมให้มีการอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพในด้านภาษาให้มีศักยภาพมากขึ้น การพัฒนาหลักสูตร ทางโรงเรียนมีการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับการเข้าสู่ประชาคม

อาเซียน โดยในกลุ่มสาระสังคมได้มีการจัดทำหลักสูตรอาเซียนศึกษาเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ระบบเศรษฐกิจ และอื่น ๆ ของกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน นอกจากนี้ทางโรงเรียนยังมีการวางโครงสร้างหลักสูตรในด้านภาษาให้มีความเข้มข้นมากขึ้นโดยการสอดแทรกการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษในทุกรายวิชาเพื่อให้นักเรียนมีความเข้าใจในภาษาได้มากขึ้นและยังมีการแผนให้การเพิ่มภาษาอาเซียนเข้ามาในรายวิชาอีกด้วย การเปิดเสรีทางการศึกษา ในการศึกษาพบว่า ทางโรงเรียนมีการจัดทำความตกลงยอมรับความร่วมมือด้านการศึกษา กับหลายโรงเรียนในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านเพื่อเป็นการพัฒนาความสามารถสร้างประสบการณ์ให้กับนักเรียน บุคลากรครูโดยการดำเนินการอาจจะเป็นในรูปแบบของการร่วมมือกันในการแลกเปลี่ยนการเรียน การสอน หรืออาจจะเป็นการแลกเปลี่ยนดูงาน เป็นต้น

ด้านการปรับตัว พบว่าในลักษณะของการปรับตัวจะให้ความสำคัญด้านแรกเรื่องของภาษาโดยทางโรงเรียนสาธิตฯ มองเห็นถึงความสำคัญของภาษา โดยเฉพาะภาษาอังกฤษที่ต้องใช้เป็นสื่อกลางในพูดคุยระหว่างประเทศอาเซียนด้วยกันแล้วก็ต้องมีภาษาอาเซียน คือภาษาเพื่อนบ้านในกลุ่มอาเซียนทั้งหมด โดยลักษณะของการปรับตัวในด้านภาษาก็จะทำในเชิงของการเพิ่มทักษะของการศึกษาภาษาเพิ่มเติมโดยนักเรียนก็จะมีการตื่นตัวในการเรียนภาษามากขึ้น นอกจากจะมีการปรับตัวทางด้านภาษาแล้ว ในการสัมภาษณ์พบว่าการปรับตัวในด้านการเรียนรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศอาเซียน วัฒนธรรม วิถีชีวิตของกลุ่มประเทศอาเซียน โดยโรงเรียนสาธิตฯ มีแนวทางในการพัฒนาโดยการเสริมสร้างการเรียนรู้ให้แก่นักเรียน บุคลากรครูผ่านการจัดกิจกรรมดูงานระหว่างประเทศ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ชีวิต การจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ความรู้ทั่วเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน การสอดแทรกเรื่องราวอาเซียนเข้าไปในรายวิชาต่าง ๆ เป็นต้น ส่วนในด้านผู้บริหารก็จะมีปรับตัวโดยการจัดทำโครงสร้างหลักสูตรเพิ่มขึ้น โดยหลักสูตรที่เห็น

เด่นชัดคือ เปิดรายวิชา “อาเซียนศึกษา” โดยอยู่ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ขึ้นมาตามนโยบายการศึกษา

ด้านผลกระทบ พบว่า การเข้ามารวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนทางโรงเรียนสาธิตฯ มองว่าเมื่อมีการรวมตัวกันเกิดขึ้นในกลุ่มประเทศอาเซียนย่อมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม การศึกษา หรือแม้กระทั่งด้านแรงงานดังนั้นการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อโรงเรียนทั้งสิ้นไม่ว่าจะเป็นผลกระทบทางบวก คือ ทำให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างกลุ่มประเทศโดยประเทศที่มีความได้เปรียบในเรื่องการศึกษา ก็สามารถเป็นต้นแบบให้กลุ่มประเทศที่ด้อยกว่ามาศึกษา แนวทางการบริหารการศึกษาของประเทศนั้น ๆ ได้ง่ายขึ้น เกิดการกระตุ้นให้นักเรียนมีการแข่งขันมากขึ้น บุคลากรครูมีความตระหนักในการเรียนรู้และเพิ่มศักยภาพของตนเอง เพื่อให้สามารถก้าวสู่ประชาคมอาเซียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนผลกระทบทางลบ พบว่า เกิดการแข่งขันกันในการศึกษาอาจจะส่งผลให้ประเทศที่มีความด้อยทางการศึกษาไม่สามารถก้าวทันประเทศที่มีความทันสมัยได้ การด้อยในเรื่องภาษาของเด็กนักเรียน หรือบุคลากร ส่งผลทำให้เด็กเสียโอกาสในการแข่งขันในหลาย ๆ ด้าน

ด้านคุณภาพนักเรียน จากการศึกษาในด้านคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนสาธิตฯ พบว่าในด้านการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ทางโรงเรียนสาธิตฯ มีแนวทางการบริหารเป็นไปในทิศทางที่มีความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอยู่แล้วเพราะทางโรงเรียนมีความเข้มงวดในการเข้ารับนักเรียนในการเข้าศึกษาต่อโดยการคัดเลือกในลักษณะที่มีความเข้มข้นโดยนักเรียนที่สามารถเข้ามาศึกษาในโรงเรียนสาธิตฯ ได้ ต้องมีความสามารถมากพอและมีศักยภาพที่สามารถเรียนรู้ได้ โดยจากที่ผ่านมามาทางโรงเรียนได้ส่งนักเรียนเข้าแข่งขันในหลาย ๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นระดับโรงเรียน และระดับประเทศทางโรงเรียนก็สามารถแข่งขันได้ดังนั้นการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนย่อมไม่ถือเป็นอุปสรรคต่อนักเรียนโรงเรียนสาธิตฯ มากนัก เพราะเด็กนักเรียนโรงเรียนสาธิตฯ มีความพร้อมใน

ด้านวิชาการ การศึกษา และภาษา มากเพียงพอโดยในด้านภาษา ทางโรงเรียนมีความได้เปรียบในเรื่องภาษาอังกฤษอยู่แล้ว โดยนักเรียนกว่า 90% สามารถสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษได้ และนอกจากภาษาอังกฤษแล้ว ในด้านภาษาเพื่อนบ้านโดยเฉพาะภาษามลายู เด็กนักเรียนบางส่วนก็สามารถสื่อสารได้ เพราะครึ่งหนึ่งของนักเรียนโรงเรียนสาธิตฯ เป็นคนสามจังหวัดชายแดนใต้ จึงมีความได้เปรียบในเรื่องภาษามลายู ส่วนในเรื่องอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการเรียนรู้วัฒนธรรมเพื่อนบ้าน นักเรียนมีความตื่นตัวในเรื่องนี้อยู่แล้ว

ด้านคุณภาพครู พบว่าในด้านการพัฒนาคุณภาพครู จะเห็นได้ว่าคุณภาพครูอาจจะมีแตกต่างกันในแต่ละรายวิชา โดยถ้าเป็นครูในกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศก็สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ แต่ถ้ากลุ่มสาระอื่น ๆ อาจจะไม่มีความด้อยในด้านภาษาบ้าง โดยเฉพาะภาษาที่เป็นทางการ เพื่อใช้ในการสื่อสารทางวิชาการ โดยการบริหารการพัฒนาคุณภาพครูที่ทางโรงเรียนมีแนวทางการดำเนินงาน คือ ส่งเสริมให้ครูทุกกลุ่มสาระมีความกระตือรือร้นในการศึกษา ทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ส่งเสริมให้มีการอบรมในด้านภาษาอังกฤษให้มากขึ้นเพื่อให้ครูทุกกลุ่มสาระสามารถสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษได้

ประเด็นการศึกษาที่สามปัญหารูปแบบและแนวทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี พบว่า 1) แนวทางและแผนงานการพัฒนาการศึกษาเพื่อเข้าสู่อาเซียนที่ยังไม่ชัดเจน โดยมีครูท่านหนึ่งกล่าวว่า “ความไม่ชัดเจนเกิดขึ้นมาตั้งแต่ระดับประเทศแล้ว” และบางครั้งทางโรงเรียนมีการวางแผนงานเพื่อรองรับอาเซียนแต่สุดท้ายการนำแผนงานดังกล่าวไปใช้ไม่ต่อเนื่อง 2) บุคลากรครูบางส่วนไม่ค่อยตระหนักถึงเรื่องอาเซียน มองว่าการที่ต้องมีการเตรียมพร้อมเป็นเรื่องที่ตื่นตระหนกกับอาเซียนมากไปพวกเขามองว่าเรื่องการเข้ามาของประชาคมอาเซียนเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย 3) ปัญหาการเบิกจ่ายในเรื่อง

ของงบประมาณ ในการดำเนินโครงการในการทำแผนงานต่าง ๆ ไม่เพียงพอทำให้บุคลากรขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน นำไปสู่การขับเคลื่อนการดำเนินงานเป็นไปในทิศทางที่ไม่ค่อยบรรลุเป้าหมาย และผลสัมฤทธิ์ไม่ได้ตามที่ต้องการและนอกเหนือจากปัญหาดังกล่าวข้างต้นแล้ว จากการศึกษายังพบปัญหาย่อยๆ อีกเกี่ยวกับปัญหาการศึกษา คือ การศึกษาตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีลักษณะของการเรียนรู้ที่ไม่บูรณาการ องค์ความรู้มีขีดจำกัด รายวิชาที่เรียนเยาะไป เน้นทฤษฎีมากเกินไป หลักสูตรไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลง ส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษา เพราะจากที่ผ่าน ๆ มาการศึกษาของไทยล้มเหลวเพราะรูปแบบการศึกษาที่ไม่ได้รับการพัฒนาในสอดคล้องกับยุคสมัย

ส่วนรูปแบบและแนวทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนต่อไป จากปัจจัยที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาการศึกษาสู่ความเป็นประชาคมอาเซียน เห็นได้ว่าประชาคมอาเซียนนับเป็นจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญของไทย โดยเฉพาะด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ ด้านแรงงานที่จะต้องมีการพัฒนาเพื่อให้ทุกคนมีศักยภาพที่จะสามารถแข่งขันได้ การพัฒนาประการสำคัญคือการปรับตัวให้เข้ากับมาตรฐานการที่เป็นสากลมากขึ้น การเพิ่มทักษะความรู้ภาษาต่างประเทศเป็นภาษาที่สองหรือสามเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการแข่งขันการเปิดเสรีบริการทางการศึกษาทำให้มีการแข่งขันในการจัดการศึกษาเพิ่มขึ้น โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เป็นสถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษาที่เป็นแหล่งผลิตนักเรียนที่มีความรู้ความสามารถมากพอที่จะต้องมีการปรับตัวและพัฒนาแนวทางการศึกษาพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพและมาตรฐาน ให้มีทักษะที่เหมาะสมเพื่อเตรียมความพร้อมในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน โดยรูปแบบและแนวทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนต่อไป จากการศึกษา พบว่าผู้บริหาร บุคลากร สมาคมศิษย์เก่า สมาคมผู้ประกอบการ นักเรียน มีการเสนอรูปแบบและแนวทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อเข้าสู่

ประชาคมอาเซียนต่อไป ดังนี้¹⁾ ผู้บริหารควรมีแนวทางการขับเคลื่อน แผนงาน เป้าหมายในการดำเนินงานที่ชัดเจน 2) จัดสรรเงินงบประมาณสนับสนุนโครงการที่เหมาะสม 3) ควรมีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ในโรงเรียนให้ทั่วถึง ควรเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับความเข้าใจในอาเซียนให้เข้มข้นขึ้น ไม่ใช่เพียงแต่การทำความเข้าใจเกี่ยวกับธงชาติ สัญลักษณ์ คำขวัญ ความรู้พื้นฐานเท่านั้น

สรุปและวิจารณ์ผล

การศึกษาการบริหารการศึกษาของโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

การบริหารการศึกษาของโรงเรียนสาธิตฯ ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการวางกรอบของแผน โดยแผนการศึกษาของโรงเรียนสาธิตฯ คือ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพและพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการควบคู่กับการมีคุณธรรม และการสนับสนุนการผลิตบัณฑิตสาขาวิชาชีพศึกษาศาสตร์ โดยโรงเรียนสาธิตฯ เป็นเหมือนห้องปฏิบัติการสอนของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ และเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าวิจัยทางด้านวิชาชีพศึกษาศาสตร์ ดังนั้นการวางกรอบแผนการบริหารของโรงเรียนจึงจะต้องมีลักษณะที่สอดคล้องกับพันธกิจ เป้าหมายของมหาวิทยาลัย คณะศึกษาศาสตร์ และแผนการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วย ในส่วนของการจัดองค์การ การแบ่งโครงสร้างการบริหารเป็น 5 ฝ่ายได้แก่ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายพัฒนานักเรียน ฝ่ายกิจการนักเรียน และฝ่ายประกันคุณภาพ โดยในแต่ละฝ่ายจะมีหน้าที่รับผิดชอบที่แตกต่างกัน ส่วนด้านการบริหารบุคคล การเข้ารับบุคลากรครูที่เข้าบรรจุสอนต้องมีการสอบเข้าโดยการประกาศจากคณะศึกษาศาสตร์ และโดยคุณสมบัติการรับสมัครจะต้องมีตามเงื่อนไขของมหาวิทยาลัยที่วางไว้ ด้านการอำนวยการสั่งการมีรูปแบบการบริหารงานที่มีลักษณะเป็นเอกภาพ เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายสามารถแสดงความคิดเห็นที่เป็นอิสระได้ แต่ต้องอยู่ในแนวทางการวางแผนการดำเนินงานของโรงเรียน ด้านการประสานงาน รูปแบบการ

ประสานงานภายในโรงเรียนสาธิตฯ จะมีรูปแบบของการประสานงานที่มีการกำหนดแผนผังและกำหนดหน้าที่การงานที่ชัดเจนในระบบการติดต่อของแต่ละฝ่าย และแต่ละกลุ่มสาระเมื่อมีการประชุมจะมีการประสานงานโดยการส่งหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษรไปยังคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องในการประชุมโดยความรับผิดชอบ ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตฯ มีการเปิดเสรีทางด้านการบริหารของแต่ละฝ่ายและแต่ละกลุ่มสาระด้านการรายงานผลการปฏิบัติงาน จะเกิดขึ้นโดยในแต่ละปีจะมีการสรุปผลการปฏิบัติงาน โดยผู้บริหารบุคลากรครูต้องมีการเขียนรายงานผลการปฏิบัติงานของตนเองว่ามีการดำเนินการบริหารงาน การสอนในรูปแบบใดบ้างแล้วส่งรายงานให้ฝ่ายประกันคุณภาพ และสำหรับฝ่ายและกลุ่มสาระที่มีการจัดกิจกรรมใดๆ ในแต่ละปีต้องมีการเขียนรายงานผลการปฏิบัติงานทุกครั้ง และด้านการงบประมาณ การบริหารงบประมาณเป็นหน้าที่ของฝ่ายบริหารโดยตรงโดยการบริหารงบประมาณของโรงเรียนสาธิตฯ จะมีผู้ที่เกี่ยวข้องควบคุมดูแล ผู้อำนวยการจะมีหน้าที่เพียงลงนามอนุมัติงบประมาณเพียงอย่างเดียวเท่านั้นโดยงบประมาณในแต่ละปีก็จะมาจากงบประมาณต่าง ๆ ดังนี้ โดยเงินงบประมาณจะแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ เงินงบประมาณ เงินนอกงบประมาณ และงบอื่นๆ

ดังนั้นจากหลักการการบริหารการศึกษาของโรงเรียนสาธิตฯ ถือเป็นหลักการบริหารที่เน้นการบริหารที่มีการกระจายอำนาจแต่หลักการบริหารยังอยู่ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย และนอกจากนี้ยังต้องมีความสอดคล้องกับระบบการบริหารภายใต้การศึกษาขั้นพื้นฐาน การบริหารภายใต้ผู้นำเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนให้มีการดำเนินงานภายใน และเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานมีอิสระในการทำงาน ลักษณะระบบการบริหารจึงมีลักษณะสอดคล้องกับการบริหารการพัฒนาให้เกิดการพัฒนาตามเป้าหมายที่วางไว้ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การบริหารการพัฒนาของโรงเรียนประสบผลสำเร็จ คือโรงเรียนมีรากฐานการของนโยบายที่มีชัดเจนภายใต้การบริหารของมหาวิทยาลัย

การศึกษาแนวทางการบริหารการพัฒนาการศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของ โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี การวิเคราะห์การบริหารการพัฒนาการศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนสาธิตฯ มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 5 ด้าน คือ ด้านการบริหาร การปรับตัว ด้านผลกระทบ ด้านคุณภาพนักเรียน และด้านคุณภาพครู ประการแรกด้านการบริหาร มีการสร้างความเข้าใจทางโรงเรียนสาธิตฯ มีการเผยแพร่ความรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอาเซียน โดยผ่านการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการจัดนิทรรศการ การแสดงละครเวทีการจัดให้มีการทบทวนเรื่องราวอาเซียนในช่วงเคารพธงชาติ โดยใช้กิจกรรมเหล่านี้สอดแทรกเข้าไปเพื่อให้เด็กได้ตระหนักถึงการเตรียมความพร้อมเพื่อจะเข้าสู่อาเซียน นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมโดยการเข้าร่วมอบรมความรู้ในเรื่องของประชาคมอาเซียน โดยอาจจะเป็นการเข้าร่วมอบรมในโรงเรียนหรือนอกโรงเรียน นอกจากนี้ทางโรงเรียนก็มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมกับนักเรียนในต่างประเทศอีกด้วย เพื่อกระตุ้นการสร้างความรู้ความเข้าใจอันดีเกี่ยวกับเนื้อหาและวัฒนธรรม ในด้านภาษา ทางโรงเรียนมีการตื่นตัวมากในการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศและภาษาเพื่อนบ้าน โดยภาษาที่เปิดสอนในโรงเรียน ประกอบด้วย ภาษาอังกฤษ ภาษามลายู และภาษาต่างประเทศอื่น ๆ นอกจากนี้ทางโรงเรียนยังมีการส่งเสริมให้นักเรียนมีการพัฒนาความรู้ด้านภาษาโดยการดูงาน หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในต่างประเทศ เพื่อสร้างเจตคติที่ดีเกี่ยวกับอาเซียนและสร้างความตระหนักเพื่อเตรียมความพร้อมของครู และนักเรียนให้มากขึ้น ส่วนในด้านภาษาทางโรงเรียนมองว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญมากที่จะเกิดการพัฒนาให้เด็กสามารถเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ในอาเซียน ดังนั้นทางโรงเรียนจึงมีการผลักดันให้มีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเป็นหลัก แล้วเสริมด้วยภาษาที่สามหรือภาษาอาเซียน ในด้านหลักสูตร ทางโรงเรียนมีการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยในกลุ่มสาระสังคมได้มีการจัดทำหลักสูตรอาเซียนศึกษาเพื่อให้นักเรียนได้

เรียนรู้วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ระบบเศรษฐกิจ และอื่น ๆ ของกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน นอกจากนี้ทางโรงเรียนยังมีการวางโครงสร้างหลักสูตรในด้านภาษาให้มีความเข้มข้นมากขึ้นโดยการสอดแทรกการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษในทุกรายวิชาและสุดท้ายใน ด้านการเปิดเสรีทางการศึกษาทางโรงเรียนมีการจัดทำความตกลงยอมรับร่วมด้านการศึกษากับหลายโรงเรียนในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อเป็นการพัฒนาความสามารถและประสบการณ์ ซึ่งหลักการบริหารทั้งหมดมีความสอดคล้องกับพันธกิจที่ทางรัฐบาลและข้อตกลงในอาเซียน แต่ก็อาจจะพบว่า มีอีกหลากหลายประเด็นที่ทางโรงเรียนยังไม่มีปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ประการที่สองด้านการปรับตัว จากการศึกษาในด้านการปรับตัวของโรงเรียนสาธิตฯ พบว่า ในลักษณะของการปรับตัว จะให้ความสำคัญด้านแรกเรื่องของภาษา การปรับตัวในด้านการเรียนรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศอาเซียน วัฒนธรรม วิถีชีวิตของกลุ่มประเทศอาเซียน ประการที่สาม ด้านผลกระทบ พบว่า ผลกระทบทางบวก ทำให้เกิดความร่วมมือกันในการศึกษา ทำให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างกลุ่มประเทศ เกิดการกระตุ้นให้นักเรียน บุคลากรอาจารย์มีความตระหนักในการเรียนรู้และเพิ่มศักยภาพของตนเอง บุคลากรมีความหลากหลาย ทำให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรได้อย่างเหมาะสมทำให้เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกันระหว่างประเทศ ผลกระทบทางลบ เกิดการแข่งขันกันในการศึกษา การด้อยในเรื่องภาษาของเด็กนักเรียน หรือบุคลากร ส่งผลทำให้เด็กเสียโอกาสในการแข่งขันในหลาย ๆ ด้าน ประการที่สี่ ด้านคุณภาพนักเรียน จากการศึกษาในด้านคุณภาพนักเรียน ของโรงเรียนสาธิตฯ พบว่า ในด้านการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ทางโรงเรียนสาธิตฯ มีแนวทางการบริหารเป็นไปในทิศทางที่มีความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอยู่แล้ว เพราะทางโรงเรียนมีความเข้มงวดในการเข้ารับนักเรียนในการเข้าศึกษาต่อโดยการคัดเลือกในลักษณะที่มีความเข้มข้นโดยนักเรียนที่สามารถเข้ามาศึกษาในโรงเรียนสาธิตฯ ได้ ต้องมีความสามารถมากพอและมีศักยภาพที่สามารถเรียนรู้ได้ โดยจากที่ผ่านมาทางโรงเรียนได้ส่งนักเรียน

เข้าแข่งขันในหลายๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นระดับโรงเรียน และระดับประเทศทางโรงเรียนก็สามารถแข่งขันได้ และประการที่ห้าด้านคุณภาพครู จากการศึกษาในด้านคุณภาพครูของโรงเรียนสาธิตฯ พบว่า ในด้านการพัฒนาคุณภาพครู จะเห็นได้ว่าคุณภาพครูอาจจะมี ความแตกต่างกันในแต่ละรายวิชาโดยถ้าเป็นครูในกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ ก็สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ แต่ถ้ากลุ่มสาระอื่นๆ อาจจะมี ความด้อยในด้านภาษา บ้างโดยเฉพาะภาษาที่เป็นทางการเพื่อใช้ในการสื่อสารทางวิชาการ โดยการบริหารการพัฒนาคุณภาพครูที่ทางโรงเรียนมีแผนการดำเนินงาน

ดังนั้นการบริหารเพื่อพัฒนาในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนสาธิตฯ ตามกรอบแนวทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนได้ มีข้อตกลงในการประชุมรัฐมนตรีศึกษาอาเซียน ASEAN Education Ministers Meeting) ครั้งที่ 1 และการประชุม SEAMEC (Southeast Asian Ministers of Education Organization) ครั้งที่ 41 ที่มุ่งเน้น 1) การส่งเสริมอัตลักษณ์ของอาเซียนและประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนโดยการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ทางโรงเรียนสาธิตฯ ให้มีความสำคัญมากในประเด็นนี้ในการสร้างกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียนเพื่อให้เข้าใจบริบทต่างๆ ของสมาชิกในอาเซียนและการส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างประเทศอาเซียนผ่าน การศึกษาดูงานและการส่งเสริมในลักษณะนักเรียนแลกเปลี่ยน และ 2) การส่งเสริมคุณภาพการศึกษาเพื่อสนองตอบต่อเป้าหมายในการพัฒนาประเทศในการส่งเสริมความร่วมมือ 3 ด้าน คือ การศึกษาด้านภาษามองว่าในประเด็นเรื่องนี้ทางโรงเรียนสาธิตฯ มีการตื่นตัวอยู่ในระดับมาก เห็นจากการเปิดหลักสูตรด้านภาษาที่มีความหลากหลายมากขึ้น ส่วนการศึกษาด้านเทคนิคและอาชีพ ทางโรงเรียนสาธิตฯ อาจจะยังไม่มี การดำเนินกิจกรรมในส่วนนี้ที่เป็นรูปธรรมเท่าใดนักแต่ อาจจะมีบ้างในเรื่องของการอบรมและเปิดหลักสูตรอาเซียนศึกษา และ ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน (School Leadership) ประเด็นนี้เป็นประเด็นสำคัญที่จะขับเคลื่อนการการพัฒนาการศึกษาเพื่อเข้าสู่

ประชาคมอาเซียน ผู้บริหารโรงเรียนสาธิตฯ เป็นผู้มีความสำคัญในการขับเคลื่อน แต่อาจจะด้วยหลักนโยบายการบริหารการศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในระดับประเทศยังไม่ชัดเจน จึงทำให้ ณ ขณะนี้เป็นเพียงการบริหารในลักษณะของการส่งเสริมในด้านภาษาและการสร้างการตื่นตัวให้นักเรียน อาจารย์ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ

การศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของ โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีมีแนวทางและแผนงานการพัฒนาการศึกษาเพื่อเข้าสู่อาเซียนที่ยังไม่ชัดเจนซึ่งส่งผลต่อการไม่บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ บุคลากรครูบางส่วนไม่ตระหนักถึงเรื่องความสำคัญในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนโดยมองว่าสิ่งที่ต้องมีการเตรียมพร้อมเป็นเรื่องที่ตื่นตระหนกมากเกินไปเพราะจริง ๆ แล้วการเกิดประชาคมอาเซียนเป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงหนึ่งที่จะเกิดขึ้นกับประเทศเท่านั้น โดยการเตรียมพร้อมจะต้องเกิดขึ้นตลอดเวลาไม่เฉพาะเรื่องอาเซียนเท่านั้น นอกจากปัญหาดังกล่าวแล้วการไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานก็เป็นปัญหาอีกประการหนึ่งที่เกิดขึ้นในการพัฒนาการศึกษาในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และประการสุดท้ายปัญหาการศึกษาตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการที่มีลักษณะของการเรียนรู้ที่ไม่บูรณาการองค์ความรู้มีขีดจำกัดรายวิชาที่เรียนเยอะไป เน้นทฤษฎีมากเกินไป หลักสูตรไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลง ส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษา เพราะจากที่ผ่านมา ๆ มาการศึกษาของไทยล้าหลังเพราะรูปแบบการศึกษาที่ไม่ได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับยุคสมัย และการศึกษาแนวทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน พบว่าด้านการบริหาร ผู้บริหารควรมีแนวทางการขับเคลื่อนแผนงาน เป้าหมายในการดำเนินงานที่ชัดเจน ควรจัดสรรผู้บริหารควรมีแนวทางการขับเคลื่อน แผนงานเป้าหมายในการดำเนินงานที่ชัดเจน จัดสรรเงินงบประมาณสนับสนุนโครงการที่เหมาะสม ควรมีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ในโรงเรียนให้ทั่วถึงควรเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับความเข้าใจในอาเซียนให้เข้มข้นขึ้น

ด้านบุคลากรนักเรียนส่งเสริมการพัฒนาครูบุคลากรให้มีความสามารถที่มากขึ้น ส่งเสริมให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีในการร่วมตัวเป็นประชาคมอาเซียน กระจายโอกาสให้บุคลากรครู นักเรียน ทุกคนได้มีโอกาสไปศึกษาดูงานในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านด้านวิชาการ ควรมีการเปิดหลักสูตรในด้านภาษาที่หลากหลายยิ่งขึ้น โดยเฉพาะภาษาเพื่อนบ้านในกลุ่มอาเซียน ควรเปิดรายวิชาที่เป็นทักษะวิชาชีพ เพื่อช่วยในการเข้าทำงานในตลาดแรงงาน ควรที่จะมีการปรับหลักสูตรการเรียนการสอนที่สอดคล้องกันในทุก ๆ ประเทศในกลุ่มอาเซียน

โดยภาพรวมของการศึกษา “การบริหารการพัฒนาการศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี” จากแนวทางการบริหารการศึกษาของโรงเรียนสาธิตฯ จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีความเห็นในทางเดียวกันว่า รูปแบบการบริหารของโรงเรียนมีรูปแบบที่ดีอยู่แล้ว จึงส่งผลทำให้แนวทางการบริหารการพัฒนาการศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนสาธิตฯ ในด้านการบริหารประสบความสำเร็จค่อนข้างมาก สาเหตุหลัก ๆ เพราะพื้นฐานของเด็กมีความสามารถอยู่แล้วประกอบกับการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และการดำเนินงานที่เป็นระบบ ถึงแม้การบริหารการพัฒนาการศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนสาธิตฯ จะยังไม่มีแผนหรือนโยบายที่ชัดเจน แต่ ณ ปัจจุบัน ทั้งผู้บริหาร คณาจารย์ นักเรียน ศิษย์เก่าและผู้ปกครองตระหนักในความสำคัญในประเด็นนี้เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการสร้างความเข้าใจ เรื่องภาษา เรื่องหลักสูตร และเรื่องการเปิดเสรีทางการศึกษา ทางโรงเรียนก็มีแนวทางในทั้งสี่เรื่องให้เกิดประสิทธิภาพที่สุด เพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียนอย่างมั่นคง

โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นโรงเรียนที่สังกัดในมหาวิทยาลัยของรัฐบาล โดยคุณภาพการศึกษาย่อมต้องดีเลิศกว่าโรงเรียนทั่วไป ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นเพียงส่วนหนึ่งในการบริหารโรงเรียน นอกจากผู้บริหารแล้วการบริหารโรงเรียนก็ต้องขึ้นอยู่กับคณะศึกษาศาสตร์ ดังนั้นแนวทางการ

บริหารการศึกษาจะมีลักษณะที่ต้องเอื้อต่อกันระหว่างคณะฯ กับโรงเรียนเพื่อให้สอดคล้องกับพันธกิจของโรงเรียน ถ้ามองภาพรวมมองว่าโรงเรียนสาธิตฯ มีแนวทางการบริหารการศึกษาที่พร้อมรับในทุกประเด็น ไม่ว่าจะเป็นในเรื่อง ภาษา หลักสูตร คุณภาพครู คุณภาพนักเรียน แต่บางส่วนที่จะต้องมีการตระหนักคือโรงเรียนควรที่จะมีแผนงานที่ชัดเจนในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดความสะดวกในการดำเนินงาน และครูทุกกลุ่มสาระควรที่จะให้ความสำคัญกับอาเซียน ไม่ใช่เพียงแค่ครูกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศและกลุ่มสาระสังคมเท่านั้น ควรที่จะสอดแทรกเรื่องอาเซียนไปในทุกหมวดวิชา ซึ่งผลการศึกษาในด้านปัญหาต่างที่เกิดขึ้นในการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนสาธิตฯ มีความสอดคล้องกันบางประการกับการศึกษาซึ่งได้ศึกษา การพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนช่างฝีมือทหารในการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรสู่ความเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 โดยมองว่าการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของโรงเรียนช่างฝีมือทหารเป็นการสอนขั้นพื้นฐานไม่สามารถพัฒนานักเรียนให้มีพื้นความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาได้ในระดับสากลและมีระดับความเข้มข้นของการเรียนการสอนภาษาน้อยเกินไป และบุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียนและการร่วมตัวเป็นประชาคมอาเซียน โดยจากการศึกษาจึงมองว่าปัญหาภาษาอังกฤษและการไม่ให้ความสำคัญของบุคลากรเป็นอุปสรรคในการแข่งขันการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการวิจัยศึกษาการเปรียบเทียบถึงการบริหารการพัฒนาการศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนระหว่างสถานศึกษา เพื่อให้เห็นความแตกต่างในด้านต่างๆ ได้ชัดเจนมากขึ้นควรมีการวิจัยในกรอบนโยบายการศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในระดับประเทศด้วยเพื่อสามารถมองเห็นถึงการดำเนินงานที่เป็นจริงว่านานโยบายไปปฏิบัติจริงหรือไม่และควรมีการวิจัยปัจจัยที่มุ่งใจเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถด้านทักษะและวิธีสอนสำหรับครูอาจารย์โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีในการเตรียมความ

พร้อมด้านบุคลากรมุ่งสู่ความเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการบริหารการพัฒนาการศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ที่ได้มาจากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งจากทางเอกสารและการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งมีข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการพัฒนามาตรฐานการจัดการศึกษา โดยมีการร่างหลักสูตรพื้นฐานเกี่ยวกับอาเซียนของประเทศไทย ควรสำรวจความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษา ทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย เพื่อความเท่าเทียม ทัวถึง และการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ ควรมีการบริหารจัดการโดยใช้เครือข่ายการมีส่วนร่วม สนับสนุนให้ครูมีโอกาสนในการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนกับประเทศสมาชิกอาเซียน ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาสื่อ และเทคโนโลยี จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ และเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในสถานศึกษาและในชุมชน และควรมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสร้างแผนนโยบายด้านการศึกษาที่สอดคล้องกับประเทศอาเซียน และควรมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ จะได้ทราบถึงผลการดำเนินงาน เพื่อนำผลที่ได้มาร่วมกันกำหนดมาตรการแก้ไข พัฒนา และรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้น

ดังนั้น ข้อเสนอแนะทั้งหมดนี้จึงเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่ผู้เขียนเสนอให้หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการเรื่องนี้นำไปปรับใช้ในหน่วยงานของตน โดยมีความคาดหวังว่าข้อเสนอแนะเหล่านี้จะช่วยบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้นได้ และเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของประเทศไทยเมื่อเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในอนาคตอันใกล้

เอกสารอ้างอิง

- ว.อำพรณ. 2555. การศึกษากลไกการขับเคลื่อนการสร้างประชาคมอาเซียน. กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 2556. รายงานประจำปีการศึกษา 2555. ปัตตานี: โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2540. ระบบการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี
- Gulick, L. and Urwick, L. 1973. Paperson the Science of Administration. New York: Columbia University.

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษาชายรักรชาย

Confirmatory Factor Analysis of Sexual Risk Behavior of Homosexual Male Students

ประวิษฐา ณีฐาการกุล¹ และจรณิต แก้วกังวาล²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษาชายรักรชาย และตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลโครงสร้างองค์ประกอบเชิงยืนยันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษาชายรักรชายกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยศึกษากลุ่มตัวอย่างนักศึกษาชายรักรชายในสถาบันอุดมศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย จำนวน 200 คน ที่ได้มาโดยใช้เทคนิคการสร้างเครือข่าย เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศที่ผ่านการหาความเที่ยงตรงโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องภายในตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.83 ผลการวิจัยพบว่า (1) นักศึกษาชายรักรชายมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศโดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาตามตัวบ่งชี้ย่อยพบว่าอยู่ในระดับสูง 7 ด้าน ที่เหลืออีก 6 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิเคราะห์โมเดลองค์ประกอบพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก คือ 1) องค์ประกอบการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่มีการป้องกัน ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ย่อย ได้แก่ ด้านประสบการณ์การไม่ใช้ถุงยางอนามัยกับบุคคลที่พึงพอใจเป็นครั้งแรกที่เจอกัน ด้านประสบการณ์การไม่ใช้ถุงยางอนามัยกับผู้ชายบริการ ด้านประสบการณ์การไม่ใช้ถุงยางเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก ด้านประสบการณ์การไม่ใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน และด้านประสบการณ์การไม่ใช้สารหล่อลื่นกับถุงยางอนามัยโดยเฉพาะ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.85, 0.82, 0.76, 0.76 และ 0.76 ตามลำดับ 2) องค์ประกอบการมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนหลายคน ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ย่อย ได้แก่ ด้านการมีเพศสัมพันธ์กับบุคคลที่พึงพอใจเป็นครั้งแรกที่เจอกัน ด้านการมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายบริการ ด้านประสบการณ์เปลี่ยนคู่นอนเพศ และด้านประสบการณ์มีเพศสัมพันธ์หมู่ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.89, 0.86, 0.70 และ 0.85 ตามลำดับ 3) องค์ประกอบการมีกิจกรรมเพศสัมพันธ์ที่ทำให้มีการแพร่เชื้อโรค ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ย่อย ได้แก่ ด้านการมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน ด้านการใช้อุปกรณ์ช่วยในการร่วมเพศ ด้านการมีเพศสัมพันธ์โดยใช้ปาก และด้านการมีเพศสัมพันธ์ทางทวารหนัก มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.97, 0.76, 0.72 และ 0.66 ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองพบว่า องค์ประกอบพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศทั้ง 3 องค์ประกอบหลักมีความสำคัญในระดับใกล้เคียงกัน โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.89, 0.85 และ 0.81 ตามลำดับ (2) ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลองค์ประกอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่า ค่าสถิติไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 58.47 ที่องศาอิสระ 30 มีค่าความน่าจะเป็นเท่ากับ 0.051 ค่าสถิติไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) เท่ากับ 1.94 ค่าดัชนีวัดระดับ

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

² รองศาสตราจารย์ ดร. คณะเวชศาสตร์เขตร้อน มหาวิทยาลัยมหิดล

ความกลมกลืน (RMR) เท่ากับ 0.04 และค่าดัชนีความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ 0.04 แสดงว่าโมเดลองค์ประกอบพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศตามสมมติฐานสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี

คำสำคัญ : การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน นักศึกษาชายรักชาย พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ

ABSTRACT

This study aimed 1) to investigate homosexual male students' sexual risk behavior and then 2) to examine the consistency of the sexual risk behavior model and empirical data with a snowball technique among 200 homosexual male students from higher education institutions in the northeastern region of Thailand. The instrument's questionnaire was considered through the content validity (IOC greater than 0.50) and the Cronbach's Alpha coefficient of .83. The research results are as follows: 1) homosexual male students showed sexual risk behavior at a high level, considering seven aspects that were found at a high level, while six remaining aspects were at a moderate level. The confirmatory factor analysis of the sexual risk behavior model consists of three main factors: a) unsafe sex factors consist of five sub-factors (primary satisfaction sex, negotiated sex, primary sex and same sex without a condom and access to water-based lubricant sachets), and they rank from the highest to the lowest factor loadings of .85, .82, .76, .76, and .76. 2) Having sex with multiple partners, unprotected sex and risky sexual behaviors factors consisted of four sub-factors: primary satisfaction sex, negotiated sex, Bacchanalian orgies, and having sex with another man; the factor loading ranking from the highest to the lowest were .89, .86, .85, and .70. 3) The risky sexual behaviors factors consisted of four sub-factors (having same sex, using sexual enhances, oral sex, and anal sex), ranking from the highest to the lowest factor loadings of .91, .76, .72, and .66. The results of the secondary order confirmatory factor analysis revealed that three factors were close in importance, with the factor loading ranking from the highest to the lowest at .89, .85, and .81. The second main result is that the validation of a goodness of fit model yielded a chi-square of 58.47, $p = .051$ at a degrees of freedom of 30 ($\chi^2/df = 1.94$, GFI = .98, AGFI = .94, CFI=1.00, RMR = .04, RMSEA = .04). It can be concluded that the variables in the sexual risk behaviors model are consistent with the empirical data.

Keywords : confirmatory factor analysis, homosexual male students, sexual risk behaviors

บทนำ

ปัจจุบันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอดส์ยังเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญของทุกประเทศทั่วโลก รวมทั้งไทย จากข้อมูลภายใต้ระบบประกันสุขภาพแห่งชาติ ณ สิ้นเดือนกันยายน 2558 รายงานว่า มีผู้รับการรักษาเพื่อตรวจหาเชื้อเอชไอวี 708,034 ราย ผู้ติดเชื้อเอชไอวี 481,241 ราย ผู้ป่วยที่กินยาต้านไวรัส-

เอชไอวีภายใต้ระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ 355,123 ราย โดยมีผู้ป่วยที่รับยาใหม่เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2557 จำนวน 33,837 ราย (สำนักโรคบาติวิทยา, 2558)

สำหรับประเทศไทยการติดเชื้อเอชไอวีและโรคเอดส์เป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดความสูญเสียอันเนื่องมาจากการตายก่อนวัยอันควรมากที่สุด โดยตั้งแต่

พ.ศ. 2527 ถึงวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 มีผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ทั้งสิ้น 376,690 ราย เสียชีวิต 98,721 ราย แนวโน้มผู้เสียชีวิตลดลงกว่าในอดีต แต่ความชุกของการติดเชื้อในประเทศไทยคิดเป็นร้อยละ 1.3 นับเป็นอันดับ 1 ของทวีปเอเชีย (สำนักระบาดวิทยา, 2555) ซึ่งกลุ่มผู้ป่วยที่พบมากคือ กลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชายหรือชายรักชาย โดยคาดว่าจะพบผู้ป่วยใหม่ในกลุ่มนี้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 22 ในปี พ.ศ. 2548 เป็นร้อยละ 52 ในปี พ.ศ. 2568 ซึ่งผลการศึกษาของสำนักระบาดวิทยา (อานวย, 2558) รายงานว่า ในปี 2558 มีผู้ติดเชื้อรายใหม่ประมาณ 7,324 ราย โดยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่อยู่ในวัยรุ่น โดยเฉพาะกลุ่มชายรักชายที่พบว่าเป็นผู้ติดเชื้อ 3,882 ราย หรือร้อยละ 53 รองลงมาคือเป็นคู่นอน ฉาบฉวย 1,904 ราย หรือร้อยละ 26 ตามมาด้วยเป็นคู่นอนประจำ (แฟน สามี ภรรยา) 586 ราย หรือร้อยละ 8 ส่วนอีก 586 ราย หรือร้อยละ 8 เป็นผู้ให้บริการทางเพศ และอีก 366 ราย หรือร้อยละ 5 เป็นผู้ติดเชื้อจากการใช้เข็มฉีดยาร่วมกัน ในขณะที่ศูนย์ควบคุมและป้องกันโรคติดต่อสหรัฐอเมริกา (Centers for Disease Control and Prevention, 2015) รายงานว่า ชายรักชาย 29,418 ราย หรือร้อยละ 83 เป็นผู้ติดเชื้อรายใหม่ ซึ่งร้อยละ 67 ของจำนวนนี้เป็นวัยรุ่นอายุ 13-24 ที่อาศัยอยู่ในสหรัฐอเมริกา ดังนั้นปัญหาการแพร่ระบาดเพิ่มขึ้นของเชื้อเอชไอวีในกลุ่มชายรักชายจึงเป็นปรากฏการณ์ที่น่าเป็นห่วงและเกิดขึ้นทั่วโลกในขณะนี้ โดยคณะทำงาน Asian Epidemic Model Projection for HIV/AIDS in Thailand คาดการณ์ว่าในปี 567 กลุ่มชายรักชายจะมีอัตราการติดเชื้อเอชไอวีสูงกว่ากลุ่มเสี่ยงอื่นๆ (Asian Epidemic Model Projection for HIV/AIDS in Thailand, 2012)

สุขภาพทางเพศของประชากรถือเป็นหน้าที่สำคัญที่รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ควรละเลย เพราะประชากรทุกกลุ่มทุกเพศล้วนมีส่วนสร้างความเจริญให้ประเทศ โดยเฉพาะในกลุ่มชายรักชาย เพราะเพศสัมพันธ์ของชายรักชายมีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีมากกว่าประชากรทั่วๆ ไปถึง 10 เท่า (สุวัฒน์, 2555) ซึ่งสภาพการณ์ปัจจุบันทำให้ชายรักชายสามารถ

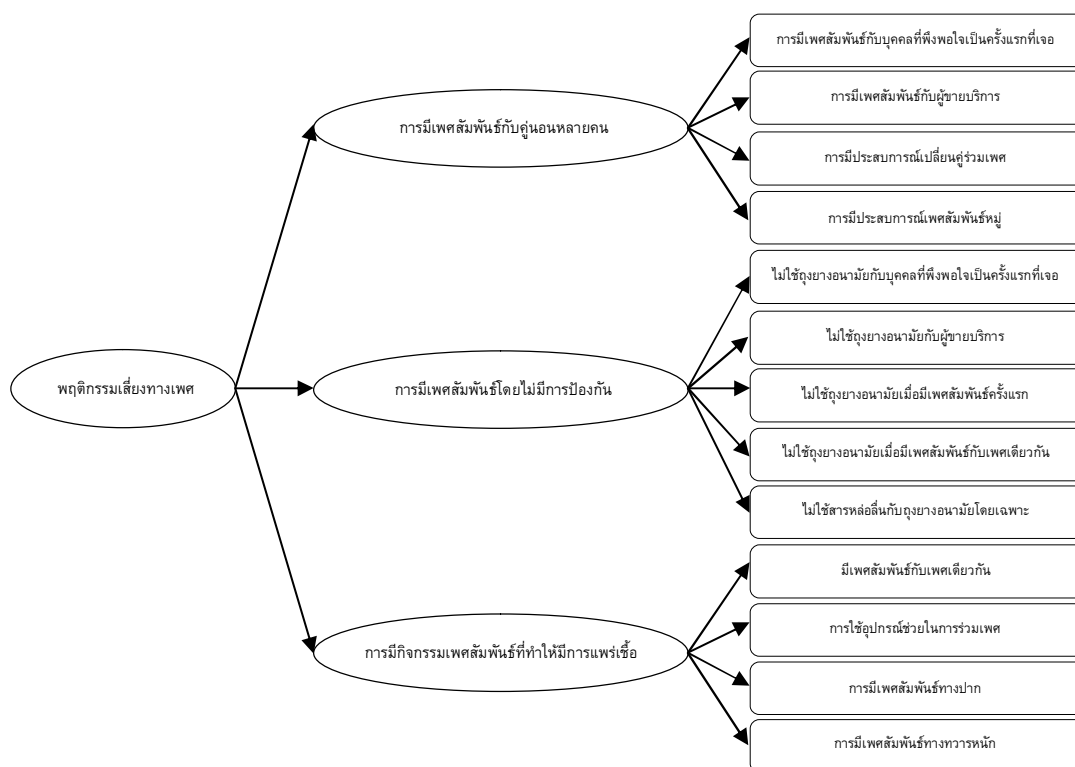
เปิดเผยตัวในสังคมเพิ่มมากขึ้น มีช่องทางในการนัดเจอหรือพบปะกันได้ง่ายขึ้น ทั้งในด้านการติดต่อเรื่องงานเรียน บ้านเท่ง หรือแม้แต่การแสวงหาคู่นอน ทั้งในสวนสาธารณะ สถานบันเทิง งานบุญ งานเทศกาล หน้าเวทีหมอลำ หรือแม้แต่ในโลกออนไลน์ที่ทั้งง่ายและสะดวกรวดเร็ว จึงทำให้ชายรักชายมีโอกาสมีกิจกรรมทางเพศที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอดส์ได้ง่ายขึ้น ซึ่งผลการศึกษาในสหรัฐอเมริกาหลายรายงานยืนยันว่า เพศสัมพันธ์ระหว่างชายรักชายมีอัตราการติดเชื้อเอชไอวีในระดับสูง โดยเฉพาะหากคู่นอนมีสถานภาพไม่ปลอดภัยเอชไอวี (Gomez et al., 2012; Mitchell et al., 2012) เช่นเดียวกับผลการวิจัยพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีของกลุ่มชายรักชาย ในจังหวัดลพบุรี 325 คน ของมลิวลีย์ และคณะ (2556) ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างถึงร้อยละ 71.3 รายงานว่ามีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกกับคู่อายุ 13-18 ปี โดยมีเพียงร้อยละ 48.1 ที่สวมถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก ทั้งๆ ที่ร้อยละ 86.3 ทราบว่าการใช้ถุงยางอนามัยช่วยลดความเสี่ยงจากการติดเชื้อเอชไอวี ซึ่งร้อยละ 47.0 เป็นฝ่ายรับ และร้อยละ 33.8 มีเพศสัมพันธ์ทางทวารหนักกับเพศเดียวกันในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา ส่วนเหตุผลที่ไม่ใช้ถุงยางอนามัยนั้น ร้อยละ 66.0 ระบุว่า ไม่ได้เตรียมไว้ ส่วนร้อยละ 33.7 ระบุว่า เพราะทำให้ความสุลดลง ร้อยละ 33.7 ระบุว่า เพราะเมาไม่ได้สติ และร้อยละ 7.0 ระบุว่า มีการใช้สารเสพติดก่อนมีเพศสัมพันธ์ทางทวารหนัก ในขณะที่ผลการวิจัยของจิรภัทร และสุพรรณิ (2555) ในกลุ่มชายรักชายจังหวัดขอนแก่น ก็พบผลคล้ายคลึงกันว่า กลุ่มตัวอย่างมีการใช้ถุงยางอนามัยอย่างสม่ำเสมอทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนทุกประเภทในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมาเพียงร้อยละ 57.5 ใช้ถุงยางอนามัยกับคู่นอนประจำ (แฟนที่คบกันนานเกิน 3 เดือน) ทุกครั้ง ร้อยละ 61.4 ใช้ถุงยางอนามัยกับคู่นอนชั่วคราวทุกครั้ง ร้อยละ 71.7 มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกโดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย ร้อยละ 41.3 โดยมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกกับชายคนรัก ร้อยละ 34.8 กับเพื่อน ร้อยละ 22.3 และกับคนรู้จัก ร้อยละ 18.5 โดยเป็นฝ่ายรับ ร้อยละ 51.0 เป็น

ทั้งฝ่ายรุกและรับ ร้อยละ 28.0 และเป็นฝ่ายรุก ร้อยละ 21.0 ส่วนเหตุผลของการไม่ใช้ถุงยางอนามัยเพราะไม่ได้เตรียม ไม่คิดว่าจะมีเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 39.9 มีเพศสัมพันธ์ทางปากจึงไม่ใช้ ร้อยละ 15.7 และรู้สึกไม่เป็นธรรมชาติ ไม่ได้อารมณ์ ไม่ต่อเนื่อง ร้อยละ 11.6 และส่วนใหญ่ ร้อยละ 52.5 มีความรู้เรื่องถุงยางอนามัยและการติดเชื้อเอชไอวีและโรคเอดส์อยู่ในระดับสูง โดยส่วนใหญ่ ร้อยละ 52.2 มีเจตคติต่อถุงยางอนามัยอยู่ในระดับปานกลาง จากผลการวิจัยดังกล่าวจะเห็นว่าแม้ชายรักชายส่วนใหญ่จะมีความรู้เรื่องถุงยางอนามัยและการติดเชื้อเอชไอวีและโรคเอดส์อยู่ในระดับสูง แต่อัตราการใช้ถุงยางอนามัยยังถือว่าน้อย ด้วยเหตุผลของความไม่พร้อมนานาประการ อีกทั้งยังมีกิจกรรมเพศสัมพันธ์ที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ได้ง่าย ซึ่งความเสี่ยงต่อการเสียชีวิตจะเพิ่มขึ้นหากไม่ได้รับการตรวจพบเชื้อเร็วและไม่ได้รับการรักษาตั้งแต่ระยะเริ่มแรกย่อมส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของชีวิตและสังคม โดยพบว่ามีชายรักชายเพียง 1 ใน 3 จากจำนวนผู้ติดเชื้อเอชไอวีรายใหม่ 7,324 ราย หรือประมาณ 2,441 รายเท่านั้นที่เคยตรวจหาการติดเชื้อและรู้ผล ส่วนอีก 2 ใน 3 ไม่เคยตรวจเลย (โสภณ, 2558) ซึ่งผลการศึกษาของ National AIDS (Chakravarty, 2012) ก็ยืนยันเช่นเดียวกันว่าชายรักชายและคู่นอนประจำมีอัตราการเข้ารับการตรวจหาเชื้อ HIV ในระดับที่ต่ำ ทำให้ไม่รู้สถานะการติดเชื้อของตนที่อาจถ่ายทอดเชื้อให้คู่นอนและขยายวงไปเรื่อยๆ ได้ทั้งชายและหญิง จากผลการวิจัยเหล่านี้แม้จะมีการศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของชายรักชาย แต่ก็ยังไม่มีผลการวิเคราะห์ที่สามารถอธิบายองค์ประกอบของตัวบ่งชี้พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของชายรักชายที่ชัดเจนมากนัก เนื่องจากตัวบ่งชี้แต่ละตัวจะมีความสัมพันธ์กันทำให้การแปลความหมายอาจไม่ครอบคลุมมากนัก ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบของพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของชายรักชาย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อให้ทราบองค์ประกอบของพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในความหมายของการปฏิบัติกิจกรรมทางเพศสัมพันธ์

ที่มีโอกาสนำไปสู่การติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ได้อย่างชัดเจนตรงตามสภาพจริงในกลุ่มนักศึกษาชายรักชายมากที่สุด โดยใช้กรอบแนวคิดของการวิจัยจากโมเดลการส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion Model) ของ Pender (1987) ซึ่งพัฒนามาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมที่กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจและการปฏิบัติของปัจเจกบุคคลในการป้องกันโรค ซึ่งพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศถือเป็นมโนทัศน์สุขภาพในเชิงลบจากการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพที่เป็นมโนทัศน์ในเชิงบวกที่เกิดจากกระบวนการรับรู้ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และกระทำอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตของบุคคลที่ได้รับอิทธิพลจากตัวบ่งชี้หลัก 3 ปัจจัย คือ (1) ปัจจัยความรู้คิด-การรับรู้ (Cognitive Perceptual Factors) เป็นปัจจัยปฐมภูมิซึ่งเป็นแรงจูงใจที่มีผลโดยตรงต่อการปฏิบัติ และคงไว้ซึ่งพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศนั้น ได้แก่ การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่มีการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอดส์ของนักศึกษาชายรักชาย ซึ่งนับเป็นตัวบ่งชี้หลักตัวแรกที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อสุขภาพทางเพศ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ย่อย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านประสบการณ์การไม่ใช้ถุงยางอนามัยกับบุคคลที่พึงพอใจเป็นครั้งแรกที่เจอกัน ด้านประสบการณ์การไม่ใช้ถุงยางอนามัยกับผู้ชายบริการ ด้านประสบการณ์การไม่ใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก ด้านประสบการณ์การไม่ใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน และด้านประสบการณ์การไม่ใช้สารหล่อลื่นกับถุงยางอนามัย โดยเฉพาะ (2) ปัจจัยปรับเปลี่ยน (Modifying Factors) เป็นตัวบ่งชี้หลักที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการรับรู้และมีอิทธิพลโดยอ้อมต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศผ่านปัจจัยความรู้คิด-การรับรู้ ได้แก่ การมีกิจกรรมเพศสัมพันธ์ที่ทำให้มีการแพร่เชื้อโรค ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ย่อย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน ด้านการใช้อุปกรณ์ช่วยในการร่วมเพศ ด้านการมีเพศสัมพันธ์โดยใช้ปาก และด้านการมีเพศสัมพันธ์ทางทวารหนัก และ (3) ปัจจัยชักนำในการปฏิบัติ (Cues to Action) เป็นตัวบ่งชี้หลักที่ชี้แนะการกระทำ ได้แก่ การมี

เพศสัมพันธ์กับคู่นอนหลายคน ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ย่อย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีเพศสัมพันธ์กับบุคคลที่พึงพอใจเป็นครั้งแรกที่เจอกัน ด้านการมีเพศสัมพันธ์กับผู้ขายบริการ ด้านประสบการณ์การเปลี่ยนคู่วรรณเพศ และด้านประสบการณ์การมีเพศสัมพันธ์หมู่ ดังภาพที่ 1 ซึ่งแบบจำลองการส่งเสริมสุขภาพของ Pender (1987) นี้ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาองค์ประกอบของพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษาชายรักชายในสถาบัน-

อุดมศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือว่ามีองค์ประกอบใดบ้าง ตลอดจนศึกษาถึงความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างองค์ประกอบพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศที่สร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดนี้กับข้อมูลเชิงประจักษ์ว่ามีมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้เพื่อจะอธิบายถึงองค์ประกอบที่จำเป็นต่อการให้คำปรึกษาเพื่อลดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและปัญหาโรคเอดส์ของนักศึกษาชายรักชายอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ภาพที่ 1 โมเดลสมมติฐานองค์ประกอบพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษาชายรักชายในสถาบันอุดมศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิเคราะห์องค์ประกอบพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษาชายรักชายในสถาบันอุดมศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นการศึกษาเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) มีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากร คือ นักศึกษาชายรักชายในสถาบันอุดมศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปี

การศึกษา 2553 ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่ชัด แต่เนื่องจากข้อตกลงของการวิเคราะห์โมเดล LISREL จะต้องมียุทธศาสตร์ตัวอย่างมากกว่าหรือเท่ากับ 200 และด้วยข้อจำกัดในความสมัครใจเปิดเผยตนเองของกลุ่มตัวอย่าง ดังนั้นในการวิจัยในครั้งนี้จึงกำหนดขนาดของตัวอย่าง 200 คน ซึ่งนับเป็นขนาดกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในเกณฑ์ “พอใช้ได้” ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Comrey and Lee, 1992) โดยใช้การสร้างเครือข่าย

(Snowball Technique) กล่าวคือเป็นการเลือกผู้ช่วยผู้วิจัย 5 คน ซึ่งเป็นนักศึกษาที่ยอมรับว่าตนเป็นผู้มีรสนิยมทางเพศแบบรักร่วมเพศ ผู้วิจัยอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัยและฝึกวิธีเก็บข้อมูลให้ผู้ช่วยผู้วิจัยจนมั่นใจว่าสามารถทำได้ถูกต้อง จากนั้นจึงขอความร่วมมือให้ผู้ช่วยผู้วิจัยเสนอบุคคลอื่นที่มีคุณสมบัติที่จะเป็นกลุ่มตัวอย่างในลักษณะการสร้างเครือข่ายเพื่อสอบถามการยอมรับและขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสอบถามพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศเพื่อประเมินลักษณะทางเพศที่นำไปสู่พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ โดยประเมินจากเนื้อหา 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนหลายคน ส่วนที่ 2 เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่มีการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ และส่วนที่ 3 เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการมีกิจกรรมเพศสัมพันธ์ที่ทำให้มีการแพร่เชื้อโรค โดยแบบสอบถามนี้ได้อาศัยแนวคิดตัวชี้วัดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของ Fischgrund (2010); Frye et al. (2006); Rosik (2011) และดัดแปลงความเหมาะสมด้านภาษาจากแบบสำรวจเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชายของสำนักกระบวนวิชา (2551) ซึ่งมีการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าด้วยการวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการประเมินดัชนีความสอดคล้องภายใน (Index of Congruency: IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนี IOC อยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00 และค่าความเที่ยง .80 มีอำนาจจำแนกระหว่าง 6.46 ถึง 9.49 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.83 แบบสอบถามประกอบด้วยข้อคำถาม 13 ข้อความ ใช้มาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) แบบ 4 ระดับ (1-4 คะแนน) คือ จาก ไม่จริง จนถึง จริง โดยข้อความที่มีการข้าม (ไม่ต้องตอบ) จะถือว่ามีความเป็น 1 คะแนน หากคะแนนเฉลี่ยสูงจะบ่งชี้ว่ามีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในระดับสูง

ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาชายรักชายในสถาบันอุดมศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งภาครัฐและเอกชน โดยผู้วิจัยเป็นผู้ควบคุมการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล หากพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความขัดข้องในการตีความของข้อคำถาม ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยจะใช้การสัมภาษณ์ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย หลังจากนั้นผู้วิจัยจะตรวจสอบความสมบูรณ์ในการกรอกข้อมูลจึงนำไปบันทึกคะแนน และวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิควิธีและค่าสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างตามตัวแปรที่ศึกษา เพื่อให้ทราบลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรวิเคราะห์เกณฑ์การแปลความหมายคะแนนเฉลี่ยของตัวแปรแต่ละตัว ซึ่งผู้วิจัยใช้เกณฑ์ ดังนี้ (สำนักกระบวนวิชา, 2551)

คะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
3.01-4.00	มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในระดับสูง
2.01-3.00	มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในระดับปานกลาง
1.01-2.00	มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในระดับต่ำ
1.00	ไม่มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ

2. วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลองค์ประกอบพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษาชายรักชายด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เพื่อให้ได้เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ แล้วตรวจสอบเมทริกซ์สหสัมพันธ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบว่าเป็นเมทริกซ์เอกลักษณะหรือไม่ โดยพิจารณาจากค่า Bartlett's Test of Sphericity และค่า Kaiser-Meyer-Olkin Measures of Sampling Adequacy

3. นำเมทริกซ์สหสัมพันธ์ที่มีคุณสมบัติตามการพิจารณาดังกล่าว มาดำเนินการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจเพื่อระบุองค์ประกอบที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรและทราบองค์ประกอบร่วม

4. จากนั้นทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน โดยมีการประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธีการประมาณค่าความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood : ML) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างด้วยการพิจารณาความสอดคล้องของโมเดลตามสมการโครงสร้างตามทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาค่าสถิติวัดระดับความสอดคล้อง ได้แก่ ค่าสถิติไค-สแควร์ (χ^2) ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้ (Adjusted Goodness of Fit Index) ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องกลมกลืนเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index) ค่าดัชนีความคลาดเคลื่อนเปรียบเทียบความกลมกลืน (Standardized Root Mean Square Residual) ค่าดัชนีความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (Root Mean Square Error of Approximation) โดยจำแนกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของ

ตัวแปรสังเกตได้ในแต่ละองค์ประกอบพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ แล้วนำมาสร้างสเกลองค์ประกอบจากคะแนนรวมของคะแนนสเกลองค์ประกอบที่ได้จำนวน 13 ตัวบ่งชี้ย่อย

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลองค์ประกอบจำนวน 3 องค์ประกอบตัวบ่งชี้หลัก และเปรียบเทียบน้ำหนักความสำคัญขององค์ประกอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการนำสเกลองค์ประกอบจากขั้นตอนที่ 1 มาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Secondary Order Confirmatory Factor Analysis) เพื่อหาน้ำหนักองค์ประกอบทั้ง 13 ตัวบ่งชี้ย่อย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษาชายรักชายในสถาบันอุดมศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าสถิติเบื้องต้นของตัวแปรพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษาชายรักชายในสถาบันอุดมศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

องค์ประกอบ/ตัวชี้วัด	Mean	S.D.	ความหมาย
1. การมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนหลายคน	3.42	.86	สูง
มีเพศสัมพันธ์กับบุคคลที่พึงพอใจเป็นครั้งแรก	3.82	.31	สูง
มีเพศสัมพันธ์กับผู้ขายบริการ	3.72	.33	สูง
เคยเปลี่ยนคู่อร่วมเพศ	3.17	.95	สูง
เคยมีเพศสัมพันธ์หมู่	2.97	.99	ปานกลาง
2. การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่มีการป้องกัน	2.67	1.29	ปานกลาง
ไม่ใช้ถุงยางอนามัยกับผู้พึงพอใจเป็นครั้งแรก	2.97	.88	ปานกลาง
ไม่ใช้ถุงยางอนามัยกับผู้ขายบริการ	2.74	.88	ปานกลาง
ไม่ใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก	2.56	1.03	ปานกลาง
ไม่ใช้ถุงยางอนามัยกับเพศเดียวกัน	2.56	1.07	ปานกลาง
ไม่ใช้สารหล่อลื่นกับถุงยางอนามัยโดยเฉพาะ	2.56	.95	ปานกลาง
3. มีกิจกรรมเพศสัมพันธ์ที่ทำให้การแพร่เชื้อ	3.38	.46	สูง
มีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน	3.89	.30	สูง
ใช้อุปกรณ์ช่วยในการร่วมเพศ	3.38	.35	สูง
มีเพศสัมพันธ์โดยใช้ปาก	3.24	.34	สูง
มีเพศสัมพันธ์ทางทวารหนัก	3.04	.39	สูง
พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ	3.15	.88	สูง

จากตารางที่ 1 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรแสดงให้เห็นว่านักศึกษาชายรักชายในสถาบันอุดมศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.15 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.88 เมื่อจำแนกตามองค์ประกอบพบว่าอยู่ในระดับสูงสององค์ประกอบและระดับปานกลางหนึ่งองค์ประกอบ และเมื่อพิจารณาตามรายด้านพบว่า การมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนหลายคนเป็นองค์ประกอบที่มีความเสี่ยงสูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 3.42 (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.86) โดยมีตัวบ่งชี้ย่อยที่มีความเสี่ยงสูงตามลำดับ ได้แก่ การมีเพศสัมพันธ์กับบุคคลที่พึงพอใจเป็นครั้งแรก การมีเพศสัมพันธ์กับผู้ขายบริการ การเคยเปลี่ยนคู่นอนเพศ และการเคยมีเพศสัมพันธ์หมู่ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.97 ถึง 3.82 (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่าง 0.31 ถึง 0.99) เช่นเดียวกับการมีกิจกรรมเพศสัมพันธ์ที่ทำให้มีการแพร่เชื้อโรคก็นับเป็นองค์ประกอบที่มีความเสี่ยงสูงเช่นเดียวกัน โดยมีค่าเฉลี่ย 3.38 (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.46) โดยมีตัวบ่งชี้ย่อยที่มีความเสี่ยงสูงตามลำดับ ได้แก่ การมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน การใช้อุปกรณ์ช่วยในการร่วมเพศ การมีเพศสัมพันธ์โดยใช้ปาก และการมีเพศสัมพันธ์ทางทวารหนัก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.04 ถึง 3.89 (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่าง 0.30 ถึง 0.39) ส่วนการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่มีการป้องกันเป็นองค์ประกอบที่มีความเสี่ยงในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.67 (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.29) โดยมีตัวบ่งชี้ย่อยที่มีความเสี่ยงระดับปานกลางตามลำดับ ได้แก่ การไม่ใช้ถุงยางอนามัยกับผู้พึงพอใจเป็นครั้งแรก การไม่ใช้ถุงยางอนามัยกับผู้ขาย

บริการ โดยมีค่าเฉลี่ย 2.97 และ 2.74 (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.88) และอีก 3 ตัวบ่งชี้ย่อยที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ การไม่ใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก การไม่ใช้ถุงยางอนามัยกับเพศเดียวกัน และการไม่ใช้สารหล่อลื่นกับถุงยางอนามัยโดยเฉพาะ ด้วยค่าเฉลี่ย 2.56 (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่าง 0.95 ถึง 1.07)

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษาชายรักชายในสถาบันอุดมศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อสกัดปัจจัยโดยวิธี Principal Components Analysis (PCA) และวัดค่า Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) พบว่ามีค่าเท่ากับ .93 ซึ่งมากกว่า .50 และเข้าใกล้ 1 ถือว่าตัวอย่างมีขนาดเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยการวิเคราะห์ปัจจัยเหมาะสมกับข้อมูลในแต่ละด้านและค่าความแปรปรวนของตัวแปรค่าไอเกน (Eigen Value) มีค่ามากกว่า 1 โดยวิธีการหมุนแกนแบบ Varimax

3. ผลการสกัดองค์ประกอบและการหมุนแกนด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis) และวิธี Varimax พบว่า ตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ทั้งหมด 13 ตัวบ่งชี้ย่อย สามารถจัดกลุ่มเข้าองค์ประกอบ (Component) ได้ 4 องค์ประกอบ ตัวบ่งชี้หลัก ที่มีค่าไอเกน (Eigenvalue) เกิน 1.00 ซึ่งแสดงว่าแต่ละองค์ประกอบสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปร 13 ตัวบ่งชี้ย่อย ได้มากกว่า 1.00 องค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบ สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรทั้งหมด 13 ตัวบ่งชี้ย่อย ได้ร้อยละ 68.916 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนองค์ประกอบ ค่าไอเกน ร้อยละของความแปรปรวน และร้อยละของความแปรปรวนสะสมภายหลังการหมุนแกนแล้ว

องค์ประกอบที่	จำนวนตัวบ่งชี้ย่อย	ค่าไอเกน (Eigenvalue)	ร้อยละความแปรปรวน	ร้อยละความแปรปรวนสะสม
1	4	2.736	21.043	21.043
2	5	2.439	18.759	39.802
3	2	2.011	15.467	55.269
4	2	1.774	13.647	68.916

เมื่อพิจารณาตัวบ่งชี้ย่อยทุกตัวในทุกองค์ประกอบ พบว่า ตัวบ่งชี้ย่อยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ .512 ถึง .848 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ที่เหมาะสมสำหรับขนาดกลุ่มตัวอย่างคือ 0.40 ขึ้นไป (Stevens, 1992; Tabachnick and Fidell, 2001) และ

บางองค์ประกอบลักษณะตัวบ่งชี้ย่อยใกล้เคียงกัน ผู้วิจัยจึงได้ปรับโครงสร้างองค์ประกอบเล็กน้อยให้แต่ละองค์ประกอบมีตัวบ่งชี้ย่อยพฤติกรรมด้านเดียวกัน ทำให้ได้องค์ประกอบลดลงเป็น 3 องค์ประกอบหลักจาก 13 ตัวบ่งชี้ย่อยเช่นเดิม ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการจัดองค์ประกอบตัวบ่งชี้หลักและตัวบ่งชี้ย่อยจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

พฤติกรรม	องค์ประกอบตัวบ่งชี้หลัก	ตัวบ่งชี้ย่อย
ปัจจัยด้านความรู้คิด-การรับรู้	การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่มีการป้องกัน	การไม่ใช้ถุงยางอนามัยกับผู้ที่พึงพอใจเป็นครั้งแรก การไม่ใช้ถุงยางอนามัยกับผู้ชายบริการ การไม่ใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก การไม่ใช้ถุงยางอนามัยกับเพศเดียวกัน การไม่ใช้สารหล่อลื่นกับถุงยางอนามัยโดยเฉพาะ
ปัจจัยปรับเปลี่ยน	การมีกิจกรรมเพศสัมพันธ์ที่ทำให้มีการแพร่เชื้อ	การมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน การใช้อุปกรณ์ช่วยในการร่วมเพศ การมีเพศสัมพันธ์โดยใช้ปาก การมีเพศสัมพันธ์ทางทวารหนัก
ปัจจัยที่ชักนำในการปฏิบัติ	การมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนหลายคน	การมีเพศสัมพันธ์กับบุคคลที่พึงพอใจเป็นครั้งแรก การมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายบริการ การเคยเปลี่ยนคู่อร่วมเพศ การเคยมีเพศสัมพันธ์หมู่
รวม 3 ด้าน	3 องค์ประกอบตัวบ่งชี้หลัก	13 ตัวบ่งชี้ย่อย

4. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

4.1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน
โมเดลองค์ประกอบพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศประกอบด้วย 3 องค์ประกอบตัวบ่งชี้หลัก ได้แก่ องค์ประกอบการมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนหลายคน องค์ประกอบการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่มีการป้องกัน และองค์ประกอบการมีกิจกรรมเพศสัมพันธ์ที่ทำให้มีการแพร่เชื้อโรค จัดเรียงลำดับตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบจากมากไปน้อยดังนี้ องค์ประกอบการมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนหลายคน ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ย่อย ได้แก่ ด้านการมีเพศสัมพันธ์กับบุคคลที่พึงพอใจเป็นครั้งแรก ด้านการมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายบริการ ด้านประสบการณ์มีเพศสัมพันธ์หมู่ และด้านประสบการณ์เปลี่ยนคู่อร่วมเพศ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.89, 0.86, 0.85 และ 0.70 ตามลำดับ องค์ประกอบการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่มีการป้องกัน ประกอบด้วย

5 ตัวบ่งชี้ย่อย ได้แก่ ด้านการไม่ใช้ถุงยางอนามัยกับผู้ที่พึงพอใจเป็นครั้งแรก ด้านการไม่ใช้ถุงยางอนามัยกับผู้ชายบริการ ด้านการไม่ใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก ด้านการไม่ใช้ถุงยางอนามัยกับเพศเดียวกัน และด้านการไม่ใช้สารหล่อลื่นกับถุงยางอนามัยโดยเฉพาะ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.85, 0.82, 0.76, 0.76 และ 0.76 ตามลำดับ และองค์ประกอบการมีกิจกรรมเพศสัมพันธ์ที่ทำให้มีการแพร่เชื้อโรค ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ย่อย ได้แก่ ด้านการมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน ด้านการใช้อุปกรณ์ช่วยในการร่วมเพศ ด้านการมีเพศสัมพันธ์โดยใช้ปาก และด้านการมีเพศสัมพันธ์ทางทวารหนัก มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.91, 0.76, 0.72 และ 0.66 ตามลำดับ ดังตารางที่ 4

4.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน
อันดับสอง เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง

พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษาชายรักชายพบว่า พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศทั้ง 3 องค์ประกอบตัวบ่งชี้หลัก มีความสำคัญพอๆ กัน โดยจัดเรียงลำดับตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบจากมากไปน้อยดังนี้ องค์ประกอบการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่มีการป้องกัน

องค์ประกอบการมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนหลายคน และองค์ประกอบการมีกิจกรรมเพศสัมพันธ์ที่ทำให้มีการแพร่เชื้อโรค มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.89, 0.85 และ 0.81 ตามลำดับ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน ค่าทดสอบนัยสำคัญ ทางสถิติ และสัมประสิทธิ์การพยากรณ์จากการวิเคราะห์องค์ประกอบตัวบ่งชี้หลัก และตัวบ่งชี้ย่อยขององค์ประกอบตัวบ่งชี้หลักของพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ

องค์ประกอบตัวบ่งชี้หลัก/ตัวบ่งชี้ย่อย	<i>b</i>	<i>SE</i>	<i>t</i>	<i>R</i> ²
1. การมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนหลายคน	.85	.01	24.92**	.87
การมีเพศสัมพันธ์กับบุคคลที่พึงพอใจเป็นครั้งแรก	.89	.03	22.38**	.78
การมีเพศสัมพันธ์กับผู้ขายบริการ	.86	.04	22.25**	.74
การเคยเปลี่ยนคู่นอนเพศ	.70	.38	16.36**	.56
การเคยมีเพศสัมพันธ์หมู่	.85	.06	21.20**	.72
2. การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่มีการป้องกัน	.89	.04	26.94**	.74
การไม่ใช้ถุงยางอนามัยกับผู้พึงพอใจเป็นครั้งแรก	.85	.03	20.99**	.72
การไม่ใช้ถุงยางอนามัยกับผู้ขายบริการ	.82	.03	20.79**	.68
การไม่ใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก	.76	.07	17.70**	.57
การไม่ใช้ถุงยางอนามัยกับเพศเดียวกัน	.76	.08	17.48**	.57
การไม่ใช้สารหล่อลื่นกับถุงยางอนามัยโดยเฉพาะ	.76	.05	17.74**	.57
3. การมีกิจกรรมเพศสัมพันธ์ที่ทำให้มีการแพร่เชื้อ	.81	.04	30.50**	.82
การมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน	.91	.02	23.43**	.82
การใช้อุปกรณ์ช่วยในการร่วมเพศ	.76	.05	17.35**	.58
การมีเพศสัมพันธ์โดยใช้ปาก	.72	.05	16.51**	.52
การมีเพศสัมพันธ์ทางทวารหนัก	.66	.07	14.73**	.51

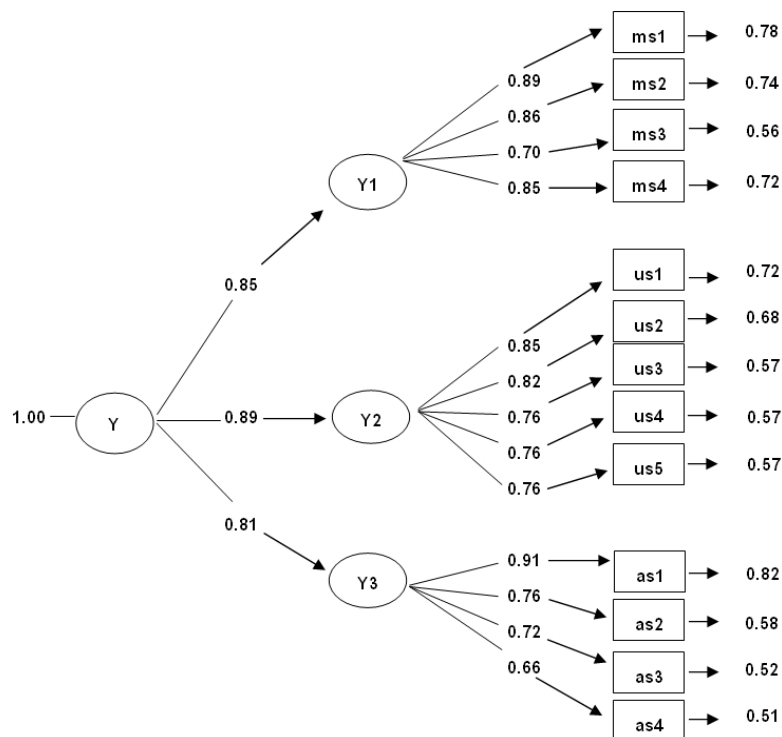
***p* < .01

4.3 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลโครงสร้างองค์ประกอบพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษาชายรักชายตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ค่า

$\chi^2 = 58.47$ ค่า *df* = 30 ค่า *p* = .051 ค่า $\chi^2/df = 1.94$ ค่า *GFI* = .98 ค่า *AGFI* = .94 ค่า *CFI* = 1.00 ค่า *RMR* = .04 และค่า *RMSEA* = .04 แสดงว่าโมเดลตามสมมติฐานสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี ผลปรากฏดังตารางที่ 5 และภาพที่ 2

ตารางที่ 5 ค่าดัชนีบ่งชี้การทดสอบโมเดลจากการวิเคราะห์องค์ประกอบตัวบ่งชี้หลัก และตัวบ่งชี้ย่อยขององค์ประกอบตัวบ่งชี้หลักของพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษาชายรักชาย

ดัชนีที่บ่งชี้	เกณฑ์	องค์ประกอบตัวบ่งชี้หลัก	ตัวบ่งชี้ย่อย
สถิติไค-สแควร์ (χ^2)	$< \chi^2$ ตาราง	58.47	43.34
ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (p)	$> .05$	.051	.052
ไค-สแควร์สัมพัทธ์ (Relative Chi-square หรือ χ^2/df)	< 2.00	1.94	1.49
ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index--GFI)	$> .90$	.98	.98
ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้ (Adjusted Goodness of Fit Index--AGFI)	$> .90$	.94	.95
ดัชนีความคลาดเคลื่อนเปรียบเทียบความกลมกลืน (Root Mean Square Residual--RMR)	$< .05$	.04	.03
ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index--CFI)	$> .95$	1.00	1.00
ดัชนีความคลาดเคลื่อนการประมาณค่าพารามิเตอร์ (Root Mean Square Error of Approximation--RMSEA)	$< .05$	.04	.03

Chi-Square = 58.47, df = 30, P-value = 0.0510, RMSEA = 0.048

ภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองโมเดลพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษาชายรักชายในสถาบันอุดมศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

หมายเหตุ

Y	แทน	พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ	Us1	แทน	การไม่ใช้ถุงยางอนามัยกับผู้ที่พึงพอใจเป็นครั้งแรก
Y1	แทน	การมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนหลายคน	Us2	แทน	การไม่ใช้ถุงยางอนามัยกับผู้ขายบริการ
Y2	แทน	การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่มีการป้องกัน	Us3	แทน	การไม่ใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก
Y3	แทน	การมีกิจกรรมเพศสัมพันธ์ที่ทำให้มีการแพร่เชื้อ	Us4	แทน	การไม่ใช้ถุงยางอนามัยกับเพศเดียวกัน
ms1	แทน	การมีเพศสัมพันธ์กับบุคคลที่พึงพอใจเป็นครั้งแรก	Us5	แทน	การไม่ใช้สารหล่อลื่นกับถุงยางอนามัยโดยเฉพาะ
ms2	แทน	การมีเพศสัมพันธ์กับผู้ขายบริการ	as1	แทน	การมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน
ms3	แทน	การเคยเปลี่ยนคู่วิวเพศ	as2	แทน	การใช้อุปกรณ์ช่วยในการร่วมเพศ
ms4	แทน	การเคยมีเพศสัมพันธ์หมู่	as3	แทน	การมีเพศสัมพันธ์โดยใช้ปาก
			as4	แทน	การมีเพศสัมพันธ์ทางทวารหนัก

สรุปและวิจารณ์ผล

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษาชายรักชายในสถาบันอุดมศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า ตัวแปรทั้งหมด 13 ตัวบ่งชี้ย่อย สามารถจัดกลุ่มเป็นองค์ประกอบได้ 4 องค์ประกอบหลัก โดยที่แต่ละองค์ประกอบมีค่าไอเกนมากกว่า 1.00 และองค์ประกอบทั้งหมดสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรทั้งหมดได้ร้อยละ 68.916 น้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ย่อยแต่ละตัวมีค่าตั้งแต่ .512 ถึง .848 แสดงว่าตัวบ่งชี้ย่อยที่นำมาวิเคราะห์สามารถใช้ศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษาชายรักชายในสถาบันอุดมศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ ทั้งนี้เนื่องจากตัวบ่งชี้ย่อยเหล่านี้เป็นตัวแปรที่มีเอกสารและงานวิจัยรองรับ และด้วยค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ย่อยทุกตัวมีค่าเกิน 0.40 และบางองค์ประกอบมีตัวบ่งชี้ย่อยที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน ผู้วิจัยจึงได้ปรับโครงสร้างองค์ประกอบให้เป็นองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ย่อยหมวดเดียวกัน ทำให้ได้องค์ประกอบลดลงเป็น 3 องค์ประกอบหลัก จาก 13 ตัวบ่งชี้ย่อย คือ องค์ประกอบการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่มีการป้องกัน องค์ประกอบการมีกิจกรรมเพศสัมพันธ์ที่ทำให้มีการแพร่เชื้อ และองค์ประกอบการมีเพศสัมพันธ์

กับคู่นอนหลายคน แล้วจึงนำไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ซึ่งผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษาชายรักชายในสถาบันอุดมศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบหลัก และ 13 ตัวบ่งชี้ย่อย โดยทั้ง 3 องค์ประกอบหลักมีความสำคัญในระดับใกล้เคียงกัน โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.89, 0.85 และ 0.81 ตามลำดับ และโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดีด้วยค่าสถิติไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 58.47 ที่องศาอิสระ 30 มีค่าความน่าจะเป็นเท่ากับ 0.051 ค่าสถิติไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) เท่ากับ 1.94 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index) เท่ากับ 0.98 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้ (Adjusted Goodness of Fit Index) เท่ากับ 0.94 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องกลมกลืนเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index) เท่ากับ 1.00 ดัชนีความคลาดเคลื่อนเปรียบเทียบความกลมกลืน (Standardized Root Mean Square Residual) เท่ากับ 0.04 และค่าดัชนีความคลาดเคลื่อนในการประมาณ

ค่าพารามิเตอร์ (Root Mean Square Error of Approximation) เท่ากับ 0.04

เมื่อพิจารณาจากผลการวิจัยข้างต้นจะเห็นว่า นักศึกษาชายรักชายในสถาบันอุดมศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศโดยรวมอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอยู่ในช่วงวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่มีพัฒนาการของแรงขับทางเพศสูงจากการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย จิตใจ ประกอบกับการที่ นักศึกษาชายรักชายเพิ่งจะค้นพบอัตลักษณ์ทางเพศของตน ทำให้เริ่มแสดงความอยากรู้ อยากทดลอง และเริ่มมีความต้องการทางเพศ รู้สึกดึงดูด สนใจเรื่องเพศ เกิดความรู้สึกชอบ รัก ปรารถนา มีการแสดงออกถึงความต้องการมากขึ้น อีกทั้งสังคมไทยปัจจุบัน โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่เปิดกว้าง ให้การยอมรับ และเข้าใจเพศที่สามมากขึ้น ทำให้กลุ่มบุคคลรักเพศเดียวกันกล้าแสดงออกถึงความเป็นตัวตนของตนเอง สามารถเปิดเผยรสนิยมทางเพศของตนได้มากขึ้น (พิมลพรรณ, 2558) ความรู้สึกอับอายที่จะแสดงภาพปรารถนาทางเพศของตนมีน้อยลงโอกาสที่จะมีเปิดเผยตนเองกับคนได้หลากหลายมากขึ้นนำไปสู่การมีคู่นอนที่หลากหลายได้มากขึ้นและมีกิจกรรมเพศสัมพันธ์ที่ทำให้มีการแพร่เชื้อโรคได้มากขึ้นด้วย ซึ่ง Huy Ha และคณะ (Huy Ha et al., 2015) ได้ศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของชายรักชายในประเทศเวียดนามก็พบผลยืนยันเช่นเดียวกันว่า ชายรักชายที่กล้าเปิดเผยตัวตนหรือรู้สึกอับอายในรสนิยมทางเพศของตนน้อยจะมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในระดับสูงกว่าชายรักชายที่ไม่กล้าเปิดเผยตัวตนหรือมีความอับอายต่อรสนิยมทางเพศของตนมาก

ส่วนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศด้านที่อยู่ในระดับปานกลางนั้น เมื่อนักศึกษาชายรักชายมีประสบการณ์เพศสัมพันธ์มากขึ้น บางคนอาจมีความคึกคะนอง เกิดความอยากรู้อยากลองมากขึ้นจนนำไปสู่การสร้างประสบการณ์เพศสัมพันธ์หมู่โดยละเลยการใช้สารหล่อลื่นกับถุงยางอนามัยโดยเฉพาะหรือละเลยการใช้ถุงยางอนามัย ซึ่งถือเป็นวิธีการป้องกันและลดอัตราการติดเชื้อเอชไอวีจากการมีเพศสัมพันธ์ได้ดีที่สุด รองลงมา

จากการไม่มีกิจกรรมเพศสัมพันธ์เลย (Binson et al., 2010; ศศิโสภณ, 2013) ซึ่งสอดคล้องกับผลสำรวจกลุ่มงานพัฒนาระบบเฝ้าระวังการติดเชื้อเอชไอวีประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2555 ที่พบว่า กลุ่มชายรักชายประมาณเกือบครึ่ง คือ ร้อยละ 43.8 ที่เข้าถึงโครงการป้องกัน (รู้สถานที่ตรวจการติดเชื้อ และได้รับแจกถุงยางอนามัยหรือสารหล่อลื่น) ในช่วงเวลา 12 เดือนที่ผ่านมา โดยกลุ่มชายรักชายที่มีอายุน้อย (อายุ 15-24 ปี) สามารถเข้าถึงเพียงร้อยละ 48.7 (ธนรักษ์ และคณะ, 2557) อีกทั้งผลการ ศึกษาของ จิรภัทร และสุพรรณิ (2555) ก็พบผลที่สอดคล้องกันว่า กลุ่มชายรักชายในจังหวัดขอนแก่นมีการใช้ถุงยางอนามัยสม่ำเสมอทุกครั้งในการมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนทุกประเภทเพียงร้อยละ 57.5 โดยมีการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนประจำ ร้อยละ 61.4 มีการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนชั่วคราว ร้อยละ 71.7 และไม่มีการใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกถึงร้อยละ 41.3 ซึ่งเหตุผลของการไม่ใช้ถุงยางอนามัยเนื่องจากความไม่พร้อม ไม่ได้เตรียม ไม่ได้พก ร้อยละ 39.9 ส่วนเหตุผลของการมีเพศสัมพันธ์ทางปากจึงไม่ใช้ ร้อยละ 15.7 และรู้สึกไม่ได้อารมณ์ ไม่เป็นธรรมชาติ ร้อยละ 11.6

จากโมเดลสมมติฐานองค์ประกอบพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษาชายรักชาย ผู้วิจัยได้กำหนดว่ามี 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบการมีเพศสัมพันธ์ โดยไม่มีการป้องกัน องค์ประกอบการมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนหลายคน และองค์ประกอบการมีกิจกรรมเพศสัมพันธ์ที่ทำให้มีการแพร่เชื้อโรค ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษาชายรักชายสอดคล้องกับโมเดลการส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion Model) ของ Pender ที่พัฒนามาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ซึ่งพบว่าองค์ประกอบปัจจัยด้านความรู้การรับรู้ (Cognitive Perceptual Factors) คือ การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่มีการป้องกันนับเป็นกระบวนการขั้นแรกของพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ซึ่งมีอิทธิพลโดยตรงต่อสุขภาพทางเพศ องค์ประกอบปัจจัยส่งเสริม (Modifying

Factors) คือ การมีกิจกรรมเพศสัมพันธ์ที่ทำให้มีการแพร่เชื้อโรค และองค์ประกอบปัจจัยเสี่ยงชักนำในการปฏิบัติ (Cues to Action) คือ การมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนหลายคนมีส่วนทำให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Fisher (2011) ที่พบว่าความเป็นไปได้ของโอกาสในการเป็นผู้รับเชื้อและผู้แพร่เชื้อเอชไอวีประกอบด้วยองค์ประกอบด้านความรู้ การรับรู้ คือ การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่มีการป้องกัน องค์ประกอบปัจจัยส่งเสริม คือ การมีกิจกรรมเพศสัมพันธ์ทางปากและทางทวารหนักโดยไม่มีการป้องกัน และองค์ประกอบปัจจัยเสี่ยงชักนำในการปฏิบัติ คือ การมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนหลายคน ทั้ง 3 องค์ประกอบเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของชายรักชาย

ข้อค้นพบจากการวิจัยนี้เป็นองค์ความรู้ที่สำคัญในการให้คำปรึกษาที่สังคม ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรตระหนักเสมอว่าพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและปัญหาโรคเอดส์ของนักศึกษาชายรักชายสามารถป้องกันและลดการแพร่ระบาดลงได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยคำนึงถึงองค์ประกอบทั้งสามในโมเดลพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศนี้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรนำแบบสอบถามพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศที่ได้จากการวิจัยไปใช้ศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษาชายรักชายในสถาบันอุดมศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือในโอกาสต่อไป เพื่อให้ทราบว่านักศึกษาชายรักชายมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศอยู่ในระดับใด แล้วจึงหาแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาพฤติกรรมจากตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบเพื่อลดการกระทำพฤติกรรมที่นำไปสู่ความเสี่ยงทางเพศให้มากขึ้น

2. จากผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษาชายรักชายในสถาบันอุดมศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยรวมอยู่ในระดับสูงถึงปานกลาง สังคม ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรหาทางส่งเสริมการใช้ข้อมูลเหล่านี้ให้เกิดประโยชน์

สูงสุดต่อการลดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักศึกษาชายรักชาย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยในกลุ่มประชากรนักศึกษาชายรักชายในภาคอื่นๆ ที่แตกต่างกันออกไป เช่น นักศึกษาชายรักชายในสถาบันอุดมศึกษาในเขตภาคเหนือ ภาคกลาง หรือภาคใต้ เป็นต้น

2. ควรมีการวิจัยลักษณะนี้โดยใช้กลุ่มประชากรในวัยอื่น ได้แก่ กลุ่มชายรักชายในวัยทำงาน และกลุ่มชายรักชายที่สูงวัย เพื่อให้ได้ข้อสังเกตที่หลากหลายซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อแนวทางในการให้คำปรึกษาเพื่อลดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มดังกล่าว

3. ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพในกลุ่มประชากรชายรักชายที่อยู่ในบริบทสิ่งแวดล้อมอื่นๆ หรือในหลากหลายอาชีพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและทราบถึงปัญหาที่นำไปสู่การมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของชายรักชาย

4. ศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของชายรักชายโดยใช้เทคนิคอื่นๆ ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อสังเกตที่กว้างขึ้น

เอกสารอ้างอิง

จิรภัทร หลงกุล และสุพรรณิ พรหมเทศ. 2555. การใช้ถุงยางอนามัยขณะมีเพศสัมพันธ์ในกลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชายในจังหวัดขอนแก่น. วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 5(2), 29-38.

ธนรัช ผลิตพันธ์, สุปิยา จันทรมณี, นิรมล ปัญสุวรรณ, สุรศักดิ์ ธโนศวรรยางกูร และอรพรรณ แสงวรรณลอย. 2557. รายงานผลการเฝ้าระวังพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวี กลุ่มนักเรียน ประเทศไทย 556. นนทบุรี: สำนักกระบวนวิชา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.

- พิมลพรรณ อิศรภักดี. 2558. ต่างวัยต่างทัศนคติต่อความหลากหลายทางเพศในสังคมไทย. ใน อารี จำปาศลาย ปัทมา ว่าพัฒน์วงศ์ และกาญจนา ตั้งชลทิพย์ (บรรณาธิการ), ความหลากหลายทางประชากรและสังคมในประเทศไทย ณ ปี 2558 (หน้า 45-60). นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มลิวัลย์ แก้วมะเร็ง, ภาวิณี มนตรี และเจตสุภา สมางชัย. 2556. พฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีของกลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชายจังหวัดลพบุรี. สระบุรี : สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 2.
- ศศิโสภิณ เกียรติบูรณกุล. 2013. การติดเชื้อเอชไอวีและโรคเอดส์.....ป้องกันและรักษาได้. [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 8 ธันวาคม 2559 จาก http://www.thaiaidsociety.org/index.php?option=com_content&view=article&id=135&Itemid=89
- สุวัฒน์ จริยาเลิศศักดิ์. 2555. การยอมรับ เข้าใจ ไม่มีการติดเชื้อใหม่ในชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชายและสาวประเภทสอง. เอกสารนำเสนอในการประชุมวิชาการเกี่ยวกับ “ชายรักชาย” ครั้งที่ 1, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะแพทยศาสตร์ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ.
- สำนักระบาดวิทยา. 2551. การป้องกันและแก้ไขปัญหาการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชาย พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สำนักระบาดวิทยา. 2555. สถานการณ์ปัญหาเอดส์ระดับโลก. [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 10 ตุลาคม 2557 จาก <http://www.boe.moph.go.th/report.php?cat=19&id=1267>
- สำนักระบาดวิทยา. 2558. สรุปสถานการณ์ผู้ป่วยเอดส์และการติดเชื้อเอชไอวี ประเทศไทย ปี พ.ศ. 2558. [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 8 ธันวาคม 2559 จาก http://www.boe.moph.go.th/files/report/20151126_87903337.pdf
- โสภณ เมฆธน. 2558. กรมควบคุมโรคเผยผู้ติดเชื้อเอชไอวีรายใหม่ในปี 57 เกือบครึ่งเป็นชายรักชายและสาวประเภทสอง เร่งวิจัยแก้ปัญหา. [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 8 ธันวาคม 2559 จาก http://pr.moph.go.th/iprg/include/admin_hotnew/show_hotnew.php?idHot_new=73549
- อำนวยการ กานินะ. 2558. "จับตาชายรักชายกลุ่มผู้ติดเชื้อรายใหม่". Nation TV. [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 8 ธันวาคม 2559 จาก <http://www.nationtv.tv/main/content/social/378479972/>
- Asian Epidemic Model Projection for HIV/AIDS in Thailand. 2012. The Thai working group on HIV/AIDS projections 2005. The Asian epidemic model (AEM) projections for HIV/AIDS in Thailand: 2005-2025. Bangkok: Family Health International (FHI.) and Bureau of AIDS, TB and STIs, Department of Disease Control, Ministry of Public Health, Thailand.
- Binson, D., Pollack, L.M., Blair, J., Woods, W.J. 2010. HIV risk at a gay bathhouse. Journal of Sex Research, (47), 580-588.
- Centers for Disease Control and Prevention. 2015. Diagnoses of HIV infection in the United States and dependent areas, 2014. Retrieved December 8, 2016, from <http://www.cdc.gov/hiv/library/reports/surveillance/>
- Chakravarty, D., Hoff, C.C., Neilands, T.B. and Darbes, L.A. 2012. Rates of testing for HIV in the presence of serodiscordant UAI among HIV-negative gay men in committed relationships. AIDS and Behavior, 16(7), 1944-1948.
- Comrey, A.L. and Lee, H.B. 1992. A first course in factor analysis. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

- Fischgrund, B. N. 2010. Masculinity, mental health, and HIV risky sexual behaviors among gym-attending gay and bisexual men in New York City. Unpublished doctoral dissertation, University of Pittsburgh, Harrisburg, Pennsylvania.
- Fisher, C.M. 2011. Are information, motivation, and behavioral skills linked with HIV-related sexual risk among young men who have sex with men? *Journal of HIV/AIDS and Social Services*, 10(1), 5-21.
- Frye, V., Latka, M. H., Koblin, B., Halkitis, P. N., Putnam, S., and Galea, S. 2006. The urban environment and sexual risk behavior among men who have sex with men. *Journal of Urban Health*, 83(2), 308-324.
- Gomez, A.M., Beougher, S.C., Chakravarty, D., Neilands, T.B., Mandic, C.G., Darbes, L.A. et al. 2012. Relationship dynamics as predictors of broken agreements about outside sexual partners: Implications for HIV prevention among gay couples. *AIDS and Behavior*, 16(6), 1584-1588.
- Huy Ha, Risser, Jan M.H., Ross, M.W., Huynh, Nhung T. and Nguyen, Huong T.M. 2015. Homosexuality-related stigma and sexual risk behaviors among men who have sex with men in Hanoi, Vietnam. *Arch Sex Behav*, 44, 349-356.
- Mitchell, J.W., Harvey, S.M., Champeau, D. and Seal, D.W. 2012. Relationship factors associated with HIV risk among a sample of gay male couples. *AIDS and Behavior*, 16(2), 404-411.
- Pender, N.J. 1987. *Health promotion in nursing practice* (2nd ed.). Connecticut : Appleton and Lange.
- Rosik, C. 2011. Study raises questions about conventional theories regarding sexual risk behavior among gay and bisexual men. *Administration Journal*, 10, 12-14.
- Stevens, J.P. 1992. *Applied Multivariate Statistics for the Social Sciences* (2nd edition). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Tabachnick, B. and Fidell, L. 2001. *Using multivariate statistics*. Needham Heights: Allyn and Bacon.

สัมพันธบทของเชกสเปียร์และบริบทที่มักปรากฏในวรรณกรรมตะวันตก

Shakespearean Intertextuality and Recurrent Themes in Western Literature

Ian James Sanderson¹

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของบทความเชิงวิชาการชิ้นนี้คือการสำรวจผลงานทางวรรณกรรมของวิลเลียม เชกสเปียร์ตามหลักแนวคิดทางด้านสัมพันธบท แนวคิดทางด้านสัมพันธบทนี้เป็นแนวคิดทางด้านวรรณคดีเกี่ยวกับความเชื่อมโยงกับตัวบทอื่นๆ บทความชิ้นนี้เน้นการศึกษาแนวคิดทางด้านสัมพันธบทที่ปรากฏอยู่ในบทละครของเชกสเปียร์เกี่ยวกับเรื่องโรมัน ฮีโร่ (Roman hero) และคอร์ริโอลานัส (Coriolanus) นอกจากนี้ผู้ศึกษายังได้ศึกษาตัวบทในบางส่วนของภาพยนตร์ซึ่งมีเนื้อเรื่องยึดตามบทละครจากต้นฉบับ จากการศึกษาสามารถกล่าวได้ว่างานวรรณกรรมของเชกสเปียร์มีพื้นฐานแนวคิดทางด้านสัมพันธบทในงานวรรณกรรมของนักเขียนคนอื่นๆ อย่างเช่น ซอโฟคลีส (Sophocles) พลูทาร์ก (Plutarch) และเพลโต (Plato) สรุปแล้วแนวคิดทางด้านสัมพันธบทในงานบทละครของเชกสเปียร์ได้ปรากฏหลักฐานที่ชัดเจนในเรื่องของแนวคิดและกลวิธีการเล่าเรื่องตามแนวคิดนี้ไม่ได้ปรากฏอยู่แค่ในงานวรรณกรรมของเชกสเปียร์ แต่แนวคิดและกลวิธีการเล่าเรื่องยังแทรกอยู่ในงานวรรณกรรมตะวันตก ศิลปะและวัฒนธรรมอีกด้วย

คำสำคัญ : เชกสเปียร์ คอร์ริโอลานัส สัมพันธบท วรรณกรรมภาษาอังกฤษ อารยธรรมตะวันตก วัฒนธรรมตะวันตก

ABSTRACT

The aim of this paper is to explore the literary works of William Shakespeare with reference to the concept of intertextuality in his work. Intertextuality is a literary concept regarding the interrelationship between various texts. In this paper, particular attention is paid to intertextuality in Shakespeare's play about a Roman hero, Coriolanus. Parts of the subsequent movie, which is based on the original play, are also mentioned. It is noted that the work of Shakespeare has some intertextual origins in the literary works of previous artists such as Sophocles, Plutarch, and Plato. Hence, intertextuality in Shakespearean plays gives clear evidence that certain ideas and narratives not only preceded Shakespeare but also continue to permeate Western literature, art and culture.

Keywords: Coriolanus, English Literature, Intertextuality, Shakespeare, Western Civilisation, Western Culture.

¹ Independent Scholar

Introduction

William Shakespeare was born in Stratford-upon-Avon, England, on 23rd April 1564 and he died in the same town in 1616. It has been claimed that he died on the day of his 52nd birthday.

Shakespeare, as he is more commonly known, has had various other titles given to him by society such as “England’s National Poet” and “The Bard”. Shakespeare is celebrated worldwide as an excellent English playwright, actor and poet. Many consider him to be one of the greatest and most creative writers of English literature and much of his work is still studied by today’s university students.

However, it should also be noted that Shakespeare’s work typically illustrates many of the historical Western civilisation ideas, ideals and ideologies that have existed for centuries in both culture and literature, and which still exist today. Shakespeare basically took old stories and reworked them into new ones, often adding or inventing new vocabulary and producing phrases that were previously unheard of as he wrote his great plays and poems. Many of his inventive phrases have become parts of everyday modern English language and English speakers in contemporary times often quote Shakespearean text without actually realising that they are doing so.

Shakespeare’s various writings are, for the most part, a good example of Western cultural discourse and familiar narratives which have existed prevalently over a vast period of time in Western civilisation. Many of these narratives date back as far as the ancient classical Athenian period, and these cultural discourses and narratives

are still in existence in today’s postmodernist society. This is simply because Western stories are a reflection of Western ideologies and cultures and as such they tend to be repeated over and over again with the same themes and very often the same pro-Western heroism. However, in order to better understand how Shakespeare’s work has remained relevant even today, and in order to perceive the significant way in which Shakespeare’s work demonstrates recurring Western ideas and ideologies, we should consider the concept of intertextuality in Shakespeare’s work.

Intertextuality

As the world famous T.S. Eliot (1921) wrote in *The Sacred Wood*:

“No poet, no artist of any art, has his complete meaning alone. His significance, his appreciation is the appreciation of his relationship to the dead poets and artists. You cannot value him alone; you must set him, for contrast and comparison, among the dead. I mean this as a principle of aesthetic, not merely historical, criticism” (p.1).

Thus, intertextuality is a process that involves the borrowing or use of previous texts, ideas, and narratives, and then transforming them into something either new, or perhaps more relevant to current-day life and affairs. It could be considered that literary texts and arts evolve reciprocally with the culture. According to Briggs and Bauman (1992), investigating generic intertextuality can illuminate questions of ideology, political economy, and power.

Intertextuality is a very complex concept, very closely related to culture, as both take ideas and beliefs which are repetitive and relevant within a given society. The process of intertextuality

allows an artist to take text from a previous piece of literature and then put their own spin, that is, angle on the content. In other words, the artist creates a new perspective on an old story in order to give a distinctive or intended current interpretation for a given audience. Shakespeare was extremely good at doing this and his works were often a clever reflection and adaption of earlier texts. Shakespeare's work, therefore, contains many intertextual elements.

The Story of Oedipus and the Oedipus Complex in English Literature

When Sophocles wrote the story of *Oedipus the King*, the idea of the strong relationship between mother and son and the maternal bond between them became very prominent within the Sophocles narrative. The *Oedipus the King* story tells of a special relationship and bond between a mother and her biological son in the absence of the father. Deriving directly from the Sophocles tragedy, which has existed in English literature for many centuries, is the theory of the "Oedipus Complex".

The Oedipus complex is a Freudian theory. In the *Oedipus complex theory*, a boy is fixated on his mother and competes with his father for maternal attention. The opposite side of the coin to the Oedipus complex is the attraction of a girl to her father and the resultant competitive rivalry between the girl and her mother. This opposite concept is described in Freudian theory as the *Electra complex* (Buchanan, 2010).

Nevertheless, Freudian Oedipal Complex can be defined as the typical emotion and feelings of a child, any child, characterized by the simultaneous and ambivalent presence of desires, both amorous and hostile towards the parents.

This is the main concept of Sigmund Freud's psychoanalytic theory, introduced in his "Interpretation of Dreams" (1899).

In Freudian theory, the Oedipus Complex is present in every human being, both males and females, irrespective of their education, ethnicity or culture. Therefore, it is considered to be universal in any society and it is reflected in the literary work of William Shakespeare in his play about a tragic Roman war hero, *Coriolanus*.

Shakespeare's Coriolanus

In Shakespeare's *Coriolanus*, there is clear evidence that Shakespeare wanted to demonstrate the power of mother and son relationships in the text and highlights the power that the mother has over her son. The almost overbearing power of the mother, Volumnia, is one of the main themes within the story. Shakespeare demonstrated in the text that the mother and son bond is very strong, and we see evidence in the text that the mother, Volumnia, worships her son as though he were her own husband. She dominates the child and controls everything that he does. Consequently, manipulating him and moulding his character into the grown man that she most desires to call her son.

According to Bergmann and Green (2013),

"In *Coriolanus*, Shakespeare showed an astonishing understanding of a mother-son relationship. Today, largely under the influence of psychoanalysis, we take it for granted that the early years and the relationship to the parents are decisive in forming our characters, but in Shakespeare's time none of this was known. Even today, psychoanalytic patients discover, to their astonishment, how decisive the father or mother

was in the formation of their characters” (pp.145-155).

Indeed, it is quite apparent in Shakespeare’s *Coriolanus* that Volumnia has an overbearing presence on her son and she is certainly responsible for the shaping of the character of her son.

When analysed, Shakespeare’s work does portray intertextuality in relation to mother and son relationships and these types of relationships have been apparent in literary text and in Western civilisation since Sophocles was alive. Parts of the *Coriolanus* text is considered by some to be Shakespeare’s intertextual reworking of the Sophocles *Oedipal* narrative.

“If my son were my husband, I should freelier rejoice in that absence wherein he won honour than in the embracements of his bed where he would show most love” (Shakespeare, I. iii.1-5).

Western Cultural Militarisation in Literature

In addition to the intertextuality between *Coriolanus* and the *Oedipal* narrative, Shakespeare draws other references in his writings to Western family institutions and behaviours, and he highlights how Volumnia has militarised her son.

In a typical Western manner, Volumnia conditions her son for war from an early age. She relishes the fact that he is a warrior, a strong and masculine man who collects and counts the scars on his body. For Volumnia, and for the Roman citizens at that particular time, the scars are regarded as a token of suffering for and on behalf of others, although at times, *Coriolanus* refuses to display them (Benson, 1999). Suffering for others in this manner is part of the Western civilisation’s glorification of war itself. In *Coriolanus*, Volumnia proudly claims;

“To a cruel war I sent him; from whence he returned, his brows bound with oak. I tell the daughter, I sprang not more in joy at first hearing he was a man-child than now in first seeing he had proved himself a man” (Shakespeare, I.iii.14-19).

The war theme and a significant part of the text in Shakespeare’s *Coriolanus* is derived from and reflected in Plutarch’s original *Coriolanus* story. Plutarch was a Greek-Roman biographer whose work has historically influenced what we know today as the essay and the biography in English writing.

In Plutarch’s original version of *Coriolanus*, he wrote about a real-life family that lived in ancient Rome. In his story, Plutarch defined a character known as Caius Marcius. Marcius was a strong and powerful man, raised by his domineering mother and pushed into war. Again we see evidence of intertextuality.

As can be seen from the boy’s given name Marcius, the war theme is also prominent in Western civilisation in the context of names given to male infants. For example, the name “Marcius” can be traced back to its origins as far as the Roman God of War, Mars. Hence, this Plutarch story not only forms the textual basis for Shakespeare’s *Coriolanus*, but also demonstrates the repetition of Western ideologies in English literature and the concepts of men in conflict who were born to go fighting in war. War, as we can observe, that is always prevalent in Western art, culture and literature.

Stories of Colonisation in Literature

Staying with the theme of war and conflict, Shakespeare was writing at a time when Britain formed an empire and colonised many parts of the globe. Consequently, war and the conquering of

other countries and their citizens would never at this time have been far from Western cultural discourse. Unfortunately, it appears in this period of Western history that war was considered to a desirable and beneficial activity, especially in the eyes of the great British Kings and Queens of the time. As a result, both the current literature of the period and the Elizabethan plays were full of the glorification of war.

Queen Elizabeth I was also a great advocate of colonising countries across the globe and took great delight in seeing her army conquering other parts of the world. She also ruled England at the time when a great deal of English exploration took place and merchants travelled far and wide to bring back luxuries such as spices for Her Majesty and the English elite.

Shakespeare's writing and theatrical plays were also an integral part of Queen Elizabeth I's reign. Her Royal Highness is known to have been one of Shakespeare's patrons and she had a great love of the theatre. Apparently, she even financed some of its operations. As a consequence, the themes of war were also a welcome part of popular theatre. Theatre, being part of social practice, also featured a great deal of militarism and portrayed militarism as a normal social activity much to the delight of the Queen.

"While individual or indiscriminate uses of violence may be deemed criminal according to the law, they reflect a readiness for conflict that is inherent in militarism, which at a cultural level manifests as 'a set of attitudes and social practices, which regards war and the preparation for war as a normal and desirable social activity' (Mann, 1987).

Militarisation of Boys in Western Culture and Literature

Not only can it be deduced that war themes have permeated Western art and literature for centuries, but also the theme of boys being militarised is reasonably common in Western culture. According to Higate and Hopton (2005), militarism is a framework that has historically moulded the socio-ideological aspect of masculinity in the Western world.

In Western culture, boys are given toy guns from an early age and there is a weapons fetish in popular culture (Salter, 2014). Boys play war games, and they learn how to ambush one another from behind cars. Incidentally, and not really surprisingly, even the cars in Britain have also historically been given names which are relative to war and conflict:

"Victor": a person who defeats an enemy or opponent in a battle.

"Hunter": a person or animal that hunts and likely kills.

"Avenger": a person who inflicts a punishment or penalty as a form of revenge.

Besides, there were many more: Cavalier, Spitfire, Sceptre, and Triumph!

While no deaths occur in these boy's war-like games, an opinion can be reached that Western civilisation breeds a military culture which, in turn, reflects in the arts, literature and film making. Unfortunately, it is this very literature and media that seems to be having a reciprocal effect on Western social behaviour.

The desire to use aggression or force has long been associated with masculinity and honour (Liddle, 1996), and a willingness to use violence and aggression continues to be observed between

men, women, and those who oppose minority groups (Tomsen, 2009; Tyson, 2013).

Nevertheless, Western literary artists constantly depict white European men appearing as heroes, causing destruction, and trying to conquer the world. In most cases it is portrayed that they succeed, but in reality the outcomes would probably have much less of a Western-biased outcome.

Another of the problems with this tendency in English literature to glorify war is that it is naturally repeated in the culture and begins to either destroy, or at the least erode, the family institution. Poster (1978) claims that modern families display various forms of disequilibrium. Of course, the concept of family differs from one culture to another and if we compare countries such as China or Thailand with Western countries, it is very easy to realise how different the family institutions have become. Some of this difference is likely founded through years at war.

It could be considered that, in Western culture, the major social institution of the family has been constantly eroded over generations, and the more likely root causes of those destructions are simply born around the militarizing of either the children, the family, the society, or the state.

It is no wonder that literature bears some responsibility. According to Robert and Nye (2007), there are many examples in the text which date back as far as ancient Greece that promote the honour and glory associated with life in the military and militarism. It could be these are the very ideals that have destroyed the Western family institution.

However, there is occasionally a softer side portrayed in the literature. On the subject of masculinity, in watching the film *Coriolanus* 2011 it

is most interesting to witness the strong, all-conquering and powerful Marcius. A man who fears no enemy and bears the scars of his foes, yet even with his near death experiences of bravado, he falls to his knees and weeps with weakness at the feet of his ever-dominant mother at the moment that she chastises him. *Coriolanus's* submission to his mother is demonstrated by Shakespeare early in the play. As early as scene 1, we learn that *Coriolanus* is a boy who does everything to please his mother. "I say unto you, what he hath done famously, he did it to that end: though soft-conscienced men can be content to say it was for his country, he did it to please his mother, and to be partly proud; which he is, even till the altitude of his virtue" (Shakespeare, l.i. 36-40).

Tragedy in Western Literature

Shakespeare's *Coriolanus* play also ended with tragedy, another literary theme which is common between the works of Shakespeare, Sophocles, and many other artists.

Tragedy may be defined as:

"a dramatic composition, often in verse, dealing with a serious or downfall or utter destruction, as through a character flaw or conflict with some overpowering force, as fate or an unyielding society" (Multidictionary, 2016).

In the story of *Coriolanus*, we see not only clear evidence of a man with a flawed character, namely his inability or unwillingness to form relationships with common people, but also a man in conflict with two overpowering forces. The primary conflict is how to go about handling the overbearing dominance of his mother, and the secondary conflict being the constant search for the real self, the real Marcius. *Coriolanus* battles

with himself to be the perfect son, the devoted father, a warrior, and a consul. It is a struggle that eventually leads to his downfall, and his death. Tragedy, fate, and folly of pride are not only common in Shakespeare's work, but they are also recurrent themes throughout Western culture, arts and literature. Hence, they are also intertextual.

Finally, there is also intertextuality between Shakespeare's *Coriolanus* and the work of Plato, who was a philosopher in Classical Greece and the founder of the Academy in Athens, the first institution of higher learning in the Western world.

"Then, if anyone at all is to have the privilege of lying, the rulers of the State should be the persons; and they, in their dealings either with enemies or with their own citizens, may be allowed to lie for the public good" (Plato, 360BCE).

When Plato wrote the lines, he was perhaps alluding to what might be considered a deceptive method of governing a society. Shakespeare also alluded to the concept of deceptive governance in *Coriolanus* because he defined a constant struggle between the rich and the poor. The poor tend to believe that their governors are dishonest, and they favour only Martius's attitude and honesty towards them: "He's one honest enough! Would all the rest were so!" (Shakespeare, I.i.49-52).

Fair and Just Governance in Literature

Fair and just societies are often portrayed in English literature and many stories are based around the struggle for social equality. A fair and just society would be one where there is equal distribution of land, wealth and food. It would also be a place where voices were not suppressed in fear of violence. This has clearly not always the case throughout Western history, nor is it all that apparent in modern day societies everywhere

around the globe. Nevertheless, Shakespeare's literary ideas surrounding politics in *Coriolanus* still have relevance even today.

"It is so applicable to 21st Century politics, where people pit class against class, demonize opponents, conspire against political "enemies," base their appeals on part truths or falsehoods and feed upon the ignorance and visceral tendencies of people. The play captures the vacillation of public opinion, the tragedy of seeking revenge and is a call for citizens to become informed about their respective governments" (Roueche, 2013).

Of course, injustice in societies and suppression of voice is not only a condition of Western civilisation; it is also prevalent in countries such as Thailand where we see constant political unrest due to a perceived unfair distribution of wealth and power. We know that even on a world-wide basis, social injustices tend to be historical, widespread and enduring. In other words, they become accepted as the social norm. Hence, they may also be intertextualised and become part of the local narratives, the literature, and indeed the local culture too.

Shakespeare was very aware of historical injustices, and was also writing his plays during a time in which there was a huge social class division and injustice in his own society, England. For example, in the process of "enclosure" common land was being bought up and seized by the wealthy, and the poor peasantry who had existed with their families for centuries on the fruits of the land were being driven, sometimes by force, into the cities. These poor citizens were both hungry and angry. It was perhaps with this in mind that Shakespeare includes the concept of fair and just society in his *Coriolanus* play. In *Coriolanus*,

Shakespeare highlighted recurring narratives; injustice, unfair distribution of power and wealth, desire or greed, and the resulting conflict between patricians and the plebeians. For example, in the *Coriolanus* play, the plebeians are rioting against the patricians, in other words, the elite and powerful. They accuse their patrician governors of selfishness and manipulation. The plebeians are angry and hungry, and they seek justice. “The gods know I speak this in hunger for bread, not thirst for revenge” (Shakespeare, I.i.22-23). In times where there is widespread famine, the elite in *Coriolanus* are never seen to be able to justify their control over the food.

Methods

The research methodology for this study is purely qualitative in nature. The aim is to evaluate literature from a variety of sources in order to discover recurrent themes in Western narratives and to establish if there is also evidence of intertextuality with the work of William Shakespeare. The aim of adopting qualitative methods in this case is to take a holistic view of the phenomena under investigation and to provide useful insights for future researchers.

A review of journal articles, books and a movie was conducted. In particular, data and text from the original Shakespeare play and subsequent contemporary movie *Coriolanus* were investigated. The purpose of the review was to capture various perspectives on Shakespeare's work and to determine how his works might be related to the concept of intertextuality in Western literature. While the researcher's personal experience of Western cultural phenomena was important, observations were

conducted with openness to new ideas and mindfulness towards reducing bias.

Data were analysed in order to reveal if there were associations or patterns between the texts, any recurrent themes or interrelationships, and as a logical consequence, intertextuality between the texts. Analysis was restricted to social and historical contexts such as Western literature, Western cultural discourse, and the work of William Shakespeare.

Results

The results of the qualitative analysis illustrate that when Shakespeare wrote his work it contained borrowed ideas from previous artists such as Sophocles, Plutarch, and Plato. The research also revealed that the same ideas, even in current times, continue to be prevalent in Western cultural discourse. Common literary themes such as the Oedipus complex, mother and son power relationships, the militarisation of boys, the admiration of war, tragedy and social inequality were all historically evident during the analysis of the chosen Western cultural texts and in the analysis of Shakespeare's work. For instance, it was noted that in Shakespeare's *Coriolanus* there is evidence that Shakespeare wanted to demonstrate the power of mother and son relationships in his work as he emphasised the power that the mother had over her son in addition to the unusual bond between the two. The almost overbearing power of the mother, Volumnia, is one of the main themes in the story and this implies that Shakespeare was aware of the concept of Oedipal complex. The results also indicated that militarisation in general, along with tragedy, fate and folly of pride were also recurrent themes in the literature and that

Shakespeare also highlighted these human conditions in his work. It was also noted that a considerable part of Shakespeare's writing actually glorifies conflict and war and that texts based on conflict formed and still form part of the ideologies of the Western world.

Finally the argument of what constitutes fair and just governance and equality within societies emerged from the research. It was revealed that a long and constant battle for equality was an inherent element of both Western culture and intertextuality. In summary, many of these themes continue to be evident in Western literature today. Thus, there is some justification to state that certain ideas and narratives do and will continue to permeate Western art, culture, and literature.

Discussion - Shakespearean Intertextuality

In essence, Shakespeare recycled ideas and literary narratives from artists such as Sophocles, Plutarch and Plato. He found new unique ways of expressing and adapting these old ideas whilst forming his theatrical plays for an Elizabethan audience. This concept is known intertextuality and it is apparent in Shakespeare's work.

Shakespeare's plays were no doubt interactive, a new dynamic experience using tricks with the daylight or candles, and physical movements and gestures. With those kinds of effects and no electricity available it would have been a very surreal experience for the audience, much like a ritual, especially for those who were on drink or drugs. In the days of Shakespeare there were certainly drug takers, just as there are in our modern society.

The aim of Shakespearean literature was to make all his plays work in a manner to highlight

awareness of the current human condition, to demonstrate through art and literature that cultural ideas and concepts dating as far back as classical Athenian times were still as relevant then as they are now. Concepts such as democracy, patriarchal structures, societal power relationships, the distribution of wealth, politics, and the fairness or injustice in societies were as relevant in his day as they have always been.

When *Coriolanus* was being performed to the audience, Shakespeare's was in fact holding a mirror of reality up to the audience and showing them their own culture, their own habits, and their own behaviours. His texts highlighting who they were, where they originated from, and more importantly where they might be heading. Through his complex literary characters, he was showing his audience the realities of their human condition while cleverly disguising it as an old Roman story because, in reality, certain ideas were not allowed to be expressed. Hence, under the watchful gaze of Queen Elizabeth I, his technique was a fairly clever way of retaining his head, so to speak.

The audience, including the noblemen upstairs and the peasantry huddled in downstairs, would likely have connected with the story in their own unique way. Everyone would have recognised something that touched their personal emotions and they could jeer about it in a drunken stupor. In this rowdy atmosphere, angers would have been appropriately vented and left inside the theatre for the cost of one penny. Such was the mastery of William Shakespeare.

Conclusion

Western cultural stories will continue to be told again and again, and the literary works and characters of Shakespeare, Sophocles, Plutarch, and Plato will be intertextualised and reused time after time because they are perfect representations of Western cultural existences. Western civilians continue to structure their lives in narratives that transcend centuries. The narratives are ever present in Western arts, Western culture, and Western literature because all three concepts are intrinsically linked.

Taking into account that one of the major reasons why we study is to preserve the culture, and preserving the culture involves borrowing something and transforming it into updated ideas, we are already influenced by our knowledge. Hence, a level of intertextuality in any culture is almost impossible to avoid.

References

Benson, S. 1999. Even to the Gates of Rome: Grotesque bodies and fragmented stories in Coriolanus. *Comitatus: A Journal of Medieval and Renaissance Studies*, UCLA, 30(1), p.1. Retrieved June 30, 2017, from <http://escholarship.org/uc/item/32z655v9>

Bergmann, M. S., and Green, A. (2013). *Coriolanus: An Astounding Description of a Destructive Mother-Child Relationship. The Unconscious In Shakespeare's Plays*. London, UK: Karnak Books Ltd. (pp. 145-155).

Buchanan, B. W. 2010. *Oedipus Against Freud Myth and The End(s) Of Humanism in Twentieth-Century British Literature*. Toronto: University of Toronto Press.

Briggs, C. L., Bauman, R. 1992. Genre, intertextuality, and social power. *Journal of Linguistic Anthropology* 2(2), pp.131-172.

Eliot, T. S. 1921. *The Sacred Wood: Essays on Poetry and Criticism*. New York: Alfred A. Knopf.

Freud, S. 1913. *The Interpretation of Dreams, Third Edition*. Trans. by A. A. Brill. New York, NY: The Macmillan Company.

Higate, P., and Hopton, J. 2005. *War, Militarism and Masculinities*. In *The Handbook of Studies on Men and Masculinities*. Eds. Michael S. Kimmel, Jeff Hearn and R. W. Connell. Thousand Oaks, CA: Sage, 2005. pp.432-447.

Liddle, A. M. 1996. State, masculinities and law: Some comments on gender and English state-formation. *British Journal of Criminology* 36(3), pp.361-380.

Mann, M. 1987. The roots and contradictions of militarism. *New Left Review* 162(1), pp.35-50.

Multidictionary, 2016. *Compare Definitions of Tragedy*. Retrieved July 21, 2017, from <http://www.multidictionary.org/search?w=Tragedy>.

Plato, (360BCE). *The Republic*. Book III. Socrates-Adeimantus. Retrieved July 21, 2017, from <http://classics.mit.edu/Plato/republic.4.iii.html>.

Poster, M. 1978. *Critical Theory Of The Family*. New York, NY: Seabury Press.

Robert A., Nye, B. 2007. Western masculinities in war and peace. *The American Historical Review*, 112(2), pp.417-438.

- Roueché, M. J. 2013 *Coriolanus: A Modern Political Tragedy Set in Rome*. Retrieved 24 Aug, 2014, from: <http://www.michaeljroueche.com/2013/09/coriolanus-modern-political-tragedy-set-rome/>
- Salter, M. 2014. Toys for the Boys? Drones, Pleasure and Popular Culture in the Militarisation of Policing. *Critical Criminology* 22(2), pp.163-177.
- Shakespeare, W. 1914 "Coriolanus." Act I, Scene I-III. In The Oxford Shakespeare. Retrieved 29 Jun, 2017, from: <http://www.bartleby.com/70/3613.html>
- Tomsen, S. 2009. *Violence, Prejudice and Sexuality*. New York, NY: Routledge.
- Tyson, D. 2013. *Sex, Cuplability and the Defence of Provocation*. Abingdon and New York: Routledge.

ความรู้ทางด้านวากยสัมพันธ์ภาษาอังกฤษช่วยพัฒนานักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยได้อย่างไร

RUNNING HEAD: HOW SYNTAX HELPS UNIVERSITY STUDENTS

How Knowledge of English Syntax Helps University Students

Orpheus Stephens¹

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเชิงคุณภาพชิ้นนี้สำรวจถึงความรู้ทางด้านวากยสัมพันธ์ภาษาอังกฤษว่ามีประโยชน์ต่อนักศึกษาที่ศึกษาในหลักสูตรนานาชาติที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลางในการสอนได้อย่างไร นอกจากนี้ผู้ศึกษาได้ศึกษาถึงประโยชน์ของความรู้ด้านวากยสัมพันธ์ภาษาอังกฤษของนักศึกษานอกเวลาที่ประกอบอาชีพเป็นครูที่กำลังศึกษาในหลักสูตรนี้ด้วย ผู้ศึกษาได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิวัฒนาการของการศึกษาด้านวากยสัมพันธ์ภาษาอังกฤษจากยุคสมัยเริ่มแรกที่มีการศึกษาด้านนี้ ยุคถดถอยของการศึกษาด้านวากยสัมพันธ์ภาษาอังกฤษในด้านการศึกษา และยุคปัจจุบันของการศึกษาด้านวากยสัมพันธ์ในด้านการศึกษา บทความวิชาการชิ้นนี้ทำขึ้นเพื่อเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มคือกลุ่มที่หนึ่งนักศึกษาต่างชาติที่มีพื้นฐานการศึกษาทางด้านภาษาอังกฤษ และกลุ่มที่สองนักศึกษาต่างชาติที่ไม่มีพื้นฐานการศึกษาด้านภาษาอังกฤษ ท้ายที่สุดแล้วบทความชิ้นนี้ยังได้มีการอภิปรายถึงความรู้ทางด้านวากยสัมพันธ์ภาษาอังกฤษว่ามีประโยชน์ต่อนักศึกษาทั้งสองกลุ่มอย่างไร

คำสำคัญ : ไวยากรณ์ ไวยากรณ์หมวดศัพท์ หมวดประโยค EFL ภาษาแรก

ABSTRACT

This qualitative paper explores how having knowledge of English syntax can be beneficial to students studying in international university programs, where English is used as a medium of instruction. In addition, the benefits of English syntax knowledge for students who are part-time teachers studying in the same programs will be looked at. The evolution of syntax studies in education from its early historical significance, its later perceived insignificance in education, and its present status in education will be reviewed. The paper will then compare two groups: international students from English language education backgrounds and international students from non-English language education backgrounds. Finally the paper will discuss how knowing syntax can benefit both groups. Key terms: syntax, grammar, lexical category,

¹ Independent Scholar

sentence constituent, EFL, first language; Abbreviations: n. = noun, pron. = pronoun, v. = verb, det. = determiner, prep. = preposition, NP = noun phrase, VP: Pred. = verb phrase predicate, DO = direct object, OP = object of a preposition, PP = prepositional phrase, adj. = adjective, subj. = subject, adv. = adverb.

Key words : EFL, First language, grammar, Lexical category, Sentences, Syntax

Introduction

Syntax, from its Greek meaning *arrangement together*, is a branch of language study that deals with the analysis of how grammatically correct sentences are formed. Syntax is often thought to be the only branch of language study that exists outside the areas of sound production (phonetics) and meaning (morphology and semantics); however, as Hall points out, "...this isn't entirely true, since intonation patterns, for example, are sound structures which are directly sensitive to the patterning of sentences" (2005). For the sake of simplicity and focus, however, this examination of syntax will remain with the idea that syntax is predominantly about sentence structures. Syntax should not be confused with the term *grammar*. Grammar is a much broader term that covers all areas of how rules govern language. For example, morphology is a branch of grammar that deals with how words are formed. The term grammar, however, is used along with the term syntax in the paper only to show the public perception that the two are synonymous.

Historical Background of Syntax

The earliest known studies of syntax are dated to ancient India in the 4th century BC. The ancient Indian grammarian, Panini is largely credited with much of this early literary and linguistic work (Sashital, 2015). From the onset of the twentieth century there was a significant reduction, and in some cases, a total disappearance

of the teaching of grammar in public schools in the United Kingdom (Hudson and Walmsley, 2005). From the 1960s through the 1980s in the United States there was a trend in education to discourage and eventually dismantle programs and courses focusing on English grammar. School directors were more interested in what they felt was a more holistic education. From the 1990s to the present there has been a change of direction and a resurgence of grammar becoming a part of school curriculums (Hartwell, 1985). Along with this increase of the inclusion of grammar in public school curriculums has been an increase in the levels of anxiety for educators. Caijler and Hislam conducted a study of 503 primary school trainees from 1997-2001 in the United Kingdom that showed teachers had higher levels of knowledge in English grammar, but they still had relatively high levels of anxiety when pressed to talk about grammar or exhibit their knowledge of English grammar in the classroom (2002). Regardless of this anxiety, this increase in the 'teaching of teachers' in grammar has been pushed by leaders of educational boards who have come to realize that when teachers have greater competency in English grammar, they can transfer that knowledge to their students. The students then produce writing of a higher standard. The following quote from a paper by Fillmore and Snow summarizes what should be expected from an adequately trained teacher:

We are certainly not proposing that all educators need to understand Universal Grammar, Government and Binding Theory, Minimalist Phonology, or other topics of interest to the professional linguist. Rather, we are identifying issues of language use in daily life, issues that require only a basic understanding of the descriptive work that linguists engage in and the concepts that they use. (2000, p. 13)

The ideas shown above are basic: Teachers do not need to be highly trained in the very technical fields of linguistics, but they do need to have fundamental training in linguistic areas that will enable them to better understand the difficulties that their students experience in writing and other areas of study. If teachers possess this knowledge and use it in the classroom, their students will benefit more. A study conducted in the United Kingdom concluded that international university students who received higher than average levels of grammar and vocabulary instruction had significantly higher test scores and higher final degree course grades (Cloate, 2016).

One particular point that this author would like to emphasize strongly is that the study of syntax, or grammar, in analyzing only sentence structures should never be a substitute on its own for the purpose of improving students' writing. The practice of writing essays, compositions, and short stories should be the primary means for students to develop their writing. In an opinion piece, Tabbert cites the NCTE Commission on Composition:

The study of the structure and history of language, including English grammar, is a valuable asset to a liberal education and an important part of the English program. It should, however, be taught for its own sake, not as a substitute for

composition, and not with the pretense that it is taught only to improve writing. (1974, no. 12)

Arguments for Studying Syntax

It is imperative that teachers give students an ample amount of writing practice, but more importantly teachers should take the time to read their students' writing, mark errors, give feedback, and provide them an opportunity to re-write. The knowledge of syntax must be considered a supplement for the students to improve and a tool for the teacher to guide and advise. This point above is the basis for the persuasive argument this author has that syntax studies incorporated into university programs give students the backing they need to become better writers.

An old saying goes as follows: "*One can't see the forest for the trees.*" It more or less means that a person is so involved in the fine details of a situation that they are unable to discern the overall situation. As an instructor at an international university in Bangkok, this author has taught students with varying levels of English language competency who come from various cultural backgrounds. Several of the courses this author teaches are linguistics courses, such as phonetics, phonology, morphology, and syntax. In one English syntax course the old saying from above came to mind once again, but with a slight twist. Here is another variation:

Some students can see the forest but can't see the trees. Some students can see the trees but can't see the forest.

How Syntax Applies to the Students

You might be wondering what the saying shown above means. If we apply this metaphor to the study of syntax in this international academic context, it makes some sense. In this particular

syntax course, and much like the other courses this author teaches, there is a mixture of international students from Europe, North America, South America, Asia, and Africa. The remaining students are Thai nationals. This author will try to avoid stereotyping as much as possible, but two opposing patterns among the students have become apparent. Most of the western educated students, or students educated in the English language, have a poor understanding of the mechanics of the English language, or grammar. They would be hard-pressed to explain what a preposition is and how it functions. Most can, however, converse in English fluently and write decent enough essays. Many of the Asian students or non-native speakers of English, on the other hand, struggle to express themselves using English. If we look at their written work, there are, in many cases, a fair number of grammatical and structural errors. On the other hand, most of them know what a preposition is and how it functions. They can break down a sentence and tell you what each lexical category (part of speech) is and how it functions.

Here is where the above mentioned metaphor becomes apparent. The study of syntax involves the formation of ‘trees’ or intricate sentence diagrams to show the phrase and clause structures of a sentence. A great number of the western students in this syntax course *can’t see the trees but can see the forest*. In other words, they initially struggle greatly to identify the lexical categories and to grasp the concepts used in syntax to show the tree structures. They are, however, able to produce fairly well written essays and speak fluently. Many of the Asian students, in contrast, know the lexical categories already, pick

up the concepts of noun phrase, verb phrase, and predicate almost immediately, and continue on with a flourish. Outside the course, their writing skills often suffer. *They see the trees, but can’t see the forest*.

There are several ideas about how this could be the case. One is that the disregard for grammar applies to the way most languages are taught as the first language. Chomsky’s Universal Grammar, or UG (1986), is often cited as the fundamental construct that first language is innate. As Meisel points out, “The gift for language that manifests itself in the effortless acquisition of language by toddlers can safely be qualified as a species specific endowment of humans” (2011). One could equate this by saying that as first language speakers there may be a perception that the first language is not learned but acquired, which has been shown to be a very strong argument, so the formal teaching of grammar in first language teaching is often viewed as unnecessary. Meisel cites Pinker (1994) to say that “...it is the mental grammar that is specific to the human language ‘instinct’” (2011). If there is indeed an instinct for language, this might be why native speakers of English can often be heard saying the following after being questioned on a grammatical point: *‘Well, it just sounds right.’* This is even a common statement heard from language teachers of English when confronted by an inquisitive non-native learner of English. There does not seem to be an easy way for teachers to explain the grammar, or maybe they feel it is unnecessary to provide an explanation (Caijler and Hislam, 2001). It is as if there is a sense of ethnocentric pride that one’s native language is innate, so why bother with grammar. This brings us

to the next question. What is the point of making a conscious effort to learn the syntax of a language, especially in one's first language?

Methods

The research methodology for this study is of a qualitative nature. The data was collected, organized, and reviewed to determine if there is a correlation between having a grounding in sentence structure syntax and improved writing ability among undergraduate university students.

The majority of the research consisted of direct observation of undergraduate Thai students and students of various nationalities enrolled in major and minor English language writing courses and a minor course in English syntax (ENL3103 English syntax) at the Institute of International Studies Ramkhamhaeng University in Bangkok, Thailand. This observation included syntax tree diagram exercises for the students, recording of conversational exchanges, evaluation of the students' course work, and discussion of this author's feedback on the students' work. The instructor/student discussions often focused on the students' perceptions of syntax and its value in facilitating writing.

In addition, a review of journal articles and sections of books in the academic areas of writing and syntax was conducted. This author's anecdotal accounts were derived from conversational exchanges with the same undergraduate students mentioned above.

Writing, Ambiguity, and Tree Structures

Writing is arguably an area of language learning where a student can benefit the most from an academic perspective. Writing is a quite broad area of language, so this author has decided to

focus on ambiguity in sentence structure. Even the most expertly constructed sentence can be at odds with itself in meaning. This is the curse of ambiguity. To most people with a firm command of the English language, the following sentence seems fine both grammatically and semantically: *She hit the man with an umbrella.* This author showed this sentence to a class of undergraduate students (a mix of native and non-native speakers of English) at the start of a syntax course and asked the students if it was grammatically correct. For the first few minutes, there was agreement that the sentence was grammatically correct. Then the students were asked to comment on the meaning of the sentence. Once again, there was agreement that the meaning was fine. Then the students caught on and realized the point of the exercise. The point was that such a simple sentence had to be up there on the screen for a reason. After ten to fifteen minutes of argument, the students agreed that the sentence had two possible meanings. All that is required is to ask one simple question: Who possessed the umbrella, the woman or the man? The students then discussed the possible meanings amongst themselves.

Student comments were along the lines of, 'Well, maybe she had the umbrella and hit the man with it, or she didn't have it and hit him with her hand. This means that he is the one who had the umbrella then.' Figure 1 and Figure 2 show the syntactic breakdown of the sentence into two meanings. The exercise involved the students in breaking down the sentence into two possible interpretations without changing the word order.

First, lexical categories are determined and then major sentence constituents are shown. Once the sentence constituents are shown, a choice

needs to be made. Is the noun phrase *'the man'* a direct object on its own, or is it part of the prepositional phrase *'with an umbrella'* as a larger noun phrase direct object? After the students see this in the syntax tree diagrams, they are able to visualize the ambiguity in addition to the discussion that goes along with it. This construction and visualization is important as it allows the students to find an alternative to just saying, 'Well, it just seems right that way.' Feedback from students indicated they also felt that it was an objective, or even a scientific, way of defining the structure rather than a subjective, gray area explanation. Both native English speaking students and non-

native English speaking students felt that overall this was a better alternative than reading explanations in a grammar book. Knowing the lexical categories (parts of speech) is important, but knowing *how* the constituent parts, or blocks of words, fit together becomes much more important to understand sentence structures. The understanding of the different possible sentence structures then makes comprehending different possible meanings (ambiguity) possible for the students. This is an important tool in language learning because it enables the students to avoid confusion in their writing.

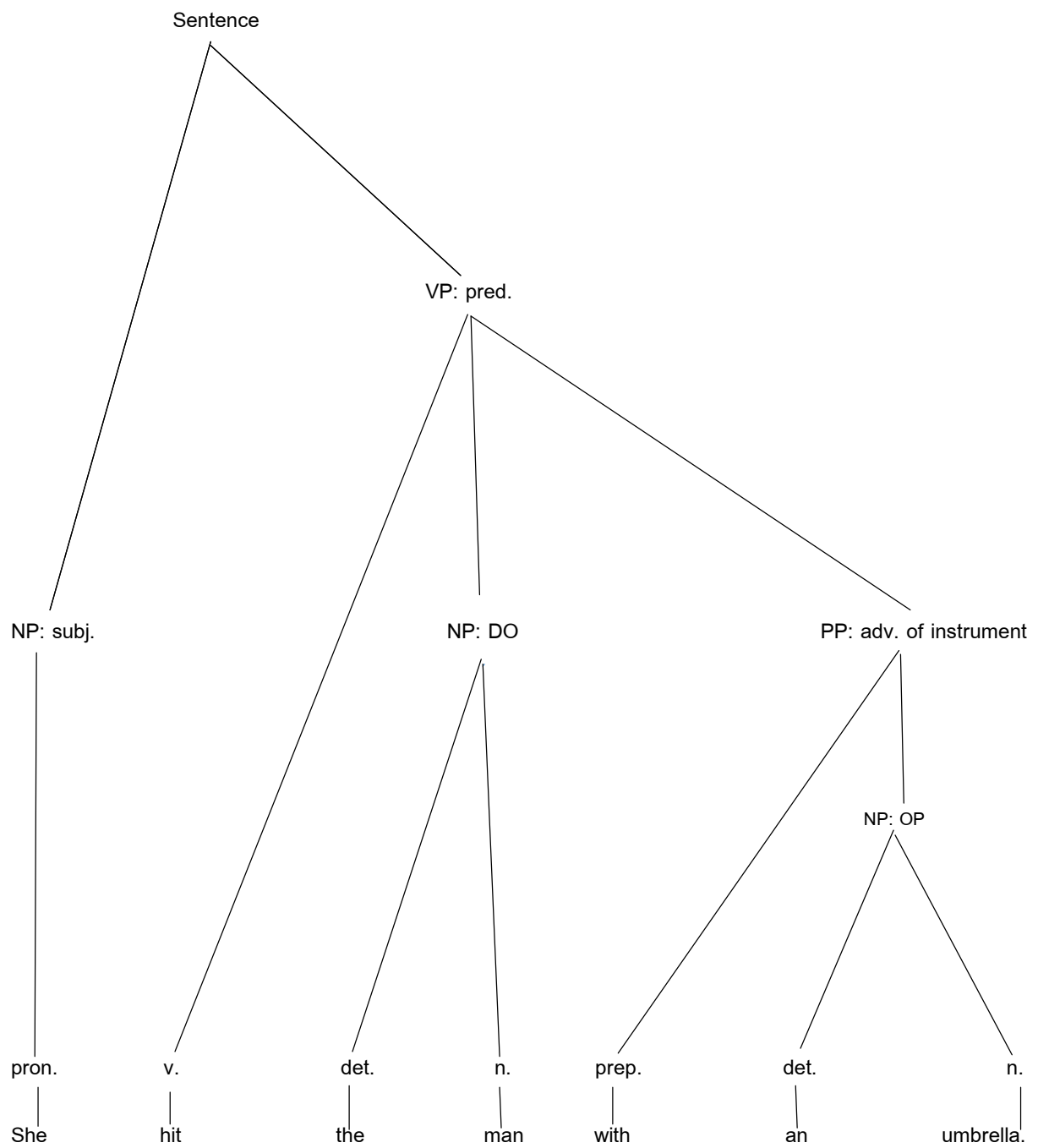

Figure 1 (Meaning: She used an umbrella to hit the man.)

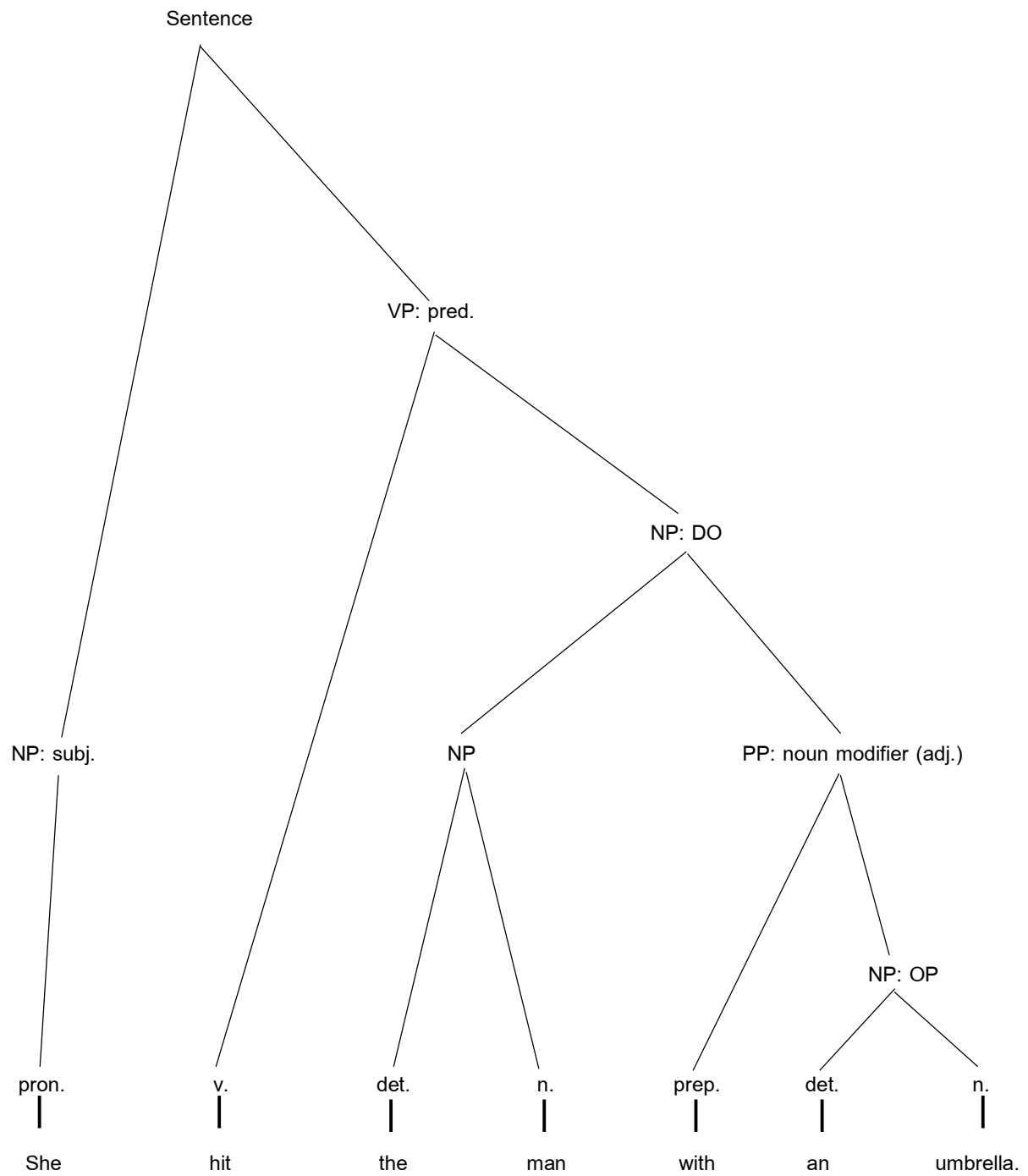

Figure 2 (Meaning: She hit the man who possessed an umbrella.)

In another example of sentence ambiguity from Nigel Fabb, the method of replacement can be used to prove ambiguity. The following sentence shows two possible outcomes:

(1) *I was reading the letter to John.* This sentence might mean:

(a) that there was a letter addressed to John which I was reading (perhaps to myself)

(b) that there was a letter (to me, perhaps) which I was reading aloud to John.

As Fabb points out, if the sentence has its phrases grouped differently, two different meanings result.

(2) I was reading the letter to John.

(3) I was reading the letter to John.

Each sentence example (2 and 3) corresponds to (1). To show evidence for this, Fabb shows that by replacing the underlined phrase in (2) with the pronoun 'it' or the first underlined phrase in (3) with the pronoun 'it', the ambiguity is gone.

(4) I was reading it.

(5) I was reading it to John.

Now (4) has only the meaning of (a) and (5) has only the meaning for (b). Ambiguity can also be avoided by using the passive voice.

The letter was being read by me to John. (Fabb, 1994).

In an example presented by Christopher Hall, the following sentence poses a perplexing number of possibilities for the reader: '*Miranda hunted rabbits with guns from the sheriff's office.*' In his humorous fashion, Hall points out the absurd nature of the semantics of the sentence, but at the same time makes a valid argument that it is "...one of the marvels of human language design: syntax works independently of any reasonable context of

use, and even in the absence of interpretable meaning itself" (2005). There are at least four different interpretations for this one sentence. This author will refrain from going into great detail about the four or more different meanings. Hall's sentence is here to emphasize the reality that what someone says is not always what one means. If we want people to know what we mean (in writing), then we need to be knowledgeable, cautious, and thoughtful about what we intend to convey.

Similar exercises such as those from the Fabb (1994) and Hall (2005) examples were conducted with the students and again the positive feedback from students indicated that the awareness of ambiguity and the means to correct it are an important factor in creating more effective sentences.

Results

The findings from this qualitative study indicate that students view syntax favorably as a supplement used in improving their writing skills. Students realized how they could use syntax as a tool to avoid ambiguity or show how they could use it to write effectively to convey their *intended* meaning. Another positive outcome for the students was that once they became aware of the process, it enabled them to craft sentences into texts that made more sense or serve a greater purpose. This is especially significant for non-native users of English as they are generally the group with writing skills that need the most improvement. Their success in syntax serves another purpose. Many non-native English speaking undergraduates observed who were just entering the international program initially struggled with poor test scores and low grades. After achieving success in the syntax course, it gave them a greater

sense of confidence in themselves as students overall. They claimed that their raised confidence spilled over into their other subjects with better results.

In addition to knowledge of syntax being an effective tool for learners of English to write better, this constructive visualization and breaking down of sentence structures using syntax was just as important for many of the undergraduate native English speaking students in the syntax course. Many of them were teaching English as a Foreign Language (EFL) or planned to do so. Many of the comments that this author received from these students long after the syntax courses finished showed that having an awareness of English syntax has given them much greater confidence in the classroom in dealing with grammar questions posed by learners. This added confidence in grammar has led to greater levels of confidence in other areas for them such as speaking to large classes, giving instructions, and providing feedback to students. Several of the student teachers related anecdotes to this author about past experiences of feeling inadequate around other teachers who had greater knowledge of grammar and structures. Once they had this higher level of knowledge, they felt more at ease in and out of the classroom regarding English grammar and structure. This transcended into their teacher/student relationships in their classrooms. When a teacher shows higher levels of confidence in the classroom, the students also feel a greater sense of confidence in the overall learning environment they are in. With higher levels of confidence in the teacher and in their learning environment, they in turn have greater confidence in their own academic abilities.

Discussion

Syntax is an indispensable tool for university students of all backgrounds at all academic levels inside and outside of the classroom. Although this author has attempted to show the importance of learning and understanding of syntax for university students, it should be considered only a supplemental tool to improve students' writing and a supplemental tool for teachers to guide and give feedback on students' writing. With more teaching of syntax in university course curriculums, the quality of graduating students and the quality of future teachers is sure to increase. After all, once students are able to 'see the trees *and* see the forest', then they will have reached a point in their academic studies where they can use the knowledge of syntax to produce expressive, logical, and meaningful writing.

It is not only the students who will benefit from syntax studies. There is an important by-product that appears. The knowledge of syntax also empowers new teachers to excel and become more well-rounded educators. In addition, teachers feel more confident in dealing with colleagues and superiors during discussions on grammar or dealing with job interviews for teaching positions.

This author's hope is that other academics who also have an interest in syntax and an interest in how it can be utilized to improve academic performance in university students will conduct more in-depth studies on a quantitative level to gain greater insight into how syntax is a benefit to university student writing.

Acknowledgements

This author would like to thank the staff of the Institute of International Studies Ramkhamhaeng University for their help and support in having this

paper published. Special thanks are given to Ms. Chavalee Chantasadkosol, Mr. Chatchawan Chaiyasat, and Mr. Ian Sanderson for their unwavering diligence and patience in assisting this author in completing this paper. Lastly, but most importantly, the greatest appreciation must be reserved for the wonderful students this author has had the privilege of teaching and also learning from over the years.

References

- Cajikler, W., and Hislam, J. 2002. Trainee teachers' grammatical knowledge: The tension between public expectation and individual competence. *Language Awareness*, 11(3), 161-177.
- Chomsky, N. 1986. *Knowledge of language: Its nature, origin, and use* (p. 3). New York: Praeger Publishers.
- Cloate, R. 2016. The relationship between international students' English test scores and their academic achievements. *Journal of Pedagogic Development*, 6(2).
- Fabb, N. 1994. *Sentence structure* (pp. 2-3). New York: Routledge.
- Fillmore, L. W., and Snow, C. E. 2000. *What teachers need to know about language* (Report No. ED-99-CO-0008). US Department of Education Improvement. (ERIC Document Reproduction Service No. ED444397)
- Hall, C. J. 2005. *An introduction to language and linguistics* (pp. 154, 157-158). London: Continuum.
- Hartwell, P. 1985. Grammar, grammars, and the teaching of grammar. *College English*, 47(2), 105-127.
- Hudson, R., and Walmsley, J. 2005. The English patient: English grammar and teaching in the twentieth century. *Journal of Linguistics*, 41(3), 593-622.
- Meisel, J.M. 2011. *First and Second Language Acquisition Parallels and Differences* (p. 13). New York: Cambridge University Press.
- Sashital, M. S. 2015. *Panini, the Great Grammarian*. Retrieved April 4, 2017 from www.freepressjournal.in/mind-matters/panini-the-great-grammarian/608077
- Tabbert, R. 1984. Parsing the question "Why teach grammar?" *The English Journal*, 73(8), 38-42. Retrieved April 6, 2017 from <http://links.jstor.org/sici?sici=0013-8274%28198412%2973%3A8%3C38%3APTQ%22T%3E2.0.CO%3B2-7>

การวิเคราะห์และการประมวลตัวแบบพฤติกรรมผู้บริโภค

Analysis of Consumer Behavior Model

สมจิตร ล้วนจำเริญ¹

บทคัดย่อ

ในการวิเคราะห์และประมวลตัวแบบพฤติกรรมผู้บริโภค มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทฤษฎีหรือตัวแบบกระบวนการตัดสินใจของนักทฤษฎีต่าง ๆ และประมวลให้เกิดภาพรวมของทฤษฎีหรือตัวแบบ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยในรูปแบบของการวิจัยเอกสารจากทฤษฎีหรือตัวแบบพฤติกรรมผู้บริโภคนักทฤษฎีต่าง ๆ จากการวิเคราะห์และประมวลตัวแบบพฤติกรรมผู้บริโภคจะสามารถสรุปเป็น 3 ประเด็นด้วยกันคือ (1) ปัจจัยหรือตัวแปรต้นของกระบวนการที่ประกอบด้วย 1) ปัจจัยภายนอก วัฒนธรรมและวัฒนธรรมย่อย ชนสังคม กลุ่มอ้างอิง อิทธิพลส่วนบุคคล ครอบครัว อิทธิพลของธุรกิจหรือความพยายามทางการตลาด สถานการณ์ต่าง ๆ การสื่อสาร แหล่งสารสนเทศต่าง ๆ และร้านค้า และแหล่งขาย 2) ปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ลักษณะส่วนบุคคลหรือลักษณะทางประชากร แรงจูงใจ ความมุ่งมั่น ค่านิยม บุคลิกภาพ ประชาน (Cognitive) การรับรู้ที่ประกอบด้วย การหยั่งรู้ (Perception) ทักษะและการเรียนรู้ ความต้องการ อารมณ์ การเข้าใจ แนวคิดตนเอง ความจำและการระลึกได้ กระบวนการสารสนเทศ และแบบการดำรงชีวิต (2) ปัจจัยของกระบวนการทางจิต ที่ประกอบด้วย การตระหนักถึงปัญหาหรือความจำเป็น การค้นหาข้อมูล การประเมินผลทางเลือกและทางเลือก และ (3) ผลได้ของกระบวนการทางจิตที่ประกอบด้วย การยอมรับและไม่ยอมรับ การเผยแพร่หรือบอกต่อ การทดลองและซื้อซ้ำ ทักษะที่เกิดขึ้น ความพึงพอใจและไม่พึงพอใจ การมีพฤติกรรมที่ต่างไปจากเดิม และการประเมินของการบริโภคเพื่อตัดสินใจซื้อต่อไป

คำสำคัญ : การวิเคราะห์ การประมวล ตัวแบบ

ABSTRACT

This study examines a decision-making model involving consumer behavior and draws conclusions about the points of view regarding the model. The research methodology was a document research from various sources.

The results can be grouped into three topics, or components. The first comprises the factors or dependent variables of the process, which are composed of external and internal factors. The external factors, involving decision making, are composed of culture and subculture, social class, reference groups, personal influences, family, business influences or marketing efforts, situations, communication, information

¹ รองศาสตราจารย์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

sources, and sales sources. The internal factors are composed of demographics, motive, involvement, value, personality, cognition, reception (perception, attitude, and learning), demand, emotion, understanding, self-concept, memory and recall, information processing, and life style. The second component comprises the mental processes, which are composed of need or problem recognition, information search, choice evaluation and choices. The last is the outcome of mental processes, which are composed of adoption and resistance, diffusion or word of mouth, trial and repeated purchase, attitude formation, satisfaction and dissatisfaction, divestment, and post consumption evaluation.

Keywords : analyzing, conclusion, model

บทนำ

พฤติกรรมผู้บริโภคสามารถใช้ทฤษฎีหรือตัวแบบเข้ามาอธิบายได้เกือบสมบูรณ์ ทั้งนี้เพราะว่าพฤติกรรมผู้บริโภคเป็นศาสตร์ที่ไม่ได้อยู่อย่างโดดเดี่ยว แต่ทว่าจะต้องเข้าไปสัมผัสกับองค์ความรู้หรือศาสตร์ต่าง ๆ หรือทฤษฎีต่าง ๆ ที่นักทฤษฎีได้คิดค้นกันขึ้นมา หมายความว่าศาสตร์ของพฤติกรรมผู้บริโภคที่เกิดขึ้นมาจะเกี่ยวข้องกับสังคมศาสตร์ กล่าวคือ ผู้บริโภคที่มีพฤติกรรมได้นั้นจะได้รับอิทธิพลจากสังคมศาสตร์ ได้แก่ กลุ่มอ้างอิงหรือครอบครัวที่จะส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคได้ เกี่ยวข้องกับมนุษยศาสตร์ ในประเด็นของวัฒนธรรมอันได้แก่ ค่านิยม ความเชื่อ และความคิดในสังคม โดยพฤติกรรมของผู้บริโภคที่จะซื้อสินค้าย่อมได้รับอิทธิพลจากค่านิยม ความเชื่อ และความคิดในสังคม เช่น การซื้อสินค้าตามค่านิยม การซื้อสินค้าเพราะว่ารังนกมีคุณค่า และการซื้อสินค้าให้ผู้มีพระคุณเป็นความคิดที่ดี เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาในประเด็นที่ว่า พฤติกรรมผู้บริโภคจะซื้อสินค้าจะได้รับอิทธิพลจากแรงจูงใจ ทัศนคติ บุคลิกภาพ และอื่น ๆ เป็นต้น เพียงแต่เราจะศึกษาเฉพาะทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมผู้บริโภค โดยอธิบายหรือชี้ประเด็นแห่งความสัมพันธ์อันจะนำไปสู่ความคิดที่ต่อเนื่องหรือผูกพันอันจะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์และศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภค

ในการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภค เราเน้นที่จะศึกษาว่าทำไมผู้บริโภคจึงได้มีพฤติกรรมในการซื้อเช่นนั้น และมีแบบอย่างในการซื้อเป็นอย่างไร ซึ่งเป็น

เรื่องของนักการตลาดที่ต้องพยายามศึกษาหาคำตอบเกี่ยวกับพฤติกรรมในการซื้อดังกล่าว ในทางการตลาดเราจะพบว่านักการตลาดสามารถที่จะทำให้ผู้บริโภคที่มีลักษณะเป็นเพียงผู้ดูสินค้ากลายเป็นผู้ซื้อในที่สุดโดยใช้ความพยายามทางการตลาดที่จะชักชวน เพื่อโน้มน้าวจิตใจของผู้บริโภคที่เป็นเพียงผู้ฟังให้กลายเป็นผู้ใช้บริการ หรือเป็นผู้ซื้อในที่สุด นักการตลาดจะใช้ความพยายามทางการตลาดเป็นตัวกระตุ้นซึ่งความพยายามทางการตลาดจะประกอบไปด้วย การส่งเสริมการตลาดตั้งแต่การโฆษณา การส่งเสริมการขาย การจัดกิจกรรมทางการตลาด การชักจูงโดยพนักงานขาย การทำผลิตภัณฑ์ให้แตกต่างไปจากเดิม เพื่อกระตุ้นหรือตอบสนองความต้องการของตลาด ซึ่งความต้องการของผู้บริโภคมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นการนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่ตรงกับความต้องการจึงเป็นเรื่องที่ควรปฏิบัติ ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างมีขั้นตอน หรือเป็นระบบที่ต่อเนื่องกันอยู่ ซึ่งเป็นเรื่องที่จะต้องมาอธิบายกันในรูปแบบของทฤษฎีหรือตัวแบบที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของผู้บริโภคว่าทฤษฎีหรือตัวแบบจะมีบทบาทอย่างไรในการที่จะนำมาใช้ในพฤติกรรมของผู้บริโภค ในประเด็นเกี่ยวกับบทบาทของทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคนี้ เราสามารถจะพิจารณาได้จากเกณฑ์สำคัญที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้ซื้อไว้ 4 เกณฑ์ด้วยกัน คือ

1. ทฤษฎีหรือตัวแบบมีส่วนช่วยอย่างมากในการอธิบายพฤติกรรมของผู้ซื้อ

2. ทฤษฎีหรือตัวแบบจะต้องนำเอาความคิดจากหลักการที่ได้จากการวิจัยไปใช้อธิบายพฤติกรรมอย่างได้ผล

3. ทฤษฎีหรือตัวแบบควรที่จะมีความกระชับสำหรับการวิจัยอย่างได้ผลต่อไป

4. ทฤษฎีหรือตัวแบบควรที่จะรวมเอามาตรวัด (measures) และคำจำกัดความขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น

มีนักทฤษฎีหรือนักวิชาการที่ได้พยายามทำการศึกษาวิจัยในตัวแบบของพฤติกรรมผู้บริโภค โดยได้พยายามที่จะอธิบายพฤติกรรมของผู้บริโภคที่จะต้องผ่านขั้นตอนและตัวแปรอะไรบ้าง ซึ่งนักทฤษฎีแต่ละท่านก็ได้อธิบายพฤติกรรมผู้บริโภคอย่างมีขั้นตอนและสมเหตุสมผลบนแนวทางของการวิเคราะห์ตัวแปรที่เกี่ยวข้องอย่างมีหลักการและสมเหตุสมผลที่สามารถจะเข้าใจในการอธิบายได้เป็นอย่างดี ซึ่งนักทฤษฎีเหล่านี้จะมีการอธิบายรายละเอียดของตัวแบบที่แตกต่างกันไป แต่ก็สามารถที่จะตอบโจทย์ในเรื่องขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจได้ จากประเด็นดังกล่าวผู้ทำวิจัยเห็นว่าการศึกษากการอธิบายจากตัวแบบของพฤติกรรมผู้บริโภคของนักทฤษฎีต่าง ๆ ก็นับว่าเป็นประโยชน์ และเป็นการเพิ่มมุมมองในการเสนอผลการอธิบายได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งจะนำไปสู่การอธิบายที่หลากหลายจากทฤษฎีต่าง ๆ ซึ่งแต่ละทฤษฎีก็อธิบายตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการซื้อแตกต่างกันไป ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะศึกษาความแตกต่างและความเหมือนกันของทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อผสมเป็นแนวคิดหรือกรอบความคิดรวบยอดโดยการจัดความสัมพันธ์ของตัวแปรให้มีความสอดคล้องกัน เพื่อประโยชน์ในการอธิบายถึงตัวแบบของพฤติกรรมผู้บริโภคต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยการประมวลตัวแบบพฤติกรรมผู้บริโภคจะเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการศึกษาจากทฤษฎีของนักทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจซื้อ แล้วจึงทำการวิเคราะห์และประมวลตัวแบบ

ของทฤษฎีดังกล่าวเพื่อจะค้นหาความสัมพันธ์หรือความเกี่ยวข้องระหว่างทฤษฎีหรือตัวแบบต่าง ๆ เพื่อจะสร้างความเข้าใจอย่างเหมาะสมกับตัวแบบดังกล่าว เอกสารหรือตำราที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยจะดำเนินการโดยวิเคราะห์จากตัวแบบพฤติกรรมของผู้บริโภคในแต่ละนักทฤษฎี ว่ามีตัวแปรอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมในการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค แล้วจึงทำการวิเคราะห์และประมวลตัวแปรต่าง ๆ ที่ปรากฏในตัวแบบพฤติกรรมผู้บริโภค แล้วนำมาจัดกลุ่มของตัวแปรให้มีความหมายและลึกซึ้งมากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้มองเห็นภาพรวมของตัวแบบพฤติกรรมได้อย่างกว้างขวางและครบถ้วนได้มากขึ้น

ในการวิเคราะห์ตัวแบบพฤติกรรมผู้บริโภคจะเป็นการศึกษาตัวแปรต่าง ๆ ของตัวแบบพฤติกรรมผู้บริโภคต่าง ๆ ว่า มีความเกี่ยวข้องหรือสามารถจัดเป็นกลุ่มหรือหมวดหมู่ได้ ถ้าไม่สามารถจัดเป็นกลุ่มได้ก็จะวิเคราะห์ว่าเป็นตัวแปรเพิ่มเติมหรือส่งเสริมระหว่างกันอย่างไร

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ตัวแบบพฤติกรรมผู้บริโภคต่าง ๆ ของนักทฤษฎีจะพบประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. ปัจจัยหรือตัวแปรต้นของกระบวนการหรือตัวแบบจะศึกษาถึงปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ ที่จะส่งผลต่อกระบวนการทางจิต

2. กระบวนการทางจิตของตัวแบบ

3. ผลได้ที่เกิดจากกระบวนการในตัวแบบที่ได้ตัดสินใจซื้อสินค้า

1. ปัจจัยหรือตัวแปรต้นของตัวแบบต่าง ๆ จะพบว่า มีตัวแปรต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยนำเข้าประกอบด้วยดังนี้

1.1 อิทธิพลครอบครัว อิทธิพลสังคม อิทธิพลธุรกิจ อิทธิพลรายได้ และอิทธิพลวัฒนธรรม เป็นปัจจัยภายนอก และแรงจูงใจ ความจำเป็น บุคลิกภาพ การรับรู้ที่ประกอบด้วยความรู้ ทักษะ และการเรียนรู้ เป็นปัจจัยภายใน (Walters, 1974)

1.2 สภาพแวดล้อมภายนอกที่ประกอบด้วย วัฒนธรรม วัฒนธรรมย่อย ชัณสังคม กลุ่มอ้างอิง อิทธิพลส่วนบุคคล ครอบครัว และอื่น ๆ ความแตกต่างส่วนบุคคลที่ประกอบด้วยแรงจูงใจและความมุ่งมั่นในการซื้อ ทักษะ บุคลิกภาพและแนวคิดตนเอง การเรียนรู้และความจำ และกระบวนการสารสนเทศ (Loudon et al., 1993)

1.3 อิทธิพลภายนอกที่ประกอบด้วย วัฒนธรรม วัฒนธรรมย่อย ลักษณะทางสังคม กลุ่มอ้างอิง ครอบครัว และกิจกรรมการตลาด อิทธิพลภายในประกอบด้วยการเรียนรู้ การเรียนรู้ ความทรงจำ แรงจูงใจ บุคลิกภาพ อารมณ์ ทักษะ โดยจะส่งผลกระทบต่อแนวคิดตนเองและแบบการดำรงชีวิต (Hawkins and Mothersbaugh, 2010)

1.4 คุณลักษณะของธุรกิจที่น่าเสนอข้อมูลต่าง ๆ มายังผู้บริโภค (Nicosia, 1966)

1.5 การสื่อสารและความเป็นลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริโภค (Assael, 1965)

1.6 วัฒนธรรมของผู้บริโภคที่ประกอบด้วย ชัณสังคม ครัวเรือน ค่านิยม บุคลิกภาพ แบบการดำรงชีวิต และอิทธิพลทางสังคม และแกนทางจิตวิทยาที่ประกอบด้วยแรงจูงใจ การเรียนรู้ การเข้าใจ ทักษะ การจำ และระลึกได้ (Hoyer and Macinis, 2008)

1.7 อิทธิพลภายนอกที่ประกอบด้วย ความพยายามทางการตลาด (ส่วนประสมการตลาด) และสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมสังคม (ครอบครัว แหล่งข้อมูล ชัณสังคม วัฒนธรรมย่อย และวัฒนธรรม) (Sehiffman and Kanuk, 1991)

1.8 แหล่งข้อมูลทั่วไป แหล่งข้อมูลการตลาด แหล่งข้อมูลส่วนบุคคลและสังคม แหล่งข้อมูลสาธารณะและรัฐบาล (Sheth et al., 1999)

1.9 สารสนเทศที่ส่งผลต่อการตระหนักถึงตราสินค้าและความเชื่อมั่นและทักษะ (Howard, 1987)

1.10 ข้อมูลต่าง ๆ เงินทุน ร้านค้าหรือแหล่งขายผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ (Peter and Olsm, 1994)

1.11 อิทธิพลทางสภาพแวดล้อมที่ประกอบด้วยวัฒนธรรม ชัณสังคม อิทธิพลส่วนบุคคล

ครอบครัว และสถานการณ์ ความแตกต่างส่วนบุคคลที่ประกอบด้วยทรัพยากรของผู้บริโภค แรงจูงใจ และความมุ่งมั่น ความเชื่อ บุคลิกภาพ ค่านิยม และแบบการดำรงชีวิต และตัวกระตุ้นต่าง ๆ ที่จะส่งผลต่อการตระหนักถึงปัญหาหรือความจำเป็น (Blackwell et al., 2006)

2. กระบวนการทางจิตของตัวแบบจะมีรายละเอียดดังนี้

2.1 กระบวนการทางจิตของตัวแบบเน้นที่

1) การตระหนักถึงปัญหา 2) การค้นหาข้อมูล และการประเมินผล และ 3) กระบวนการซื้อ (Loudon and Bitta, 1993)

2.2 กระบวนการทางจิตของตัวแบบเน้นที่

1) การตระหนักถึงปัญหา 2) การค้นหาข้อมูล 3) การประเมินผลทางเลือกและการเลือก 4) ผลได้ของการเลือกและการซื้อ (Hawkins and Mothersbaugh, 2010)

2.3 กระบวนการทางจิตของตัวแบบเน้นที่

ทักษะ การค้นหาและการประเมินผล และการตัดสินใจซื้อ (Nicosia, 1966)

2.4 กระบวนการทางจิตของตัวแบบเน้นที่

ที่ 1) การตระหนักถึงปัญหาและการค้นหาข้อมูล 2) การพิจารณาและการตัดสินใจ (Hoyer and Macinis, 2008)

2.5 กระบวนการทางจิตของตัวแบบเน้นที่

ปัจจัยจิตวิทยาที่ประกอบด้วยแรงจูงใจ การเรียนรู้ บุคลิกภาพ และทักษะ ที่ส่งผลต่อการตระหนักถึงความจำเป็น การค้นหา และการประเมินผลทางเลือก (Sehiffman and Kanuk, 1991)

2.6 กระบวนการทางจิตของตัวแบบเน้นที่

การเรียนรู้ ที่ประกอบด้วย การจดจำ และความรู้ที่มีอยู่ และนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ประกอบด้วย การตระหนักถึงปัญหา การค้นหา โดยมีแรงจูงใจ และเกณฑ์การเลือกที่ส่งผลต่อการตระหนักถึงปัญหา (Sheth et al., 1999)

2.7 กระบวนการทางจิตของตัวแบบเน้นที่

1) การตระหนักถึงปัญหา 2) การค้นหาสารสนเทศ
3) การประเมินผลทางเลือก 4) การเลือกผลิตภัณฑ์
(Solomon, 1992)

2.8 กระบวนการทางจิตของตัวแบบเน้นที่

1) การตระหนักถึงความจำเป็น 2) การค้นหา
3) การประเมินก่อนการซื้อ และ 4) การซื้อ (Blackwell
et al., 2006)

2.9 กระบวนการทางจิตของตัวแบบเน้นที่

1) การตระหนักถึงปัญหา 2) การค้นหาข้อมูล และ
การประเมินผลทางเลือก และ 3) การตัดสินใจและซื้อ
(Wilkie, 1994)

3. ผลได้ของตัวแบบ จะมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ผลได้ของตัวแบบ ที่เน้นถึงพฤติกรรม
ที่เกิดหลังจากที่ได้ซื้อ ซึ่งจะยอมรับและไม่ยอมรับใน
การซื้อครั้งต่อไป (David L. Loudon and Albert J.
Della Bitta)

3.2 ผลได้ที่เน้นถึงกระบวนการหลังการซื้อ
(Del I. Hawkins and David L. Mothersbaugh)

3.3 ผลได้ที่เน้นถึงการบริโภคสินค้าและ
เก็บเป็นสารสนเทศและประสบการณ์ต่อไป (Francesco
M. Nicosia)

3.4 ผลได้ที่เน้นกระบวนการหลังการซื้อ
ซึ่งจะออกมาในรูปของการยอมรับหรือไม่ยอมรับและ
การเผยแพร่ต่อไป (Hoyer D. Hoyer and Deborah J.
Macinis)

3.5 ผลได้ที่เน้นที่ได้มีการทดลองและมีการ
ซื้อซ้ำ (Leon G. Schiffman and Leslie Lazar Kanuk)

3.6 ผลได้ที่เน้นผลได้ภายหลังการซื้อ โดย
จะเน้นที่ทัศนคติที่มีต่อสินค้าและพฤติกรรมที่จะ
ซื้อซ้ำ (Jagdish N. Sheth, Banwari Mittal, and Bruce
I. Newman)

3.7 ผลได้ที่เน้นที่การบริโภคสินค้าและ
นำไปสู่การบอกต่อผู้อื่น (J. Paul Peter and Jerry C.
Olson)

3.8 ผลได้ที่เน้นการประเมินผลหลังการ
บริโภค ซึ่งจะออกมาในรูปของความพึงพอใจ และ

ไม่พึงพอใจ และอาจจะมีพฤติกรรมที่ต่างไปจากเดิม
(Roger D. Blackwell, Paul W. Miniard and James
F. Engel)

3.9 ผลได้ที่เน้นการบริโภคและประเมินผล
การบริโภคเพื่อใช้ในการตัดสินใจต่อไปในอนาคต
(William L. Wilkie)

จากที่ได้วิเคราะห์ตัวแบบพฤติกรรมผู้บริโภค
ของนักทฤษฎีต่าง ๆ มาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจะทำการ
รวบรวมใน 3 ประเด็นหลักให้มีความกระชับขึ้น โดยจะ
ทำการวิเคราะห์ตัวแปรที่มีลักษณะซ้ำซ้อนกันเป็น
ตัวแปรเดียวกัน ซึ่งจะปรากฏรายละเอียดดังนี้

1. ปัจจัยหรือตัวแปรต้นของตัวแบบพฤติกรรม
ผู้บริโภคแบ่งเป็น 2 ส่วนด้วยกัน

ส่วนที่เป็นปัจจัยภายนอกที่อยู่นอกเหนือ
ความเกี่ยวข้องกับตัวผู้บริโภค ซึ่งจะประกอบด้วย
วัฒนธรรม วัฒนธรรมย่อย ชนสังคม กลุ่มอ้างอิง
อิทธิพลส่วนบุคคล ครอบครัว อิทธิพลของธุรกิจหรือ
ความพยายามทางการตลาดหรือทางธุรกิจ สถานการณ์
ต่าง ๆ การสื่อสาร และแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ

ส่วนที่เป็นปัจจัยภายในโดยเป็นส่วนที่
เกี่ยวข้องกับผู้บริโภคหรือเกิดจากตัวผู้บริโภค ซึ่งจะ
ประกอบด้วย ลักษณะส่วนบุคคลหรือลักษณะทาง
ประชากร สิ่งจูงใจ ความมุ่งมั่น บุคลิกภาพ ประชา
(Cognitive) การรับรู้ (การหยั่งรู้ ทักษะคิด และการเรียนรู้)
ความเชื่อ ความต้องการ อารมณ์ ประสบการณ์
การเข้าใจ แนวคิดตนเอง ความจำ การระลึกได้
กระบวนการสารสนเทศ และแบบการดำรงชีวิต

2. ปัจจัยของกระบวนการทางจิตของตัวแบบ
สามารถจะสรุปรายละเอียดดังนี้ ความเชื่อ ความรู้สึก
การตระหนักถึงปัญหา การค้นหาข้อมูล การประเมินผล
ทางเลือก และทางเลือก ทักษะคิด แรงจูงใจ การหยั่งรู้
การเรียนรู้ บุคลิกภาพ การจดจำ และความรู้ที่มีอยู่
เนื่องจากกระบวนการตัดสินใจซื้อตั้งแต่การตระหนักถึง
ปัญหา การค้นหาข้อมูล การประเมินผลทางเลือก และ
ทางเลือก จะมีประเด็นของตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอยู่
ภายในกระบวนการ ซึ่งตัวแปรเหล่านี้ ได้แก่ ความเชื่อ
ความรู้สึก ทักษะคิด แรงจูงใจ การหยั่งรู้ การเรียนรู้

บุคลิกภาพ การจดจำและความรู้ที่มีอยู่ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และเห็นว่าตัวแปรเหล่านี้สามารถจะอยู่ในกระบวนการตัดสินใจได้ เพราะว่าจะมีสาระสำคัญไปในทิศทางเดียวกัน

3. ผลได้ของตัวแบบ สามารถจะสรุปรายละเอียดได้ดังนี้ ความเป็นเจ้าของ การเก็บข้อมูลเป็นประสบการณ์ การยอมรับและไม่ยอมรับ การเผยแพร่หรือบอกต่อ การทดลองและซื้อซ้ำ ทักษะที่เกิดขึ้น ความพึงพอใจและไม่พึงพอใจ การมีพฤติกรรมที่ต่างไปจากเดิม การประเมินของการบริโภคเพื่อตัดสินใจซื้อต่อไป

สรุปและวิจารณ์ผล

การศึกษาวิเคราะห์และประมวลตัวแบบพฤติกรรมผู้บริโภคจากผลของการศึกษาวิจัย สามารถจะสรุปประเด็นสำคัญของตัวแบบพฤติกรรมผู้บริโภคของนักทฤษฎีต่าง ๆ โดยภาพรวมได้ผล ดังนี้

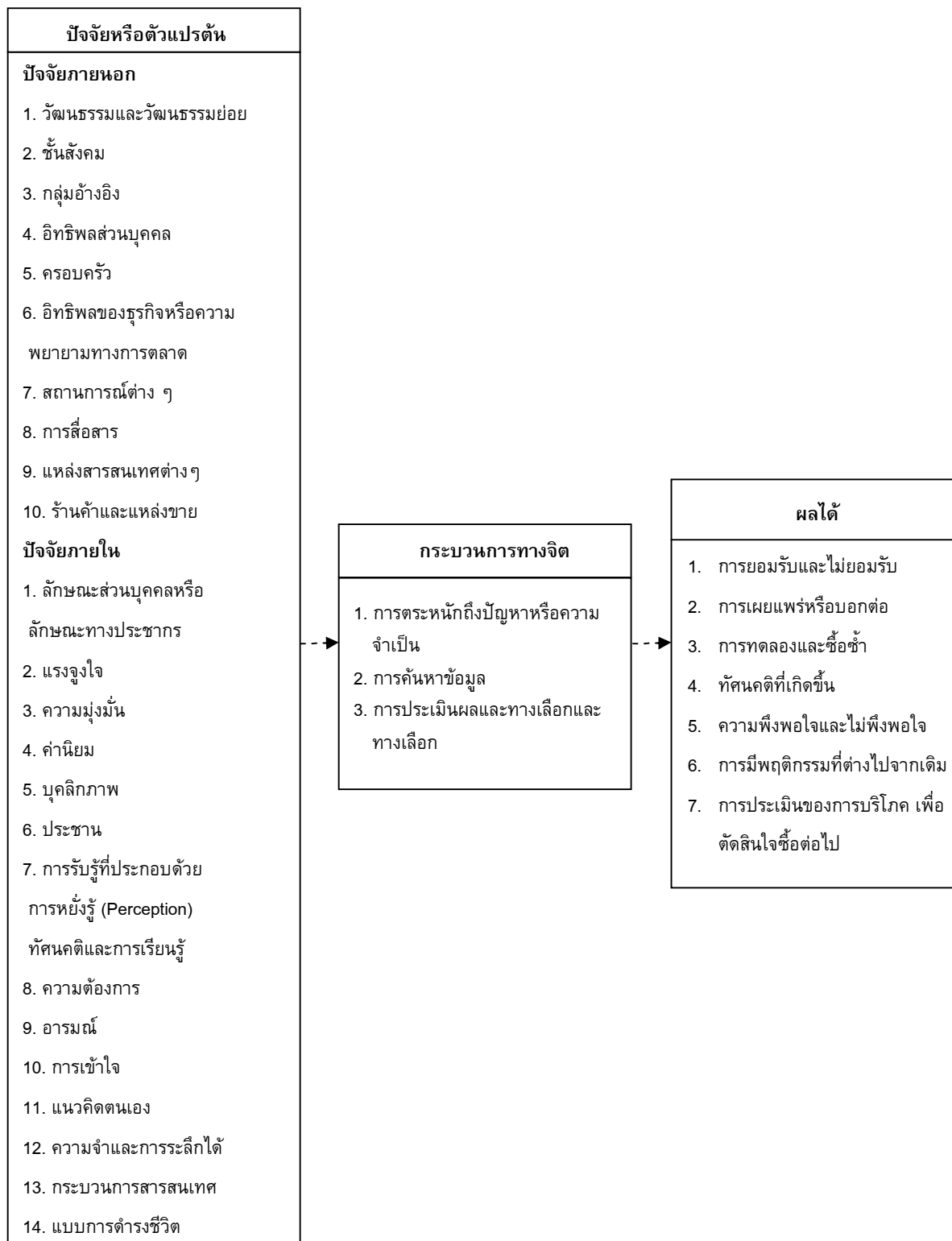
(1) ปัจจัยหรือตัวแปรต้นของกระบวนการหรือตัวแบบพฤติกรรมผู้บริโภคสามารถจะประมวลจากตัวแบบ ต่าง ๆ ได้ดังนี้ 1) ปัจจัยภายนอกประกอบด้วย วัฒนธรรมและวัฒนธรรมย่อย ชนสังคม กลุ่มอ้างอิง

อิทธิพลส่วนบุคคล ครอบครัว อิทธิพลของธุรกิจหรือความพยายามทางการตลาด สถานการณ์ต่าง ๆ การสื่อสาร แหล่งสารสนเทศต่าง ๆ และร้านค้าและแหล่งขาย และ 2) ปัจจัยภายในประกอบด้วย ลักษณะส่วนบุคคลหรือลักษณะทางประชากร แรงจูงใจ ความมุ่งมั่น ค่านิยม บุคลิกภาพ ประชาน (Cognitive) การรับรู้ที่ประกอบด้วย การหยั่งรู้ (Perception) ทักษะคิดและการเรียนรู้ ความต้องการ อารมณ์ การเข้าใจ แนวคิดตนเองความจำและการระลึกได้ กระบวนการสารสนเทศ และแบบการดำรงชีวิต

(2) ปัจจัยของขั้นตอนการตัดสินใจของตัวแบบพฤติกรรมผู้บริโภค สามารถจะประมวลจากตัวแบบต่าง ๆ ได้ดังนี้ การตระหนักถึงปัญหาหรือความจำเป็น การค้นหาข้อมูล การประเมินผลทางเลือกและทางเลือก

(3) ประเด็นของผลได้ที่เกิดจากขั้นตอนการตัดสินใจของตัวแบบพฤติกรรมผู้บริโภคสามารถประมวลจากตัวแบบต่าง ๆ ได้ดังนี้ การยอมรับและไม่ยอมรับ การเผยแพร่หรือบอกต่อ การทดลองและซื้อซ้ำ ทักษะที่เกิดขึ้น ความพึงพอใจและไม่พึงพอใจ การมีพฤติกรรมที่ต่างไปจากเดิม และการประเมินของการบริโภคเพื่อตัดสินใจซื้อต่อไป

จากบทสรุปดังกล่าวข้างต้นเราสามารถที่จะเขียนผังแสดงความสัมพันธ์หรือทิศทางของตัวแปรต่าง ๆ ได้ดังนี้

วิจารณ์ผลวิจัย

จากผลของการวิจัยที่ได้สรุปออกมาเป็นตัวแบบที่ผ่านการวิเคราะห์และประมวลผลแล้ว จะพบว่า

1) มีส่วนช่วยในการอธิบายการซื้อ จากตัวแบบที่ได้มาจะเห็นว่าปัจจัยหรือตัวแปรต้น กระบวนการทางจิต และผลได้ มีความหลากหลายและครอบคลุมตัวแบบต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งจะเป็นการสะท้อนภาพรวมของตัวแปรต้นได้เป็นอย่างดี เพราะฉะนั้นนักทฤษฎีที่ได้อธิบายตัวแบบพฤติกรรมผู้บริโภคของตนจะมีความเหมือนและต่างกันจากนักทฤษฎีคนอื่น

2) หลักการหรือผลที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปปรับพฤติกรรมของผู้บริโภคได้ จากผลการวิจัยจะพบว่าปัจจัยหรือตัวแปรต้นที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการทางจิตของผู้บริโภค ซึ่งจะเป็นการอธิบายได้เป็นอย่างดีว่าเวลาที่ผู้บริโภคจะมีการซื้อนั้นจะได้รับอิทธิพลจากตัวแปรภายนอก และตัวแปรภายในอะไรบ้าง อันเป็นการแสดงถึงความครอบคลุมของตัวแปรที่จะส่งผลต่อการซื้อในที่สุด ในประเด็นของกระบวนการทางจิตของผู้บริโภคก็ได้อธิบายพฤติกรรมในทางความคิดหรือจิตใจที่จะมีกลไกหรือขั้นตอนที่จะมีปฏิกิริยาต่อตัวแปรทั้งภายนอกและภายใน เพื่อที่จะทำการประเมินและนำไปสู่การตัดสินใจซื้อ และหลังจากที่ได้ซื้อแล้วยังได้อธิบายผลได้จากการซื้อว่ามีประเด็นที่ครอบคลุมอะไรบ้าง ซึ่งจะช่วยในการอธิบายถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคภายหลังการซื้อ

3) ตัวแบบที่ได้จากวิเคราะห์และประมวลนี้ มีความกระชับชัดเจนในรายละเอียดมากขึ้น ทั้งนี้เป็นผลจากการวิจัยที่จะรวบรวมตัวแปรในกระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภค ซึ่งจะทำให้ผู้ที่ต้องการศึกษามองเห็นภาพรวมที่กระชับชัดเจนและนำไปสู่การต่อยอดเพื่อศึกษาค้นคว้าตัวแบบพฤติกรรมผู้บริโภคได้ต่อไป

4) ในการวิจัยของนักทฤษฎีที่เกี่ยวกับการกำหนดตัวแบบพฤติกรรมผู้บริโภคของแต่ละท่านย่อมจะต้องมีการกำหนดมาตราวัด (measures) ที่ใช้ในการวิจัย เช่น การวัดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร การวัดค่าสัดส่วนร้อยละ และอื่น ๆ ตลอดจนการให้

คำจำกัดความขององค์ประกอบหรือตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับตัวแบบ ส่วนการวิเคราะห์และประมวลตัวแบบพฤติกรรมผู้บริโภคของผู้วิจัยเป็นการวิเคราะห์ตัวแบบต่าง ๆ ของนักทฤษฎีแต่ละท่าน แล้วจึงทำการประมวลผลที่เหมือนกันและแตกต่างกันเพื่อจะกำหนดตัวแบบขึ้นมาใหม่ ซึ่งจะช่วยให้เห็นภาพรวมของตัวแบบพฤติกรรมผู้บริโภค

นอกจากนี้ยังมีประเด็นของกระบวนการทางจิตที่จะมีตัวแปรภายใน ได้แก่ ความเชื่อ ความรู้สึกทัศนคติ แรงจูงใจ การหยั่งรู้ การเรียนรู้ บุคลิกภาพ การจดจำ และความรู้ที่มีอยู่ ซึ่งจะไปปรากฏในปัจจัยภายในด้วย ผู้วิจัยก็ขออธิบายว่า ตัวแปรที่อยู่ในปัจจัยภายในจะมีบทบาทสำคัญที่จะทำหน้าที่เป็นตัวเปิดรับและมีอิทธิพลต่อกระบวนการทางจิต และขณะเดียวกันตัวแปรเหล่านี้ก็อยู่ในกระบวนการทางจิตที่มีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่ประมวลผลตัวแปรเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจซื้อ หมายความว่าตัวแปรดังกล่าวไม่สามารถแยกออกจากกันอย่างเด็ดขาดโดยจะไปอยู่ในปัจจัยภายในอย่างเดียวกันไม่ได้ หรืออยู่ในกระบวนการทางจิตอย่างเดียวกันไม่ได้ แต่นำหนักจะมากน้อยอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับ การซื้อสินค้าแต่ละชนิดและแต่ละครั้ง ซึ่งสามารถจะนำไปสู่การวิจัยที่ต้องการจะศึกษาความเป็นไปหรือศึกษาอิทธิพลของตัวแปรดังกล่าว

จากผลของการวิเคราะห์และการประมวลตัวแบบพฤติกรรมผู้บริโภคของนักทฤษฎีต่าง ๆ จะพบว่า นักทฤษฎีต่าง ๆ จะพบว่า นักทฤษฎีแต่ละคนจะมีกรอบความคิดที่เป็นไปตามแนวทางที่นักทฤษฎีได้มองเห็น นักทฤษฎีแต่ละคนก็จะพิจารณาหรือศึกษาปัจจัยหรือตัวแปรต้นแตกต่างกันไป ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับมุมมองหรือองค์ความรู้ที่ตัวเองมีอยู่และให้ความสนใจแตกต่างกันไป ซึ่งก็ไม่ใช่เรื่องที่ขัดแย้งกันแต่อย่างใด เปรียบเสมือนกับในโลกใบนี้ที่มีศาสนาหลากหลายกันไป ขึ้นอยู่กับศาสนาของแต่ละศาสนาจะยึดจุดใดเป็นเริ่มต้นหรือเป็นหลักในการสั่งสอนผู้มีความสนใจหรือศรัทธา แต่ทุกศาสนาก็มีจุดมุ่งหมายที่เหมือนกันคือ ต้องการให้ทุกคนเป็นคนดีของสังคมและอยู่อย่างไม่มีทุกข์

ในชีวิต ดังนั้นตัวแบบพฤติกรรมผู้บริโภคของนักทฤษฎีต่าง ๆ ก็อยู่ในวิสัยเช่นเดียวกับการมีศาสนาในโลกใบนี้ กล่าวคือตัวแบบผู้บริโภคของนักทฤษฎีต่าง ๆ มีจุดมุ่งหมายที่จะอธิบายถึงกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค เพียงแต่จะแตกต่างกันรายละเอียดภายในไม่ว่าจะเป็นตัวแปรต้น กระบวนการทางจิต และผลได้จากการที่ได้วิเคราะห์และประมวลตัวแบบพฤติกรรมผู้บริโภคของนักทฤษฎีที่ผ่านมาก็จะทำให้มองเห็นภาพรวมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ ได้อย่างสมบูรณ์ซึ่งจะช่วยให้ผู้ที่ต้องการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคมีความรู้และความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและแตกฉานยิ่งขึ้น อันจะทำให้มีความลุ่มลึกที่จะวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคได้อย่างดี

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะกรรมการวิชาการและวิจัยของคณะ คณะกรรมการบริหารของคณะบริหารธุรกิจ และมหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการทำวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

Assael, Henry. 1995. "Consumer Behavior and Marketing Action" Fifth Edition. International Thomson Publishing.

Blackwell, Roger D., Miniard, Paul W. and Engel, James F. 2006. "Consumer Behavior" Tenth Edition. Thomson Corporations.

Howard, John A. 1987. "Consumer Behavior in Marketing Strategy" Pretice Hall.

Hawkins, Del I. and Mothersbaugh, David L. 2010. "Consumer Behavior (Building Marketing Strategy)" Eleventh Edition. McGraw-Hill Companies Inc..

Hoyer, Hoyer D. and Macinis, Deborah J. 2008. "Consumer Behavior" Fifth Edition. South western Cengage Learner.

Loudon, David L. and Della Bitta, Albert J. 1993. "Consumer Behavior (Concepts and Application)" Fourth Edition. McGraw-Hill. Inc..

Nicosia, Francesco M. 1966. "Consumer Decision Processes" (Englewood Cliffs, N.J. : Prentice -Hall Inc.,) Reprinted by permission.

Peter, J. Paul. and Olsm, Jerry C. 1994. "Understanding Consumer Behavior" Richard D. Irwin, Inc..

Sehiffman, Leon G. and Kanuk, Leslie Lazar. 1991. "Consumer Behavior" nineth Edition. Pearson Prentice Hall.

Sheth, Jagdish N., Mittal, Banwari. and Newman, Bruce I. 1999. "Customer Behavior : Consumer Behavior and Beyond" The Dryden Press.

Solomon, Michael R. 1992. "Consumer Behavior" Fifth Edition. Prentice Hall.

Walters, C. Glenn. 1974. "Consumer Behavior (Theory and Practice)" Revised Edition. Richard D. Irwin. Inc..

Wilkie, Willians L. 1994. "Consumer Behavior" Third Edition. John Wiley and Sons Inc..

การอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาการเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยภาคกลาง และภาคตะวันออก

Conservation and Development of the Thai Children's Folk Play Wisdoms in the Central and the East

อนุกุล พลศิริ¹ กัญญา ศิลปะกิจยาน³ กนกวรรณ ทองดาส²
และเหมือนแพร รัตนศิริ³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยภาคกลางและภาคตะวันออก เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์การเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยให้คงอยู่ และเพื่อศึกษาการพัฒนาด้านสติปัญญา อารมณ์-จิตใจ สังคมและร่างกายของเด็กด้วยการเล่นพื้นบ้านของเด็กไทย การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน 8 คน อาจารย์ผู้สอน 40 คน และนักเรียนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 400 คน ของโรงเรียนในภาคกลางและภาคตะวันออก ผู้นำท้องถิ่นและปราชญ์ผู้รู้ 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจ แบบบันทึกแบบประเมิน การเล่นพื้นบ้านของเด็กไทย และเอกสารการเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยภาคกลางและภาคตะวันออก 29 ชนิด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ความถี่และค่าเฉลี่ย ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยภาคกลางและภาคตะวันออก ได้แก่ นโยบายการศึกษาด้านหลักสูตร การเรียนการสอน แหล่งความรู้ด้านผู้รู้และผู้นำชุมชน ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม ครอบครัวและเศรษฐกิจ 2) แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยให้คงอยู่ต้องเริ่มจากนโยบายของโรงเรียน โดยจัดหลักสูตรท้องถิ่นที่ส่งเสริมกิจกรรมการเล่นพื้นบ้าน ชุมชนร่วมส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมและการประชาสัมพันธ์ จัดหาแหล่งเรียนรู้ จัดอบรมผู้สอน การปรับเปลี่ยนอุปกรณ์และวิธีการเล่นให้สอดคล้องกับบริบทสังคมในปัจจุบัน และ 3) การเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยภาคกลางและภาคตะวันออกมีผลดีต่อการพัฒนาการของเด็กทั้ง 4 ด้านคือ ร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา

คำสำคัญ : ภาคกลางและภาคตะวันออก การอนุรักษ์และอุปสรรค ภูมิปัญญาการเล่นพื้นบ้านของเด็กไทย

¹ รองศาสตราจารย์ ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

² อาจารย์ ดร. ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ อาจารย์ ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1.) to study the factors affecting the conservation of the Thai Children's folk play wisdom in the central and eastern regions of Thailand; 2. to find ways to sustain these folk plays wisdom; and 3. to study the values of these folk plays toward the children's cognitive, emotional, social, and physical development. This research was an action research. Samples of the study were 8 administrators, 40 teachers, 400 kindergarten 3 students, and grades 1-3 students in the schools in the Central and East and 40 community leaders and local sages. The instruments of the study consisted of an interview form collecting opinions toward the conservation factors, a survey form, manuscripts documenting the Thai children's folk play wisdom, a children's folk play evaluation form, and a manual containing 29 types of children's folk play in the Central and the East. Data were analyzed using descriptive statistics, frequency and mean. The findings indicated that 1.) The factors affecting the conservation of the Thai children's folk play wisdom in the Central and the East consisted of policies in curriculum and instruction; lack of instructional resources in terms of folk wisdom gurus and community leaders; progress in communication technology; social and economic changes; and changes in the students' families. 2.) Ways to sustain these folk play wisdom should begin by implementing the schools' policies to include a local curriculum promoting folk play activities, conducting public relations activities to promote and support these folk plays by the community, upgrading learning resources through training of teachers, adjusting or adapting the play equipments and playing methods to accommodate the present social context. 3.) The Thai children's folk play wisdom of the Central and the East contributed to all four aspects of child development, namely, physical, emotional, social, and intellectual.

Keywords : Central and the East, Conservation and Obstacle, Thai Children's Folk Play Wisdoms

บทนำ

การละเล่นของไทยมีมาตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ ก่อนประวัติศาสตร์ เชื่อว่ามนุษย์รู้จักเอาดินมาปั้นเป็นภาชนะ เด็กที่เห็นผู้ใหญ่ทำก็เลียนแบบ ในสมัยกรุงสุโขทัย อโยธยา ธนบุรีและรัตนโกสินทร์มีการละเล่นที่สืบทอดกันมา ดังปรากฏในหลักฐานในบทนิพนธ์บทละครต่าง ๆ การละเล่นบางอย่างมีวิธีการเล่นเหมือนกันแต่เรียกชื่อต่างกันและการละเล่นบางอย่างเหมือนการเล่นของชาวต่างชาติ เช่น จีน ญี่ปุ่น อินเดีย และชาวตะวันตก ชัชชัย (2549) สรุปว่า การละเล่นพื้นบ้านของเด็กภาคกลาง เริ่มมีการเล่นก่อนสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนกลาง เกิดจากการเลียนแบบวิถี

ธรรมชาติ เล่นในเวลาว่างตอนเย็น และงานรื่นเริง เป็นการออกกำลังกาย สนุกสนาน คู่กับพิธีกรรม ความเชื่อ เล่นได้ทุกเพศ ทุกวัย ตามลานกว้าง ไม่ต้องใช้อุปกรณ์พิเศษแต่ใช้อุปกรณ์ในท้องถิ่น บุญเรือน และบุญญิต (2558) กล่าวว่า การละเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยภาคกลาง และภาคตะวันออกมีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ของไทยและสากล มีทั้งการเล่นกลางแจ้งและในร่ม ใช้วัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น เล่นกันเป็นหมู่คณะ มีการกำหนดกติกาอย่างเป็นระเบียบ ถือเป็นแบบแผนสืบทอดกันต่อ ๆ มา มีคุณค่าในการพัฒนาตัวร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคมและสติปัญญาทางด้าน ภาษา จึงควรปรับปรุงให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบันและจัดไว้ในหลักสูตร

ท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนด้านการสร้างแหล่งข้อมูลและเผยแพร่ให้สืบต่อไป เพื่อไม่ให้เกิดการละเล่นพื้นบ้านว่าเป็นการเล่นที่ไม่จำกัด จำนวนผู้เล่น ส่วนใหญ่จะเล่นเป็นหมู่คณะ ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าการอยู่เป็นหมู่คณะเป็นสิ่งที่มีความสุข สนุกสนาน เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่จะมีอุปนิสัยรักหมู่คณะ ฝึกให้รู้จักปรับตัวเข้ากับสังคม อันจะเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคมเด็กให้ดีขึ้น เป็นการละเล่นที่ไม่เน้นอุปกรณ์หรือเครื่องประกอบการเล่นมากนัก ถ้ามีก็มักเป็นวัสดุที่หาได้ง่ายสะดวกสบายและประหยัด ซึ่งเหมาะสมกับสภาพโรงเรียน ไม่มีกติกาซับซ้อน เป็นการเล่นที่ง่าย เด็กมีอิสระในการเล่นสนุกสนาน เป็นการฝึกความคิด สร้างสรรค์ของเด็กที่จะคิดการละเล่น และกติการ่วมกันอย่างเหมาะสม เป็นการละเล่นเพื่อออกกำลังกายเป็นส่วนใหญ่ เพื่อให้มีความคล่องแคล่วในการเคลื่อนไหวร่างกายขณะเดียวกันก็ฝึกความเป็นคนช่างสังเกต มีไหวพริบ ความแม่นยำ การตัดสินใจ พร้อมเพรียง การเล่นจึงไม่มีผู้แพ้ชนะการเล่นบางประเภทมีเนื้อร้องและบทสนทนาประกอบทำให้เพิ่มความสนุกสนานมากขึ้น

ปัทมาวดี (2535) ได้กล่าวว่าการละเล่นมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อพัฒนาการของเด็กในทุก ๆ ด้านดังนี้ คือ ทางด้านร่างกาย การเล่นเป็นการเสริมสร้างร่างกายและพัฒนากล้ามเนื้อ ทางด้านจิตใจ อารมณ์ การเล่นจะช่วยเสริมสร้างจิตใจและปรับอารมณ์ของเด็กได้ดี เด็กได้ตื่นตัว ได้ค้นคว้า แก้ปัญหาต่างๆ ด้านสังคม การเล่นสอนให้เด็กรู้จักเหตุผล สามารถปรับตัวเข้ากับสังคม ทำให้เกิดความเข้าใจ อ่อนน้อม ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ด้านสติปัญญาการเรียนรู้ การเล่นทำให้เด็กได้มีโอกาสแสดงความคิดออกมาตามสภาพแวดล้อมที่เด็กเป็นอยู่ ด้านศีลธรรม การเล่นทำให้เกิดค่านิยมทางศีลธรรม การที่เด็กมีความสัมพันธ์ติดต่อกับผู้อื่นในการเล่นนั้น จะช่วยให้เด็กรู้ว่าควรปฏิบัติตนต่อผู้อื่นอย่างไร และที่สำคัญมีหลายคนกล่าวว่าการเล่นปลูกฝังให้เด็กประหยัด และนำเศษวัสดุเหลือใช้มาประยุกต์เป็นของเล่นและสอดคล้องกับข้อสรุปของ ชัชชัย (2549) คือ

คุณค่ากีฬาพื้นเมืองไทยภาคกลางด้านร่างกาย มีความอ่อนตัว ความแม่นยำ การทรงตัวที่ดี การประสานงานของระบบต่าง ๆ ภายในร่างกาย ความแข็งแรง พลังของกล้ามเนื้อ ด้านอารมณ์-จิตใจ ได้รับคุณค่าในเรื่องความร่าเริง แจ่มใส ความเชื่อมั่นในตนเอง ความกล้าหาญทำในสิ่งที่เหมาะสม ความอดทนต่อสภาพกดดัน ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติ และความสุข ด้านสติปัญญา ได้รับคุณค่าด้านรู้จักคิด สังเกต แยกแยะ ความแตกต่าง มีเหตุผล การตัดสินใจอย่างเหมาะสม การแก้ปัญหาอย่างเกิดประโยชน์ และมีความคิดสร้างสรรค์ในทางที่ดี ปัทมาวดี และคณะ (2550) พบว่าศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านการละเล่นพื้นบ้านของเด็กในภาคกลาง มีแนวทางในการอนุรักษ์ให้ดำรงอยู่ต่อไป ได้แก่ การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานด้านวัฒนธรรมทั้งภาครัฐและเอกชนในด้านงบประมาณ การส่งเสริมและเผยแพร่ให้มีการกำหนดการละเล่นพื้นบ้านของเด็กในหลักสูตรท้องถิ่น จะเห็นได้ว่าการละเล่นพื้นบ้านของเด็กมีคุณค่าทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ต่อผู้เล่น แต่สภาพครอบครัวในปัจจุบันมีสมาชิกน้อย ส่วนมากมีลูกไม่เกิน 2 คนจึงไม่มีการเล่น ในกลุ่มญาติพี่น้องและไม่มีมีการถ่ายทอดจากเพื่อนหรือรุ่นพี่ ประกอบกับปัจจุบันเป็นยุคคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต มีการเล่นเกมจากคอมพิวเตอร์ เด็กต้องอยู่กับคอมพิวเตอร์เป็นเวลานาน ไม่ได้เคลื่อนไหวร่างกายตามวัยที่ควรวิ่งเล่น ทำให้เด็กมีพฤติกรรมเก็บตัว เก็บกด ก้าวร้าว ขาดความอดทนอดกลั้น ไม่สามารถปฏิบัติตามกฎกติกาของกลุ่มได้ ไม่รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ขาดมนุษยสัมพันธ์ที่ดี หากโรงเรียน ชุมชน ได้ฟื้นฟูและนำการละเล่นพื้นบ้านของเด็กกลับมาถ่ายทอดให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย จะช่วยให้เด็กไทยในอนาคตมีสุขภาพอนามัย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาดีขึ้น อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาและอนุรักษ์การละเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยภาคกลางและภาคตะวันออกให้กว้างขวางขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการ

อนุรักษ์ภูมิปัญญาการเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยภาคกลางและภาคตะวันออก 2. เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์การเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยให้คงอยู่ และ 3. เพื่อศึกษาการพัฒนาด้านสติปัญญา อารมณ์-จิตใจ สังคมและร่างกายของเด็กด้วยการเล่นพื้นบ้านของเด็กไทย ในการวิจัยครั้งนี้กำหนดนิยามศัพท์ดังนี้

1) ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการอนุรักษ์ หมายถึง การกระทำ กิจกรรม ความเป็นอยู่ของบุคคล ที่ขัดขวางการสืบทอดการเล่นพื้นบ้านของเด็ก

2) การอนุรักษ์ภูมิปัญญา หมายถึง การฟื้นฟู การชุบชีวิตการเล่นของเด็กที่มีมาแต่โบราณและยังคงหลงเหลืออยู่ให้กลับมามีชีวิตอีกครั้ง

3) การพัฒนาการเล่นพื้นบ้านของเด็ก หมายถึง ผลจากการเล่นของเด็กที่ส่งผลให้เกิด การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

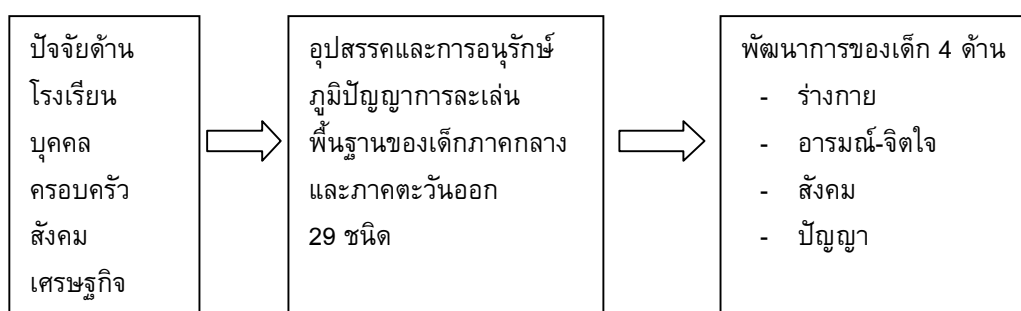
3.1) การพัฒนาด้านร่างกาย หมายถึง การทำให้สุขภาพร่างกายแข็งแรง สามารถวิ่ง กระโดด มีความคล่องแคล่วในการใช้กล้ามเนื้อและอวัยวะ

3.2) การพัฒนาด้านอารมณ์-จิตใจ หมายถึง การทำให้สภาพจิตใจ สดุกสนาน ร่าเริง สดชื่น เบิกบาน มีความขยัน อดทน มีสมาธิ มีแรงจูงใจ มีคุณธรรม มีความสุข

3.3) การพัฒนาด้านสังคม หมายถึง การทำให้อยู่ร่วมกับกลุ่มเพื่อน แบบรู้จักกฎกติกา มีความสัมพันธ์ที่ดี ช่วยเหลือเกื้อกูล ไม่เบียดเบียน รังแก

3.4) การพัฒนาด้านปัญญา หมายถึง มีความรู้ ความเข้าใจ การรู้จักคิด ความมีเหตุผล รู้จัก แสวงหาความรู้และแสดงความคิดเห็น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ โรงเรียนที่มีการเรียนการสอน ระดับชั้นอนุบาลและประถมศึกษา ในพื้นที่จังหวัด ภาคกลางและภาคตะวันออก จำนวน 1,200 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลและร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย ผู้บริหาร โรงเรียน อาจารย์ผู้สอนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 และ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 และผู้สอนวิชาพลศึกษา ผู้นำท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน นักเรียนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มหลายขั้นตอน เริ่มจากการสุ่มจังหวัดในภาคกลาง ได้แก่ จังหวัด- นครสวรรค์ ปทุมธานี ลพบุรี สมุทรสงคราม สระบุรี

สุโขทัย สุพรรณบุรี อุทัย และอ่างทอง จากการสุ่ม จังหวัดในภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดจันทบุรี ชลบุรี ตราด นครนายก ปราจีนบุรี และระยอง จากนั้นสุ่ม อำเภอในแต่ละจังหวัดและสุ่มโรงเรียนในแต่ละอำเภอ สำหรับส่งแบบสำรวจการเล่นฯ จำนวน 400 โรงเรียน จากนั้นสุ่มเลือกโรงเรียนที่สมัครเข้าร่วมกิจกรรม การเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยภาคกลางและภาค- ตะวันออกได้จำนวน 8 โรง ได้แก่ 1. โรงเรียนพินิจอนุสรณ์ (โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา) อ.ตาคลี จ. นครสวรรค์ 2. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กพลับพลา อ.เมือง จ.จันทบุรี 3. โรงเรียนชุมชนแหลมมอ (นิเทศก์อุปถัมภ์) อ.แหลมมอ จ.ตราด 4. โรงเรียนชุมชนบ้านตลาด- หุ้งเหียง อ.พนสนิม จ.ชลบุรี 5. โรงเรียนวัดสระแก้ว

(รุ่งโรจน์ธกุล) อ.ปาโมก จ.อ่างทอง 6. โรงเรียน-วัดสุวรรณารัญญิกาวาส อ.ปอทอง จ.ชลบุรี 7. โรงเรียนมารีวิทยาศรีมโหสถ อ. ศรีมโหสถ จ.ปราจีนบุรี และ 8. โรงเรียนนารายณ์วิทยาลัย อ.เมือง จ.ลพบุรี ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างสำหรับการสัมภาษณ์และดำเนินกิจกรรม ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 8 คน 2) อาจารย์ประจำชั้นและผู้สอนวิชา-พลศึกษา จำนวน 40 คน 3) ผู้นำท้องถิ่น ประชาชน ชาวบ้าน จำนวน 40 คน เพื่อตอบแบบสัมภาษณ์ การอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาการเล่นของเด็ก 4) นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 และชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1-3 เพื่อทดลองเล่นการเล่นพื้นบ้านของเด็ก จำนวน 400 คน 5) อาจารย์ผู้สอนระดับชั้นอนุบาล ปีที่ 3 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 และผู้สอนวิชา-พลศึกษา 40 คน เพื่อประเมินพัฒนาการของเด็กหลังการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสำรวจการเล่นพื้นบ้านของเด็กไทย (ภาคกลางและภาคตะวันออก) จำนวน 29 ชนิด
2. แบบสัมภาษณ์ ผู้บริหารโรงเรียนและผู้นำท้องถิ่น ครูและประชาชนชาวบ้านเกี่ยวกับปัจจัย อุปสรรค และแนวทางการอนุรักษ์การเล่นพื้นบ้านของเด็กไทย
3. เอกสารการเล่นพื้นบ้านของเด็กไทย (ภาคกลางและภาคตะวันออก) จำนวน 29 ชนิดได้จากหนังสือสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง ของมูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย รายงานวิจัยเรื่อง ศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านการเล่นพื้นบ้านของเด็กภาคกลางของ ปัทมาวดี และคณะ (2550) ชัชชัย (2549) กีฬาพื้นเมืองไทยภาคกลาง และผะอบ และคณะ (2522) รายชื่อการเล่นพื้นบ้านของเด็ก ภาคกลางและภาคตะวันออก ได้แก่ กาฬไช้ แก้วอี-ดนตรี ขายแดงโม ซี่ม้าส่งเมือง ซี่ตู่กลางนา ลูกินทาง จำจี ชักคะเยอ ซ่อนหา ตมดอกไม้ ตีจับ ตีลูกล้อ เตย หรือตาล่อง แตะหุ่น ปลาหมอตกระทะ ปิดตาตีหม้อ เป่ายิงฉุบ โพงพาง มอญซ่อนผ้า แมงมุม รีรีข้าวสาร ลิงชิงหลัก วังเปี้ยว เสือกินวัว เสือข้ามห้วย เสือตกถัง สีซอ อีตัก และอ้ายเข้ฮ้อยโขง

4. แบบบันทึกการดำเนินกิจกรรมการเล่น พื้นบ้านของเด็กไทยภาคกลางและภาคตะวันออก จำนวน 29 ชนิด ประกอบด้วย การวางแผน สื่อและอุปกรณ์ การเตรียมตัว การนำเข้าสู่บทเรียน การสาธิต วิธีการเล่น การสรุปและประเมินผล

5. แบบประเมินการเล่นพื้นบ้านของเด็กไทย เป็นรายบุคคลและรายกลุ่มประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป และรายการสังเกตพฤติกรรมของเด็ก ด้านร่างกาย การเคลื่อนไหว สติปัญญา สังคม อารมณ์-จิตใจ และอื่น ๆ โดยใช้เกณฑ์ประเมินผล 3 ระดับ คือ ปานกลาง ดีและดีมาก

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้สร้าง 1) แบบสำรวจการเล่นพื้นบ้านของเด็กไทย 2) แบบสัมภาษณ์ปัจจัย อุปสรรคและแนวทางการอนุรักษ์การเล่นพื้นบ้านของเด็กไทย 3) แบบบันทึกการจัดกิจกรรมการเล่น พื้นบ้านของเด็กไทย 4) แบบประเมินการเล่นพื้นบ้าน ของเด็กไทย 4 ด้าน และ 5) เอกสารการเล่นพื้นบ้าน ของเด็กไทย (ภาคกลางและภาคตะวันออก) 29 ชนิด ซึ่งพิจารณาจาก การศึกษาค้นคว้าวิจัยที่พบว่า ยังมีการ เล่นอยู่ในโรงเรียนท้องถิ่น และการเล่นที่ส่งเสริม พัฒนาการทั้ง 4 ด้าน

2. นำแบบสำรวจฯ แบบสัมภาษณ์ฯ แบบ ประเมินฯ และแบบบันทึกฯ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่ เกี่ยวข้องจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิง เนื้อหาพบว่ามีความ IOC มากกว่า 0.5 ทุกข้อจึงนำไป ทดลองใช้กับอาจารย์และผู้นำชุมชน เพื่อปรับปรุงให้ เหมาะสมก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีขั้นตอน การเก็บข้อมูลดังนี้ 1. ทำหนังสือถึงผู้อำนวยการ โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดต่าง ๆ เพื่อขอ ความร่วมมือในการตอบแบบสำรวจข้อมูลการเล่น พื้นบ้านของเด็กที่โรงเรียนใช้ในการเรียน การสอน โดยใช้แบบสำรวจฯ 2. ทำหนังสือถึงผู้อำนวยการ โรงเรียนเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเอกสาร

วิธีการเล่นของการละเล่นพื้นบ้านของเด็ก โดยใช้เอกสารการเล่นพื้นบ้านของเด็กๆ และหนังสือตอบรับการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายทดลองนำการเล่นพื้นบ้านของเด็กไปใช้ในการเรียนการสอน 3. คณะผู้วิจัยเดินทางไปอธิบายกับโรงเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับวิธีดำเนินการตามเอกสารการเล่นฯ และการประเมินผลโดยการบันทึกผล พร้อมชี้แจงข้อซักถาม ใช้เวลาในการดำเนินกิจกรรมการเล่น 1-2 เดือน แบ่งชนิดของการเล่นเป็น 2 กลุ่ม โดยแต่ละโรงเรียนจะได้รับการการเล่น 14-15 ชนิด แต่ละชนิดใช้เวลาเล่น 2-3 ครั้ง ๆ ละ 30-60 นาที (โดยใช้เอกสารการเล่นฯ แบบบันทึกกิจกรรมฯ แบบประเมินการเล่นฯ) 4. ผู้วิจัยนัดหมายในการเก็บรวบรวมข้อมูล และพร้อมทั้งบันทึกวีดิทัศน์และภาพนิ่งการเล่นที่นักเรียนเล่น และสัมภาษณ์ผลการดำเนินการ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ ทั้งจากผู้บริหาร อาจารย์ผู้รับผิดชอบการสอนและนักเรียน ใช้เวลา โรงเรียนละ 1 วัน 5. ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้านเกี่ยวกับปัจจัยอุปสรรคและแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการเล่นพื้นบ้านของเด็ก ในช่วงเวลาที่ใช้เก็บข้อมูลที่โรงเรียน โดยขอให้โรงเรียนเป็นผู้ประสานงาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์แบบสำรวจและแบบประเมินผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยหาค่าความถี่ วิเคราะห์แบบสัมภาษณ์โดยสรุปความคิดเห็นของแต่ละกลุ่มและนำเสนอด้วยวิธีพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเรื่องการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาการเล่นพื้นบ้านของเด็กไทย นำเสนอผลเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การละเล่นพื้นบ้านของเด็กที่โรงเรียนใช้เล่นอยู่

ผลการสำรวจเกี่ยวกับโอกาสต่าง ๆ ที่โรงเรียนนำการเล่นพื้นบ้านของเด็กไปจัดให้นักเรียนเล่น จากการตอบกลับของโรงเรียนจำนวน 296 โรงเรียน มีดังนี้

1. การละเล่นพื้นบ้านของเด็กที่โรงเรียนใช้เล่นกับนักเรียนชั้นอนุบาล 1-3 เรียงตามลำดับ 10 อันดับแรก ดังนี้ แมงมุม จ้ำจี้ มอญซ่อนผ้า รีรีข้าวสาร ภูกินหาง แก้อีตดตรี วึ่งเปี้ยว เป่าชิงจูบ ซ่อนหา และชักกะเย่อ
2. การละเล่นพื้นบ้านของเด็กที่โรงเรียนใช้เล่นกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 เรียงตามลำดับ 10 อันดับแรก ดังนี้ ชีม้าส่งเมือง กาปักไข่ ปิดตาตีหม้อ ตีจับ ชักกะเย่อ เสือกินวัว ลิงชิงหลัก วึ่งเปี้ยว ซ่อนหา และโพงพาง
3. การละเล่นพื้นบ้านของเด็กที่โรงเรียนใช้เล่นกับนักเรียนทุกระดับชั้นตามลำดับ 10 อันดับแรก ดังนี้ แก้อีตดตรี เป่าชิงจูบ วึ่งเปี้ยว มอญซ่อนผ้า ชักกะเย่อ รีรีข้าวสาร ภูกินหาง ซ่อนหา จ้ำจี้ และแมงมุม
4. การละเล่นพื้นบ้านที่โรงเรียนนำมาใช้ในโอกาสต่าง ๆ มากเป็นลำดับต้น ๆ ดังนี้ ใช้ในการเรียนการสอน ได้แก่ มอญซ่อนผ้า รีรีข้าวสาร ภูกินหาง วึ่งเปี้ยว เป่าชิงจูบ แมงมุม จ้ำจี้ ซ่อนหา กาปักไข่ และแก้อีตดตรี ใช้เล่นในโอกาสปิดภาคเรียน ได้แก่ ซ่อนหา เป่าชิงจูบ จ้ำจี้ แก้อีตดตรีและชักกะเย่อ และใช้เล่นในโอกาสวันเด็กและเทศกาล ได้แก่ แก้อีตดตรี ชักกะเย่อ ปิดตาตีหม้อ วึ่งเปี้ยว มอญซ่อนผ้า รีรีข้าวสาร และชีม้าส่งเมือง เล่นในงานประเพณี ได้แก่ มอญซ่อนผ้า แก้อีตดตรี ชักกะเย่อ รีรีข้าวสาร และภูกินหาง

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยภาคกลาง และภาคตะวันออก จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์ผู้สอน ผู้นำท้องถิ่น ปราชญ์ชุมชน จำนวน 87 คน ได้แสดงความคิดเห็น ดังนี้

1. ด้านนโยบายการศึกษา

ผู้บริหารส่วนใหญ่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน มุ่งสนองความต้องการของชุมชนที่เน้นวิชาการมากกว่าการเรียนรู้แบบชุมชนเอื้อเพื่อแบ่งปัน จึงจัดการเรียนแบบไม่เปิดโอกาสให้มีการละเล่นพื้นบ้านเพื่อการพักผ่อน และมีความสุขกับธรรมชาติและการหวนหาอดีตของบรรพบุรุษ นอกจากนี้หลักสูตรได้กำหนดให้วิชา พลศึกษาแต่ละระดับชั้นจัดการเรียนการสอนกีฬาประเภทสากล เช่น ฟุตบอล

แบดมินตัน บาสเก็ตบอล เป็นต้น แต่ไม่มีการสอดแทรกการเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยในแต่ละระดับชั้น

2. ด้านแหล่งความรู้เกี่ยวกับการเล่นพื้นบ้านของเด็กไทย

2.1 ผู้สอนส่วนใหญ่กล่าวว่า การเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยขาดการสืบทอดมาสู่คนรุ่นใหม่ ในปัจจุบันครูรุ่นใหม่ไม่เคยเล่นในสมัยเด็กและไม่ได้เรียนในสมัยที่กำลังศึกษาในหลักสูตรฯ ระดับปริญญาตรี ทำให้การเล่นบางอย่างสูญหายไป ส่งผลให้ขาดความรู้ทักษะ นอกจากนี้บางโรงเรียนมีครูไม่เพียงพอ ไม่มีครูพลศึกษา และครูสอนวิชาลูกเสือเนตรนารี ซึ่งเป็นบุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของเด็กไทย

2.2 ผู้นำท้องถิ่น และปราชญ์ชุมชนส่วนใหญ่เห็นพ้องต้องกันว่า เอกสารตำราเกี่ยวกับการเล่นพื้นบ้านของเด็กมีจำนวนน้อย มีราคาแพง และไม่แพร่หลาย เฉพาะผู้ที่สนใจเท่านั้นจึงจะทราบแหล่งที่จะค้นคว้าได้ เช่น จากห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดประชาชน ศูนย์วัฒนธรรม นอกจากนี้ปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นผู้รู้วิธีการเล่นพื้นบ้านของเด็กมีน้อย และมีอายุมาก ไม่สามารถถ่ายทอดหรือสาธิตให้ลูกหลานเข้าใจได้ ส่วนตัวอย่างการเล่นพื้นบ้านในรูปแบบ ดีวีดี (DVD) ภาพยนตร์ และอุปกรณ์ที่ใช้เล่นที่สามารถรับชมและจับต้องได้ มีน้อย แต่การเล่นที่เป็นกีฬาสากลพบเห็นได้ตามโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วารสารและมีอุปกรณ์พร้อม

3. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์ผู้สอน ผู้นำท้องถิ่น และปราชญ์ชุมชนส่วนใหญ่เห็นพ้องต้องกันว่า เทคโนโลยีสารสนเทศและเครื่องมือสื่อสาร เช่น โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ไร้สาย มีความทันสมัยสามารถรับรู้ข้อมูลได้รวดเร็ว ทำให้เด็ก ๆ เสพติดความรวดเร็วจากสื่อเหล่านี้ และใช้เวลามากกับการเล่นเกมคอมพิวเตอร์หรือดูโทรทัศน์ จึงไม่สนใจการเล่นกลางแจ้ง กับกลุ่มเพื่อน ๆ หรือญาติพี่น้อง ส่วนเด็กที่ไม่มีเครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นของตนเองที่บ้าน จะไปเล่นตามร้านเกม ประกอบกับข้อมูลข่าวสารที่

ส่งผ่านเครื่องรับโทรทัศน์ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมบันเทิง กีฬาสากล ไม่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการเล่นพื้นบ้านของเด็ก ทำให้เด็ก ๆ ไม่รู้จัก ไม่เคยเห็นภาพการเล่นของเด็กในอดีต ส่งผลให้ไม่เกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมความเป็นไทย

4. ด้านครอบครัวและสังคม

ผู้นำท้องถิ่น และปราชญ์ชุมชนส่วนใหญ่เห็นพ้องต้องกันว่า ครอบครัวที่มีฐานะดีจะไม่อนุญาตให้ลูกหลานออกไปวิ่งเล่นกับเพื่อนฝูงนอกบ้าน เพราะเกรงจะไม่ปลอดภัย จึงซื้ออุปกรณ์ เครื่องมือสื่อสารด้านวัตถุ มาทดแทนการใช้เวลาว่าง เวลาพักผ่อน วิ่งเล่นของเด็ก ๆ สำหรับเวลาที่เด็ก ๆ จะวิ่งเล่น หลังเลิกเรียน เช่น อดีตลดลง เนื่องจากการคมนาคมขนส่งสะดวก การจราจรติดขัด ผู้ปกครองมารับบุตรหลานเอง หรือใช้บริการรถรับส่งนักเรียน เด็กจึงต้องเดินทางไป-กลับโรงเรียน ตามที่กำหนด ไม่สามารถวิ่งเล่นในบริเวณโรงเรียนหรือบริเวณชุมชนได้ สำหรับการเคลื่อนย้ายแรงงานของครอบครัว ส่งผลให้เกิดความแปลกใหม่ในท้องถิ่นที่ย้ายเข้าไปทำงาน ไม่รู้จักวัฒนธรรมการเล่นพื้นบ้านของท้องถิ่น ทั้งยังไม่เคยได้รับการถ่ายทอดวิธีการเล่นพื้นบ้านในวัยเด็กจากครอบครัวและโรงเรียน นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบันจากสังคมเกษตรกรรม เป็นสังคมอุตสาหกรรม อีกทั้งการรวมตัวของชุมชนในชนบทจะลดลง แต่กลับไปรวมตัวในเมือง และในย่านอุตสาหกรรมเพื่อประกอบอาชีพรับจ้าง ทำให้ความเป็นอยู่อย่างธรรมชาติบริเวณที่พักอาศัยเปลี่ยนแปลงอย่างมากจากบ้านติดดินเป็นบ้านลอยฟ้ามากขึ้น การอยู่แบบหลายกลุ่มอายุเช่นในอดีต กลายเป็นอยู่แบบ แยกเป็นกลุ่ม ๆ เช่น กลุ่มวัยทำงาน และผู้สูงอายุ / ผู้ชรา กับเด็ก ๆ

5. ด้านเศรษฐกิจ

ผู้นำท้องถิ่น และปราชญ์ชุมชนส่วนใหญ่เห็นพ้องต้องกันว่า ประชาชนที่ได้รับการศึกษาสูง มีอาชีพการงานตามห้างร้าน บริษัท เพื่อหารายได้ที่เพิ่มขึ้นให้สอดคล้องกับรายจ่ายที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากการสร้างที่อยู่อาศัย การชื้อยานพาหนะ ในการเดินทางและเครื่องอุปโภค บริโภคที่ต้องสมฐานะ รวมถึงความเจริญ-

ก้าวหน้าในการค้าขายแบบไร้พรมแดน ส่งผลให้คนมุ่งหารายได้สนองความต้องการที่มีผู้เสนอให้อย่างไม่หยุดยั้ง เช่น รายจ่ายด้านเทคโนโลยี เพื่อความรวดเร็วในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และเป็นการพักผ่อนหลังเลิกงานหรือเลิกเรียน แต่เมื่อได้มาแล้ว กลับนำมาใช้เพื่อความบันเทิงไร้สาระ ทำให้เสียเวลาในการเรียนการทำงาน และเด็ก ๆ ไม่มีโอกาสในการวิ่งเล่นร่วมกับเพื่อน ๆ ที่โรงเรียนหรือในชุมชน

ตอนที่ 3 แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการเล่นพื้นบ้าน ของเด็กภาคกลางและภาคตะวันออก จากแนวคิดการปรับเปลี่ยนเพื่อให้การเล่นพื้นบ้านของเด็กภาคกลางและภาคตะวันออกยังคงใช้เล่นอยู่ในปัจจุบัน ผู้สอนให้ความคิดเห็นต่อแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการเล่นพื้นบ้าน ของเด็กภาคกลางและภาคตะวันออก ดังนี้

1. โรงเรียนสามารถอนุรักษ์การเล่นพื้นบ้านของเด็กได้โดยนำนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการมาใช้ผ่านทางหลักสูตรการเรียนสอน ดังนี้

1.1 เพิ่มทางเลือกในหลักสูตรท้องถิ่นให้นักเรียนสืบค้นการเล่นพื้นเมืองจากปราชญ์ชาวบ้านในท้องถิ่น บันทึกวิธีการเล่น นำมาเล่นและประเมินคุณค่า

1.2 มอบหมายให้อาจารย์ผู้สอนวิชาพลศึกษาและนันทนาการนำการเล่นพื้นบ้านมาถ่ายทอดให้นักเรียนได้รู้จักและฝึกเล่นแต่ละช่วงชั้นการเรียน ตามความเหมาะสม รายงานและบันทึกผลถึงข้อดีและอุปสรรค

1.3 โรงเรียนมอบหมายให้อาจารย์ที่สอนวิชาภาษาไทยและสังคมศึกษา หาความรู้การเล่นพื้นบ้านของเด็กมาสอน ในชั้นเรียน จัดการแข่งขันในโอกาสต่าง ๆ อาจจะจัดในรูปโครงการ โครงการวิจัยหรือรูปแบบอื่น ๆ

1.4 จัดตารางเรียนให้มีการเล่นพื้นบ้านของเด็กแต่ละวันและแต่ละสัปดาห์ โดยกำหนด วันเวลาที่แน่นอน

1.5 เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ประกวดแข่งขันการเล่นพื้นบ้านในโอกาสพิเศษ เช่น วันเด็กแห่งชาติ วันปีใหม่หรือโอกาสสำคัญของท้องถิ่น

นอกจากนี้ควรจัดโครงการอบรมความรู้เกี่ยวกับการเล่นพื้นบ้านของเด็ก ดังนี้

1) สถาบันการศึกษา ที่ผลิตบุคลากรทางการศึกษาในท้องถิ่น ควรจัดอบรมครูผู้สอนในระดับประถมศึกษาจากโรงเรียนต่าง ๆ เกี่ยวกับการเล่นพื้นบ้านของเด็ก โดยจัดหาวัสดุอุปกรณ์ ตำรา เอกสาร วิดีโอ หลักฐานด้านประโยชน์จากการเล่นพื้นบ้านของเด็กด้านต่าง ๆ เช่น ทักษะคณิตศาสตร์ ทักษะการอยู่ร่วมในสังคม ความแข็งแรงด้านร่างกาย การปรับตัวด้านอารมณ์จิตใจ ผ่านโครงการสืบทอดอนุรักษ์การเล่นพื้นบ้านของเด็กไทย

2) โรงเรียนที่ผ่านการอบรมและมีความพร้อมควรเป็นหน่วยประสานการถ่ายทอดความรู้ หรือเป็นโรงเรียนต้นแบบการใช้กิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของเด็ก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนดังกล่าวให้กับครูในโรงเรียนเครือข่ายต่อไป

2. ผู้นำท้องถิ่น และปราชญ์ชุมชนส่วนใหญ่มีความเห็นต่อนโยบายการฟื้นฟูการเล่นพื้นบ้านของเด็กโดยมอบหมายให้ปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้รู้ในชุมชนหรือพื้นการเล่นพื้นบ้านของเด็กในอดีตมาสืบทอดให้กับเด็กรุ่นหลัง โดยบันทึกในรูปเอกสาร ทีวีดีหรือภาพยนตร์ ดังนี้

2.1 ผู้นำท้องถิ่น และปราชญ์ชุมชนส่วนใหญ่เห็นพ้องต้องกันว่า โรงเรียน บ้าน วัด ควรประชุมวางแผนร่วมจัดโครงการสนับสนุนกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของเด็ก เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคมและปัญญาของลูกหลานในชุมชน เช่น ผู้ปกครองช่วยประดิษฐ์ อุปกรณ์จากวัสดุในท้องถิ่น โรงเรียนอนุญาตให้ใช้สถานที่ติดตั้งอุปกรณ์และจัดกิจกรรมของเด็ก ๆ อีกทั้งบำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานตลอดเวลา และควรจัดเก็บรวบรวมวัสดุอุปกรณ์การเล่นพื้นบ้านของเด็กในอดีต เรียกว่า พิพิธภัณฑ์ชุมชน และขอความร่วมมือจากผู้รู้มาสาธิต

การประดิษฐ์และการใช้ในการเล่นต่าง ๆ ในงานบุญ ประเพณี เช่น สงกรานต์ เป็นต้น

2.2 ส่งเสริมความสัมพันธ์สามวัย คือ ปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ และลูก ผ่านการเล่นที่บ้าน เป็นการรำลึกถึงความหลังเมื่อปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ยังเป็นเด็ก โดยการบอกเล่าจากรุ่นสู่รุ่น

2.3 ประชาสัมพันธ์สื่อสารการจัดงาน ประเพณี ตามเทศกาลต่าง ๆ โดยเพิ่มการเล่น บ้านของเด็กที่ได้รับความนิยมเพื่อให้สืบทอดต่อไป

3. ผู้บริหารโรงเรียนและผู้สอนส่วนใหญ่เห็นพ้องต้องกันเกี่ยวกับข้อมูลด้านประโยชน์และความสำคัญของการเล่นที่บ้านของเด็กว่า ควรปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูลูกหลาน ให้ตระหนัก ถึงความเป็นอยู่แบบรักสามัคคีในหมู่บ้าน อยู่ร่วมกันฉันท์พี่น้อง ไม่มุ่งให้ลูกหลานเก่ง วิชาการเพื่อประกอบอาชีพในเมืองใหญ่ เลิกทัศนคติใช้วัตถุเป็นศูนย์กลาง เป็นเครื่องมือหาความสุขส่วนตัว ส่งเสริมให้ตระหนักถึงความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาและเรียนอย่างมีความสุขในบริบทธรรมชาติ

ผู้สอนส่วนใหญ่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเล่นที่บ้านของเด็กไทยสามารถปรับเปลี่ยนสถานที่เล่นและวัสดุอุปกรณ์ตามความสะดวก ได้แก่

1) การเล่นชิงช้าเหล็ก จะเล่นได้ดูอาคารเรียน ศาลาพักผ่อน เพราะมีเสาอาคารเพียงพอที่จะให้นักเรียนเล่นแลกเปลี่ยนสื่อกันได้

2) การเล่นปิดตาตีหม้อ จะใช้ปิ๊บน้ำมันพืชแทนหม้อดิน เพราะหาซื้อได้สะดวก มีความคงทน สามารถใช้ได้หลาย ๆ ครั้งและมีเสียงดังชัดเจน

3) การเล่นวิ่งเปี้ยว จะใช้ต้นไม้ แก้ว เป็นหลัก แทนการดอกไม้หรือวางกรวยเป็นหลักในการรับส่งผ้า และการวิ่งอ้อม

4) การเล่นแก้อีตดนตรี จะใช้รองเท้านักเรียนวางเป็นวงกลม เพื่อเป็นขอบเขตในการเดินวนรอบ ๆ ในขณะที่มีการร้องเพลงและมีดนตรีประกอบการร้องเพลงเพื่อเพิ่มความสุขสนุกสนาน

ตอนที่ 4 พัฒนาการของเด็ก 4 ด้าน จากการใช้

กิจกรรมการเล่นที่บ้านของเด็กภาคกลางและภาคตะวันออก การประเมินพัฒนาการของนักเรียนโดยการสังเกตหลังจากทำกิจกรรมการเล่นที่บ้านของเด็ก เป็นเวลา 1-2 เดือน จากแบบประเมินซึ่งอาจารย์ผู้สอนเป็นผู้ประเมิน พบว่าการเล่นที่บ้านของเด็กภาคกลางและภาคตะวันออกเกือบทุกชนิดที่นำมาศึกษาในครั้งนี้ให้ประโยชน์ต่อพัฒนาการของเด็กทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด สามารถสรุปแยกพัฒนาการแต่ละด้านได้ดังนี้

1. พัฒนาการด้านร่างกาย พบว่า วิ่งเปี้ยว ชักกะเย่อ ลิงชิงหลัก ตีจับ ขี่ม้าส่งเมือง อ้ายเข้าอ้ายโขง เสือข้ามห้วย ตีลูกล้อ เสือกินวัว ข่ายแดงโม เเตย และปลาหมอตกกระทะ การเล่นเหล่านี้ ทำให้ร่างกายแข็งแรง แล่วคล่องว่องไว เพราะเป็นการเล่นที่มีการ วิ่ง กระโดด หลบ และเอี้ยวตัว

2. พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ พบว่า มอญซ่อนผ้า รีรีข้าวสาร ภูกินหาง ซ่อนหา วิ่งเปี้ยว ชักกะเย่อ ลิงชิงหลัก แก้อีตดนตรี ปิดตาตีหม้อ โพงพาง กาฟักไข่ อ้ายเข้าอ้ายโขง เเตย และปลาหมอตกกระทะ เป็นการเล่นที่เกิดความสนุกสนานรื่นเริง การรอคอย การแพ้ ชนะ การทำได้หรือทำไม่ได้ การเป็นผู้นำ ผู้ตาม

3. พัฒนาการด้านสังคม พบว่า มอญซ่อนผ้า รีรีข้าวสาร ภูกินหาง วิ่งเปี้ยว ชักกะเย่อ แก้อีตดนตรี ลิงชิงหลัก จำจี้ แมงมุม กาฟักไข่ ปิดตาตีหม้อ โพงพาง เสือกินวัว ข่ายแดงโม อีตัก เเตย และปลาหมอตกกระทะ เป็นการเล่นที่ต้องทำตามกติกา ตามข้อตกลง ต้องปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม มีการช่วยเหลือ แบ่งปัน มีน้ำใจไมตรีต่อกัน

4. พัฒนาการด้านปัญญา พบว่า มอญซ่อนผ้า รีรีข้าวสาร ภูกินหาง แก้อีตดนตรี จำจี้ แมงมุม เป่าขลุ่ย กาฟักไข่ ปิดตาตีหม้อ เสือข้ามห้วย ตีลูกล้อ ข่ายแดงโม ดมดอกไม้ อีตักและสือซอ เป็นการเล่นที่ต้องสังเกต ใช้การวางแผน ใช้ปฏิภาณไหวพริบ การร้องบทเจรจาหรือบทร้องประกอบท่าทาง

สรุปและวิจารณ์ผล

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยภาคกลางและภาคตะวันออก สามารถวิจารณ์ผลได้ ดังนี้

1) นโยบายการศึกษา ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และปรับปรุง พ.ศ. 2545 กำหนดหลักสูตรแกนกลางให้ทุกโรงเรียนยึดถือเป็น แนวปฏิบัติ และมีหลักสูตรท้องถิ่นที่เปิดโอกาสให้แต่ละโรงเรียนปรับใช้ตามความเหมาะสมกับสภาพบริบทของท้องถิ่น เป็นสิ่งที่ดี ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนสามารถบริหารการศึกษาตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และความพร้อมของบุคลากร อย่างไรก็ตามการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนยังคงยึดถือด้านวิชาการเป็นหลักมีการประเมินเฉพาะระดับสูงสุดแต่ละระดับ (ประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6) แบบเปรียบเทียบทั้งประเทศและเปรียบเทียบระดับเขตหรือจังหวัดทำให้ผู้บริหารบางโรงเรียนกำหนดนโยบายให้โรงเรียนมีความโดดเด่นด้านวิชาการ ไม่สนับสนุนให้จัดกิจกรรมด้านอื่น ๆ จะเน้นด้านวิชาการ รวมทั้งประเมินความดีความชอบของครูผู้สอนด้วย ผลการสอบของนักเรียน จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่โรงเรียนไม่มีการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของเด็กในการเรียนการสอน จัดการเล่นบ้างตามที่กำหนดไว้ในแต่ละวิชา เช่น วิชาภาษาไทยซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการเล่นพื้นบ้านของไทย เช่น มอญซ่อนผ้า งูกินหาง เป็นต้น

นอกจากนี้ระบบการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้การเล่นพื้นบ้านของเด็กในปัจจุบันแตกต่างจากอดีต เนื่องจากการกำหนดการศึกษา เป็นระบบ มีหลักสูตรการเรียนการสอนชัดเจนและบรรจุไว้ในแต่ละวิชา ทั้งมีการกำหนดเนื้อหาและเวลาเรียนด้วย วิชาพลศึกษามีส่วนสำคัญทำให้การเล่นของตะวันตกแพร่หลายเข้ามาแทนที่การเล่นพื้นบ้านของเด็ก เช่น การสอนกีฬาฟุตบอล เทนนิส แบดมินตัน ปิงปอง ฯลฯ แทนการเล่นขี่ม้า-ส่งเมือง ลูกข่าง ลิงชิงหลัก เป็นต้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของปัทมาวดีและคณะ (2550) ที่พบว่า

การเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยไม่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา คือไม่ได้บังคับ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ผะอบ และคณะ (2522) พบว่า เด็กไทยปัจจุบันไม่ค่อยรู้จักการเล่นของเด็กไทยสมัยก่อน จึงควรปรับปรุงการเล่นให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน และจัดไว้ในหลักสูตรวิชาพลานามัย ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา หากไม่อนุรักษ์การเล่นอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของไทยอาจสูญหาย

2) ผู้สอนส่วนใหญ่กล่าวว่า การเล่นพื้นบ้านของเด็กไทยขาดการสืบทอดมาสู่คนรุ่นใหม่ ในปัจจุบันครูรุ่นใหม่ไม่เคยเล่นในสมัยเด็ก นอกจากนี้บางโรงเรียนมีครูไม่เพียงพอ ไม่มีครูพลศึกษา และครูสอนวิชาลูกเสือเนตรนารี ซึ่งเป็นบุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของเด็กไทย หากได้มีการรวบรวม แหล่งความรู้ด้านผู้รู้เกี่ยวกับการเล่นพื้นบ้านของเด็กในรูปวีซีดี และนำมาถ่ายทอดให้กับผู้เรียน จะทำให้เกิดการพัฒนากับผู้เรียนและเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการเล่นพื้นบ้านของเด็กได้ด้วย สอดคล้องกับรายงานการประชุมเกี่ยวกับการเล่นพื้นบ้านของเด็กในกลุ่มประเทศอาเซียน พบว่าการรวบรวมการเล่นพื้นบ้านในรูปวีซีดี ด้วยเทคโนโลยีทันสมัยในปัจจุบัน จะช่วยสืบทอดให้การเล่นพื้นบ้านของประเทศต่างๆ ยังคงให้ลูกหลานได้เรียนและสืบทอดต่อไป

3) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ปัจจุบันเทคโนโลยีข่าวสารเจริญก้าวหน้าอย่างมาก ทำให้ข่าวสารจากทั่วทุกมุมโลกได้รับการเสนออย่างรวดเร็ว ทันเวลา สังคมปัจจุบันจึงนิยมเสพ ความรู้ จากสื่อเหล่านี้ซึ่งมีการเสนอรายการกีฬา รายการบันเทิงจากประเทศตะวันตก เช่นยุโรป อเมริกา ส่งผลให้การเล่นพื้นบ้านของไทยในอดีตซึ่งเล่นกันตามใต้ถุนบ้านหรือในโรงเรียนไม่เป็นที่รู้จัก และสูญหาย หากยังมีเล่นกันบ้างก็จะเป็นตามชนบทที่ยังไม่มีอิทธิพลของเกมคอมพิวเตอร์หรือเทคโนโลยีสื่อสารมากนัก สอดคล้องกับรายงานของ คณะทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาเครื่องเล่นของเด็ก (2524) กล่าวว่า ความเป็นอยู่ใน

ปัจจุบันมีความสะดวกสบายและรวดเร็ว เนื่องด้วยมีเครื่องไฟฟ้าและวัตถุประดิษฐ์ต่าง ๆ เข้ามาช่วยเหลือ เช่น ตู้เย็น เตารีด หุ่นตุ๊กตา เครื่องซักผ้า ในด้านบันเทิงก็มีวิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ สิ่งเหล่านี้เป็นผลในด้านความเจริญของบ้านเมืองในปัจจุบัน และคงจะมีเพิ่มขึ้นอีกตามลำดับในอนาคต และสอดคล้องกับผลวิจัยของปัทมาวดี และคณะ (2550) พบว่าสาเหตุที่การเล่นพื้นบ้านสูญหายเนื่องจากวิถีชีวิตของชุมชนเปลี่ยนไปและความก้าวหน้าของเทคโนโลยี เช่น เกมคอมพิวเตอร์ เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของเด็กจากการเปิดบริการร้านเกมออนไลน์และอินเทอร์เน็ต ที่มีอย่างกว้างขวาง หรือแม้แต่ผู้ปกครองบางท่านก็สนับสนุนหาอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ไว้ให้เด็กเล่นเกมที่บ้าน เพื่อไม่ให้เด็กออกไปเล่นนอกบ้าน ทำให้เด็กส่วนใหญ่หันมาใช้เวลาวางกับเกมส์และร้านดังกล่าวน่าขึ้น เกิดความห่างเหินกับสมาชิกในครอบครัวและเพื่อน ๆ และสอดคล้องกับรายงานฯ ของกลุ่มประเทศอาเซียน พบว่าเกมคอมพิวเตอร์และเครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ ทำให้เวลาสำหรับการวิ่งเล่นของเด็กลดลงเพราะใช้เวลากับการนั่งเล่นเกมคอมพิวเตอร์และเครื่องมือสื่อสารแทน

4) การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม สภาพสังคมในปัจจุบันเป็นสังคมแบบอุตสาหกรรม เป็นสังคมแห่งการรีบเร่ง การแข่งขัน มีเวลาพักผ่อนน้อยและหาความสุขด้วยการท่องเที่ยว การใช้บริการนอกบ้านในสถานบันเทิงต่าง ๆ บ้านเมืองเจริญขึ้นทางด้านวัตถุ มีดีกรีทันสมัย ส่งผลให้วัฒนธรรมชาติหายากมากขึ้น สังคมไทยอันเป็นสังคมเกษตรดั้งเดิมเปลี่ยนเป็นอุตสาหกรรม หรือ สังคมเมืองอย่างชัดเจน พื้นที่การเกษตรซึ่งเคยเป็นที่เล่นอันกว้างใหญ่และเป็นแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติของเด็ก กลายเป็นพื้นที่สำหรับการทำอุตสาหกรรม ทำให้เด็กถูกจำกัดพื้นที่การเล่น

นอกจากนี้ครอบครัว ในอดีตแต่ละครอบครัวมีสมาชิกจำนวนมาก จะมาวิ่งเล่นร่วมกันเป็นกลุ่ม บ้านมักมีบริเวณให้วิ่งเล่นได้ ในยามค่ำหรือตอนเย็น เพราะมีเวลาวางไม่ต้องเสียเวลากับการฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์หรือเล่นเกมคอมพิวเตอร์สอดคล้องกับรายงานของ

คณะทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาเครื่องเล่นของเด็ก (2524) กล่าวว่า สมัยก่อนทุกหนทุกแห่งมีที่ว่างสำหรับเด็กตั้งวงเล่นสนุกได้มากมาย ผู้ปกครองสมัยก่อนไม่รังเกียจจะให้เด็ก ๆ ออกไปวิ่งเล่นใกล้ ๆ บ้านหรือตามวัดใกล้บ้าน ซึ่งกล่าวว่าสังคมไทยสมัยก่อนครอบครัวมักจะอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ จึงมีเด็กรวมกันเล่นได้หลายคนและเด็ก ๆ ก็ชอบที่จะเล่นกันเป็นกลุ่ม เล่นกันบริเวณไม่ห่างบ้าน อาจจะเป็นใต้ถุนบ้าน ลานบ้านหรือบนเรือนและสอดคล้องกับผลการวิจัยของปัทมาวดี และคณะ (2550) พบว่า สาเหตุที่การเล่นพื้นบ้านของเด็กสูญหายไปมาจากวิถีชีวิตของชุมชนเปลี่ยนไปจากสังคมชนบทซึ่งเกี่ยวข้องกับเกษตรมาเป็นสังคมเมือง ซึ่งนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต ประกอบกับเด็กสมัยใหม่นิยมเล่นเกมสมัยใหม่ เช่น เกมคอมพิวเตอร์กันอย่างแพร่หลาย

5) เศรษฐกิจ การเจริญของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก วัดจากฐานะทางเศรษฐกิจ รวมทั้งมีการค้าขายอย่างไร้พรมแดน ทำให้มีการใช้แรงงานทั้งจากเครื่องจักร และแรงงานคน เพื่อการผลิตแบบไม่มีเวลาพักผ่อน สภาพบ้านเรือนเป็นอาคารสูง ๆ ไม่มีพื้นที่สำหรับการวิ่งเล่นออกกำลังกายสำหรับเด็ก ๆ เช่นในอดีต ส่งผลให้เด็ก ๆ ไม่มีโอกาสวิ่งเล่น ประกอบกับโรงเรียนไม่ได้สนับสนุนการเล่นพื้นบ้านของเด็ก เด็ก ๆ จึงไม่รู้จักการเล่นพื้นบ้านเพราะขาดปัจจัยสนับสนุน

2. การอนุรักษ์ภูมิปัญญาการเล่นพื้นบ้านของเด็กภาคกลางและภาคตะวันออก

สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1) ผู้บริหารโรงเรียนมีนโยบายส่งเสริมด้านวิชาการเพื่อสนองความต้องการของผู้ปกครองมากกว่าการพัฒนาผู้เรียนทั้ง 4 ด้าน แต่หากตระหนักว่าโรงเรียนเป็นแหล่งให้ความรู้เกี่ยวกับการเล่นพื้นบ้านของเด็กที่สำคัญ เนื่องจากเด็กต้องอยู่ที่โรงเรียนทุกวัน ๆ ละหลายชั่วโมง เพื่อเรียนรู้ด้านวิชาการ วิชาชีพ วัฒนธรรม และอื่น ๆ ดังนั้น หากโรงเรียนปรับหลักสูตรท้องถิ่นโดยเพิ่มการเล่นพื้นบ้านของเด็ก

ในการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ เช่น คณิตศาสตร์ ภาษาไทย สังคมศึกษาและท้องถิ่นของเราจะทำให้เด็ก ๆ รู้จักการเล่นพื้นบ้านมากขึ้น เมื่อได้ฝึกเล่นในวิชาพลศึกษา และในเวลาว่างหลังเลิกเรียนหรือวิชาโครงการหรือช่วง “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” จะเป็นการอนุรักษ์การเล่นพื้นบ้านของเด็กหนทางหนึ่ง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปัทมวดี และคณะ (2550) พบว่าควรนำการเล่นพื้นบ้านของเด็กไปไว้ในหลักสูตรท้องถิ่น และสอดคล้องกับรายงานการวิจัยของ ฝะอบ และคณะ (2522) ว่าควรปรับปรุงการเล่นให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบันและจัดไว้ในหลักสูตรพลานามัยทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และสอดคล้องกับรายงานฯ ของประเทศต่าง ๆ ในกลุ่มอาเซียน เช่น ฟิลิปปินส์ เมียนมา ว่าต้องจัดหลักสูตรให้มีการเรียนการสอน การเล่นพื้นบ้านของเด็ก เพลง นิทานและการรำในชั้นเรียนเพื่อไม่ให้สิ่งเหล่านี้สูญหายในอีกไม่ช้า

2) ท้องถิ่นหรือชุมชนมีส่วนสำคัญอย่างมากในการสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้าน เนื่องจากผู้นำท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับสมาชิกในหมู่บ้าน หากมีการนำการเล่นของเด็กในอดีตมาปรับและพัฒนาให้มีความเหมาะสม และเผยแพร่ เชิญชวนให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยือนชุมชน จะเป็นการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านให้คงอยู่ ซึ่งปัทมวดี และคณะ (2550) เสนอแนะว่าควรจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่สูญหายไปหรือเกือบสูญหาย โดยเผยแพร่การเล่นพื้นบ้านในรูปแบบของ เว็บไซต์ และสอดคล้องกับรายงานฯ ของกลุ่มประเทศอาเซียนที่เสนอให้ชุมชน ร่วมมือกับโรงเรียนในการเผยแพร่อนุรักษ์การเล่นพื้นบ้านของเด็กและในการจัดงานจะต้องดึงให้เด็ก ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงทุกครั้ง รวมทั้งเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันด้วย การรวบรวมความรู้จากปราชญ์ชุมชน ผู้เชี่ยวชาญ และจากผลการวิจัยเกี่ยวกับชนิดของการเล่น วิธีการเล่น อุปกรณ์ กฎกติกา มาจัดทำในรูปสื่อที่ทันสมัย เช่นวีซีดี ยูทูบ สารคดีทางโทรทัศน์ ภาพยนตร์ เพื่อสนองความต้องการของ

ครู อาจารย์ ชุมชน นักเรียนและผู้สนใจอย่างรวดเร็ว ถูกต้อง จะเป็นการอนุรักษ์การเล่นพื้นบ้านให้คงอยู่ในสังคมต่อไป

3). พัฒนาการของเด็ก 4 ด้านจากการใช้กิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของเด็กภาคกลางและภาคตะวันออก พัฒนาการด้านร่างกาย พัฒนาการด้านอารมณ์ พัฒนาการด้านสังคม และพัฒนาการด้านปัญญา เป็นผลจากการเล่นพื้นบ้านของเด็กส่วนใหญ่ที่มีการวิ่ง กระโดด หลบ เอี้ยวตัว สอดคล้องกับผลวิจัยของชัชชัย (2549) พบว่า กีฬาพื้นเมือง แต่ละชนิดต่างมีคุณค่าทางด้านพลศึกษา ได้แก่ คุณค่าด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญาและสังคมครบถ้วน มากน้อยแตกต่างกันไปตามลักษณะและประเภทกีฬา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปณิษฐา และสุทธนะ (2557) พบว่า น้ำหนักและส่วนสูงของนักเรียนทั้งชายและหญิงเพิ่มขึ้น สุขสมรรถนะทุกด้านสูงกว่าหลังการทดลองและสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับผลวิจัยของฝะอบ และคณะ (2522) พบว่าการเล่นต่าง ๆ ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านกาย ปัญญา อารมณ์และสังคม เสริมสร้างพลานามัยให้สมบูรณ์ เสริมสร้างทักษะในการใช้สายตา สังเกต การเคลื่อนไหวอวัยวะเป็นต้น นักเรียนมีพัฒนาการด้านอารมณ์อยู่ในระดับดีมาจากการเล่นเกม การเล่นพื้นบ้านผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การเล่นเกมทุกชนิดจะมีผลต่อพัฒนาการทางด้านต่าง ๆ ทั้งเป็นการส่งเสริมการออกกำลังกาย จิตใจ อารมณ์และสังคมของเด็กในชุมชนแต่ละท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะจากผลวิจัย

1. นโยบายการศึกษาที่มีความสำคัญในการสืบทอดการเล่นพื้นบ้านของเด็ก โรงเรียน ควรเพิ่มกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของเด็กในหลักสูตรวิชาพลศึกษา
2. โรงเรียน ชุมชนและผู้รู้ควรรวบรวมความรู้เกี่ยวกับการเล่นพื้นบ้านของเด็ก นำมาสาธิตและบันทึกหลักฐานในรูปสื่อที่ทันสมัยเช่น วีซีดี และเผยแพร่ให้ทั่วถึงตามโรงเรียนต่าง ๆ

3. ควรให้ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการเล่นพื้นบ้านของเด็กกับผู้ปกครองเพื่อเปลี่ยนทัศนคติที่มุ่งให้เด็กเก่งด้านวิชาการแต่ไม่พร้อมด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจและสังคม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรศึกษาผลของการใช้การเล่นพื้นบ้านของเด็กกับการพัฒนาร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคมและปัญญาอย่างต่อเนื่องและติดตามผลอย่างน้อย 2-3 ปี

2. ควรศึกษาปัญหาและแนวทางการนำกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านของเด็กมาใช้ในการเรียนการสอนวิชาต่างๆ เช่นด้านสื่อการสอนหลักสูตรและผู้รับผิดชอบ

3. ควรศึกษาประโยชน์ของการเล่นพื้นบ้านของเด็กในกลุ่มอาเซียนต่อการพัฒนาการของเด็กทั้ง 4 ด้าน

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากงบประมาณแผ่นดิน ปี พ.ศ. 2556 ขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนช่วยเหลือในการวิจัยทุกท่าน ทั้งผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์ นักเรียน ผู้นำท้องถิ่นและปราชญ์ชาวบ้าน ที่สละเวลาให้ความคิดเห็นและร่วมดำเนินกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

คณะทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาการเล่นของเด็ก.

2524. การเล่นและการเล่นเพื่อพัฒนาเด็ก.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชัชชัย โกมารทัต. 2549. การเล่นพื้นเมืองไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์.

บุญเรือน ดวงศรีแก้วและบุญญิตี ชำนาญกิจ. 2558.

ผลการจัดประสบการณ์โดยใช้กิจกรรม

การเล่นของเด็กไทยที่มีต่อพฤติกรรมทาง

สังคมของเด็กปฐมวัย. รายงานสืบเนื่องจาก

การประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนองานวิจัย

ระดับชาติและนานาชาติ. เครือข่ายบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 15

ปนิษฐา เรื่องปัญญาภูมิ และสุรณะ ดิงศกัทธิย์. 2557.

ผลของการจัดการเรียนรู้วิชาพลศึกษาโดยใช้

เกมการเล่นพื้นบ้านไทยที่มีต่อสุขสมรรถนะ

ของนักเรียนประถมศึกษา. วารสารอิเล็กทรอนิกส์

ทางการศึกษา 9 (2) : 100-114.

ปัทมาวดี บุญยสวัสดิ์. 2535. ผลของการใช้เกม

การเล่นพื้นบ้านของไทยที่มีต่อพัฒนาทักษะ

ทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 .

วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปัทมาวดี เล่ห์มงคล ชลาธิป สมาธิโต และจุไรพร

รอดเชื้อ. 2550. ศักยภาพภูมิปัญญาไทย

ด้านการเล่นพื้นบ้านของเด็กภาคกลาง.

วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์ 21 (3) : 51-56.

ผะอบ โปษะกฤษณะและคณะ. 2522. การเล่นของ

เด็กภาคกลาง. โครงการเผยแพร่เอกลักษณ์

ของไทย. กระทรวงศึกษาธิการ

การวิเคราะห์แผนผังสายธารคุณค่าของห่วงโซ่อุปทานข้าวไรซ์เบอร์รี่ ในภาคเหนือ The VSM Analysis of Riceberry Rice Supply Chain in Northern Thailand

ธรรมศักดิ์ ค่วยเทศ¹

บทคัดย่อ

ข้าวเป็นอาหารหลักของประชากรส่วนใหญ่ในทวีปเอเชีย ปัจจุบันในตลาดของข้าวมีการจำหน่ายข้าวอยู่หลายสายพันธุ์ หนึ่งในสายพันธุ์ที่ได้รับความนิยมในเรื่องของสุขภาพและคุณค่าทางโภชนาการ ได้แก่ ข้าวไรซ์เบอร์รี่ เนื่องด้วยกระแสการดูแลสุขภาพของผู้บริโภคในปัจจุบัน ทำให้ความต้องการข้าวไรซ์เบอร์รี่เพิ่มจำนวนมากขึ้น และเป็นที่รู้จักมากขึ้น ดังนั้นงานวิจัยนี้จะวิเคราะห์ประสิทธิภาพ ห่วงโซ่อุปทานข้าวไรซ์เบอร์รี่ ในส่วนของเกษตรกร สหกรณ์ จนถึงผู้จำหน่ายในเขตภาคเหนือ โดยการลงพื้นที่จริง การสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ประสิทธิภาพ โดยประยุกต์ใช้หลักการแผนผังสายธารคุณค่า (Value Stream Mapping: VSM) รวมทั้งประยุกต์ใช้หลักการ การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา (Why Why Analysis) เพื่อหาต้นตอของปัญหา ก่อนใช้หลักการปรับปรุงประสิทธิภาพทางวิศวกรรมอุตสาหกรรม (ECRS Technique) เป็นเครื่องมือในการปรับปรุงประสิทธิภาพ ผลที่ได้คือกิจกรรม (Non Value Added: NVA) ลดระยะเวลาลงได้ 0.33 ชั่วโมง กิจกรรม (Necessary but Non Value Added: NNVA) ลดระยะเวลาลงได้ถึง 0.16 เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและเสนอแนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้กับการจัดการห่วงโซ่อุปทานของข้าวไรซ์เบอร์รี่ต่อไป

คำสำคัญ : ข้าวไรซ์เบอร์รี่ แผนผังสายธารคุณค่า การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา การลดความสูญเปล่า

ABSTRACT

Rice is the staple food for Asian, especially in Thailand. Nowadays, many varieties of rice have been distributed in rice market trade. Riceberry rice is one of the most popular rice varieties which has been given more attention according to it is an organic rice which is popular for health cared-customers and contains high nutrition content. According to the benefit of riceberry rice, the demand of riceberry rice is continuously increases in rice market trade. For this reason, this research aims to analyze the performance of riceberry rice supply chain by collecting data of the supply chain process using site visit, observation and interview, starting from the farmer, cooperative organization and seller or distributor in the northern part of Thailand. Value Stream Mapping (VSM) analysis was applied to analyze the performance of supply chain

¹ อาจารย์วิชาเอกโลจิสติกส์ สาขาการจัดการอุตสาหกรรมบริการ คณะธุรกิจบริการ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

with using Why Why analysis to identify the problems. Furthermore, The ECRS technique was also employed as a tool for improve the performance and suggest the guideline for further improvement of riceberry rice supply chain. Results for NVA can reduce the time are 0.33 hour for NNVA can reduce the time are 0.13 per hour.

Keywords : ECRS Technique, Riceberry Rice, Value Stream Mapping, Why Why Analysis

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศอุตสาหกรรมประเภทเกษตรกรรมโดยมีข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจของประเทศโดยตรงเนื่องจากประเทศไทยส่งออกสินค้าประเภทข้าวเป็นอันดับหนึ่งของประเทศและส่งออกข้าวติด 1 ใน 2 ของโลก (สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย, 2559) โดยประเภทของข้าวในประเทศไทยมีหลายประเภทและหลายสายพันธุ์ ซึ่งมีมูลค่าที่แตกต่างกัน ข้าวไรซ์เบอร์รี่ (Riceberry Rice) เป็นข้าวสายพันธุ์ใหม่ที่มีแนวโน้มของการบริโภคภายในประเทศเพิ่มมากขึ้น ข้าวไรซ์เบอร์รี่เป็นข้าวที่ได้รับการปรับปรุงพันธุ์จากการผสมข้ามพันธุ์ระหว่างข้าวเจ้าหอมนิลกับข้าวขาวดอกมะลิ 105 ลักษณะเป็นข้าวเจ้า สีม่วงเข้ม รูปร่างเมล็ดเรียวยาว มีความนุ่มเป็นข้าวสายพันธุ์ที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูงและเป็นข้าวที่มีสารต้านอนุมูลอิสระสูง ซึ่งวิธีการเพาะปลูกข้าวไรซ์เบอร์รี่ที่มีวิธีการเฉพาะโดยมีเป็นการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ กำลังเป็นที่สนใจจากกลุ่มผู้บริโภคภายในประเทศเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีสรรพคุณในการช่วยบำรุงร่างกาย ช่วยในการสร้างคอลลาเจน ลดการอักเสบที่ผิวหนัง ช่วยลดริ้วรอยและชะลอความแก่ ช่วยลดความเสี่ยงต่อการเกิดโรคร้ายแรงต่าง ๆ ซึ่งมีคุณสมบัติที่โดดเด่นและต่างจากข้าวสายพันธุ์อื่นภายในประเทศ (อภิชาติ, 2552) ซึ่งในภาพรวมของบทความนี้จะให้ความสำคัญในเรื่องของโซ่อุปทานข้าวไรซ์เบอร์รี่เพื่อให้มองเห็นภาพของกระบวนการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโซ่อุปทานข้าวไรซ์เบอร์รี่ ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ซึ่ง ประกอบไปด้วย ต้นน้ำจะให้ความสำคัญในส่วนของการเกษตรเป็นหลักซึ่งเป็น

จุดเริ่มต้นของการผลิตตั้งแต่เรื่องการเพาะปลูกข้าว จนไปถึงการเก็บเกี่ยว และส่วนของกลางน้ำจะให้ความสำคัญในส่วนของการขนส่งหรือโรงสี ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งในโซ่อุปทาน เนื่องจากเป็นส่วนที่ควบคุม และดูแลเกษตรกร รวมทั้งเป็นจุดศูนย์กลางในการรวบรวมข้าวและเป็นจุดศูนย์กลางในการให้ความรู้ข่าวสาร เทคนิคและเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อส่งต่อไปยังปลายน้ำคือ ผู้จำหน่ายเพื่อให้ออกมาสนอง กับความต้องการของลูกค้า และนำไปสู่ผู้บริโภค

จากที่ได้กล่าวมาข้าวไรซ์เบอร์รี่เป็นข้าวที่กำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างมากและมีการบริโภค ที่เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นการจัดการโซ่อุปทานเพื่อให้มองเห็นภาพรวมทั้งระบบตั้งแต่ เกษตรกร สหกรณ์ และผู้จำหน่าย ในเขตภาคเหนือ เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพด้านโลจิสติกส์ และหาแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยการหาวิธีลดกิจกรรมที่ไม่จำเป็นออก รวมทั้งรวมกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ เพื่อให้ระบบการจัดการเกี่ยวกับโซ่อุปทานของข้าวไรซ์เบอร์รี่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและเก็บข้อมูลห่วงโซ่อุปทานและโลจิสติกส์ของข้าวไรซ์เบอร์รี่ในภาคเหนือ
2. เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทานของข้าวไรซ์เบอร์รี่ในภาคเหนือ
3. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงานในห่วงโซ่อุปทานของข้าวไรซ์เบอร์รี่

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาห่วงโซ่อุปทานของข้าวไรซ์เบอร์รี่ จะดำเนินการในพื้นที่เขตจังหวัดภาคเหนือ
2. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาห่วงโซ่อุปทานของข้าวไรซ์เบอร์รี่ ประกอบด้วย เกษตรกร 10 ราย สหกรณ์ 1 ราย และผู้จำหน่าย 5 ราย
3. การวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานข้าวไรซ์เบอร์รี่ จะดำเนินการครอบคลุมในส่วน เกษตรกร สหกรณ์ และผู้จำหน่าย โดยใช้หลักการแผนผังสายธารคุณค่า (Value Stream Mapping: VSM)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบระบบห่วงโซ่อุปทานของข้าวไรซ์เบอร์รี่
2. ทราบถึงประสิทธิภาพและแนวทางในการปรับปรุงประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทาน ข้าวไรซ์เบอร์รี่ ในภาคเหนือ

การจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Management: SCM) การบริหารแบบเชิงกลยุทธ์ ที่คำนึงถึงความเกี่ยวเนื่อง หรือความสัมพันธ์กันแบบบูรณาการ ของหน่วยงานหรือแผนกในองค์กร และคู่ค้าที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นลูกค้า (Customer) หรือผู้ส่งมอบ (Supplier) ในห่วงโซ่อุปทาน โดยมีจุดประสงค์เพื่อนำส่งสินค้า หรือให้บริการตามความต้องการของผู้บริโภคให้ดีที่สุด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเวลา ราคา หรือคุณภาพ งานวิจัยของ Hav L Lee (1994) ได้นำเอาการจัดการห่วงโซ่อุปทานเข้ามาช่วยจัดการระบบในโรงงาน โดยมีสามขั้นตอนพื้นฐานของห่วงโซ่อุปทานในการจัดซื้อ การผลิต และการจัดจำหน่าย เนื่องจากบริษัทได้รับแรงกดดันในการแข่งขันและคู่แข่งทางตลาด ดังนั้นจึงมีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานเพื่อที่จะสามารถตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้อย่างรวดเร็ว และต้องลดค่าใช้จ่าย ในการดำเนินงาน โดยใช้การสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาจัดการ โดยคำนึงถึงโอกาส ที่สามารถลดค่าใช้จ่ายให้ได้ประสิทธิภาพสูงที่สุด

แผนผังสายธารคุณค่า (Value Stream Mapping: VSM)

เป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการเริ่มต้น ในการวิเคราะห์กระบวนการ โดยทำให้เข้าใจในภาพรวมของกระบวนการ (Overall Process) ซึ่งสามารถจำแนกกิจกรรมออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ กิจกรรมที่ไม่มีมีคุณค่าเพิ่ม (Non Value Added : NVA) คือ ความสูญเปล่าและเป็นกิจกรรมที่ไม่จำเป็นซึ่งควรกำจัด ตัวอย่างเช่น เวลารอคอย การกรงหรือการส่งมอบระหว่างการผลิต โดยไม่เชื่อมต่อเพื่อเข้าสู่กระบวนการต่อไปในทันที การทำงานหรือกิจกรรมเดียวกันซ้ำ ๆ กิจกรรมที่จำเป็นแต่ไม่มีคุณค่าเพิ่ม (Necessary but Non Value Added : NNVA) คือ ความสูญเปล่า แต่อาจจำเป็นที่จะต้องยอมให้เกิดขึ้นในกระบวนการผลิตเช่น การเดินในระยะไกล เพื่อหยิบชิ้นส่วนหรือวัตถุดิบ การเคลื่อนย้ายอุปกรณ์หรือเครื่องมือระหว่างผลิต การกำจัดการทำงานเช่นนี้จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงการทำงานครั้งใหญ่ เช่น การวางผังโรงงานในการผลิตใหม่ซึ่งไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ในทันที และกิจกรรมที่มีคุณค่าเพิ่ม (Value Added : VA) คือ กิจกรรมที่มีคุณค่าในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิต

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวข้องกับการนำแผนผังสายธารคุณค่ามาใช้ในการลดความสูญเปล่าที่ไม่จำเป็นที่จะต้องกำจัดออกไป โดยในปัจจุบันมีงานวิจัยมากมายที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้แผนผังสายธารคุณค่า โดยครอบคลุมธุรกิจหลากหลายอุตสาหกรรม แต่ที่นำไปใช้มากที่สุดซึ่งได้แก่อุตสาหกรรมการผลิตดังตัวอย่างเช่นงานวิจัยของ Folinasa et al. (2013) การใช้เทคนิคคลีนในห่วงโซ่อุปทานของอาหาร งานวิจัยนี้เกี่ยวข้องกับการนำเอาแผนผังสายธารคุณค่ามาใช้ในการตัดสินใจในการวิเคราะห์ Carbon Dioxide Emission เช่นเดียวกันกับงานวิจัยของ Sathy and Gupta (2005) ได้ประยุกต์ใช้ สายธารคุณค่าสำหรับระบบการทำงานแบบลีนเพื่อลดระยะเวลาในการผลิต ซึ่งงานวิจัยนี้ทางผู้วิจัยได้ใช้ สายธารคุณค่าในการออกแบบ ผังการทำงานทั้งหมดของการผลิตและการประกอบรถมอเตอร์ไซด์ และได้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในการผลิตและส่งชิ้นส่วนที่

ล่าช้าจากซัพพลายเออร์ถึงได้นำเอาระบบสินค้าโดยใช้คำบังคับเข้ามาช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต การขนส่ง การจัดเก็บ และการไหลของข้อมูล เพื่อให้สามารถผลิตได้ตามที่ลูกค้าต้องการ ซึ่งผลงานวิจัยนี้สรุปได้ว่าการใช้สายธารคุณค่าเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการมองภาพรวมของกิจกรรมทุกกิจกรรม และใช้ระบบคำบังคับเข้ามาช่วยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิตและลดระยะเวลาการผลิตได้เป็นอย่างดี

ในส่วนการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับห่วงโซ่อุปทานข้าวไรซ์เบอร์รี่ทำให้ทราบถึงหลักการและแนวคิดในการนำมาประยุกต์ใช้ในงานวิจัยห่วงโซ่อุปทานข้าวไรซ์เบอร์รี่ โดยใช้หลักการ แผนผังสายธารคุณค่า Value Stream Mapping: VSM ซึ่งเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพ ห่วงโซ่อุปทานข้าวไรซ์เบอร์รี่เพื่อช่วยในการปรับปรุงประสิทธิภาพกระบวนการผลิตและขั้นตอนต่างๆ ซึ่งมีผลต่อห่วงโซ่อุปทานที่ต้องการศึกษาและยังช่วยลดต้นทุนอื่นๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ด้วย

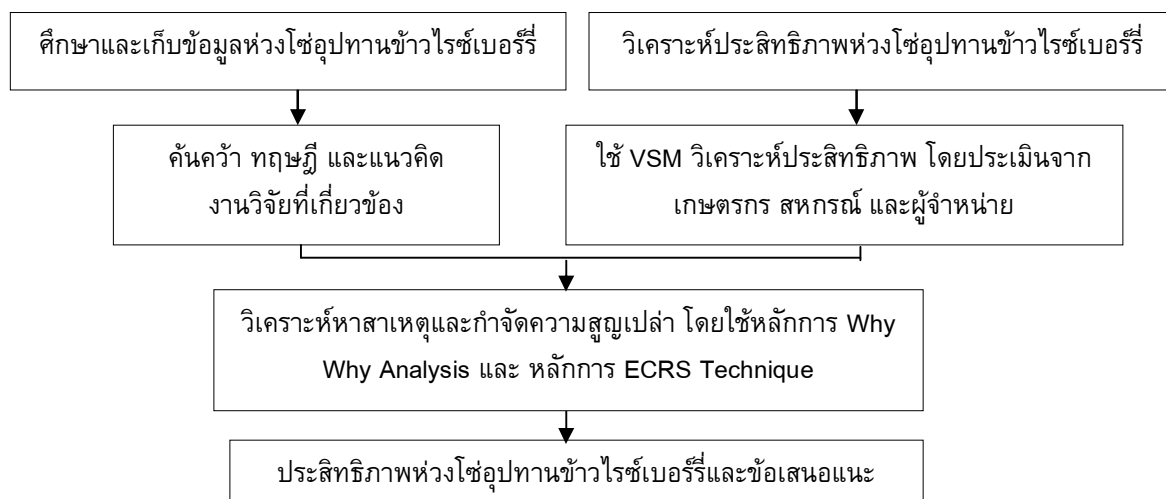
การวิเคราะห์ Why Why Analysis เป็น การวิเคราะห์ หาสาเหตุรากเหง้าของปัญหา โดยหากสามารถค้นพบสาเหตุรากเหง้าและกำจัดได้แล้ว ปัญหาเดิมจะไม่เกิดซ้ำ หากปัญหาเดิมเกิดซ้ำ แสดงว่าการวิเคราะห์ของเรานั้นมาผิดทาง หรืออาจมีบางสาเหตุตกหล่นไป อาจจะต้องมาทำการวิเคราะห์ใหม่เครื่องมือนี้เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูง หากผู้วิเคราะห์มีความเข้าใจ และมีความชำนาญ ในงานที่ตนทำอยู่ รวมถึงความรู้ด้านวิศวกรรมที่สามารถใช้เครื่องมือเพื่อการวิเคราะห์ปัญหา ส่วนใหญ่การใช้หลักการ Why Why Analysis นั้น เป็นไปเพียงเพื่อ นำเสนอต่อลูกค้า เมื่อเกิดปัญหาจากลูกค้า เท่านั้น แต่ปัญหาเดิมยังคงเกิดซ้ำอยู่เรื่อย ๆ อาศัยเพียงการตรวจสอบที่ถี่ขึ้นซึ่งก่อให้เกิดความสูญเปล่าตามมาเครื่องมือนี้จะช่วยให้ปัญหานั้นหมดไป

หลักการ ECRS Technique ประเสริฐ (2552) ได้กล่าวไว้ว่า ความสูญเปล่า หรือ MUDA หรือ WASTE ล้วนแต่มีความหมายเดียวกัน หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้น

แต่ไม่ทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มแก่สินค้า ซึ่งความสูญเปล่ามีอยู่ 7 ประการด้วยกันคือ 1) การผลิตมากเกินไป (Overproduction) 2) การรอคอย (Waiting) 3) การเคลื่อนย้ายที่ไม่จำเป็น (Transporting) 4) การทำงานที่ไม่เกิดประโยชน์ (Inappropriate Processing) 5) การเก็บสินค้าที่มากเกินไป (Unnecessary Inventory) 6) การเคลื่อนที่หรือเคลื่อนย้าย ที่ไม่จำเป็น (Unnecessary Motions) และ 7) ของเสีย (Defect) ความสูญเปล่าทั้ง 7 ประการนี้เป็นสิ่งที่ไม่มีความจำเป็นและไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่บริษัท ดังนั้นทุกบริษัทควรจะทำ การลดความสูญเปล่าเหล่านี้ลง การลดความสูญเปล่านอกจากจะเป็นการปรับปรุงการผลิตและสามารถเพิ่มผลผลิตแล้ว ยังเป็นการลดต้นทุนที่เกิดขึ้นในบริษัทอีกด้วย หลักการ ECRS เป็นหลักการที่ใช้ในการปรับปรุงวิธีการทำงาน ที่ประกอบด้วย การกำจัด (Eliminate) การรวมกัน (Combine) การจัดใหม่ (Rearrange) และการทำให้ง่าย (Simplify) ซึ่งเป็นหลักการง่าย ๆ ที่สามารถใช้ในการเริ่มต้นลดความสูญเปล่าหรือ MUDA ลงได้

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตในการศึกษางานวิจัย ศึกษาห่วงโซ่อุปทานโลจิสติกส์ของข้าวไรซ์เบอร์รี่ โดยจะดำเนินการในภูมิภาคที่มีการเพาะปลูกในเขตภาคเหนือ โดยกลุ่มเป้าหมายจะประกอบไปด้วย เกษตรกร 10 ราย หรือสหกรณ์ 1 ราย และผู้จำหน่าย 5 ราย โดยใช้หลักการ การแผนผังสายธารคุณค่า (Value Stream Mapping: VSM) ในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทาน ข้าวไรซ์เบอร์รี่ในก่อนการปรับปรุง จากนั้นประยุกต์ใช้หลักการ Why Why Analysis และ หลักการ ECRS Technique เข้ามาช่วยในการวิเคราะห์และหาสาเหตุของปัญหาเพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทานของข้าวไรซ์เบอร์รี่ ต่อไปดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

วิเคราะห์ข้อมูล

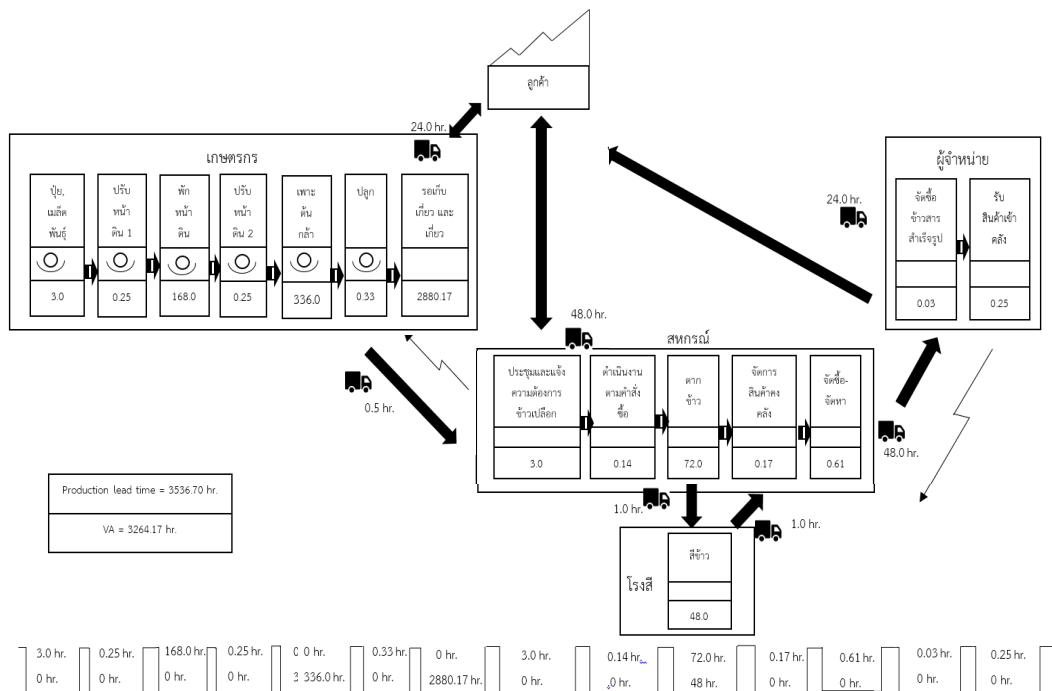
การวิเคราะห์สายธารคุณค่าปัจจุบันของข้าวไรซ์เบอร์รี่ (Value Stream Analysis: VSM) เป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการเริ่มต้นในการวิเคราะห์กระบวนการ โดยทำให้เข้าใจในภาพรวมของกระบวนการดังแสดงในภาพที่ 2 แสดงกิจกรรมที่เกิดขึ้นทั้งหมดในห่วงโซ่อุปทานของข้าวไรซ์เบอร์รี่ ตั้งแต่ต้นน้ำได้แก่

เกษตรกร กลางน้ำได้แก่สหกรณ์ และปลายน้ำได้แก่ผู้บริโภค ซึ่งทั้งหมดสามารถจำแนกกิจกรรมออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ กิจกรรมที่ไม่มีคุณค่าเพิ่ม (Non Value Added : NVA) กิจกรรมที่จำเป็นแต่ไม่มีคุณค่าเพิ่ม (Necessary but Non Value Added : NNVA) และกิจกรรมที่มีคุณค่าเพิ่ม (Value Added : VA) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงสัดส่วนกิจกรรมกรณี เกษตรกร-สหกรณ์-ผู้จำหน่าย ในเขตภาคเหนือ

มูลค่ากิจกรรม	กิจกรรม		เวลาที่ใช้	
	จำนวนกิจกรรม	%	เวลา (ชั่วโมง)	%
กิจกรรมที่เพิ่มมูลค่า (VA)	4.00	18.18	3,264.17	92.29
กิจกรรมที่ไม่เพิ่มมูลค่า (NVA)	3.00	13.64	0.39	0.02
กิจกรรมที่ไม่เพิ่มมูลค่าแต่จำเป็น (NNVA)	15.00	68.18	272.14	7.69
รวม	22.00	100.00	3,536.70	100.00

แหล่งที่มา : ธรรมศักดิ์ (2559)

ภาพที่ 2 สายธารคุณค่าปัจจุบันของห่วงโซ่อุปทานข้าวไรซ์เบอร์รี่ ภาคเหนือ (ก่อนการปรับปรุง)

จากการศึกษาพบว่ามีกิจกรรมที่มีคุณค่าเพิ่ม (Value Added; VA) จำนวน 4 กิจกรรม ใช้เวลา 3264.17 ชั่วโมง กิจกรรมที่ไม่มีคุณค่าเพิ่ม (Non Value Added; NVA) จำนวน 3 กิจกรรม ใช้เวลา 0.39 ชั่วโมง และกิจกรรมที่จำเป็นแต่ไม่เพิ่มมูลค่าแต่จำเป็นต้องทำ (Necessary but Non Value Added; NNVA) จำนวน 15 กิจกรรม ใช้เวลา 272.14 ชั่วโมง จากข้อมูลที่ได้กล่าวมาข้างต้นเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ จะเห็นได้ว่า กิจกรรมที่เป็นกิจกรรมที่ไม่เกิดคุณค่าเพิ่ม (NVA) และกิจกรรมที่จำเป็นแต่ไม่ก่อให้เกิดคุณค่าเพิ่ม (NNVA) ใช้เวลารวมกันเท่ากับ 272.56 ชั่วโมง คิดเป็น 7.71% แต่ถ้าหากสามารถกำจัดกิจกรรมที่ไม่เกิดคุณค่าเพิ่ม (NVA) และลดเวลาในกิจกรรมที่จำเป็นแต่ไม่ก่อให้เกิดคุณค่า (NNVA) ลงได้ จะทำให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทานของข้าวไรซ์เบอร์รี่ ในภาคเหนือได้

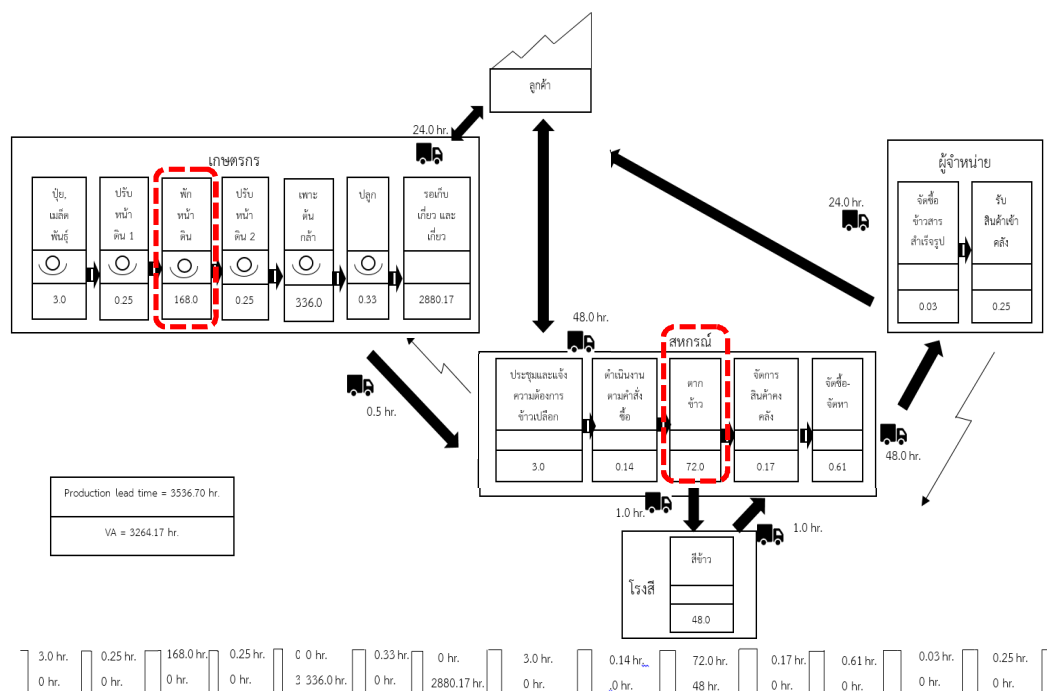
การใช้หลักการ Why Why Analysis เข้ามาวิเคราะห์เพื่อหาสาเหตุต้นตอของปัญหา โดยหากเราสามารถค้นพบสาเหตุต้นตอที่เกิดขึ้นและกำจัดได้แล้ว ปัญหาเดิมจะไม่เกิดซ้ำ หากปัญหาเดิมเกิดซ้ำ แสดงว่าการวิเคราะห์ของเรานั้นมาผิดทาง หรืออาจมีบางสาเหตุตกหล่นไป อาจจะต้องมาทำการวิเคราะห์ใหม่ ซึ่งเครื่องมือนี้เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูง เพื่อ

วิเคราะห์ปัญหาและหาสาเหตุที่เกิดขึ้น โดยในที่นี้จะเลือกกิจกรรมของ NVA เข้ามาวิเคราะห์เพื่อหาสาเหตุของปัญหาก่อนที่จะใช้เครื่องมือ ECRS Technique เข้ามาช่วยในการปรับปรุงประสิทธิภาพต่อไป

แนวทางในการปรับปรุงโดยจะประยุกต์ใช้แผนผังสายธารคุณค่าและประยุกต์ใช้หลักการ ECRS Technique เข้ามาช่วยกำจัดความสูญเปล่าที่เกิดขึ้นในกระบวนการ ในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทานข้าวไรซ์เบอร์รี่ ในกรณีศึกษาพบว่ามีกิจกรรม NVA และ NNVA ที่ควรทำการปรับปรุง ดังแสดงในภาพที่ 3 โดยกิจกรรม NVA จำนวน 3 กิจกรรม คือ การตรวจสอบข้อมูลข้าวในสต็อกและการลงทะเบียน และตรวจสอบผู้จำหน่ายข้าวเปลือก ซึ่งทั้ง 3 กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในส่วนของการจัดการทั้งหมด ซึ่งเป็นการจัดการในคลังสินค้าและการจัดซื้อจัดหาวัตถุดิบของสหกรณ์ ซึ่งจัดอยู่ในหลักของ E-Eliminate หรือการรวมกัน ในส่วนของและกิจกรรม NNVA ที่จะทำการลดเวลาการดำเนินงานลง จำนวน 2 กิจกรรม ได้แก่ การเพาะปลูก และขั้นตอนในส่วนการเตรียมดินในการปักหน้าดิน ซึ่งทั้ง 2 กิจกรรมนี้อยู่ในส่วนของการเกษตรกรรม ซึ่งจัดอยู่ในหลักของ S-Simplify การทำให้ง่าย ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การประยุกต์ใช้หลักการ ECRS Technique ในภาคเหนือ

หลักการ	จำนวน	กิจกรรม
E-Eliminate	3 กิจกรรม	การตรวจสอบข้อมูลข้าวในสต็อก การลงทะเบียนผู้จำหน่ายข้าวเปลือก บันทึกน้ำหนักข้าวเปลือกในข้อมูลคลัง
S-Simplify	2 กิจกรรม	ดำเนินการเพาะปลูก ขั้นตอนในส่วนการเตรียมดินในการปักหน้าดิน

ภาพที่ 3 สายธารคุณค่าของห่วงโซ่อุปทานข้าวไรซ์เบอร์รี่ ภาคเหนือ (หลักการปรับปรุง)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นที่ได้จากการสัมภาษณ์และการลงพื้นที่จริงจากเกษตรกร สหกรณ์ และผู้จำหน่าย ทำให้ทราบถึงโครงสร้างรวมทั้งรูปแบบของโซ่อุปทานของข้าวไรซ์เบอร์รี่ในพื้นที่ภาคเหนือ โดยมีการจัดการตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ซึ่งได้แก่ เกษตรกร สหกรณ์ ผู้จำหน่าย จนถึงผู้บริโภค ซึ่งทางเกษตรกรจะมีการรวมกลุ่มสมาชิกย่อยที่จัดตั้งขึ้นมาเองเพื่อเป็นการจัดการ และการบริหารภายในกลุ่ม โดยการจัดการทั้งหมดจะเป็นเครือข่ายการรวมตัวของกลุ่มผู้ปลูกข้าวไรซ์เบอร์รี่ ซึ่งมีสหกรณ์เป็นแกนหลัก

ในการจัดการ และการควบคุมกระบวนการทั้งหมดทั้งในเรื่องปริมาณในการเพาะปลูกต่อปี การตลาด และราคาการรับซื้อข้าวจากเกษตรกร การควบคุมคุณภาพข้าว และรวมไปถึงการแจกจ่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวไรซ์เบอร์รี่อีกด้วย ซึ่งในส่วนของผู้จำหน่ายทางสหกรณ์ และเกษตรกรเองได้มีการปรับกลยุทธ์ในการจัดการ โดยทำหน้าที่เป็น ผู้ขาย หรือผู้จำหน่ายไปในตัว เพื่อลดปัญหาของผู้ค้าคนกลางในการตั้งราคาขายที่สูงมากเกินไป ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบโดยตรงต่อตลาดข้าวไรซ์เบอร์รี่ในอนาคต

ตารางที่ 3 แสดงสัดส่วนกิจกรรมกรณี เกษตรกร-สหกรณ์-ผู้จำหน่าย ในเขตภาคเหนือ

มูลค่า กิจกรรม	ก่อนปรับปรุง				หลังปรับปรุง			
	กิจกรรม		เวลาที่ใช้		กิจกรรม		เวลาที่ใช้	
	จำนวน	เปอร์เซ็นต์	เวลา (ชั่วโมง)	เปอร์เซ็นต์	จำนวน	เปอร์เซ็นต์	เวลา (ชั่วโมง)	เปอร์เซ็นต์
VA	4.00	18.18	3,264.17	92.29	4.00	20.0	3,264.17	94.88
NVA	3.00	13.64	0.39	0.02	1.00	5.0	0.03	<0.01
NNVA	15.00	68.18	272.14	7.69	15.00	75.0	176.14	5.12
รวม	22.00	100.00	3,536.70	100.00	20.0	100.0	3,440.18	100.00

แหล่งที่มา : ธรรมศักดิ์ (2559)

จากตารางที่ 3 แสดงถึงสัดส่วนของกิจกรรมในห่วงโซ่อุปทานของข้าวไรซ์เบอร์รี่ทั้งก่อนและหลังการปรับปรุง ซึ่งการวิเคราะห์และพิจารณากิจกรรม NVA เพื่อหาแนวทางในการกำจัดความสูญเปล่าที่เกิดขึ้นพบว่ากิจกรรมตรวจสอบข้อมูลข้าวในสต็อกและการลงทะเบียนผู้จำหน่ายข้าวเปลือกเป็นกิจกรรมที่ไม่จำเป็นต้องมี และไม่ก่อให้เกิดคุณค่าเพิ่มแต่อย่างใด รวมทั้งยังเป็นขั้นตอนที่ทำซ้ำซ้อนกับขั้นตอนที่มีอยู่แล้ว ซึ่งทางผู้วิจัยจะดำเนินการตัดกระบวนการนี้ออกไปจากกิจกรรมของห่วงโซ่อุปทานของข้าวไรซ์เบอร์รี่ และเมื่อทำการตัดกิจกรรมดังกล่าวออกจะสามารถลดระยะเวลาลงจากเดิมใช้เวลา 0.39 ชั่วโมง เหลือเพียง 0.03 ชั่วโมง ซึ่งสามารถลดระยะเวลาลงไปได้รวม 0.33 ชั่วโมง

การวิเคราะห์และพิจารณากิจกรรม NNVA เพื่อหาแนวทางในการลดระยะเวลาที่เกิดขึ้น พบว่ากิจกรรมเพาะปลูก และขั้นตอนการเตรียมดินในส่วนการปักหน้าดิน เป็นกิจกรรมที่สามารถหาวิธีหรือใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาช่วยเพื่อให้ประสิทธิภาพในการดำเนินงานดีขึ้น เช่น ในการเพาะปลูก ข้าวไรซ์เบอร์รี่ในภาคเหนือ จะใช้วิธีการทำนาในรูปแบบเก่า คือการใช้แรงงานคนรวมทั้งการทดลอง ลดระยะเวลาในการเตรียมดินลงจาก 7 วัน หรือ 168 ชั่วโมง เหลือ 3 วันหรือ 72 ชั่วโมง คิดเป็น ซึ่งทางผู้วิจัยเห็นว่าการใช้เครื่องช่วยในการปลูกเพื่อลดระยะเวลาในการทำงานและยังเป็นผลดีต่อเรื่องต้นทุนในส่วนการเพาะปลูกและลดระยะเวลาที่ใช้ลงได้

อย่างมาก จากเดิมใช้เวลาในการเพาะปลูกต่อไร่ อยู่ที่ 0.33 ชั่วโมง/ไร่ จากการสำรวจพบว่าการใช้เครื่องปลูกข้าวจะใช้เวลาปลูกต่อไร่เพียง 0.17 ชั่วโมง ซึ่งสามารถลดระยะเวลาลงได้ถึง 0.16 ชั่วโมง/ไร่ คิดเป็น 0.15% และระยะเวลาการเตรียมดินจาก ของรอบระยะเวลาในการดำเนินงานในส่วนของกิจกรรม NNVA ของห่วงโซ่อุปทานข้าวไรซ์เบอร์รี่ ซึ่งทางผู้วิจัยเห็นว่าเป็นวิธีที่เหมาะสมกับการนำไปใช้และสามารถนำไปใช้ได้จริง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทานของข้าวไรซ์เบอร์รี่

จากการปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทานของข้าวไรซ์เบอร์รี่ในภาคเหนือพบว่ากิจกรรมในห่วงโซ่อุปทานของข้าวไรซ์เบอร์รี่ก่อนปรับปรุงมีทั้งหมด 22 กิจกรรม ใช้เวลารวมทั้งหมด 3,536.70 นาที (58.9 ชั่วโมง) และหลังจากการปรับปรุงประสิทธิภาพมีจำนวนกิจกรรมลดลงเหลือ 20 กิจกรรม ใช้เวลารวม 3,440.18 นาที (57.3 ชั่วโมง)

สรุปและวิจารณ์ผล

แบ่งแยกตามหลักการของห่วงโซ่อุปทานที่เกิดขึ้น ซึ่งได้แก่ ต้นน้ำหมายถึงเกษตรกร กลางน้ำหมายถึงสหกรณ์ และปลายน้ำหมายถึงผู้จำหน่ายรายละเอียดดังนี้

มุมมองของเกษตรกร การปรับปรุงและพัฒนาให้การจัดการห่วงโซ่อุปทานดีขึ้น จากการวิเคราะห์ผังสายธารคุณค่าได้ทำการปรับปรุงขั้นตอนการผลิตและลดจำนวนขั้นตอนการผลิตลงโดยใช้หลักการ Why

Why Analysis เข้ามาช่วยในการวิเคราะห์ถึงต้นตอของปัญหาเพื่อทำการปรับปรุงโดยใช้หลักการของ ECRS Technique ในมุมมองของเกษตรกรการลดเวลาในกิจกรรมในส่วนของการเพาะปลูก การเตรียมดินลงเป็นผลทำให้ระยะเวลาที่ใช้รวมสามารถลดลงได้จริง แต่ถึงอย่างไรลักษณะของการทำงานจริงก็ไม่สามารถทำได้ตามทุกขั้นตอน เนื่องจากสภาพภูมิอากาศที่ไม่แน่นอน วันเวลาไม่แน่นอน และสถานการณ์ที่ไม่เอื้ออำนวยกับการทำงาน เช่น มีพื้นที่นาติดต่อกันหลายไร่ ซึ่งถ้าแปลงนาของเกษตรกรรายนั้นอยู่ตรงกลาง เกษตรกรรายนั้นต้องทำการเตรียมดินก่อน ส่งผลให้เกษตรกรที่มี แปลงนาด้านริมสุดต้องปลูกข้าวช้าสุดเนื่องจากการไถนาที่ต้องใช้เครื่องจักรใหญ่เข้ามาไถนาในแต่ละแปลง

มุมมองของสหกรณ์ การปรับปรุงและพัฒนาให้การจัดการโซ่อุปทานดีขึ้นนั้น จากการวิเคราะห์ผังสายธารคุณค่าได้ทำการปรับปรุงขั้นตอนการผลิตและลดจำนวนขั้นตอนการผลิตลงโดยใช้หลักการ Why Analysis เข้ามาช่วยในการวิเคราะห์ถึงต้นตอของปัญหาเพื่อทำการปรับปรุงโดยใช้หลักการของ ECRS Technique ในการปรับปรุงประสิทธิภาพนั้นในส่วนของการตัดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นออกไป เช่น ขั้นตอนการตรวจนับจำนวนสินค้า เป็นขั้นตอนและกิจกรรมที่เกิดความซ้ำซ้อนในการทำงานซึ่งกิจกรรมก่อนและหลังจากนั้นก็มีการตรวจนับจำนวนสินค้าไปแล้วซึ่งการตรวจนับสินค้า ในแต่ละครั้ง จะใช้เวลานานและเสียค่าใช้จ่ายในการจ้างงานตามมาด้วย ซึ่งการตัดกิจกรรมนี้ออกไปอาจทำให้ลดกิจกรรมรวมลงไปได้ แต่ถึงอย่างไรในการทำงานจริงยังมีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาและจำนวนครั้งในการส่งมอบที่ไม่ตรงตามแผนที่กำหนดไว้ จึงทำให้เกิดการตรวจนับสินค้าอยู่บ่อยครั้งตามจำนวนที่เกษตรกรส่งมา ซึ่งเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้การปรับปรุงประสิทธิภาพเป็นไปค่อนข้างช้า

มุมมองของผู้จำหน่าย ในเรื่องประสิทธิภาพในห่วงโซ่อุปทานซึ่งเป็นส่วนสุดท้ายของ การพิจารณาในห่วงโซ่อุปทานของข้าวไรซ์เบอร์รี่ โดยจะส่งผลกระทบโดยตรงต่อผู้จำหน่ายทั้งในเรื่องของการสั่งซื้อสินค้า

การส่งมอบสินค้า ถ้าการจัดการไม่มีประสิทธิภาพจะทำให้การจัดการของผู้จำหน่าย ไม่มีประสิทธิภาพตามไปด้วย แต่ถึงอย่างไรก็ตามในส่วนของผู้จำหน่ายเองก็ยังคงเป็นส่วนหนึ่งของลูกค้าในสหกรณ์ ที่ต้องให้ความสำคัญเพื่อความน่าเชื่อถือตัวเองและองค์กรเองด้วย

ข้อเสนอแนะ

การขาดทุนทรัพย์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อเข้ามาช่วยในด้านของการผลิตการจัดการในเรื่องของการทำงาน ขั้นตอนการทำงาน วิธีการทำงาน รวมทั้งคลังสินค้าหรือโรงเรือน และการขนส่ง ที่อาจส่งผลกระทบโดยตรงกับเกษตรกรในภาคเหนือในเรื่องของค่าใช้จ่ายที่เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่า การที่จะเพิ่มประสิทธิภาพให้กับเกษตรกรหรือต้นน้ำได้ ควรเริ่มจากการลดต้นทุนในวัตถุดิบตั้งต้นให้เหลือน้อยที่สุด เช่น การเปลี่ยนวิธีการจากเพาะต้นกล้า และวิธีเพาะปลูกการจับเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้เองโดยไม่ต้องซื้อ

การบริหารจัดการโซ่อุปทานในส่วนของกลางน้ำซึ่งมีลักษณะที่เป็นธุรกิจที่มีขนาดใหญ่ เป็นทั้งศูนย์กลางที่ให้ความรู้และเทคนิคต่าง ๆ แก่เกษตรกร และเป็นฐานการผลิตให้แก่เกษตรกร รวมทั้งเป็นส่วนควบคุมและคอยดูแลจัดการทั้งเรื่องการผลิต การตลาด รายได้ ดังนั้นการเพิ่มประสิทธิภาพ ในส่วนของกลางน้ำผู้วิจัยเห็นว่าในธุรกิจที่มีขนาดใหญ่ควรต้องมีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน เช่น สามารถรองรับปริมาณการจัดเก็บของสินค้าทางการเกษตรของเกษตรกร มีสิ่งอำนวยความสะดวกหรือ มีบริการรถเพื่อรับวัตถุดิบหลังการเก็บเกี่ยวจากเกษตรกร

การจัดการเรื่องของการจัดส่งสินค้าโดย ควรออกแบบรอบในการจัดส่งสินค้าให้เหมาะสมกับปริมาณและระยะทาง เช่น การจัดส่งสินค้าควรกำหนดรอบวันและเวลาในการจัดส่งสินค้า และรอบการสั่งซื้อให้กับลูกค้า ทั้งที่เป็นลูกค้าประจำและลูกค้าอื่น ๆ ให้แน่นอนรวมทั้งการวางแผนช่องทาง การจัดส่งสินค้า จากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง เพื่อเป็นการลดต้นทุนในการขนส่งและยังส่งผลไปถึงประสิทธิภาพที่เพิ่มด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ประเสริฐ อัครประมพงค์. 2552. การลดความสูญเสียเปล่าด้วยหลักการ ECRS. ค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2559 จาก <https://cpico.wordpress.com/2009/11/29/>
- สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย. 2559. เปรียบเทียบการส่งออกข้าวของประเทศผู้ส่งออก. ค้นเมื่อ 13 กรกฎาคม 2559, จาก <http://www.thairiceexporters.or.th>
- ธรรมศักดิ์ ค่วยเทศ. 2559. การวิเคราะห์ประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทานของข้าวไรซ์เบอร์รี่. สาขาวิชาวิศวกรรมโลจิสติกส์และการจัดการห่วงโซ่อุปทาน คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- อภิชาติ วรรณวิจิตร. 2552. งานวิจัยข้าวไรซ์เบอร์รี่และัญโอสธอีกทางเลือกของชาวนาไทย, ค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2559, จาก <http://dna.kps.ku.ac.th/index.php/news-articles-rice-rsc-rgdu-knowledge/rice-breeding-lab/riceberry-variety>
- Folinasa, D., Aidonisa, D., Triantafilloua, D., Malindretos, G. 2013. Exploring the greening of the food supply chain with lean thinking techniques. *Procedia Technology*. Vol.8: 416-424.
- Sethy, D. and Gupta V. 2005. Application of Value Stream Mapping For Lean Operations and Cycle Time Reduction: an Indian Case Study. *Production Planning and Control*. Vol. 16.: 44-59
- Hav L Lee. 1994. Information Distortion in a Supply Chain: The Bullwhip Effect. *Management Science*. Vol.50. pp 1875-1886

อาหารไทยในวัฒนธรรมข้าว

Thai Food with Rice Culture

ภูษิษฐ์ สว่างสุข¹

บทคัดย่อ

องค์ความรู้ทางวัฒนธรรมของอาหารไทยยังขาดการบันทึกตามหลักการทางวิชาการการศึกษาอาหารไทยในวัฒนธรรมข้าวมีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์ลักษณะอาหารไทยในวัฒนธรรมข้าว วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอาหารไทยกับวัฒนธรรมข้าว สร้างแบบจำลองของอาหารไทยในวัฒนธรรมข้าว ลักษณะอาหารไทยในวัฒนธรรมข้าว พบว่าข้าวเป็นอาหารมื้อหลักและพัฒนาขึ้นเป็นขนมหวานได้หลายประเภท เกิดจากองค์ความรู้ ความเชื่อ ความสามารถที่ได้จากการสังสมประสบการณ์และการเรียนรู้ มีการคิดค้นและพัฒนาอย่างต่อเนื่องแล้วสืบทอดกันต่อมา ทำให้มีลักษณะเฉพาะตัวมีความหลากหลายของวัตถุดิบและวิธีการปรุง รวมทั้งยังเป็นอาหารในเชิงนามธรรมอีกมิติหนึ่ง เมื่อนำไปเป็นเครื่องสังเวยเพื่อการประกอบประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างอาหารไทยกับวัฒนธรรมข้าว พบว่าอาหารมีความสัมพันธ์กับการใช้ชีวิตในรอบปีของเกษตรกรหรือรอบการเจริญเติบโตของข้าวแต่ละช่วงเวลา เกิดจากกระบวนการทางธรรมชาติเป็นการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่ต้องพึ่งธรรมชาติตามความเป็นอยู่ และกระบวนการทางวัฒนธรรมเป็นวิวัฒนาการจากวัฒนธรรมดั้งเดิม ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผี ลัทธิอุตมสมบูรณ์หรือการนับถือข้าว ผสมผสานกับศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธ องค์ความรู้ที่ได้จากการค้นคว้า สามารถนำมาสร้างเป็นแบบจำลองอาหารไทยในวัฒนธรรมข้าวเพื่อใช้เป็นแหล่งสืบค้นข้อมูลด้านลักษณะ ประวัติและความเป็นมา ดำรับวิธีการปรุง และเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างอาหารไทยในวัฒนธรรมข้าวได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ : วัฒนธรรมข้าว อาหารไทย

ABSTRACT

The knowledge of Thai Food with Rice culture is not recorded yet among academic aspect. The purposes of Thai Food with Rice culture are to: synthesize the Thai Food with Rice culture, analyze the relevance of Thai Food with Rice culture, and create model of Thai Food with Rice culture. The type of Thai food is found that Rice is a main meal and it is created to several of desserts. Therefore, it is occurred by related knowledge's beliefs, and individual capability throughout experiences. However, it can be created and continuously developed to make a significant many type of raw material and cooking method. Moreover, Thai food is a unique abstract food which can be shown as a sacrifice into worship. The relevance between Thai

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

food and Rice culture can be involved yearly lifestyle of agriculturists or the growth of rice period. Certainly, the growth of rice period can be exposed by natural transforms so as to adjust it mutually depends on each other. The sum up by relying on culture transforms to the innovation of traditional culture and the belief of ghost, Fertility ideology or respect of rice which mixed up Brahmanism and Buddhism. The credible knowledge can be created to be the model of Thai Food so as to be a search engine in quality, history, and recipe background. It can be said that credible knowledge is related between Thai Food with Rice culture appropriately.

Key word : Rice culture, Thai Food

บทนำ

อาหารไทยมีลักษณะเฉพาะเป็นเอกลักษณ์ของตนเองไม่ว่าผู้ใดได้รับประทานอาหารที่มีลักษณะเช่นนี้ก็บอกได้ทันทีว่าคือ อาหารไทย และไม่อาจเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น ทำให้นึกถึงว่าลักษณะเฉพาะเช่นนี้ มีมาต่อเนื่องนับเวลาส่วงเลยร่วมพันปี และยังคงรักษารูปแบบไว้เช่นนั้น ทำให้พิจารณาได้ว่าน่าจะมีหลักเกณฑ์ หรือแนวปรัชญาเป็นตัวกำหนดรูปแบบหรือลักษณะต่าง ๆ ของอาหารเอาไว้ ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าเกิดจาก “วัฒนธรรมข้าว” อันเป็นกระบวนการทางธรรมชาติ (Natural Transforms) ที่มนุษย์สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม พึ่งธรรมชาติตามความเป็นอยู่และอาหารการกิน การทำอาหารตามฤดูกาล (Seasonal Food) เช่น ขนมไทย เกิดจากการแปรรูปข้าว เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ ทำนาเพื่อบริโภคได้ผลผลิตมากมาย จึงนำส่วนหนึ่งที่มีมากมายมาแปรรูป โดยการผสมผสานกับผลผลิตทางการเกษตร เช่น มะพร้าว กล้วยพืชต่าง ๆ เช่น ถั่ว งา หรือพืชในดิน เช่น หน่อไม้ ดอกดิน ตามแต่ความสมบูรณ์ของฤดูนั้น ๆ การทำขนมแต่ละชนิดจึงมีความสัมพันธ์กับชีวิตเกษตรกร อีกกระบวนการหนึ่งคือ กระบวนการทางวัฒนธรรม (Culture Transforms) เป็นวิวัฒนาการจากวัฒนธรรมดั้งเดิม เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผี ลัทธิ-อุดมสมบูรณ์ในหมู่คนหลายกลุ่มเหล่า ผสมผสานกับพุทธศาสนาที่มีบทบาทอย่างมากในการจัดระบบความคิด ความรู้ ความเชื่อ และสามารถครอบคลุมอิทธิพลของคติพราหมณ์-ฮินดู ซึ่งแพร่เข้ามาด้วย

เช่นกัน จนกระทั่งครอบคลุมวิถีชีวิตและความเชื่อดั้งเดิม ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการดังกล่าวจึงเกิดความเชื่อในระหว่างการปลูกข้าวกับอาหารไทยที่ทำให้เกิดความสมดุล ความพอดี ความมั่นคง และยั่งยืน

งานวิจัยนี้จึงมีความมุ่งหมายในการศึกษา ลักษณะของอาหารไทย ประวัติความเป็นมา ตำรับวิธีการปรุง เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างอาหารไทยในวัฒนธรรมข้าว และได้แบบจำลองที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านอาหารไทย เพื่อนำไปปรับใช้ในโอกาสต่อไปได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์ลักษณะของอาหารไทยในวัฒนธรรมข้าว
2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอาหารไทยกับวัฒนธรรมข้าว
3. เพื่อสร้างแบบจำลองของอาหารไทยในวัฒนธรรมข้าว

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้วิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) แนวทางสำคัญอาศัยวิธีทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สังเคราะห์ทางประวัติศาสตร์ (Historical Synthesis) ศึกษาลักษณะของอาหารไทย แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ศึกษาลักษณะของขนมไทยในวัฒนธรรมข้าว โดยศึกษาจากบัญชีขนมไทยงานนิทรรศการสินค้าพื้นเมืองไทยในพระราชพิธีสมโภชพระนครครบร้อยปี พ.ศ. 2425 เป็นตัวกำหนดขอบเขตที่จะศึกษา ซึ่งบันทึกชื่อขนมไว้ถึง 296 ชื่อที่ขายในงานนิทรรศการ ผู้บันทึก (ไม่ปรากฏชื่อผู้บันทึกและพบว่าหลักฐานมีลักษณะคล้ายสุจิตร์หรือคู่มือในการเที่ยวชมงานแสดงนิทรรศการซึ่งสมเด็จพระเจ้านั่งเอยาเธอ-เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช ทรงดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการจัดงาน) ได้พยายามรวบรวมรายชื่อขนมได้เป็นจำนวนมากและรู้จักวัฒนธรรมไทยเป็นอย่างดี เช่น คติความเชื่อเรื่องกิน 4 ถ้วย ในงานมงคล “ขนมทำง่าย” เป็นขนมราษฎรชาวป่า แต่ไม่เห็นผู้ใดซื้อขายกัน เพราะเห็นว่าเป็นของอย่างเลว (ธรรมดา) เป็นต้น ผู้วิจัยเลือกหลักฐานการตีพิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2543 เป็นจัดพิมพ์ตามรูปแบบเดิมทุกประการ และเพื่อให้ได้ตำราับเครื่องสำหรับปรุงและวิธีปรุง จึงคัดเลือกหลักฐานที่มีการบันทึกตำรับวิธีการปรุงไว้จำนวนมาก และเชื่อถือได้มาเปรียบเทียบจาก 2 แหล่ง คือ ตำราแม่ครัวหัวป่าก์ ของท่านผู้หญิงเปลี่ยน ภาสกรวงศ์ โดยศึกษาใน บรรจุ 6 ของหวานขนม และบรรจุ 8 เครื่องว่าง จำนวน 93 ชนิด และตำรับขนมของหวานวังหลวง ของคุณหญิงสุรเสียมมงคลการ ตีพิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2483 โดยผู้วิจัยเลือกหลักฐานการตีพิมพ์ พ.ศ. 2511 (ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์) ซึ่งบันทึกตำรับขนมไทย 425 ชนิด ท่านได้เรียบเรียงและรวบรวมโดยใช้ความจำและบันทึกเก่าที่ได้เคยเห็นผู้ใหญ่ในวังได้ปรุงทำต่อ ๆ กันและจากประสบการณ์ที่เคยปรุงจนชำนาญด้วยตนเอง นอกจากนี้ชื่อขนมไทยบางชื่อในบัญชีไม่ปรากฏในตำราที่นำมาเปรียบเทียบทั้ง 2 เล่ม จึงต้องใช้ตำราอื่น ๆ ประกอบและใช้สนับสนุนหรือหาข้อขัดแย้ง ข้อค้นพบต่าง ๆ

ส่วนที่ 2 ศึกษาลักษณะของอาหารไทยในวัฒนธรรมข้าว โดยศึกษาจากตำราแม่ครัวหัวป่าก์ ใช้บรรจุ 1-5 เล่มที่ 1 เป็นตัวกำหนดขอบเขตที่จะศึกษาเนื่องจากอาหารไทยในปัจจุบันมีจำนวนมาก และพัฒนา

ไปจนรูปแบบและลักษณะดั้งเดิมหายไป การหาลักษณะของอาหารไทยจึงต้องเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ชัดเจนเชื่อถือได้ และมีจำนวนของอาหารที่มากพอที่จะวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้พิจารณาแล้วว่า ตำราแม่ครัวหัวป่าก์ของท่านผู้หญิงเปลี่ยน ภาสกรวงศ์ เป็นตำราที่ทรงคุณค่าและท่านมีความชำนาญในการประกอบอาหารคาวหวาน ซึ่งในตำราของท่านมีบันทึกประวัติศาสตร์บอกเล่า (Oral-tradition) ในยุคช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ การกล่าวถึงสภาพภูมิประวัติศาสตร์ของกรุงเทพมหานครในสมัยรัชกาลที่ 5 ขนบธรรมเนียมการปรุงอาหารของไทยในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์และถือได้ว่าเป็นตำราอาหารที่ได้รับการตีพิมพ์มากที่สุดคือเริ่มตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2425 (ร.ศ. 126) โดยผู้วิจัยเลือกหลักฐานการตีพิมพ์ครั้งที่ 7 (พ.ศ. 2554) ในวาระครบร้อยปีของการจากไปของ คุณหญิงเปลี่ยน ภาสกรวงศ์ เป็นการจัดพิมพ์ตามรูปแบบเดิมทุกประการดังเช่นการตีพิมพ์ครั้งที่ 6 มี 5 เล่ม มีรายชื่ออาหารจำนวน 435 ชนิด โดยเลือกศึกษาเฉพาะอาหารคาวจำนวน 200 ชนิดนำมาเปรียบเทียบกับตำรับสายเยาวภา ซึ่งเป็นหนังสือที่รวบรวมวิธีการประกอบอาหารทั้งไทยและเทศ พร้อมภาพถ่าย นับเป็นหนังสือกับข้าวชุดแรกๆ ของไทยที่มีเทคโนโลยีในการพิมพ์ภาพสีตีพิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2478 ถวายพระเจ้าบรมวงศ์เธอ-พระองค์เจ้าเยาวภาพงศ์สนิท นอกจากนี้ยังใช้ตำราอื่น ๆ ประกอบและใช้สนับสนุนหรือหาข้อขัดแย้ง ข้อค้นพบต่าง ๆ โดยมีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

1) นำหลักฐาน มาวิพากษ์โดยวิธีทางประวัติศาสตร์ (Historical Criticism) เพื่อประเมินความน่าเชื่อถือ โดยวิพากษ์หลักฐานภายนอก (External Criticism) เช่น ผู้สร้างหลักฐาน อายุของหลักฐาน สถานที่สร้างหลักฐาน วัตถุประสงค์ของหลักฐาน รูปแบบเดิมของหลักฐาน และวิพากษ์หลักฐานภายใน (Internal Criticism) เช่น มีความรู้หรือเชี่ยวชาญ ทักษะคติ ค่านิยม ความเชื่อ เป็นต้น

2) นำหลักฐานดังกล่าวมาเปรียบเทียบกับวัตถุวิสัย (Objective) โดยนำชื่อตำรับเครื่องสำหรับปรุงและวิธีปรุงมาเปรียบเทียบกับเพื่อหาลักษณะของอาหาร

ไทย และนำหลักฐานอื่น ๆ มาสนับสนุนและแย้งข้อค้นพบ ประกอบด้วย

2.1) หลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษร (Written Source) ประกอบด้วย วรรณกรรม จดหมายเหตุ หมายรับสั่ง บันทึกส่วนบุคคล งานนิพนธ์ทางประวัติศาสตร์

2.2) หลักฐานที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร (Unwritten Source) ประกอบด้วย

2.2.1) หลักฐานงานศิลปกรรมต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม และโสฬศทัศนต่าง ๆ

2.2.2) ภาพถ่ายจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ

2.2.3) หลักฐานจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ ซึ่งเป็นบุคคลที่สืบทอดอาหารไทย

ตอนที่ 2 นำมาสร้างเป็นแบบจำลองอาหารไทยในวัฒนธรรมข้าว มีขั้นตอนดังนี้

1. นำหลักฐานมาตีความทางประวัติศาสตร์ (Historical Interpretation) เพื่อถอดความหมายโดยผู้ที่เป็นเรื่องราวอธิบายสาเหตุในอดีตและให้ความหมายของข้อมูลหรือหลักฐานต่าง ๆ

2. นำมาทดลองปรุง โดยใช้เครื่องสำหรับปรุงและวิธีปรุงตามหลักฐานที่ถูกต้องตีความทางประวัติศาสตร์

3. นำมาสร้างเป็นแบบจำลองอาหารไทยโดยการปั้นให้เสมือนจริงตามลักษณะของอาหารไทยชนิดนั้น ๆ และตรวจสอบความถูกต้องโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์ (Historical Analysis) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอาหารไทยกับวัฒนธรรมข้าว มีขั้นตอนดังนี้

1. นำลักษณะของชนมไทยและอาหารไทยประวัติศาสตร์ความเป็นมาจากการศึกษาเบื้องต้นมาหาสาเหตุของปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องในวัฒนธรรมข้าว โดยนำการใช้ชีวิตในรอบปีของเกษตรกรและอิทธิพลต่าง ๆ มาพิจารณาทฤษฎีหรือกฎเกณฑ์ที่เชื่อว่าเป็นสิ่งที่ควบคุมกระบวนการเกิดปรากฏการณ์ดังกล่าวประกอบด้วย

1.1 การทำนา ใช้วิธีการปลูกข้าวแบบข้าวนาปี หรือข้าวนาน้ำฝน คือ ฤดูกาลทำนาตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม และจะเก็บเกี่ยวเสร็จสิ้นไม่เกินเดือนกุมภาพันธ์ เน้นภาคกลางเป็นหลัก เริ่มตั้งแต่การเตรียมเพาะปลูกถึงการเก็บเกี่ยวเสร็จจนถึงต้นข้าวในนาแตกเป็นลำต้นอีกครั้งจากข้าวที่ร่วงและต่อข้าวหรือซังข้าว (ระหว่างเก็บเกี่ยวข้าว จะมีข้าวร่วงตามทุ่งนาเป็นจำนวนมาก และเมื่อฝนตกข้าวก็จะงอกขึ้นมา ส่วนต่อข้าวที่เหลือจากการเก็บเกี่ยวเมื่อฝนตกต่อข้าวก็จะแตกเป็นลำต้น)

1.2 พิธีกรรมเกี่ยวกับต้นข้าวและการทำนา ได้แก่ (1) พิธีและพระราชพิธี ซึ่งเริ่มตั้งแต่เดือนห้า ประเพณีสงกรานต์ ถึงเดือนสี่ พิธีเทศน์มหาชาติ และพิธีสวดอิฐบรรพบุรุษ (2) เดือนที่เป็นมงคลฤกษ์ นิยมเลือกเป็นเดือนปลูกบ้าน และจัดงานมงคลต่าง ๆ (3) พิธีที่เกี่ยวข้องข้าวและการทำนาดั้งเดิม

1.3 วัน เดือน ปี และฤดูกาล

1) นำแผนภูมิวัฒนธรรมข้าวมาอธิบายถึงสาเหตุการทำอาหารไทย โดยอาศัยการวิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์ (Historical Analysis) เพื่ออธิบายสาเหตุของปรากฏการณ์ของอาหารไทยที่เกี่ยวข้องเนื่องในวัฒนธรรมข้าว

2) นำ ข้อมูล ที่ได้จากการสังเคราะห์และวิเคราะห์ทางวัฒนธรรมข้าวมาสร้างกรอบแนวคิดทฤษฎี (Theoretical Triangulation) เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลการสัมภาษณ์ (Interviewing) และสังเกตการณ์ (Observation) ในภาคสนาม โดยการเก็บข้อมูลด้วยการสำรวจแหล่งศึกษา และกำหนดแหล่งศึกษาไว้ในบริเวณพื้นที่ภาคกลาง ได้แก่ จังหวัดชัยนาท สิงห์บุรี อ่างทอง พระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี นนทบุรี และกรุงเทพฯ ในงานวิจัยครั้งนี้ครอบคลุมกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในภูมิภาคนี้ โดยคัดเลือกแหล่งทำนา และกำหนดกรณีศึกษาที่ชัดเจน และเริ่มเก็บข้อมูลตามฤดูกาลทำนา และนำไปวิเคราะห์ร่วมกับแผนภูมิการใช้ชีวิตในรอบปีของเกษตรกร

ผลการวิจัย

แบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 การศึกษาลักษณะอาหารไทย ประวัติความเป็นมา ตำรับวิธีการปรุง

1. ลักษณะอาหารไทยในวัฒนธรรมข้าว

1.1 ลักษณะขนมไทยในวัฒนธรรมข้าว แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม คือ

1.1.1 ขนมที่ปรากฏเพียงชื่อ และสามารถค้นพบเครื่องสำหรับปรุงและวิธีการปรุง

1) ขนมหินผ่นทอง และตั้งเมลาว พบหลักฐานขนมหินผ่นทองปรากฏชื่อตั้งแต่สมัยอยุธยาจากคำให้การขุนหลวงหาวัดประตูทรงธรรม (ประชุมคำให้การกรุงศรีอยุธยา, 2553) ว่า “ถนนย่านป่าขมชาวบ้านย่านนั้นทำขนมขายแลนั่งร้านขาย ขนมชะมด กงเกวียน สามเกลอ หินผ่นทอง” และเสภาขุนช้างขุนแผน ฉบับหอสมุดแห่งชาติ (2514) ขนมชนิดนี้ใช้เป็นเครื่องกัณฑ์เทศน์ว่า “สั่งบ่าวไพร่ให้ทรงของเครื่องกัณฑ์... ชะมด กงเกวียน ข้าวเหนียวแดง หินผ่นทอง ครองแครง แดงลูกใหญ่” ขนมหินผ่นทองจึงเป็นขนมแห่งกินได้นานวัน ใช้เป็นเครื่องกัณฑ์เทศน์และเสปียงที่เรียกว่า หินผ่นทอง เพราะลักษณะคล้ายหินที่ใช้ผ่นทอง (Touch Store) (ปัจจุบันเลิกใช้ไปนานแล้ว) เป็นหินสีดำไว้เช็ดทองคำแท้หรือปลอม เวลาใช้ไปนาน ๆ ทองจะติดอยู่บนก้อนหิน หินผ่นทองทำจากแป้งข้าวเจ้านำมาคั่ว และนำมาทวนกับน้ำตาลปึก กะทิ กวนจนปั้นเป็นก้อนได้ นำทองคำเปลวและหน้าเล็กน้อย จีบ (2498) กล่าวว่า “ขนมหินผ่นทองเป็นขนมโบราณ ถ้าทำตั้งเมลาวจะต้องทำขนมหินผ่นทองควบคู่กันไปเพื่อไม่ให้ทั้งแป้งเสีย...” ตั้งเมลาว เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าแผ่นผานิด ใช้แป้งข้าวเจ้าไม่ตากแห้ง นำมาคั่วพอหอมอบดอกไม้มอบ น้ำผึ้ง กะทิ อ้อยงบ กวนจนเหนียว หยอดลงแป้งที่คั่วเตรียมไว้เป็นแผ่นกลม ๆ โรยแป้งให้ทั่วแผ่นกินคู่กับมะพร้าวที่นึ่งสุกเป็นเส้น ๆ

2) ข้าวหมากกวน พบในตำรากับข้าว 30 สำนับ ของ พวง (2504) กล่าวว่าใช้ข้าวหมาก แป้งมัน กะทิ น้ำตาลทราย กวนจนใส่พอเย็นขนมจะขึ้นเป็นเกล็ดรอบนอก ใช้ช้อนชาตักขนมใส่กลีบบัวหลวงแล้วห่ออย่างโปดอง นำไม้กลัดกลัดห่อไว้

ถ้าใช้โปดองให้ห่อด้วยน้ำมันขี้ไล่ไว้ (กะทิเคี่ยวจนเป็นน้ำมัน) ใส่ขนมแล้วห่อแบบขนมเทียน ข้าวหมากกวนกินคู่กับกลีบบัวหลวง รสหวานจากข้าวหมากกวน จะติดกับรสฝาดอมหวานมีกลิ่นหอมของกลีบบัวหลวง ทำให้รสชาติกลมกล่อมรู้สึกสดชื่น

3) ขนมแช่ม้าหรือขนมแช่มม้า พบในตำราแม่ครัวหัวป่าก์ ของท่านผู้หญิงเปลี่ยน ภาสกรวงศ์ ว่าเป็นขนมปลากริมไข่เต่า ในบัญชีขนมในงานแสดงนิทรรศการสินค้าพื้นเมืองไทยในพระราชพิธีสมโภชพระนครครบร้อยปี พ.ศ. 2424 กล่าวว่ามียุทธลักษณะเหมือนขนมจากจีน เรียก จุกบี๋ม้วย (สันนิษฐานเรียก จุกบี๋ก้วย หรือขนมก้วยช่าย) สอดคล้องกับหลักฐานเพลงร้องของเด็กและเพลงกล่อมเด็ก แต่งโดยนายโปโมรา พ.ศ. 2427 ว่า

... จึงหยิบแป้งมาละลายน้ำตาลทรายเจือ
กับฟองไก่อเป็นเนื้อระคนปน
นมเนยมันนอกก็ปอกใส่
เนื้อไก่อกับหมูก็สับปน
ถั่วลิสงโรยกระจายคน
ยี่หร่าปนแปะก๊ากกับผักชี...

ขนมแช่มม้าตามคำกลอนมีลักษณะเป็นของว่าง ปรุงจากเนื้อหมู ไก่ สับ ใส่เนย ไข่ไก่ แป้งละลายกับน้ำตาล ปรุงรสด้วยเครื่องเทศ ยี่หร่า แป๊ะก๊าก (โป๊ยกั๊ก) ผักชี โรยด้วยถั่วลิสงคั่ว ตรงกับไส้ม้าห้อ ซึ่งนอกจากส่วนผสมที่ใกล้เคียงกันยังมีชื่อที่สื่อความหมายเหมือนกันอีกด้วย ดังตำรับม้าห้อของ พวง (2504) ใช้หมูสับ ลูกโป๊ยกั๊กป่น ปลาเกล็ดปิ้ง แกะเอาแต่เนื้อ ผัดกับรากผักชี กระเทียม พริกไทย ใส่ถั่วลิสงคั่วบดและไข่เจียวบาง ๆ หั่นฝอย เมื่อพิจารณาเครื่องปรุงจะใกล้เคียงกันกับขนมแช่มม้าของนายโมรา แต่ตำรับของ พวง บุนนาค ใช้กินคู่กับผลไม้รสเปรี้ยว เช่น สับปะรด ส้ม แต่ถ้านำไส้ชนิดนี้ใส่ลงในแป้งขนมถ้วยแบบจีน ไส้ม้าห้อชนิดนี้จะตรงกับขนมแช่มม้าของนายโมรา หรือถ้านำแป้งมาห่อไส้จะคล้ายขนมจีบ และถ้านำไส้ชนิดนี้มาห่อไข่เป็นตารางจะได้ลำเตี๋ย

4) ตำราขนมของสำนักงาน
แปงแม่พร ตั้งอยู่ถนนทรงวาด พระนคร เลียน (2497)
กล่าวถึงขนม “ทำขนมง่าย” ว่า “ใช้แป้งมันสำปะหลัง
ชนิดที่ 1 ราคาห่อละ 13-15 สตางค์ ชงน้ำร้อนให้พอสุก
นวดด้วยน้ำเย็น คลึงเป็นลำเทียน ตัดเป็นรูปต่าง ๆ
ตามชอบ ลวกในน้ำเดือดรับประทานกับน้ำนม น้ำเชื่อม
หรือเข้าเครื่องสามแซ่” ซึ่งลักษณะหน่วยตรงกับบัญชี
ขนมฯ คือถั่วและกินกับน้ำกะทิหรือน้ำเชื่อม

1.1.2 ขนมที่สันนิษฐานว่าเป็น ของชาวต่างชาติ

1) ขนมไอศารศ (ขนม
ไอศารศ) พบในตำรับขนมของหวานในวังหลวง ของ
คุณหญิงสุรเสียงมงคลการ (2511) เป็นก้อนแป้งกลม ๆ
คล้ายขนมต้ม มีไส้เป็นน้ำตาลปึก พอต้มสุกแล้วคลุก
ด้วยมะพร้าวทึนทึกขูดเป็นเส้น พบหลักฐานในกลอน
เที่ยวงานภูเขาทอง หนังสือคำขวัญมานมัสการพระ-
เขี้ยวแก้วและภูเขาทอง วัดสระเกศ คำกลอน (อ้างถึงใน
อเนก, 2548) กล่าวถึงขนมไอศารศว่า

ยังของหวานอย่างดีก็มีขาย
ใส่จานรายเรียงตั้งข้างจัดสรร
ขนมทอง ๆ ม้วนนานวนจัน
ขนมชั้นผักกาดสะอาดตา
ไอศารศ ๆ ล้ำแลล้ำเจียก
ขนมเปียกปูนบั้งสังขยา
สำปันนี้วันหวานของการดา
จัดเอามาตั้งขายหลายชนิด

จะสังเกตได้ว่า ขนมที่
ขายร่วมกับขนมไอศารศมีหลายประเภททั้งแบบแห้ง
นึ่ง กวน แต่ขนมไอศารศในบทกลอนมิได้บอกลักษณะ
เอาไว้ในหมวดหมู่ที่ใกล้เคียงกัน เช่น ขนมไอศารศ ขนมโปร่ง
ฝอยทอง ทองหยอด ทองหยิบ ขนมทองหล่งแห้ง เป็นต้น
ซึ่งอยู่ในหมวดขนมจากไข่และมีที่มาจากโปรตุเกสทั้งสิ้น
ขนมไอศารศจึงน่าจะเป็นขนมชนิดแห้งและทำด้วยไข่
ตรงกับตำราของหวานล้วน ของฉลุย (2496) กล่าวถึง
วิธีการทำขนมชนิดนี้ว่า “ไข่ไข่เปิดครึ่งฟอง น้ำตาล-

นครชัยศรีคั่งปี 1 ชั่ง น้ำเย็น 1 ชาม โดยนวดไข่กับ
น้ำตาลทิ้งเปลือก เทน้ำลงไปครึ่งชาม นวดให้นาน ๆ
จึงกรอง นำมาคนด้วยทัพพิจนฟู ถ้าอ่อนเติมน้ำตาล
ถ้าแก่ให้เติมน้ำ” ข้อความในตำราจบเพียงเท่านี้มิได้
บอกว่าทำอะไรต่อ ซึ่งถ้าจบกระบวนการปรุงเพียง
เท่านี้จะเรียกว่า สังขยา ที่ใช้ละเลงลงบนแป้งขนมเบื้อง
(ปัจจุบันนิยมใช้ไข่ขาวตีกับน้ำตาลไอซิ่ง) แต่ถ้านำไป
อบจะได้ขนมเมอแรงค์ (Meringue) ถ้าผสมมะพร้าว
ขูดจะได้ขนมโสมนัส และเมื่อตรวจหลักฐานอื่น ๆ พบ
ตำราควาหวานแบบ พ.ศ. 2477 ของ ล. เกตรลักษณ์
(2477) มีวิธีทำต่อว่า “แล้วใช้ช้อนตักใส่ทัพพิจนเหลือง
ชนิดกลม ใช้พายเล็ก ๆ คนบนไฟอ่อน ๆ จนน้ำตาลชั้น
แข็งแลฟู เคาะออกจากพิมพ์” เข้าใจว่าเป็นวิธีการปรุง
แทนการใช้อบหรือผิง นอกจากนี้พบวิธีการปรุงขนม
ที่คล้ายกันหลายชนิด เช่น ขนมมัสกอด ขนมโปร่ง
บางตำราเรียก ขนมพันทาง

2) ขนมลูกชุบ นิยมปั้นเป็น
รูปผลไม้ต่าง ๆ พบว่า ในหมวดขนมจากฝรั่งเรียก ขนม
ลูกอะมัน หรือเมล็ดอัลมอนต์บดกวนกับไข่แดง น้ำตาล
และน้ำมัน ปัจจุบันเรียก มาร์ซิแพน (Marzipan)
สันนิษฐานว่า ชาวโปรตุเกสนำมาร์ซิแพนเข้ามาในสมัย
กรุงศรีอยุธยาเพราะเก็บได้นานวัน มาร์ซิแพนนิยมปั้น
เป็นผลไม้ต่าง ๆ เช่นกัน คนไทยจึงเลียนแบบโดยนำ
เมล็ดแตงโมกวนกับน้ำตาลและกะทิ เพราะตรวจสอบ
หลักฐานจากตำราเก่า พบว่า ขนมลูกชุบ ใช้เมล็ด
แตงโมกวนทั้งสิ้น และต่อมาจึงเปลี่ยนเป็นถั่วเขียวซีก
แทน นอกจากนี้พบว่า ขนมที่ทำจากไข่มีที่มาจากแหล่ง
อื่น ๆ ในภาษามลายูเรียกลักษณะของทองหยิบว่า
มัส-สะ-เยิมปุด (Mas Sa Jemput) แปลว่า ทองผงหนึ่ง
หยิบมือ คือ วิธีทำมือหยิบทองไข่หัวแม่มือ นิ้วชี้ และ
นิ้วกลาง ซึ่งขนมทองหยิบมีลักษณะเดิมเป็น 3 กลีบ
ซึ่งมลายูติดต่อกับโปรตุเกสก่อนไทยและเคยเป็นลำน
ภาษาโปรตุเกสให้ไทย คำว่า ทองหยิบ อาจนำภาษาม
ลายูมาแปลเอาความหมายมาใช้

1.1.3 ขนมหที่มีชื่อเดียวกันแต่มีลักษณะต่างกัน

1) ขนมหจำมงกุฏ ตำรับดั้งเดิมมีลักษณะคล้ายกลีบแฉกสีขาว ห่อด้วยใบจากเป็นกรวยแหลม กลัดด้วยไม้กลัดขนาดประมาณหัวแม่มือ ใช้แบ่งข้าวเจ้าผสมแบ่งข้าวเหนียวเล็กน้อย ต้มแล้วนวดเหมือนขนมจีบ ปั้นยาวเล็ก ๆ ผึ่งพอบวมตอดให้เหลืองกรอบ บดละเอียดและอบด้วยดอกไม้ กวนกับกะทิ น้ำตาลทราย แต่ถ้าใช้ข้าวสุกตากแห้งทอดและบดละเอียด นำมาทวนคล้ายตำรับจำมงกุฏและห่อด้วยใบตองอ่อนจะเรียกว่า “ขนมกระยาเสวย” จีบ (2498) กล่าวว่า ตำรับจำมงกุฏเป็นของสมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินีในรัชกาลที่ 2 ด้วยเหตุผลคือ (1) พระราชินีพบนในรัชกาลที่ 2 ที่พระราชินีพบนพระราชนัดดาสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นนครสวรรค์วรพินิต (ภาพยี่ห้อเครื่องควรวาน) (2) คุณหญิงมั่งมั่งมณีเยียรบาล (บัว สโรบล) มารดาของคุณเกศ สโรบล ได้เรียนวิชาด้านต่าง ๆ รวมถึงอาหารในราชสำนักกรมสมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินี และถ่ายทอดวิชาให้ลูกหลาน (คุณหญิงจีบ บุณนาถ) ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว งานสมโภชเสวยราชเสมอดด้วยสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยได้พระราชดำรัสกับท่านผู้หญิงเปลี่ยนภาสกรวงศ์ว่า “ฉันอยากให้มีขนมจำมงกุฏอีกอย่างหนึ่งเสด็จยาย (กรมสมเด็จพระสุทนต์ราชประยูรคำสามัญเรียกว่า ทูลกระหม่อมแก้ว) ท่านทรงเล่าว่าทูลกระหม่อมปู่ (พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย) โปรดเสวยนึ่ง” ท่านผู้หญิงเปลี่ยน ภาสกรวงศ์รับใส่เกล้าใส่กระหม่อมจึงทำขนมจำมงกุฏจากคำแนะนำของคุณเกศ สโรบล (คุณย่าของคุณหญิงจีบ บุณนาถ) ขนมจำมงกุฏอีกตำรับหนึ่งเป็นของคุณหญิงเจือ นครราชสีมา เดิมเรียกว่า ขนมทองเอกกระจัง หรือขนมดาราทอง เนื่องจากตัวขนมมีริ้วมีกระจังเป็นแฉกคล้ายกับดวงดาว คำว่า กระจัง คือชื่อลายไทยที่มีลักษณะคล้ายกลีบบัวหรือดาอ้อย ท่านใช้ขนมทองเอกกระจังเข้าประกวดในงานฉลองปีใหม่ที่สนามหลวงสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม และได้รับการตัดสินให้เป็นที่ 1 ขนมชนิดนี้จึงเป็นที่รู้จักและนิยมในเวลาต่อมา ลักษณะของขนมจะใช้ขนมทองเอกมาปั้นเป็นลูกกลมเล็ก ๆ บ้างเป็นพู่ 6 พู่ เหมือนมะยม นำไปวางบนแผ่น

แป้งอบกรอบ ประดับด้วยเมล็ดแตงโม กวาดด้วยน้ำเชื่อม จนมีหนามแหลมออกเป็นแฉก ๆ จากนั้นปั้นเนื้อทองเอกเป็นเม็ดเล็ก ๆ วางบนยอดขนมติดด้วยทองคำเปลว

2) ขนมจีบ พบว่า เจ้าครอกวัดโพธิ์ หรือพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงนรินทรเทวีพระนามเดิมว่า กุ เป็นผู้คิดค้นจากขนมไส้หมู และพบว่าแต่ละตำรับมีหลายไส้ เช่น ไส้แบบหน้ากระฉิก (มะพร้าวทึนทึกขูดเป็นเส้นผัดกับน้ำตาลปึก) ไส้ผักเชื่อม (คล้ายไส้ขนมเปี๊ยะซึ่งเกิดขึ้นภายหลัง) ไส้แบบม้าหรือหมูเปี๊ยะ ปัจจุบันนิยมใช้ไส้ไก่ผัดกระเทียมพริกไทย รากผักชี วิธีปั้นขนมจีบมี 2 แบบ คือใช้วิธีการปั้นแบ่งขึ้นรูปหม้อแล้วจับจีบรอบ ๆ ไส้ไส้แล้วรวบแบ่งเรียกว่า คอหม้อหรือเข้าหัว ให้ติดกัน แล้วนำไปนึ่ง ปัจจุบันนิยมขึ้นรูปหม้อแล้วใส่ไส้รวบแบ่งเข้าหัวให้ติดกัน ทำเป็นรูปคนโทหน้าแล้วใช้แหนจับจีบแล้วนำไปนึ่ง ส่วนขนมที่ใช้แบ่งตำรับเดียวกันอีกชนิดหนึ่งคือ ขนมซอม่วง มี 3 ลักษณะคือ (1) ทำเป็นดอกคล้ายดอกพุดตานมีสีม่วงจากดอกอัญชัน ใส่ไส้ไก่ (2) ตำรับเจ้าจอมมารดาฉิม เจ้าจอมมารดาของกรมขุนนราธิวาส (พระองค์เจ้าสังกะตัต) หรือตำรับวังคลองเตยใส่ไส้เป็นกระฉิก ทำเป็นดอกกระฉิก ลักษณะคล้ายปั้นสิบแต่ขลิบจะเป็นกลีบปิดไปมา มีหลายสี เช่น สีฟ้าอ่อน ชมพูอ่อน ม่วงอ่อน (3) ทำคล้ายข้าวเกรียบปากหม้อแบ่งมีสีม่วงจากน้ำอัญชัน ใส่ไส้ไข่ต้กับน้ำตาลใส่หัวกะทิ (สังขยา)

1.1.4 ขนมหในงานมงคลและงานอวมงคล ได้แก่ ขนมหมงคล แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือกลุ่ม 1 เช่น ขนมจีบ ขนมต้มขาว ขนมต้มแดง ใช้เป็นเครื่องบวงสรวงและใส่ในขันหมาก คาดว่าเป็นขนมมงคลที่เกิดขึ้นในสมัยแรก ๆ กลุ่ม 2 เช่น ขนมรังนก ขนมใบไม้ ขนมกงเกวียน ขนมลูกทอน ขนมสามเกลอ ขนมโพรงแสม เป็นกลุ่มขนมที่ใช้เสี่ยงทายในงานมงคลนิยมปั้นเป็นรูปของใช้มงคลต่าง ๆ เช่น ตะขอ กำไล ลูกประแจ โพรงแสม วงแหวน และใช้ขนมจันอับร่วมด้วยกลุ่ม 3 ได้แก่ ไข่กบ นกปล่อย บัวลอย อ้ายตื้อ เรียกว่ากิน 4 ถ้วย กลุ่ม 4 เช่น ทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง ถ้วยฟู ขนมชั้น ใช้ทำบุญและใส่ในขันหมาก นอกจากนี้ขนมงานอุปสมบทจะใช้ข้าวเหนียวแก้วในวันบวชภาค

และใช้ข้าวเหนียวเหลืองในวันอุปสมบท ขนมนางน บำเพ็ญกุศลสวดอภิธรรมใช้ขนมปลากริมขาวและขนม ปลากริมแดง หมายถึง ความตายที่ร่างกายและจิตใจ ต้องแยกออกจากกัน

1.1.5 ขนมหที่เกี่ยวเนื่องกับ เทศกาลสิบสองเดือน ได้แก่

1) เดือนอ้าย ทำขนมเบี้อง พบว่า สมัยกรุงศรีอยุธยาทำกันในช่วงเดือนสิบเอ็ดมี การแข่งเรือและการเลี้ยงขนมเบี้อง สมัยกรุง- รัตนโกสินทร์ทำกันในเดือนอ้าย เนื่องจากกุ้งมี้นมาก พบว่า ใส่ขนมเบี้องมี ใส่กุ้ง ใส่หมู ใส่ปลา และใส่หวาน

2) เดือนอ้ายถึงเดือน 3 ทำข้าวเกรียบวาว ข้าวหลามกระบอก เนื่องจากเป็นฤดู ข้าวใหม่มีอากาศหนาวในบางพื้นที่ทำเมื่อเก็บเกี่ยวแล้ว บางพื้นที่ทำก่อนออกพรรษา

3) เดือนห้า ทำกอละแม ขวามอญเรียก กวานฮะกา ตรงกับปีใหม่ของอินเดียซึ่ง นิยมแลกขนมที่ทำจากน้ำตาลกับงา

4) เดือนเจ็ด ทำข้าวเหนียว สังขยา ในพระราชพิธีสลากภัต ข้าวเหนียวสังขยาเป็น ขนมหที่มีทำหลายประเทศ เช่น มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย เรียกว่า กายา หรือ สริกายา ตรงกับหมาย รับสังฆราชกาลที่ 3 เรียก ข้าวเหนียวนาญา ส่วนคำว่า ข้าวเหนียวสีโสภ ทานผู้หญิงเปลี่ยน (2554) กล่าวว่า ใช้ข้าวเหนียวที่เป็นน้ำนมแก่ หรือข้าวเฒ่า นำมาแกะ เปลือกแล้วนำมาทำข้าวเหนียวมูนกะทิ จะได้สีเขียวย อ่อนเรียกว่า สีโสภ

5) เดือนสิบ ทำข้าวทิพย์ มี 4 ความหมายได้แก่ (1) ข้าวทิพย์ตามอรรถกถาพระธรรม บทภาค 1 เรื่องสัณฺฑชยปริพาชก ตอนบุพกรรมของ พระอัญญาโกณฑัญญะ (2) ข้าวทิพย์ที่เป็นความเชื่อ สอดคล้องกับพุทธประวัติ ตอนนางสุชาดาถวายข้าว มรุปยาสกก่อนอภิสมโภชกาล (3) ข้าวทิพย์ที่เป็น ความเชื่อจะได้ไปในสุคติภพทั้งหลายในพุทธรูปาบทกาล (4) ข้าวทิพย์ในภาษาบาลีมอญคล้ายเรื่องของอินเดีย ปัจจุบันการกวนข้าวทิพย์ทำในช่วงเวลาแตกต่างกัน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงจากการทำนาปีมาเป็นการทำ นาปรัง เดือนสิบยังมีการทำข้าวยาคุ ข้าวกุ ข้าวสัปปิ และกระยาสารท

6) เดือนสิบเอ็ด ทำข้าวต้มมัดได้ ข้าวต้มผัด ข้าวต้มใบกะพ้อ ข้าวต้มลูกโยน แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น ใช้ในเทศกาลออก พรรษา

1.2 ลักษณะอาหารไทยในวัฒนธรรม ข้าว แบ่งออกเป็น 5 บริจเฉท คือ

1.2.1 บริจเฉท 1 สุปะเพียญชะ นะสรณพลี

1) สำหรับเลี้ยงพระ พบว่า มีอาหารนิยมทำ 2 ชนิด ได้แก่ ขนมหจีน เช่น ขนมหจีน น้ำยา ขนมหจีนน้ำพริก ขนมหจีนแกงขมหที่ใช้มะระลวกพอ สุกหรือแกงขมหี่เหล็กกินกับขนมหจีน และในหน้านร้อนใช้ ขนมหจีนขาวน้ำ อีกชนิดคือ หมี่กรอบที่มีชื่อเสียง เช่น หมี่กรอบวัดโคก หมี่กรอบวัดมหารณพ์ หมี่กรอบวัด ตองปุ เป็นต้น เวลานอกกาลจะถวายน้าชಾಯาเสียง น้าอัฐบาน และเมียง

2) เครื่องสังเวย แบ่งออก เป็น 6 หมวด ได้แก่ กระยาหาร มัจฉะมังสาหาร ผลาหาร กระยาบวช เครื่องหวาน และเครื่องเซ่น โดยแบ่งเครื่อง- สังเวยเป็นปริมณฑล คือ พระพุทธร (สูงกว่าสวรรค) ถวายข้าวทั่วไป สวรรค ได้แก่ เทวดา (มหะศวรพงค์) ใช้ 5 หมวดแรก บาตาล (ยักษ์) ใช้ 5 หมวดแรก แต่ มัจฉะมังสาหารดิบ มนุษย์และครุณะคร ใช้ 5 หมวดแรก วิญญานที่ตามเทวดาหรือครุใช้เครื่องเซ่น

3) เครื่องเจ้านาย ประกอบด้วย 7 ประเภทได้แก่ ข้าวสวย เครื่องควา เครื่องเคียงแกง เครื่องเคียงแซก เครื่องเคียงจิ้ม เครื่อง เคียงเกาเหลา และเครื่องหวาน

1.2.2 บริจเฉท 2 หุงต้มข้าว

แบ่งออกเป็น 7 กลุ่ม ได้แก่ (1) หุงข้าว มี 2 วิธีใหญ่ ๆ คือ การหุงข้าวโดยวิธีเช็ดน้ำและไม่เช็ดน้ำ ซึ่งข้าวสวยมี วิธีการหลายแบบ เช่น หุงข้าวบาตร หุงข้าวกระทะ หุงข้าวปน (ใส่มันเทศ เผือก หรือกล้วยผสมลงไป กับข้าว) เป็นต้น (2) ข้าวมัน ใช้ข้าวสารหุงกับกะทิ ปรง ด้วยเกลือเล็กน้อย (3) ข้าวอย่างตะวันตก (4) ข้าวแซก เช่น ข้าวบุหรี นิยมกินกับแกงมัสมั่น (5) ข้าวผัดและ ข้าวคลุกต่าง ๆ (6) ข้าวต้ม และ (7) ข้าวแช่ จาก การศึกษาพบว่า ข้าวมันถูกทำเป็นข้าวขวัญ ในตำรับ

ของ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเยาวภาพงศ์สนิท และข้าวมั่นสัมตำ พบหลักฐานสัมตำยังไม่ได้ใช้มะละกอ จากเรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (2510)

เสด็จมาพบเหล่านางชาววัง
เห็นห่ออะไรรุงรังนักหนา
จึงตรัสถามว่า “ได้อะไรมา”
นางกำนัลทูลว่า “ลูกยอ”
ประสันตะรำหักกล้วยตานี
เอาไปให้ทั่วหัวใส่ในหอ
ขุนตาร้องว่า “อ้อฮอ”
ไปตำส้มกินให้พอเถิดน้องรัก

จากหลักฐานพบว่า ลูกยอใช้ตำส้มตำ ซึ่งข้าวมั่นสัมตำมักจะใส่ลูกยออ่อนลงไปเพื่อช่วยไม่ให้เสาะท้อง เครื่องเคียงข้าวมั่นจะประกอบด้วยผักดิบ ผักทอด น้ำพริกมะขามเปียก เนื้อฉีกฝอยผัดหวาน ปลาแห้งทอด ปลาเกล็ดทอด แงงเผ็ดไก่หรือแกงเผ็ดเนื้อ นอกจากนี้พบว่า ข้าวคลุกน้ำพริกรัชกาลที่ 6 หรือข้าวคลุกรัชกาลที่ 6 พบในตำรับอาหารของ หม่อมเจ้าหญิงนิवासสวัสดิ์ (2508) และอร่ามศรีและนุชนาฏ (2510) นำข้าวสวยคลุกกับน้ำพริกเผา น้ำตาล น้ำปลา แนมกับเนื้อไก่ต้มฉีกฝอยผัดน้ำมันหมูหวาน ปลาตุ๋นฟูไข่เค็ม ผักสดชนิดต่าง ๆ เช่น แตงกวา มะม่วงดิบ มะปรางดิบ โรยด้วยเมล็ดพริกไทยอ่อน กระเพาะปลาทอด สันนิษฐานจากเครื่องปรุงตรงกับเครื่องพระกระยาหาร ดังหลักฐาน แจ่ม (2514) กล่าวว่า “ในการเสวยตั้งแต่ละวันจะมีด้วยกันประมาณไม่ต่ำกว่า 10 อย่าง” ซึ่งเมื่อนำเอาเครื่องพระกระยาหารเหล่านี้นำมาคลุกเป็นข้าวคลุกน้ำพริกเผาและมีเครื่องแนมต่าง ๆ จะตรงกับข้าวคลุกรัชกาลที่ 6

ข้าวคลุกอีกชนิดหนึ่งเรียกว่า ข้าวย่ำแบบภาคกลาง เป็นอาหารที่ดัดแปลงจากข้าวย่ำของชาวปักษ์ใต้ หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ (2548) กล่าวว่า “ข้าวย่ำนั้นดูเหมือนจะชอบกินกันแต่บ้านล่าง คือ บ้านสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวน้อย บางทีท่านจะเคยไปอยู่สงขลาและได้รับประทานข้าวย่ำ แต่ก็แตกต่างกว่าข้าวย่ำสงขลาไปมาก ข้าวย่ำบ้านล่างนั้นใช้

พริกอ่อนแห้งละเอียด ใบเข้มน้อย ใบชะพลู ผักกระถิน หั่นละเอียดเช่นเดียวกัน มะพร้าวคั่ว ถั่วอก กุ้งแห้งป่น เอลงคลุกเคล้ากับข้าวสุก ผสมด้วยน้ำพริกเผา หัวกะทิ น้ำปลา น้ำตาล มะนาว เวลาจะรับประทานเอากุ้งป่นโรยหน้า แล้วเอาไข่เจียวหั่นผอยโรยอีกทีหนึ่ง” ข้าวย่ำแบบภาคกลางจึงเกิดขึ้นจากสมเด็จพระเจ้าฟ้าพระองค์น้อยขณะนั้นเป็นเจ้าพระยาศรีพิพัฒน์ ชาวมลายูเรียกท่านว่า “ตะโตะสมเด็จพระเจ้า”

1.2.3 บริจเฉท 3 ต้มแกง แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ได้แก่

1) แกง ที่ ต้อง โข ล ก เครื่องแกงเป็นเครื่องปรุงรสน้ำแกงและต้องใส่พริกแห้งหรือพริกสดลงในเครื่องแกงนั้น ๆ เช่น แกงเผ็ด แกงคั่ว แกงส้ม และพบว่าแกงเขียวหวานไม่ปรากฏในหลักฐานตำราแม่ครัวหัวป่าก์ของท่านผู้หญิงเปลี่ยน ภาสกรวงศ์ และเมื่อตรวจหลักฐานตำราที่พิมพ์ก่อน พ.ศ. 2500 ลงมาพบว่า ชื่อแกงเขียวหวาน หรือแกงเขียว ปรากฏในตำราหุงข้าวต้มแกง ของปาน (2499) และตำราพ่อครัวอิสลาม ของหะยี (2472) แต่ทั้งสองตำรับมีวิธีการแกงต่างจากแกงเขียวหวานแบบไทย เพราะมีรสออกเค็มและเปรี้ยว มีน้ำคลุกคลิก ผักใส่มันฝรั่ง คล้ายแกงมัสมั่น เมื่อแกงเสร็จนำไปอบควันเทียนแบบอิสลามให้หอม และเมื่อตรวจหลักฐานอื่น ๆ เช่น กิ่งกนก (2485) พวง (2504) แกงเขียวหวานใช้เครื่องแกงเผ็ดและใช้พริกเขียวหนุสแดแทนพริกแห้งทุกตำรับ มิได้ใช้พริกชี้ฟ้าเขียวอย่างปัจจุบัน นอกจากนี้ยังพบว่า ถ้านำน้ำพริกแกงเขียวหวานแต่เพิ่มขมิ้น เรียกว่า “แกงระแวง” ลักษณะคล้ายพะแนง ใช้เนื้อชิ้นใหญ่และแต่งกลิ่นด้วยตะไคร้บุบแทนใบโหระพา ใบมะกรูด

2) แกง ที่ ต้อง โข ล ก เครื่องแกงและไม่โขลกเครื่องแกง เป็นเครื่องปรุงรสน้ำแกงแต่ไม่ใส่พริกแห้ง มี 2 ชนิด คือ แกงที่ต้องโขลกเครื่องแกง เช่น แกงเลียง แกงต้มกะทิ แกงต้มส้ม แกงต้มปลาร้า แกงหมูใบชะมวง แกงบอน เป็นต้น และแกงที่ต้องใส่เครื่องเทศสมุนไพรเป็นชิ้น ๆ ลงไปในแกง เช่น ต้มยำ ต้มเปรต ต้มกะปิ ต้มจืด ต้มข่า เป็นต้น พบว่าสมัยโบราณไม่นิยมนำกุ้งมาทำต้มยำ แต่นิยมไปทำพล่าที่ย่างพอกิ่งสุกถึงดิบ ต้มยำกุ้งพบหลักฐานในตำรากับข้าวสอนลูกหลานของท่านผู้หญิงกลีบ (2525) จะใช้

น้ำข้าวที่เกิดจากการหุงข้าวเช็ดน้ำใส่ลงไปต้มยา (ปัจจุบันใช้หมขันจืด) ตรงกับต้มยาในหลักฐานเสภาขุนช้างขุนแผน สำนวนครูแจ้ง (อ้างถึงใน เปลี้น, 2554)

จะใช้ข้าวเปลือกทำให้ขึ้น และเมื่อตรวจสอบหลักฐานจากตำราอื่น ๆ สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบต้มยากุ้งตำรับดั้งเดิมและตำรับปัจจุบัน

ต้มยากุ้งแบบดั้งเดิม	ต้มยากุ้งแบบปัจจุบัน
เครื่องสมุนไพร : ใช้ตะไคร้ ใบมะกรูด น้ำซุปล : กุ้ง หรือกระดูกไก่หรือกระดูกหมู ปรุงรส : น้ำปลา ส้มมะขาม มะนาว ใส่ผลไม้รสเปรี้ยว เช่น มะม่วง มะดัน มะปราง ตะลิงปริง เป็นต้น ทำให้ขึ้น : ใช้ข้าวทำให้ขึ้น (น้ำจากการหุงข้าวแบบเช็ดน้ำ) นอกจากนี้ยังใช้ข้าวเปลือกและถั่วทองคั่วบดใส่ให้น้ำต้มยาขึ้นขึ้น ใส่ น้ำพริกเผา แต่งกลิ่น : ใช้ผักชี ต้นหอม กระเทียมเจียว พริกขี้หนู	เครื่องสมุนไพร : ใช้ตะไคร้ ข่า (บางตำรับใช้ตะไคร้อย่างเดียว) ใบมะกรูด น้ำซุปล : กุ้ง หรือกระดูกไก่หรือกระดูกหมู ปรุงรส : น้ำปลา มะนาว ไม่ใส่ผลไม้รสเปรี้ยว อื่น ๆ และไม่นิยมปรุงรสด้วยส้มมะขาม ทำให้ขึ้น : ใช้กะทิหรือหมขันจืด ใส่ น้ำพริกเผา แต่งกลิ่น : ใช้ผักชี บางตำรับเพิ่มใบผักชีฝรั่ง พริกขี้หนู

3) แกงจืดหรือต้มจืด มีเพียงรากผักชี กระเทียม พริกไทย เป็นเครื่องแต่งกลิ่น แบ่งออกเป็น 4 ชนิด ได้แก่ (1) น้ำต้มหมูหรือไก่ เช่น แกงจืดตำลึง แกงจืดผัก แกงจืดหมูบะซอ เป็นต้น (2) น้ำต้มกระดูกตีนน้ำมัน (คล้ายบวบหรือแตงกวาผัดไข่ในปัจจุบัน) เช่น ตีนน้ำมันบวมเหลี่ยม ตีนน้ำมันแตงกวา ตีนน้ำมันผัก เป็นต้น (3) น้ำต้มกระดูกเข้าเครื่องสด เช่น ปลาต้มเค็มกับเผือก หมูขม็อก เป็นต้น (4) น้ำต้มกระดูกเข้าเครื่องผัด เช่น ต้มจับฉ่าย ต้มพะโล้ ต้มสับปะรดกับหมู เป็นต้น

1.2.4 บริจเจท 4 กับข้าวของจาน

แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

1) ยำ พล่า และ ก้อย (กับข้าวของจานจะใช้เนื้อสัตว์ชิ้นใหญ่ แต่ถ้าเป็นเครื่องจิ้มจะใช้เนื้อสัตว์ชิ้นเล็ก ๆ หรือสับ)

2) ไข่ เนื้อ สัตว์ เป็นองค์ประกอบหลักช่วยเสริมรสชาติและเพิ่มความอร่อย เนื่องจากประกอบด้วยโปรตีนและสามารถเป็นเครื่องแนมและเครื่องเคียงได้ดี เพราะให้รสมันและรสเค็ม เช่น หมูแนม ไส้กรอก ล่าเตียง ม้าอ้วน ทอดมันกุ้ง เป็นต้น

3) ผัด มี 2 ประเภท ได้แก่

ผัดจืด และผัดเผ็ด

4) กับข้าวของจานแบบจีน เช่น ปลาจระเม็ดเจียน เป็ดยัดไส้หนึ่ง ไก่ผัดขิงหรือเกาเหลาบุต (ลักษณะคล้ายผัดเปรี้ยวหวาน) จากการศึกษาพบว่า กับข้าวของจานแบบจีนปรากฏหลักฐานเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (2510)

บัดนั้น

วิเสทในใหญ่น้อยถ้วนหน้า

แต่งเครื่องเอนโอาชา

เนื้อพลาปลาไหลไก่พะแนง

เปิดผัดกับหมูหูลาม

ใส่ซามตังโตะตกแต่ง

เอาเหล้าวิลันดาราอาแพง

จัดแจงใส่ขวดแล้วตรวจตรา...

ทรงตะเกียบหยิบแก้มแกมกับเหล้า

มัวเมามีนองค์หลงไหล...

จะเห็นได้ว่า ทศกัณฐ์ ได้จัดเลี้ยงอาหารต้อนรับสัทธาสุรและวิรุณจำบัง มีวิเสท ในปรุงอาหารเป็นกับข้าวของจาน เช่น เนื้อปลา ปลาไหล (ผัดเผ็ด) ไก่พะแนง (ถือว่าอยู่ในหมวดกับข้าว ของจาน เพราะโบราณจะไม่เรียกแกงพะแนงหรือแกง ฉู่ฉี่) และอาหารจีน เช่น เป็ดผัด หูฉลาม โดยจัดเลี้ยง แบบโต๊ะจีน มีการใช้ตะเกียบ ความนิยมในอาหารแบบ จีนในสังคมไทยจนเกิดคำว่า “เลี้ยงโต๊ะจีน” ในสมัยก่อน ไม่มีร้านอาหารหรือภัตตาคารที่รับจัดเลี้ยงแบบปัจจุบัน จุดเริ่มต้นเกิดจากการรับจ้างของพ่อครัวชาวจีนอาสาทำ ครัวตามบ้านที่จัดงานต่าง ๆ อาหารที่ชาวจีนมักปรุงจะเป็นอาหารประเภทต้มพะโล้ ผัดผัก แกงจืด (เกาเหลา) ต้มจับฉ่าย โดยมีเครื่องมือเพียง 2-3 ชิ้น ไปหารับจ้าง ทำครัว และพัฒนาขึ้นจนกลายเป็นร้านอาหารบริการจัด โต๊ะจีน และดัดแปลงรสชาติให้เข้ากับลิ้นของคนไทย ทำให้มีรสชาติเข้มข้นขึ้น ส่งผลให้อาหารจีนเกิดเอกลักษณ์ ขึ้นมาใหม่ อาหารอีกชนิดหนึ่งเรียกว่า “เสียบโป” หมายถึง ข้าวสวยหนึ่งมีกับข้าวหลายชนิดโดยมากมีเปิด ย่าง ผักบุ้ง เครื่องในเป็ด หม่อมราชวงศ์ถนัดศรี (2521) กล่าวว่า “เสียบโปหรือจะเรียก เจโป... ขาดตั้งแต่บริเวณ สะพานขาว ถนนพะเนียง ถนนหลานหลวง ผ่านฟ้า ถ้าเป็นหมูย่าง เปิดย่าง จะร้องขายต้องบีบจมูก แล้ว อ้าปากตะโกนร้องเสียงมูดังลั่นไป” จะเห็นได้ว่า วัฒนธรรมอาหารจีนได้แทรกเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของ สำหรับไทย

1.2.5 บริจเฉท 5 เครื่องจิ้มผัก

ปลาเกล็ด แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่

1) น้ำพริก มีหลายชนิด เช่น น้ำพริกที่มีกะปิเป็นเครื่องประกอบหลัก และมี วัตถุดิบอื่น ๆ เป็นเครื่องประกอบ อาทิ น้ำพริกนศรบาล น้ำพริกมะกรูด น้ำพริกนางลอย น้ำพริกไม่ใช้กะปิ อาทิ น้ำพริกปลาร้า น้ำพริกสำเร็จ และน้ำพริกผัด อาทิ น้ำพริกส้มมะขาม น้ำพริกเผา

2) หลน เป็นเครื่องจิ้ม ประกอบด้วย กะทิ และวัตถุดิบหลักนิยมใช้เนื้อสัตว์ต้อง หมัก หรือผ่านกระบวนการถนอมอาหารมา เช่น ปลูดอง ปลาร้า ปลาเจ่า แหนม แสม เป็นต้น อาจใช้เครื่องปรุงรสเค็มอื่น ๆ เช่น เต้าหู้ยี้ เต้าเจี้ยว กะปิ เป็นต้น

3) ปลา และสร้างว่า นิยม ใช้เนื้อสัตว์ดิบหรือเผา ปรุงรสคล้ายยำ บางตำรับใส่น้ำพริกเผา

4) ลาบ ได้รับอิทธิพลมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

5) เครื่องจิ้มประเภท น้ำปลา เช่น พริกน้ำปลา แจ่ว น้ำปลาหวาน เป็นต้น จากการศึกษาพบว่า ต้นกำเนิดของน้ำพริกเกิดจาก “พริกกะเกลือ” หม่อมราชวงศ์ถนัดศรี (2553) กล่าวว่า “พริกกับเกลือที่เอามาตำกั้นกับข้าว เพื่อให้กินข้าวได้มากขึ้น กินนานเข้าก็ต้องเบื่อ เพราะมีรสเผ็ดกับรส เค็ม จึงต้องหาอะไรมาเติมลงไปพริกกับเกลือ เพื่อแก้ เบื่อ... หอม กระเทียม เป็นของชุกกลืน... ส้มมะขาม มะดัน มะนาว สิ่งของเหล่านี้ล้วนเป็นของที่มีรสเปรี้ยว ขึ้นอีกรสหนึ่ง จึงใส่ลงไปด้วยทำให้ร่อยยิ่งขึ้น และกิน ข้าวได้มากขึ้นไปอีก” รสชาติดั้งเดิมของอาหารไทยแบบ พื้นบ้านแท้ ๆ มีเพียงรสเผ็ดกับรสเค็มเป็นหลัก ดังคำเปรียบเปรยที่ว่า “ปากกินพริกกินเกลือ” ส่วนเครื่องจิ้มมี ทั้งผักต้ม ลวก ผัด ทอด เผา หมก หลาม ผักแกล้มที่ แผลงและเข้ากับน้ำพริกประเภทต่าง ๆ เช่น น้ำพริก แมงดา กับดอกดาวเรือง (เพราะกลิ่นฉุนของแมงดาดับ กลิ่นของดอกดาวเรือง) น้ำพริกมะขามกับบัวสาย น้ำพริกปลาทุบกั้ผักเพการาดกะทิ น้ำพริกกะปิกับผัก นางพุดอง น้ำพริกกะปิกับดอกกุหลาบ เป็นต้น เครื่องปรุงหลักของน้ำพริก ได้แก่ กะปิ และปลาร้า ดังหลักฐานเพลงทรงเครื่อง เรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน นางบุษบาผู้เป็นแม่สอนศรีมาลาเกี่ยวกับงานครัวให้หา ข้าวปลาอาหาร และกล่าวถึงวัตถุดิบสำหรับตำน้ำพริก ได้แก่ กะปิ และปลาร้า ประเทือง (2522) รวบรวม

...จงตำน้ำพริกขยิกขี้
ทั้งหัวหอมกระเทียมมีเต็ดใส่
ไหปลาร้าอย่าไปไว้ที่หัวนอน
อย่าทำอย่างแต่ก่อนไม่ได้
กะปิกะปูดอย่าให้บูดให้ฉะ
จงหมั่นตบหมั่นตะเข้าไว้...

กะปิขาวมอญเรียกว่า “ฮะรอกฮะหม่ง” พม่าเรียก “งาปี” ส่วนปลาร้าเกิดจาก คำไทยแท้ ปลาร้า เป็นอาหารที่ช่วยให้กินข้าวได้มาก ๆ ดังหลักฐาน เสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ฉบับหอสมุด แห่งชาติ (2514) ตอนนางทองประศรีพาพลายแก้วไป อยู่เมืองกาญจนบุรี

...พลายแก้วว่าข้าวเย็นปลาแห้ง
เรียวแรงมันจะมีฤาแม่ข้า
ไม่ได้แกงก็แบ่งแต่ปลาร้า
ละลายน้ำให้ข้าจงไวไว...

ตรงกับข้อคิดเห็นของ หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ (2553) กล่าวว่า “วัฒนธรรม มอญ เขมรนั้น ตรงกับที่เราเรียกว่า ทวารวดี และเขต ไทในเมืองไทยที่มีศิลปวัฒนธรรมของทวารวดีปรากฏ อยู่เป็นโบราณสถานหรือโบราณวัตถุแล้วคนในพื้นที่นั้น แม้แต่ทุกวันนี้ก็ยังรับประทานปลาร้าเป็นส่วนใหญ่ อย่างในเขตสุพรรณบุรี” สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เมื่อครั้งทรงอุปสมบทได้ จำพรรษาอยู่ ณ วัดนิเวศน์ธรรมประวัติ บางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2462 ประพันธ์ (2515)

เรียบเรียงไว้ว่า “ข้าวของชาวบางปะอินก็มีแต่ผักกับ ปลาเอามาผสมกัน มักปรุงรสด้วยปลาร้ากับพริกและ เกลือ รสชาติแปลกไปอีกอย่างหนึ่ง” ปลาร้าจึงถูกนำมา ทำเป็นเครื่องจิ้มชนิดต่าง ๆ มากมาย เช่น น้ำพริก- ปลาร้า หลนปลาร้า หรือนำมาปรุงใส่ในกับข้าวแทน น้ำปลา เป็นต้น ส่วนปลาเกล็ด หม่อมหลวงจิต ติชฌมารคพิจารณ์ กล่าวไว้ในตำรับสายยาวภา ของสาย ปัญญาสมาคม (2523) ว่า เครื่องจิ้มถ้าเป็นหลนกะทิ หรือน้ำมันหรือจำพวกของตอง ควรใช้ปลาหยาดหรือปลา ดุกฟู ถ้าเป็นน้ำพริกผักต้มกะทิเพิ่มกุ้งเค็ม ถ้าน้ำพริก ผักตบเพิ่มหมูหวาน ถ้าน้ำพริกผักดิบควรใช้ปลาทุ หรือปลาตุ๋น ถ้าเป็นน้ำพริกผักผัดควรใช้ปลาทุหรือ ปลาหยาด กุ้งเค็มหรือไข่เจียว

ตอนที่ 2 แบบจำลองอาหารไทยในวัฒนธรรม ข้าว

นำแบบจำลองออกเผยแพร่ครั้งที่ 1 งานประชุมและ วิจัยนานาชาติ RUIRC' 2015 ณ ห้องศักดิ์ ผาสุกนิรันดร์ อาคารหอประชุมพ่อขุนรามคำแหงมหาราช วันที่ 2-3 กันยายน พ.ศ. 2558 และครั้งที่ 2 งานมหกรรมการศึกษา จังหวัดพิจิตร ณ ศูนย์ประชุมวิทยาลัยเทคนิคพิจิตร วันที่ 23-25 กันยายน พ.ศ. 2559 ดังตัวอย่างดังนี้

ภาพที่ 1 ขนมหินผาทอง

ภาพที่ 2 ดังเมลาว

ภาพที่ 3 ข้าวหมากกวน

ภาพที่ 4 ขนมแชะม้า หรือ
ขนมปลากริมไข่เต่า

ภาพที่ 5 ขนมทำง่าย

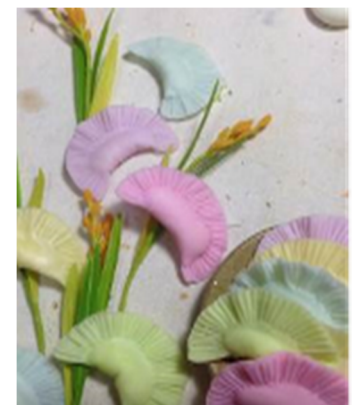
ภาพที่ 6 ขนมโอซารส

ภาพที่ 7 ขนมจีบและขนมปั้นสิบ

ภาพที่ 8 ขนมช่อม่วง (ดอกพุดตาน)

ภาพที่ 9 ขนมช่อม่วง
(ตำรับเจ้าจอมมารดาฉิม) หรือ
วังคลองเตย

ภาพที่ 1-9 ตัวอย่างแบบจำลองขนมไทย

ภาพที่ 10 อธิการบดีมหาวิทยาลัยรามคำแหง เข้าชม
นิทรรศการอาหารไทยในวัฒนธรรมข้าว

ภาพที่ 11 วิทยากรอธิบายงานในส่วนนิทรรศการ
อาหารไทยในวัฒนธรรมข้าว

ภาพที่ 12 บรรยายภาคภายในงานส่วนตลาดขนมโบราณจำลอง

ภาพที่ 10-12 นิทรรศการอาหารไทยในวัฒนธรรมข้าว งานประชุมและวิจัยนานาชาติ RUIRC' 2015 ณ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ภาพที่ 13 นักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคพิจิตรให้ความสนใจกับแบบจำลองอาหารไทยในวัฒนธรรมข้าว

ภาพที่ 14 อาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงได้ถ่ายทอดการปรุงอาหารไทยในวัฒนธรรมข้าว แก่นักศึกษาสาขาอาหารและโภชนาการวิทยาลัยเทคนิคพิจิตร และสามารถสาธิตการทำขนมเบื้องไส้ต่าง ๆ ได้

ภาพที่ 15 นักเรียนจากโรงเรียนต่าง ๆ ในจังหวัดพิจิตร เข้าชมและชิมอาหารไทยในวัฒนธรรมข้าว

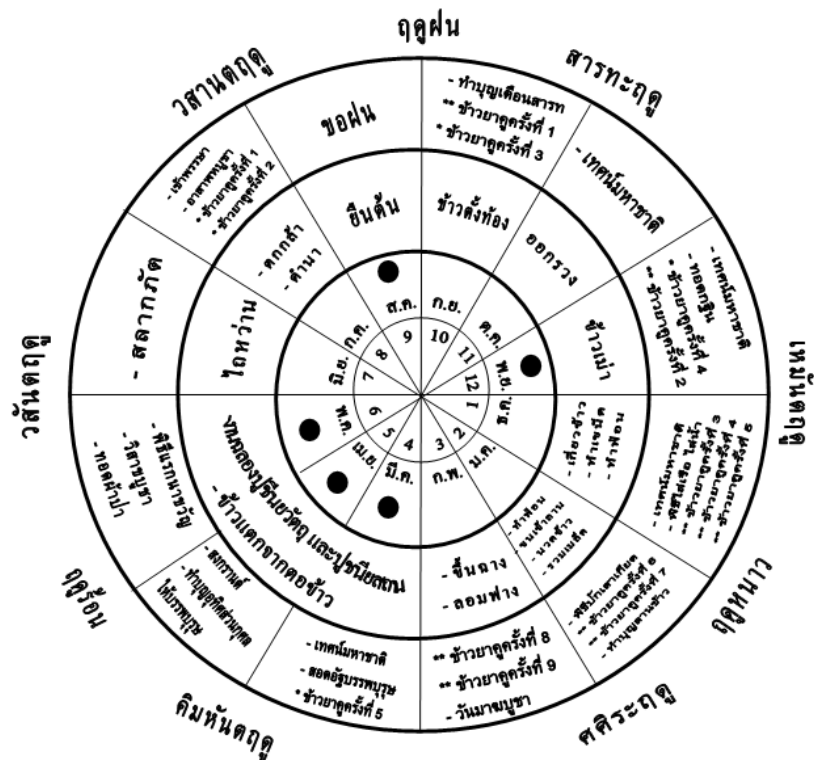
ภาพที่ 13-15 นิทรรศการอาหารไทยในวัฒนธรรมข้าว งานมหกรรมการศึกษาจังหวัดพิจิตร ณ วิทยาลัยเทคนิคพิจิตร

ตอนที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างอาหารไทยกับ
วัฒนธรรมข้าว แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ขนมหอยในวัฒนธรรมข้าว

ข้าว หรือข้าว หมายถึง ปี เป็นการใช้ชีวิตใน
รอบปีของเกษตรกรหรือรอบการเจริญเติบโตของข้าว
แต่ละช่วงเวลา ซึ่งขนมตรงกับช่วงเวลาของข้าวตั้งท้อง

คำว่า ขนม พบว่า มาจากคำว่า ข้าว กับ ขนม (ชะ =
เข้าหรือข้าว, หนม = นม) เมื่อพิจารณาอาหารชนิดหนึ่ง
ที่เรียกว่า “ข้าวยาคุ” เป็นการนำข้าวตั้งท้องมาคั้นเป็น
น้ำมันปรุงรสด้วยน้ำตาล นำไปทำบุญถวายพระเพื่อ
ทดแทนบุญคุณแก่ข้าว 5-9 ครั้ง ในรอบการเจริญเติบโต
ของข้าวแต่ละช่วงเวลา ดังภาพที่ 1

หมายเหตุ : * ทำบุญด้วยข้าวยาคุ 5 ครั้ง ** ทำบุญด้วยข้าวยาคุ 9 ครั้ง
● เดือนที่เป็นมงคล นิยมสร้างบ้าน และจัดงานมงคล

ภาพที่ 17 การใช้ชีวิตของเกษตรกรในรอบ 1 ปีกับพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องและฤดูกาลต่าง ๆ

จะเห็นได้ว่า การทำบุญด้วยข้าวยาคุ 5 ครั้ง
และ 9 ครั้ง โดยเริ่มตั้งแต่เพาะกล้าจนถึงการเก็บเกี่ยว
รวมเมล็ดข้าวเสร็จแล้ว มีลูกข้าวขึ้นจากต่อข้าวหรือ
ซึ่งข้าวอีกครั้ง โดยนำข้าวแต่ละวัยมาผสมกับข้าวแล้ว
คั้นเป็นข้าวยาคุ ได้แก่ เพาะข้าวจนเป็นต้นกล้า ตัดใบ
กล้าต้นข้าวมาทำ ทำบุญครั้งที่ 1, ปักดำในนาจนข้าว
เจริญเติบโตตัดใบต้นข้าวมาทำ ทำบุญครั้งที่ 2, ต้นข้าว
เริ่มตั้งท้องอ่อน ๆ นำข้าวอ่อนมาทำ ทำบุญครั้งที่ 3,
เมื่อข้าวเป็นรวงอ่อนหรือข้าวเฒ่าอ่อน นำข้าวเฒ่ามาทำ

ทำบุญครั้งที่ 4 และเมื่อข้าวแตกเป็นลำต้นจากต่อข้าวที่
เกี่ยวแล้ว และออกรวง เรียกว่า ลูกข้าว นำลูกข้าวมาทำ
ทำบุญครั้งที่ 5

การทำบุญด้วยข้าวยาคุในอรรถกถาพระธรรมบท
ตอนบุพกรรมของพระอัญญาโกณฑัญญะ ว่าในครั้ง
พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงพระนามว่า วิปัสสี ได้มีสองคน
พี่น้องชื่อ มหากาล และจุลกาล โดยจุลกาลผู้น้องได้
ออกไปดูต้นข้าวของตนที่กำลังตั้งท้องจึงได้ฉีกออกไปใส่
ปากลองเคี้ยวดู ก็ว่ามีรสอร่อยดี จึงคิดเอามาทำข้าว

ยากุถวายแก่พระภิกษุสงฆ์ แต่เมื่อนำความมาปรึกษา มหากาลผู้พี่ ซึ่งเห็นว่าสิ้นเปลืองจึงไม่อนุญาต จุลกาล จึงแบ่งที่นาออกเป็น ๒ ส่วน แล้วนำข้าวส่วนที่เป็นของ ตนมาฉีกกวนเป็นข้าวยากุถวายพระภิกษุสงฆ์ โดยมี องค์พระวิปัสสีเป็นประธาน เมื่อฉันเสร็จจึงได้กราบทูล ตั้งเป็นความปรารถนาของตนขึ้นว่า “ด้วยอำนาจที่ข้า ถวายข้าวยากุครั้งนี้ ขอจงให้ข้าพระองค์ได้บรรลุธรรมาภิ- สมัยก่อนกว่าบุคคลทั้งปวงในโลก” และเมื่อจุลกกาลเกิด มาในสมัยพระพุทธเจ้า เป็นพระอัญญาโกณฑัญญะเถระเจ้า ซึ่งได้ฟังพระธรรมจักรกัปปวัตตนสูตร เป็นปฐมเทศนา ก็ได้ บรรลุธรรมาภิสมัยก่อนกว่าบุคคลทั้งปวงในโลก จึงเกิด การถวายทานด้วยข้าวยากุ 9 ครั้ง คือ เมื่อเมล็ดข้าวอ่อน หรือข้าวตั้งท้องเป็นน้านม ทำบุญครั้งที่ 1 ทำบุญครั้งที่ 2 เมื่อเมล็ดข้าวเป็นข้าวเฒ่า ทำบุญครั้งที่ 3 เมื่อเกี่ยวข้าว ทำบุญครั้งที่ 4 เมื่อทำฟ่อนข้าว ทำบุญครั้งที่ 5 เมื่อขนเข้าลาน ทำบุญครั้งที่ 6 เมื่อนวดข้าว ทำบุญครั้งที่ 7 เมื่อรวม เมล็ดข้าว ทำบุญครั้งที่ 8 เมื่อขนขึ้นฉาง ทำบุญครั้งที่ 9 ทำบุญครั้งที่

การทำทานในช่วงต่าง ๆ ของการปลูกข้าว 9 ครั้งนั้นตรงกับในอินเดียบาราม ปีหนึ่งทำถวาย พราหมณ์ 9 ครั้ง และในธรรมเนียมการทำบุญถวาย ทานสมัยสุโขทัย พบจารึกวัดศรีชุม หลักที่ 32 ด้านที่ 2 ได้กล่าวถึงพระเก้าทาน ซึ่งตรงกับการถวายทาน 9 ครั้ง ถือว่าเป็นการทำบุญที่สำคัญของชาวนาตามพระอรธ- การธรรมบท เมื่อนำช่วงเวลาดังกล่าวมาเปรียบเทียบกับ ปัจจุบันตรงกับเทศกาลต่าง ๆ ที่นิยมทำขนมใช้ใน ประเพณี ขนมไทยจึงถูกทำขึ้นในช่วงเวลาพิเศษ ดังที่ เสฐียรโกเศศ (2515) กล่าวว่า “ตามปกติเขาไม่ใคร่กิน ของหวานกัน ต่อเมื่อมีงานจึงจะกินของหวาน” ขนม ไทยจึงมีความหมาย 2 ประการ คือ (1) แสดงถึงความ- อ่อนน้อมต่อข้าวเป็นการขอโอกาส ขออนุญาตเพาะปลูก บวงสรวง บอนบาน บอกกล่าว ผาผึ้งเทพเจ้าและ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ขอให้การเพาะปลูกในปีนั้นดำเนินไปด้วยดี (2) แสดงความขอบคุณ เป็นการแสดงความกตัญญู กตเวทิต่อสรรพสิ่งที่ได้คุ้มครองปกป้องรักษา ทำบุญ อุทิศส่วนกุศลให้กับเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ต่าง ๆ

รวมทั้งพระแม่โพสพ พระฤๅษี ผีตาแฉก เจ้าที่ และ สรรพสัตว์ จากเหตุผลดังกล่าวการกำเนิดลักษณะขนม ไทย เกิดขึ้นจากการนำเอาข้าว โดยไม่มีวัตถุดิบอื่น ๆ ผสมอยู่เลย นำมาทำขนมอย่างง่าย ๆ ไม่สลับซับซ้อน ปัจจุบันพบว่า ยังใช้ขนมเหล่านี้ทำขวัญข้าวอยู่ในบาง พื้นที่ เช่น ขนมเขากวาย ขนมดินกวาย ขนมตากวาย ขนมคันหลาว ขนมหุซ้าง เป็นต้น ตัวอย่างขนมดังกล่าว เกิดจากข้าวนวดหรือตำจนเหนียว ปั้นเป็นรูปทรงต่าง ๆ นำไปต้มในน้ำเดือดจนแบ่งสุก อาจเพิ่มมะพร้าวทึนทึก ขูดเป็นเส้น ๆ สันนิษฐานว่าเป็นของดีกาดำบรรพ์ที่ชน ทุกเผ่ารู้จักวิธีทำ การห่อเป็นรูปทรงของสัตว์หรือสิ่งของ ที่ใช้ในการปลูกข้าว ทำนา เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับ วัฒนธรรมอื่น ๆ เช่น ขนมจ้างของจีน ใช้เป็นเครื่อง สังเวบรรพบุรุษ เขาสัตว์มีความหมายเป็นนัย แห่ง อำนาจ ฐานันดร เพราะการเซ่นสังเวผีสง เทวดา ด้วยสัตว์ใหญ่ ๆ ไม่ใช่เรื่องชาวบ้านธรรมดาจะทำได้ ผู้ที่จะอุทิศวัวควายสังเวนั้นต้องมีฐานะ ต่างจากความ เชื่อของชาวนาไทย เพราะการสังเวทำเพื่อเคารพบูชา สิ่งที่ใช้ปลูกข้าว เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ และที่สำคัญ คือ ควาย เป็นแรงงานสำคัญในการไถนา ชาวนาจะทำ ขวัญควายเพื่อเป็นการแสดงความเคารพต่อผู้มีพระคุณ และขอขมาลาโทษ หากได้มีการเฝื่อนตีระหว่างการ ทำนา ไม่ใช่การสังเวด้วยชีวิต

เมื่อความเชื่อแบบดั้งเดิมผสมกับอิทธิพล ศาสนาพราหมณ์และพุทธศาสนาทำให้ขนมใช้เป็น เครื่องบูชา หรือเครื่องนมัสการซึ่งจะมีองค์ประกอบหลัก 3 ประการ ได้แก่ (1) สิ่งที่ทำให้เกิดมงคลและสิ่งที่ บริสุทธิ์ ขนมจึงประกอบด้วยวัตถุดิบหลัก ๆ 3 ประการ หนึ่งคือ ปุพพัณณะ หรือบุพพัณณชาติ หมายถึง ข้าว สองคือ อปรันณ หรืออปรันชาติ หมายถึง ถั่วสาม คือ บุพพัณณปรันณชาติ หมายถึง พืชที่เป็นอาหาร ทุกชนิด เช่น เผือก มัน อ้อย เป็นต้น ข้าว ถ้าใช้เป็น เครื่องนมัสการจะใช้ข้าวตอก เรียกว่า ลาช เนื่องจาก เป็นดอกสีขาวบริสุทธิ์ นอกจากนี้ข้าว คือ คำสอนของ พระพุทธเจ้า ถือว่า เป็นมงคลอันยิ่งใหญ่ ดังอุปมาว่า ปลูกข้าวให้เจริญงอกงามได้ต้องมีเมล็ดพืช เครื่องมือ เพาะปลูก และต้องลงมือ ลงแรงเหนื่อยยาก

เปรียบเสมือนพระพุทธเจ้าต้องบำเพ็ญเพียร ความ-
อุปมัยว่า เมื่อข้าวและพืชเจริญงอกงามบริบูรณ์
เปรียบเสมือนนิพพานของพระพุทธเจ้า ผู้ประกาศ
ศาสนา ชาวนาผู้ไถปลูกข้าว พืชพันธุ์ เมื่อสำเร็จเหมือน
พระอรียเจ้าได้ปฏิบัติชอบแล้วได้มรรคผล (2) สิ่งที่ทำ
ให้เกิดกลิ่นหอมและสวยงาม ประกอบด้วย 2 สิ่ง หนึ่ง
คือ สิ่งที่ทำให้เกิดควัน มีกลิ่นหอม ขนมหอยไช้กลิ่น
จากควันแทนการจุดให้ดู เรียกว่า “เทียนอบ” ควันที่เกิด
จากการจุดดู เกิดจากผู้ศรัทธาทั้งหลายบูชาและ
อธิษฐาน เป็นกลุ่มสีขาวลอยเป็นสายขึ้นสู่เบื้องบน
เพื่อให้เทวดาหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ได้รับรู้และดลบันดาลให้
สมตั้งใจหวัง ขนมหอยไช้มีกลิ่นของเทียนอบ สองคือ
ดอกไม้สดนานาพรรณชนิดที่มีกลิ่นหอม ขนมหอย
จะต้องมีกลิ่นหอมของดอกไม้ และสีสันตามลักษณะของ
ชื่อขนมนั้น ๆ ถือว่ากลิ่นดอกไม้โบราณท่านพิถีพิถัน
มาก ขนมหอยจะต้องมีกลิ่นหอมใน (ก่อนปรุงต้องนำวัตถุดิบ
ต่าง ๆ เช่น แป้งไปอบดอกไม้ก่อน) และกลิ่นหอมนอก
(เมื่อทำเสร็จต้องนำไปอบขนมก่อนจึงรับประทาน)
(3) สิ่งที่ทำให้เกิดแสงสว่าง ขนมหอยมีรสชาติดก
กล่อมผู้รับประทานก็เปรียบเสมือนได้กลิ่นกินอาหาร
จากสวรรค์ที่มีรูปที่สวยงาม (ตา) มีกลิ่นดอกไม้และ
เทียนอบที่หอม (จมูก) นุ่มนวลจากข้าวที่นวด (ลิ้น) มี
ความสุขทั้งกายและใจ จึงเปรียบได้กับแสงสว่าง
ตัวอย่างขนมที่เป็นเครื่องนมัสการ เช่น ข้าวทิพย์ คือ
เกิดจากความเชื่อดั้งเดิม เมื่อข้าวเป็นน้ำนม นำมาทำ
ขนมสังเวท แม่โพสพและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เกิดจาก
พระพุทธศาสนา ข้าวมธุปายาสที่นางสุชาดาหุงถวาย
พระพุทธเจ้า เกิดจากศาสนาพราหมณ์ ในพระราชพิธี
ภัทรบท ทำข้าวทิพย์ถวายพราหมณ์ และเปรียบเสมือน
เครื่องนมัสการ โดยมีการใช้วัตถุดิบที่ทำให้เกิดมงคล มี
กลิ่นหอมและสวยงามและสิ่งที่ทำให้เกิดแสงสว่าง ดังใน
ความเชื่อของข้าวมธุปายาสเมื่อพระโพธิสัตว์เจ้าเสวย
แล้วก็ตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ นอกจากนี้
เมื่อพิจารณาวัตถุดิบที่นำมาทำขนมที่เป็นเครื่อง
นมัสการพบว่า ขนมเกิดจากการกวนน้ำตาลมะพร้าว
หรือโตนด กะทิ น้ำผึ้ง และใส่ข้าวหรือธัญพืช ปรากฏ
ขนมหลายชนิด เช่น ขนมหินผ่นทอง กระจ่างสารท

ข้าวทิพย์ ขนมหอยไช้ เป็นต้น ตรงกับธรรมเนียมอินเดีย
โบราณที่ถือว่า เทวดาทานกินอาหารทิพย์ ไม่มีมลทิน
ของบาปเข้าไปปะปนและไม่มีการกินดาว ตรงกับความ-
เชื่อ เรื่องข้าวสัตตพวง สัตตูก่อน เสิร์ยงเดินทางของ
พ่อค้า ตปัสสะกับภัลลิกะ ถวายแก่พระพุทธเจ้า สัตตพวง
บาลีเรียกว่า มั่นถะ คือ ข้าวตากที่ตำละเอียด สัตตูก่อน
บาลีเรียกว่า มธุปิตตะกะ คือ ข้าวตากที่ผสมน้ำผึ้งแล้ว
ปั้นเป็นก้อน ๆ เป็นเสปียงกรัง เก็บได้นานวัน (คล้าย
ขนมหินผ่นทอง ขนมหอยไช้) พราหมณ์ใช้ข้าวรา คือ
งานดผสมน้ำผึ้ง ใส่น้ำตาลชั้น น้ำอ้อย ข้าวสุกปากหม้อ
คลุกเข้ากันเป็นก้อน (คล้ายข้าวทิพย์ กระจ่างสารท)

ต่อมาในพระพุทธศาสนาลัทธิมหายาน
มีการถวายพระเกียรติพระมหาษัตริย์ในฐานะสมมติ-
เทพ และยกฐานะขึ้นเทียบเสมอด้วยพระพุทธเจ้า
ดังเช่นสมัยกรุงศรีอยุธยาธรรมนิยมการกล่าวถึง
พระมหาษัตริย์ที่สวรรคตแล้วว่า พระพุทธเจ้าหลวง
และเรียกพระราชโอรสว่า สมเด็จพระพุทธราชา ด้วย
เหตุนี้การปฏิบัติต่อพระมหาษัตริย์จึงเป็นสิ่งที่ประกอบ
ขึ้นด้วยความประณีตและศรัทธา เช่นเดียวกับทำถวาย
ศาสนา สาเหตุดังกล่าวทำให้ขนมไทยจากขนมที่ใช้ใน
วัฒนธรรมข้าวก็นำมาประดิษฐ์ใหม่ในวังเกิดรูปลักษณะ
ที่สวยงามขึ้น เช่น จากขนมตาควาย พัฒนามาเป็นขนม
ต้มขาว และเปลี่ยนเป็นขนมจีบหรือซอม่วงตามลำดับ
(ทั้งสามชนิดนี้มีวิธีการทำแบบดั้งเดิมคล้ายกัน)
นอกจากนี้ขนมไทยยังถูกพัฒนาเรื่อยมาโดยเฉพาะการ
ทำขนมถวายพระและใช้ในงานมงคลต่าง ๆ จนเกิด
ประเพณีของหวาน 4 อย่าง เรียกว่า กินสี่ถ้วย คือ ไข่
กบ นกปล่อย นางลอย อ้ายตื้อ และเมื่อติดต่อกับชาว
ยุโรป พบขนมชนิดหนึ่ง เรียกว่า ขนมลูกอะมัน หรืออัล-
มอนด์ ปัจจุบันเรียก มาร์ชแพน ใช้เมล็ดอัลมอนด์บด
กวนกับไข่แดง น้ำมัน และน้ำตาล เก็บได้นานวัน คาด
ว่าชาวโปรตุเกสนำเข้ามาในสมัยอยุธยา นิยมนำมาปั้น
เป็นรูปผลไม้ต่าง ๆ และเมื่อพิจารณาตำรับขนมลูกซุบ
พบว่าคนไทยเลียนแบบใช้เมล็ดแตงโมกวนแทน
เมล็ดอัลมอนด์ทั้งสิ้น และพัฒนาเปลี่ยนมาเป็นถั่วเขียว
กวนแทน และเป็นต้นกำเนิดขนมต่าง ๆ อีกหลายชนิด
ที่มีลักษณะคล้ายกัน

ส่วนที่ 2 อาหารไทยในวัฒนธรรมข้าว

คนไทยกินดีตามฤดูกาลดังหม่อมหลวงด้วง (2508) กล่าวว่า การกินดี หมายถึง การปรับตัวการกิน ให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม หรือการกินอาหารตามฤดูกาลให้เหมาะสมกับรายรับรายจ่าย การวางระเบียบการกินให้ได้กินให้พอเพื่อย่อย และเพื่อความก้าวหน้านั้น ท่านได้กล่าวไว้ฤดูไหนบ้างที่เนื้อ หมู เป็ด ไก่ ปลา หอย ผัก และผลไม้ หรือพืชผลที่ใช้เป็นอาหารได้ทั้งนั้น จะหาได้ง่ายและกินดีพร้อมทั้งราคาก็ย่อมเยา ในเวลาเช่นนี้ แม้บ้านต้องจดจำไว้เป็นอันดี เพื่อวางแผนว่าฤดูนั้นรอบปี เราจะต้องทำอะไรไว้เป็นอาหารสำรอง จากเหตุผลดังกล่าว พบว่า ฤดูกาลมีผลต่ออาหาร รสชาติ ซึ่งในตำรับท่านผู้หญิงเปลี่ยน (2554) ท่านได้เขียนไว้ในตำรับที่ใช้ปลาเป็ด มาปรุงอาหารไว้ทุกตำรับว่า “น้ำท่า” ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นเคล็ดลับของความอร่อยของอาหารไทยก็ว่าได้ น้ำท่า คือ น้ำคลองต้องลงไปตักที่ท่าในเวลาที่น้ำขึ้นเต็มที่ หรือน้ำทรงก่อนไหลลงจนมีสภาพที่ “น้ำขึ้นให้รีบตัก” และเก็บใส่โถไว้ให้ตกตะกอนแล้วค่อยถ่ายเอาน้ำใสไปใส่ในตุ่มน้ำสำหรับกินหรือนำมาหุงต้มอาหาร และต้องต้มเสียก่อน เพราะถือว่าเป็นน้ำดิบ ต้มกินเข้าไปจะเสาะท้อง โบราณจะไม่ใช้น้ำฝนมาผสมกับน้ำท่าเป็นอันขาด เพราะจะทำให้เสียรส จนมีสำนวนที่ว่า “เหมือนน้ำฝนปนน้ำท่า” หมายถึง เป็นคำตำหนิอยู่ในตัวว่าแย่งกว่าจัดซัดไม่มีรสชาติ

น้ำท่าที่นำมาจากแม่น้ำลำคลองเกิดจากน้ำฝน แต่เป็นฝนจากทางเหนือของไทย ตกและไหลรวมกัน เออล้นลงมา ทำให้ตะกอนที่เป็นธาตุที่อุดมสมบูรณ์ไหลมารวมกันด้วย ดังหลักฐานการไหลของน้ำในหนังสือประชุมขวัญต่าง ๆ บททำขวัญนา หรือ (2501) รวบรวม

นาทุ่งกรุงเก่า	ต้นข้าวเหลือหลาย
แตกกอกระจาย	แน่นหนาน่ารัก...
ฝนฟ้าเข้าเข้าเอย	ตกเขยอยู่เนื่องเนื่อง
ล้นเหลือมาบเหมือน	น้ำขังคันทนา
น้ำแควพิษณุโลก	ไหลโครกลงมา
เหลือล้นพันท่า	มากกว่าทุกปี

น้ำแควระแหง	เรียวแรงเต็มที
ไหลหลากมากมี	แตกแม่ลงมา
น้ำแควศรีราช	ดาดาดหน้าหนา
ท่วมหินท่วมผา	ท่วมศิลาเผาปูน
น้ำแควประสัก	ซัดเต็มเพิ่มพูน
หล่มเลยเพชรบุรี	อุดหนุนลงมา

จะเห็นได้ว่า ในเดือน 6 เมื่อฝนตกแถบภูเขาทางเหนือ น้ำก็เริ่มมาทางปิง วัง ยม น่าน แล้วไหลลงมาทางใต้เรื่อย ๆ น้ำก็มากลงมาเป็นชั้น ๆ มีปากน้ำโพ ชัยนาท อ่างทอง พระนครศรีอยุธยา และอื่น ๆ จนถึงกรุงเทพฯ ในราวเดือน 9 หรือเดือนสิงหาคม ซึ่งจะเห็นแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นสีแดงเรื่อ ๆ โบราณเรียกว่า “น้ำอาบวัว” คือ น้ำเหนือเริ่มลงมาชะดินตามริมฝั่ง ทำให้น้ำเป็นสีแดง และไหลลงมาจนถึงจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่ช้าก็ถึงเดือน 10 หรือเดือนตุลาคม น้ำก็เริ่มมาในกรุงเทพฯ ระดับน้ำสูงขึ้นเป็นลำดับจนถึงเดือน 12 หรือเดือนพฤศจิกายน น้ำก็หยุดนิ่งท่วมเจ็้งฝัก ที่น้ำนิ่งท่วมเจ็้งฝักก็เพราะว่ากรุงเทพฯ เป็นที่ต่ำไล่เลี่ยกับระดับน้ำทะเล น้ำหลากมามากไหลลงทะเลไม่ได้แล้ว น้ำก็ท่วมท้นอยู่ไม่ไหล โบราณเรียกว่า “เดือน 11 น้ำนอง เดือน 12 น้ำทรง” น้ำท่วมเจ็้งฝักอยู่ราวหนึ่งเดือนพอถึงเดือนอ้าย น้ำก็ค่อย ๆ ลดระดับลง คือไหลลงทะเล โบราณเรียกว่า “เดือนอ้าย เดือนยี่ น้ำก็รีไหลลง”

น้ำฝน น้ำท่ายังใช้กับการเก็บภาษีนา ในสมัยโบราณ เรียกว่า “เดินสวน เดินนา” สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (2514) ทรงพระนิพนธ์ว่า “การเก็บค่านา ใช้เก็บทางข้าวตามแบบอย่างโบราณ... นาในที่อาศัยอาศัยได้ทั้งน้ำฝนและน้ำท่า ซึ่งหลากมาตามฤดูกาล กำหนดนาเช่นนั้นว่านา น้ำท่า”

จะเห็นได้ว่า น้ำเป็นแหล่งกำเนิดอาหารซึ่งคนไทย “กินข้าวกินปลา” เป็นหลัก ฉะนั้นวิถีชีวิตของเกษตรกรในรอบปี จึงขึ้นอยู่กับน้ำที่เป็นแหล่งกำเนิดอาหาร คือ

เดือน 4 ถึงเดือน 5 นั้น ช่วงฤดูน้ำลดหรือ ฤดูน้ำใส ประมาณเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน เป็นช่วงจับปลาได้น้อย

เดือน 6 ถึงเดือน 7 ช่วงฤดูฝน ฝนเริ่มตก ประมาณเดือนพฤษภาคม เนื่องจากฝนตกใหม่ น้ำจะขุ่น ปลาหรือสัตว์น้ำจะน้อย จะหากินอยู่แถบชายฝั่ง ขอบตลิ่ง ชาวบ้านจะจับได้แต่ปลาตัวใหญ่ เรียกว่า “ดินดำน้ำขุ่น”

เดือน 8 ถึงเดือน 9 เป็นช่วงฤดูน้ำแดง เกิดขึ้นช่วงกลางฤดูฝน ชาวบ้านเรียกตามลักษณะของน้ำที่ขุ่นจากตะกอนดิน “น้ำอาบวัว” เพราะน้ำเหนือจะชะล้างมา แม่น้ำลำคลองจะขุ่นแดง เกิดมวลอาหารจำนวนมาก ดึงดูดให้ปลาและสัตว์อื่น ๆ ขึ้นมาเพื่อผสมพันธุ์และวางไข่

เดือน 10 ถึงเดือน 11 เป็นช่วงฤดูน้ำหลาก เป็นช่วงเวลาที่น้ำเต็มตลิ่ง และน้ำเริ่มลดลงหลังจากปลาวางไข่แล้วส่วนหนึ่งก็จะอพยพจากต้นน้ำกลับคืนแม่น้ำใหญ่

เดือน 12 ถึงเดือน 3 เป็นช่วงฤดูหนาว ข้าวเริ่มสุก ปลามีมันมาก ข้าวซึ่งเป็นข้าวใหม่ เมื่อหุงจะสุกหอม ปลา กุ้ง กุ้งน้อย

นอกจากนี้ช่วงฤดูน้ำแดง น้ำเหนือจะหลากมาท่วมเป็นประจำทุกปี น้ำจะนำปุ๋ยธรรมชาติมาให้ และไล่มด ปลวก ศัตรูพืชอื่นด้วยวิธีธรรมชาติ เมื่อน้ำเหนือมาถึง มด ปลวก แมลง ก็จะหนีขึ้นต้นไม้และกลับลงดิน ทำให้วงจรชีวิตของพืชและแมลงมีความสมดุลกัน ส่วนแม่น้ำในตอนล่างของภาคกลางที่เป็นบริเวณน้ำกร่อย เรียกว่า “น้ำล้นจืดลึกเค็ม” จะเป็นพื้นที่ทำสวนมะพร้าว เพราะมีน้ำขึ้นน้ำลง ทำให้มะพร้าวมีผลตกแล้วมีน้ำตาลมาก ส่วนบริเวณปากแม่น้ำที่ติดกับทะเลจะเป็นน้ำเค็ม จึงมีการทำนาเกลือ เผาถ่านโกงกาง นากุ้ง ประมงทะเล

ปลาเป็นอาหารหลัก เมื่อนำมากินกับข้าวจะได้แต่รสจืด จึงต้องหารสชาติเผ็ดและเค็มเพื่อจะได้กินข้าวได้มากและอร่อยขึ้น จึงเป็นต้นกำเนิดของน้ำพริก น้ำพริกผักปลาแก้มจากกล่าวได้ว่า เป็นต้นกำเนิดของรสชาติแบบไทย ๆ ดังที่ พลุหลวง และ ส. ตูลยานนท์ (2515) กล่าวว่า “น้ำพริกขนานแท้ซึ่งเรียกกันว่า

พริกกะเกลือ คือ เขาเอาพริกโขลกกับเกลือจริง ๆ ไม่มีส่วนผสมอื่นปนอยู่เลย รสเค็ม ๆ เผ็ด ๆ” ตรงกับหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ (2553) กล่าวว่า “พริกกับเกลือที่เอามาตำกินกับข้าว เพื่อให้กินข้าวได้มากขึ้นนั้น กินนานเข้ามันก็ต้องเบื่อ... จึงต้องหาอะไรมาเติมลงไป... หอม กระเทียมเป็นของซุกลิ้น หาได้ก็เอามาตำใส่ลงไป กับพริกกับเกลือ ส้มมะขาม มะดัน มะนาว สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นของที่มีรสเปรี้ยวขึ้นอีกรสหนึ่ง... น้ำพริกก็พัฒนามากขึ้นหนึ่ง กินข้าวกับผักน้ำพริกยังกินข้าวได้ถึงหน้าปลาชุม จับปลาขึ้นมาได้ก็เอามาปิ้งมาย่าง กินเปล่า ๆ มันก็จืด เลยมาแนมกับผักน้ำพริก เป็นกับข้าวที่สมบูรณ์ขึ้นมา”

น้ำพริกในระยะแรก ๆ สันนิษฐานว่า กินกับข้าวเหนียว ดังที่สุจิตต์ (2531) กล่าวว่า พื้นฐานการกินข้าวแต่ดั้งเดิมของผู้คนในตระกูลไทย-ลาว ก็คือข้าวเหนียวหนึ่งมาตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ ก่อนสมัยทวารวดี แม้ในสมัยทวารวดีก็ยังกินข้าวเหนียวหรือข้าวหนึ่งเป็นอาหารหลักอยู่เป็นส่วนใหญ่ และในสมัยทวารวดีนี้เองก็เริ่มมีหลักฐานชัดเจนเกี่ยวกับข้าวเจ้าและการประสมประสานกันทางเผ่าพันธุ์และวัฒนธรรมจากต่างชาติ มีส่วนกระตุ้นให้ข้าวเจ้ามีอิทธิพลมากกว่าข้าวเหนียวหรือข้าวหนึ่ง ดังกรณีอิทธิพลของกับข้าวที่รับแบบแผนแกงใส่เครื่องเทศมาแต่ตะวันตก เช่น อินเดีย และประเภทแกงจืด น้ำใส ๆ ร้อน ๆ ผัด ๆ มัน ๆ มาจากจีน ที่เหมาะสำหรับกินข้าวเจ้า

เมื่อมีรสเค็ม รสเผ็ด รสเปรี้ยวแล้ว จะต้องมีการแนมหรือเครื่องเคียงอื่น ๆ มากินประกอบกับ รส ดังกล่าวที่เป็นหลัก เช่น

รสเค็มกับรสมัน เช่น หลนปลาร้าแนมกับปลาอย่าง

รสเปรี้ยวกับรสเค็ม เช่น แกงส้มปลาหมกกับไข่เค็ม หรือหมูเค็ม

รสเปรี้ยวกับรสหวาน รสมัน ในสารับถำมีแกงกะทิ ในสารับถำมีแกงกะทิ แกงส้ม แกงป่า เครื่องแนมส่วนใหญ่ก็จะเป็นรสเค็ม ถ้าเป็นแกงส้มอาจจะต้องเพิ่มรสมันและจะต้องมีรสหวานตัด สมัยโบราณจะใช้หมูหวานหรือหมูผัดวางคู่กันเสมอ ส่วนรสมัน เช่น

ใส่กรอก ทอดมันกุ้ง ม้าอ้วน หรือห่อหมก นอกจากนี้สำหรับชาวไทยที่ขาดไม่ได้ คือ ผักสด ผักลวก ผักหลาม ผักผัดต่าง ๆ เนื่องจากอาหารไทยมีรสเผ็ดและรสเค็มเป็นหลัก รสหวาน รสมัน รสเปรี้ยว เป็นรอง มีคุณสมบัติร้อน จึงต้องมีผักเป็นเครื่องแนมรสนี้ที่มักมีรสขมหรือฝาด และเมื่อรวมกันเป็นสำหรับกับข้าวแล้วที่ขาดไม่ได้ คือ ตัวเชื่อมประสานทุกรสชาติให้กลมกล่อม นั่นคือ "ข้าว"

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้ดำเนินการวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กลีบ มหิธร, ท่านผู้หญิง. 2525. หนังสือกับข้าวสอนลูกหลาน. จัดพิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพนายเฑียร กำเนตกาญจน์. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- กิ่งกนก กาญจนภา. 2485. กับข้าวโอชารสตามตำรับแม่ครัวพิศเฮงแห่งห้องเครื่องเสวย. พระนคร: โรงพิมพ์เทิดไทย.
- คึกฤทธิ์ ปราโมช, หม่อมราชวงศ์. 2548. โครงกระดูกในตู้ (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: โอเอ็นจิการพิมพ์จำกัด.
- คึกฤทธิ์ ปราโมช, หม่อมราชวงศ์. 2553. น้ำพริก. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า. งานแสดงนิทรรศการสินค้าพื้นเมืองไทยในพระราชพิธีสมโภชพระนครครบร้อยปี พ.ศ. 2425. 2543. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ต้นฉบับ จำกัด.
- จีบ บุณนาค. 2498. ตำราอาหารว่าง-เครื่องนำชา. พระนคร: บริษัทประเสริฐศิริ.
- แจ่ม สุนทรเวช. (จมีนอมรดรุณารักษ์). 2514. พระราชนิพนธ์กิจในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (เล่ม 10). พระนคร: องค์การค้าของคุรุสภา

- ฉลวย กันตวรรณ. 2496. ตำราของหวานล้วน. พระนคร: บริษัทการพิมพ์ไชยวัฒน์. ฉบับขยายพจน. ตอน 4.
2497. พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพนางบริหาร
- ตี๋ ชลมารคพิจารณ์, หม่อมหลวง. 2508. มล.ตี๋ ชลมารคพิจารณ์ ท.จ. พระนคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามัญนิติบุคคล ไทยวัฒนาพานิช.
- ถนัดศรี สวัสดิวัฒน์, หม่อมราชวงศ์. 2521. กินย้อนหลังโดย "ถนัดคอ". กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ประเสริฐวาทีน.
- นิواسสวัสดิ์ จิระประวัติ, หม่อมเจ้าหญิง. 2508. ตำราอาหาร. จัดพิมพ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงพระศพ หม่อมเจ้าหญิงวิมลปัทมราช จิระประวัติ ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส. พระนคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ศิวพร.
- ประชุมคำให้การกรุงศรีอยุธยา รวม 3 เรื่อง. 2553. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงดาว.
- ประเทือง คล้ายสุบรรณ. 2522. ร้อยกรองชาวบ้าน. กรุงเทพฯ: สุทธิสารการพิมพ์.
- ประพัฒน์ ตรีณรงค์. 2515. สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์. พระนคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดอุดมศึกษา.
- ปาน นันทาภิวัฒน์. 2499. หุงข้าวต้มแกง. พิมพ์ที่ระลึกในงานฌาปนกิจศพนางปาน นันทาภิวัฒน์. พระนคร: โรงพิมพ์ไทยการพิมพ์.
- เปลี่ยน ภาสกรวงศ์, ท่านผู้หญิง. 2554. แม่ครัวหัวป่าก์. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ต้นฉบับ.
- พลุลวงและ ส. ตุลยานนท์. 2515. สารจากนครพิงค์ถึงบางกอก. พระนคร: เกษมบรรณกิจ.
- พวง บุณนาค. 2504. ตำรากับข้าวประจำวัน 30 สำหรับ. พระนคร: สำนักพิมพ์ผดุงศึกษา.
- พุทธเลิศหล้านภาลัย, พระบาทสมเด็จพระ. 2510. บทละคร เรื่องรามเกียรติ์ (พิมพ์ครั้งที่ 4). พระนคร: องค์การค้าของคุรุสภา.
- ล. เกตวรรัตน์. 2477. ตำราอาหารหวาน แบบ พ.ศ. 2477 (พิมพ์ครั้งที่ 2). พระนคร: โรงพิมพ์กรุงเทพบรรณาการ.

เลี่ยน ศิริลักษณ์. 2497. วิธีการทำขนมและคุณค่าของ
แป้งชนิดต่าง ๆ. พระนคร: โรงพิมพ์ทรงธรรม.
ศิลปกิจพิสัย, ขุน. 2511. นิรุกติศาสตร์ ภาษามลายู.
พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภาพระสุเมรุ.
สายปัญญาสมาคม ในพระบรมราชูปถัมภ์. 2523.
ตำรับสายยาวภา (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ:
สวิชาญการพิมพ์.
สุจิตต์ วงษ์เทศ. 2531. ข้าวไพร่-ข้าวเจ้า ของชาวสยาม.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศิลปวัฒนธรรม.
สุรเสียงมงคลการ, คุณหญิง. 2511. ตำรับขนมของ
หวานวังหลวง ของคุณหญิงสุรเสียงมงคลการ.
พระนคร: สำนักพิมพ์ศิลปบรรณาการ.
เสฐียรโกเศศ. (พระยาอนุมานราชธน). 2515. ประเพณี
เรื่องแต่งงานป่าวสาวของไทย. พระนคร: คลัง
วิทยา.

เสภา เรื่องขุนช้างขุนแผน ฉบับหอสมุดแห่งชาติ (พิมพ์
ครั้งที่ 14). 2514. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
ศิลปบรรณาการ.
หรีด เรื่องฤทธิ์. 2501. ประชุมแล้วเครื่องเล่นมหาชาติ
(เล่ม 2). พระนคร: โรงพิมพ์วัฒนาพานิช.
หะยี อิบรอเฮม. 2472. ตำราพ่อครัวอิสลาม. พระนคร:
โรงพิมพ์ศุภพากย์วิวัฒน์.
อร่ามศรี โมราเรื่อง และนุชนาฏ รุ่งวิทยา. 2510. ตำรา
กับข้าว 400 ชนิด. พระนคร: ทวีกิจการพิมพ์.
เอนก นาวิกมูล. 2548. ถนนสายอดีต เล่ม 3. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด.

การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนในกระบวนวิชาเทคนิคในการจัดเก็บความรู้ Research Paper's Title The Development of Computer-Assisted Instruction in the Knowledge Storage Techniques Course

สรวรยา แสงสุข¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนในกระบวนวิชาเทคนิคในการจัดเก็บความรู้ ศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนในกระบวนวิชาเทคนิคในการจัดเก็บความรู้ และเพื่อพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนในกระบวนวิชาเทคนิคในการจัดเก็บความรู้ กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาการพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนในกระบวนวิชาเทคนิคในการจัดเก็บความรู้แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษา เครื่องมือทุกชุดผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา และค่าความเชื่อมั่นจากแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษา เท่ากับ 0.83 และ 0.95 ตามลำดับ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ คือ ค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ระหว่างเรียน และสิ้นสุดการเรียนมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด โดยมีค่า E1/E2 เท่ากับ 84.90/80.42 แสดงว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนในกระบวนวิชาเทคนิคในการจัดเก็บความรู้ มีประสิทธิภาพ และค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาการพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษย โดยรวมและรายด้านทุกด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา การใช้ภาษา ภาพ การออกแบบระบบการเรียนการสอน ส่วนประกอบ ด้านสื่อประสม และการออกแบบโปรแกรม มีค่าสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และข้อเสนอแนะของนักศึกษา เห็นว่าเนื้อหาควรกระชับและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ บทเรียน ปรับเนื้อหาให้น้อยลงเพื่อให้จำได้มากขึ้น ปรับการใช้ภาษาให้ง่ายต่อความเข้าใจปรับภาพและกราฟิกให้ดึงดูดความสนใจ และต้องการให้สร้างบทเรียนผ่านระบบออนไลน์ หรือ การเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) และปรับปรุงและพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนในกระบวนวิชาเทคนิคในการจัดเก็บความรู้ โดยปรับเนื้อหาบทเรียนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ด้านความรู้ ได้แก่ หลักและแนวคิดในการจัดเก็บความรู้ ปรับให้กระชับและปรับเนื้อหาให้เข้าใจง่ายและทันสมัย ด้านการประยุกต์และการปรับใช้แนวคิดการจัดเก็บความรู้ ได้แก่ ยกตัวอย่างองค์กรต่าง ๆ และติดตั้งโปรแกรมตอบคำถาม

คำสำคัญ : บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน การจัดเก็บความรู้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

¹ อาจารย์ประจำคณะพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษย มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ABSTRACT

In this research investigation, the researcher determines 1 the efficiency of computer-assisted instruction CAI in the Knowledge Storage Techniques course. The researcher also ascertains 2 the level of student satisfaction with CAI in this course. Furthermore, the researcher reports 3 the recommendations made by students in this CAI course. Finally, the researcher details 4 how the CAI course can be further developed and improved. The sample population consisted of 20 students enrolled in the Bachelor of Arts program in the field of Human Resource Development. The research instruments were CAI the Knowledge Storage Techniques course; an academic achievement test; and a questionnaire eliciting data concerning student satisfaction with instruction and study in the course. All research instruments were tested for content validity. The reliability levels of the academic achievement test and the questionnaire eliciting data concerning student satisfaction with instruction and study were found to be at 0.83 and 0.95, respectively. Using techniques of descriptive statistics, the researcher analyzed the data collected in terms of frequency, percentage, mean and standard deviation. Findings are as follows: 1. The mean score for academic achievement during the study and at the end of the study were higher than the set standard. The E1/E2 scores were 84.90/80.42, respectively, which meant that the CAI for this course satisfied the efficiency standard. 2. The means for the level of student satisfactions with instruction and study overall and in the aspects of contents; language use; illustrations; design of the instruction and study system; the components of constituent media; and program design showed values that were higher than the set standard values. 3. In regard to student recommendations, students recommended that the contents should be concise and congruent with lesson objectives. Contents should be reduced so as to facilitate recall. The language should be simplified. Illustrations and graphics should be designed so as to attract attention. They were also desirous of having lessons available online or in e-learning systems. 4. Adjustments and improvements should be made in CAI for the course in Knowledge Storage Techniques. The contents should follow course objectives in the aspect of knowledge in respect to the principles and concepts of knowledge storage. Contents should be improved through becoming more concise, easier to understand, and brought up-to-date. In the aspect of application and adaptation of knowledge storage, improvements should be made by giving examples of organizations which have installed programs providing answers to questions.

Keywords : computer-assisted instruction, knowledge Storage, learning achievement

บทนำ

ปัจจุบันนี้ก้าวสู่การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561) รัฐบาลจะมุ่งเน้นให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยให้ความสำคัญการมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา รักการเรียนรู้ ดังนั้น

สถานศึกษาจำเป็นต้องมีการจัดการศึกษาหรือการฝึกอบรมทั้งในระบบนอกระบบ และการเรียนรู้ตามอัธยาศัยอย่างมีคุณภาพในทุกระดับและประเภทการศึกษา โดยมีเป้าหมายในการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ (วิไล, 2554) เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ (Marruatona, 2011) ที่สนับสนุนระบบ

การศึกษาต้องใช้หลักการของการเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงจะส่งผลต่อผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และครูเป็นบุคลากรทางการศึกษาที่มีความสำคัญในการจัดการศึกษาและจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรู้ความสามารถ ทักษะในการประกอบวิชาชีพ ให้กับผู้เรียนรู้

ปัจจุบันบทบาทเทคโนโลยีมีประโยชน์ในการนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานขององค์กรทุกรูปแบบ ด้วยคุณสมบัติของเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้งในยุคปัจจุบัน ไปจนถึงอนาคต ทำให้วงการศึกษามีจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบทบาทของการเรียนการสอน ที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงให้เท่าทันกับความทันสมัยก้าวไกลในยุคโลกาภิวัตน์ จากแนวโน้มในอนาคตที่กล่าวมาทำให้เห็นว่า วงการศึกษาจะมีความเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ การใช้คอมพิวเตอร์เป็นอุปกรณ์หลักในการเรียนการสอน การใช้ไอซีทีเพื่อบูรณาการการเรียนการสอน การเรียนในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เชิงเสมือน การเปลี่ยนบทบาทผู้สอนและผู้เรียน และการเปลี่ยนแปลงเป็นสถานศึกษาอิเล็กทรอนิกส์ (กิดานันท์, 2548)

จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมและบทบาทของเทคโนโลยีในปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาที่มหาวิทยาลัยทั้งภาครัฐและภาคเอกชนนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการขยายโอกาสทางการศึกษา มีการพัฒนาหลักสูตรจำนวนมากเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนให้มีความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาการสอนและสื่อการสอน ได้แก่ การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์การสอนทางไกล การใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือ ตำรา หรือแผ่นดิสก์ ที่เรียกว่า คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) (ทิตนา, 2555) มหาวิทยาลัยรามคำแหงมีปณิธานว่าเป็นแหล่งวิทยาการ แบบตลาดวิชามุ่งผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม และจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม มีการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นสำคัญ และนำหลักการของการใช้

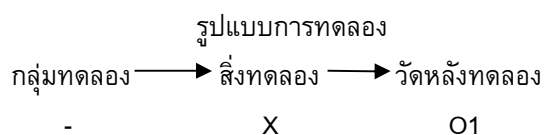
เทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนทางไกล การผลิตสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และการทดสอบทางอิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้นในการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับปรัชญาและปณิธานของมหาวิทยาลัยรามคำแหงที่ส่งเสริมความเสมอภาคทางการศึกษา ผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม และพัฒนามหาวิทยาลัยรามคำแหง ให้เป็นแหล่งวิทยาการแบบตลาดวิชา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนในกระบวนรายวิชาเทคนิคในการจัดเก็บความรู้ 2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนในกระบวนรายวิชาเทคนิคในการจัดเก็บความรู้ 3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของผู้เรียนที่มีต่อการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนในกระบวนรายวิชาเทคนิคในการจัดเก็บความรู้ และ 4. เพื่อพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนในกระบวนรายวิชาเทคนิคในการจัดเก็บความรู้ที่มีต่อการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนใช้แบบแผนการทดลองเป็นแบบกลุ่มเดียววัดก่อน-หลัง การทดลอง (the one group pretest-posttest only design) โดยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนกับหลังสิ้นสุดการเรียนทั้ง 10 บทเรียนกับคะแนนความรู้โดย กำหนดเกณฑ์คะแนนความรู้ผ่านร้อยละ 80 และเปรียบเทียบความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาการพัฒนารัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงกับคะแนนค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในการเรียนการสอนโดยกำหนดเกณฑ์ยอมรับคะแนนเฉลี่ย ≥ 3.5 (พิสนุ, 2549)

การหาค่าประสิทธิภาพของหลักสูตร โดยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยแบบทดสอบความรู้ระหว่างเรียนกับแบบทดสอบความรู้หลังสิ้นสุดการเรียนกำหนด

เกณฑ์ไม่ต่ำกว่า 80/80 โดยใช้สูตร E1/E2 (พิสนุ, 2549) โดยมีรูปแบบการทดลองดังนี้

X หมายถึง บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

O1 หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษา

การดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการทดลองและเก็บข้อมูลตามขั้นตอน แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

(1) ขั้นตอนเตรียมการทดลอง (2) ขั้นตอนดำเนินการทดลอง (3) ขั้นตอนประเมินผลการทดลอง

(1) ขั้นตอนเตรียมการทดลอง ผู้วิจัยขออนุญาต คณะบดีคณะพัฒนาศาสตร์มนุษยศาสตร์ เพื่อทำการทดลองและชี้แจงแนวทางการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนกระบวนการวิชาเทคนิคในการจัดเก็บความรู้ ขอความร่วมมือจากผู้อำนวยการศูนย์สื่อการสอนทางอิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ในการใช้ห้องอัดเสียงสำหรับสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ขอความร่วมมือจากผู้อำนวยการศูนย์การสอบทางอิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ในการจัดเก็บคลังข้อสอบสำหรับนักศึกษาเตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการทดลองแบบสอบถามความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษา แบบสอบถามข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษากระบวนการวิชาเทคนิคในการจัดเก็บความรู้ วางแผนการสอนและออกแบบการจัดการเรียนการสอนกระบวนการวิชาเทคนิคในการจัดเก็บความรู้ โดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน

(2) ขั้นตอนดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยชี้แจงและแนะนำคำอธิบายรายวิชาเทคนิคในการจัดเก็บความรู้ แนะนำวิธีการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนกระบวนการวิชาเทคนิคในการจัดเก็บความรู้กำหนดระยะเวลาการทบทวนความรู้ และประเมินความรู้ระหว่างใช้บทเรียนจากการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน

เป็นระยะเวลา 1 เดือน ก่อนทดสอบความรู้หลังสิ้นสุดการเรียน และประเมินความพึงพอใจในการเรียน ของนักศึกษาหลังทดลองใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอนกระบวนการวิชาเทคนิคในการจัดเก็บความรู้

(3) ขั้นตอนประเมินผลการทดลอง ประเมินผลการเรียนรู้ระหว่างเรียนในแต่ละบทเรียน 10 บทเรียน ประเมินความรู้ภายหลังการสิ้นสุดการจัดการเรียนการสอนในกระบวนการวิชาเทคนิคในการจัดเก็บความรู้ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 ผู้วิจัยนำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับแบบทดสอบความพึงพอใจในการเรียนการสอนของนักศึกษา ให้นักศึกษาประเมินตนเอง เพื่อเป็นการตรวจสอบหลังทดลอง (post test) นำผลที่ได้มาเปรียบเทียบกับคะแนนค่าเฉลี่ยผลการเรียนรู้ระหว่างบทเรียน (E1) และคะแนนค่าเฉลี่ยผลการเรียนรู้หลังสิ้นสุดการเรียน (E2) หลังการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอนกระบวนการวิชาเทคนิคในการจัดเก็บความรู้ และเปรียบเทียบความพึงพอใจในการเรียนของนักศึกษา กับเกณฑ์ที่กำหนดคะแนนค่าเฉลี่ย ≥ 3.5 ขึ้นไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาผลของการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอนเสริม ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนกระบวนการวิชาเทคนิคในการจัดเก็บความรู้ อภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา หลังสิ้นสุดการเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน สูงกว่าระหว่างการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอนเป็นไปตามสมมติฐานว่าคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเสริมมีส่วนช่วยให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ เนื่องจากการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้เมื่อนักศึกษาได้มีการแสวงหาความรู้ ทบทวนความรู้ที่ได้ศึกษาค้นคว้าทั้งจากเอกสารประกอบการเรียนวิชาเทคนิคในการจัดเก็บความรู้และทบทวนความรู้จากการศึกษาด้วยตนเองด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน กระบวนการวิชาเทคนิคในการจัดเก็บความรู้รวมถึงนักศึกษาจะต้องทำรายงานมาส่งอาจารย์โดยนักศึกษาไม่ต้องเข้าชั้นเรียน ด้วยเหตุที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง

เป็นมหาวิทยาลัยที่มีเอกลักษณ์แบบตลาดวิชา ผู้เรียนจะมาเรียนหรือไม่มาเรียนโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอนเสริมเป็นการช่วยสร้างโอกาสในการเรียนรู้ตามหลักสูตรรายกระบวนวิชา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (กิดานันท์, 2548) และ (วีณา, 2544) กล่าวถึงการสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นเทคโนโลยีที่ใช้เก็บความรู้ เพื่อเป็นสื่อช่วยสอนโดยออกแบบให้สอนแทนครูหรือสอนเสริมจากชั้นเรียน เป็นการสอนทบทวนใช้โปรแกรมเสนอเนื้อหาความรู้เป็นเนื้อหาย่อย แก่ผู้เรียนทั้งส่วนข้อความ ภาพ เสียง แล้วให้ผู้เรียนตอบคำถามและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (วาริน, 2553) ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องระบบคอมพิวเตอร์ วิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า (1) บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมีประสิทธิภาพ 80.25/80.40 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 75/75 (2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมีคะแนนสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด

2. ผลการศึกษาค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านเนื้อหาและด้านการออกแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านที่อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับคะแนนค่าเฉลี่ย ได้แก่ ส่วนประกอบด้านสื่อประสม ภาพ การออกแบบระบบการเรียนการสอน และด้านการใช้ภาษา เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยภาพรวม และรายด้านทุกด้าน มีค่าสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้เนื่องมาจากมหาวิทยาลัยรามคำแหงมีเอกลักษณ์ แบบตลาดวิชา ไม่ได้บังคับให้นักศึกษามาเรียน ทำให้นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ค่อยมาเข้าชั้นเรียน เมื่ออาจารย์ผู้สอนสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเป็นการเอื้ออำนวยต่อนักศึกษา ได้มีโอกาสการเรียนรู้ได้มากขึ้น อีกทั้ง

หลักการสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นการพัฒนาสื่อการสอน ที่ใช้สื่อประสม ประกอบด้วยข้อความตามสาระการเรียนรู้ในแต่ละบทเรียน มีภาพประกอบคำบรรยาย และเสียงบรรยายเสมือนได้เรียนรู้ในชั้นเรียน ยังสามารถทบทวนความรู้ได้ด้วยตนเองได้หลายครั้งด้วยการออกแบบโปรแกรมให้เอื้อต่อการใช้งานได้ง่ายและสะดวกตามระยะเวลาที่นักศึกษาต้องการเรียนรู้ จึงทำให้ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนด้วยคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเสริมสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (พิสนุ, 2549) กล่าวว่า การใช้สื่อประกอบจัดกิจกรรมการสอนต้องมีการประเมินสื่อการสอน เพื่อให้ได้ข้อมูลนำมาพัฒนาและตัดสินใจโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ โดยพิจารณาเนื้อหา และภาษาเหมาะสมกับผู้เรียน และสอดคล้องกับหลักสูตร รวมถึงเทคนิคต่าง ๆ ควรออกแบบกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดความสนใจและคุณภาพของเสียงมีความชัดเจน ถ้าอาจารย์ผู้สอนสามารถสร้างบทเรียนได้ตามลักษณะดังกล่าว ย่อมส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้เรียน และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ (จารุวรรณ, 2551) ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องส่วนประกอบหลักและการใช้งานคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 ประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนประถมสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา พบว่านักเรียนมีคิดเห็นต่อกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนอยู่ในระดับดีและเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับงานวิจัย ของ (สุวิทย์, 2551) ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่อง สถานที่สำคัญทางศาสนาในจังหวัดลำปาง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง พบว่า การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอนเป็นสื่อช่วยในการเรียนการสอนเพิ่มเติมนอกเหนือจากน่านักเรียนไปทัศนศึกษาแล้ว สามารถจะช่วยให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ตลอดเวลา ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ในกลุ่มสาระสังคม ศาสนาและวัฒนธรรม สามารถบูรณาการความรู้ความสามารถไปใช้ในการเรียนรู้กลุ่มสาระอื่น ๆ ต่อไป

3. ผลการศึกษาการพัฒนาคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาเทคนิคในการจัดเก็บความรู้ ซึ่งผู้วิจัยนำเครื่องมือทั้งหมดมาพิจารณา ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนไปใช้ทดลองกับนักศึกษาหลังทดลองใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนได้ปรับปรุงและพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเกี่ยวกับข้อมูลต่าง ๆ ที่ถูกต้องให้ชัดเจนและครอบคลุมเนื้อหามากขึ้นยิ่งขึ้น โดยมีข้อเสนอแนะของนักศึกษา ดังนี้

ด้านเนื้อหา นักศึกษาให้ข้อเสนอแนะว่า เนื้อหาสาระสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ควรมีการยกตัวอย่างประกอบเนื้อหาสาระ ได้ปรับปรุงและพัฒนาโดยการตรวจสอบความถูกต้องตรงตามโครงสร้างให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่กำหนดไว้ในคำอธิบายรายวิชา ด้านการใช้ภาษา นักศึกษาให้ข้อเสนอแนะว่า การใช้ภาษาที่สื่อความหมายให้ง่ายต่อความเข้าใจ ได้ปรับปรุงและพัฒนาหมวดคำศัพท์และใช้คำที่ทันสมัยเหมาะสมกับวัย ด้านภาพ นักศึกษาให้ข้อเสนอแนะว่า การลำดับภาพควรตัดภาพช้าและล้าสมัยออก เพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนมากขึ้น ได้ปรับปรุงและพัฒนาโดยตรวจสอบความถูกต้องตรงตามกฎหมายลิขสิทธิ์ภาพและเสียงที่สามารถเผยแพร่เพื่อการศึกษาได้ การออกแบบระบบการเรียนการสอน นักศึกษาให้ข้อเสนอแนะว่า การนำเสนอแต่ละบทควรมีการยกตัวอย่างประกอบเนื้อหาสาระ ได้ปรับปรุงและพัฒนาโดยการตรวจสอบความถูกต้องตรงตามโครงสร้างและยกตัวอย่างการจัดเก็บความรู้ในแต่ละองค์การ ส่วนประกอบด้านสื่อ-ประสม นักศึกษาให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีสื่อหรือคลิปวิดีโอแทรกเพิ่ม ได้ปรับปรุงและพัฒนาโดยตรวจสอบความถูกต้องตรงตามกฎหมายลิขสิทธิ์ภาพและเสียงที่สามารถเผยแพร่เพื่อการศึกษาได้ การออกแบบนักศึกษานักศึกษาให้ข้อเสนอแนะว่า ควรเพิ่มโปรแกรมตอบคำถามอัตโนมัติ ได้ปรับปรุงและพัฒนาโดยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโปรแกรม

สรุปและวิจารณ์ผล

ผู้วิจัยจึงปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ ทั้งนี้เนื่องจากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนสร้างโดยศึกษาคำอธิบายรายวิชา และเนื้อหาต้องมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ บทเรียนที่สร้างขึ้นจึงตอบสนองต่อความต้องการเรียนรู้ แต่การออกแบบคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เช่น ภาพ เสียง และระบบต้องทันสมัย สะดวกต่อการใช้งาน เข้าถึงง่ายตอบสนองต่อแรงจูงใจของผู้เรียน เมื่อออกแบบแล้ว ยังไม่เป็นไปตามความต้องการของผู้เรียนดังกล่าว ผู้เรียนจึงให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (ครรรชิต, 2544)

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาผลของการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอนเสริมกระบวนการวิชาเทคนิคในการจัดเก็บความรู้ ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังต่อไปนี้ คือ

1. การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน ต้องใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือหลักในการศึกษาเนื่องจากลักษณะและรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่าง มีการเรียนรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ สื่อมัลติมีเดีย และเทคโนโลยีมากขึ้น ควรให้นักศึกษารู้จักการกลั่นกรองและวิเคราะห์ข้อมูลก่อนการนำไปใช้หรือเผยแพร่
2. มหาวิทยาลัยควรนำผลการศึกษาที่ได้เป็นข้อมูลพื้นฐาน เพื่อเพิ่มการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการใช้เทคโนโลยีในการจัดการสร้างเครือข่าย การติดต่อสื่อสารกับผู้เรียน เป็นการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

วิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีโดยได้รับความอนุเคราะห์จาก รองศาสตราจารย์ ดร.โฆษิต อินทวงศ์ คณบดีคณะพัฒนาศาสตร์มนุษย และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นาวาอากาศโทหญิง ดร. ชมสุภัค ครุฑทะ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ให้คำปรึกษาในการดำเนินการวิจัย และขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

ดวงเดือน จันท์เจริญ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐ วัฒนาพนิช และ ดร.พรกุล สุขสด ที่ได้เสียสละเวลาในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ทำให้การดำเนินการวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และขอขอบพระคุณ คณะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ได้สนับสนุนทุนวิจัยในครั้งนี้จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ สุดท้ายขอขอบพระคุณกำลังใจจากครอบครัว และกัลยาณมิตรทุกท่าน ขอกราบขอบพระคุณอย่างยิ่ง

เอกสารอ้างอิง

- กิดานันท์ มลิทอง. 2548. เทคโนโลยีและการสื่อสาร เพื่อการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วน จำกัดอรุณการพิมพ์.
- ครรชิต มาลัยวงศ์. 2544. รายงานสำรวจสถานภาพและความพร้อมในการใช้งานคอมพิวเตอร์และระบบอินเทอร์เน็ตของโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วประเทศ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาแห่งชาติสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- จารุวรรณ จันท์ทอง. 2551. การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องส่วนประกอบหลัก และการใช้งานคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียน ช่วงชั้นที่ 1 ประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน ประถมสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- ทิตนา แคมมณี. 2555. ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิสนุ พงศ์ศรี. 2549. การประเมินทางการศึกษา: แนวคิดสู่การปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: เทียมฝ่ายการพิมพ์.

วาริน แซ่ตู. 2553. การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องระบบคอมพิวเตอร์ วิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบางบ่อวิทยาคม. สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ, มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

วิไล ตั้งจิตสมคิด. 2554. ความเป็นครู. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

วีณา จีระแพทย์. 2544. สารสนเทศทางการพยาบาล และทางสุขภาพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิทย์ ห่อเหวียง. 2551. ผลการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่อง สถานที่สำคัญทางศาสนาในจังหวัดลำปาง ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Maruatona, T. 2011. Lifelong learning and the pursuit of a vision for sustainable development in Botswana. Studies in Continuing Education.

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาในการเข้าสู่
ประชาคมอาเซียน : การศึกษาเชิงเปรียบเทียบของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง
และมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

**Factors Relating to the Readiness Preparation of University Students in
Becoming ASEAN Community : A Comparative Study of Ramkhamhaeng
University and Mahasarakham University Students**

เอมอร ดิสปัญญา¹ และสุวิชา ศรีถ่าน²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบการเตรียมความพร้อมของนักศึกษามหาวิทยาลัยในการเป็นส่วนหนึ่งของการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญและความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง และมหาวิทยาลัยมหาสารคามแห่งละ 450 คน จากการสุ่มตัวอย่างตามสะดวกโดยใช้แบบสอบถามทดสอบการประเมินค่าระดับเกี่ยวกับความสำคัญและความพร้อมของนักศึกษาในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน วิเคราะห์สถิติแบบพื้นฐานด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้ paired samples *t*-test และ independent *t*-test เพื่อเปรียบเทียบผลวิจัยของทั้งสองมหาวิทยาลัย และผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาทั้งสองมหาวิทยาลัยให้ความสำคัญของปัจจัยการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในทุกปัจจัยรายข้อและโดยรวมมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก และในทุกข้อและโดยรวมอยู่ในระดับความพร้อมมาก ส่วนองค์ประกอบของปัจจัยการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนโดยรวมประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลักระหว่างทั้งสองมหาวิทยาลัย โดย 4 องค์ประกอบร่วมในการที่สำคัญสำหรับการใช้เตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาของทั้งสองมหาวิทยาลัย คือ องค์ประกอบด้านความสามารถในอาชีพ องค์ประกอบด้านการสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษ องค์ประกอบด้านหลักสูตรการเรียนการสอน และองค์ประกอบด้านคุณภาพและประสิทธิภาพของสาขาวิชาชีพ ทั้ง 4 องค์ประกอบหลักของปัจจัยการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของสองมหาวิทยาลัยมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .0001$)

คำสำคัญ : ความสำคัญ การเตรียมความพร้อม ประชาคมอาเซียน นักศึกษามหาวิทยาลัยไทย มหาวิทยาลัย-รามคำแหง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ รองศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

² อาจารย์ คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ABSTRACT

The study aims 1) to examine factors which are related to the readiness of Thai university students in becoming part of the ASEAN Economic Community (AEC) and 2) to compare the importance and readiness of the factors related to the professional preparation of the two groups of students. It is a comparative study of 450 students from each university, selected by convenience sampling for data collection. The researchers used a survey questionnaire to collect data. Preliminary statistics (percentage, means, and standard deviations), paired samples *t*-test, independent *t*-test, techniques were used to test the gaps between the two universities and statistical significances across the determining and determined variables. The findings are as follows. Firstly, both Ramkhamhaeng and Mahasarakham University students rated every factor relating to the readiness and preparation of university students in becoming part of the ASEAN Community very high. The students in both universities believe that their universities are well-prepared in every feature of becoming part of the AC. Next, the four main factors that relate to the readiness of university students to join the AC (professional competency, English communication, curriculum and instruction-variance, and professional program quality and effectiveness) were found to be important. Finally, all four of the above factors involving the students' readiness were found to be statistically significant at the statistical level of .05 ($p \leq .0001$).

Keywords : ASEAN Community, importance, Mahasarakham University, Ramkhamhaeng University, readiness, Thai university students

บทนำ

ตามเงื่อนไขของการเคลื่อนย้ายแรงงานวิชาชีพ และแรงงานฝีมืออย่างเสรีในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนซึ่งเริ่มมีผลบังคับปฏิบัติในปี พ.ศ. 2558 ที่มีการรับรองในที่ประชุมสุดยอดอาเซียนในสิงคโปร์ในปี พ.ศ. 2550 เพื่อให้วัตถุประสงค์หลักของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนบรรลุผล คือ การมีฐานการผลิตและตลาดเดียว การเป็นภูมิภาคที่มีการบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลกให้เป็นภูมิภาคที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงและมีการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นธรรมชาติเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของการเคลื่อนย้ายแรงงานในอาเซียนและการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนนี้ถือว่าการสร้างโอกาสและความท้าทายให้กับแรงงานใหม่ในประเทศไทยให้มีรายได้สูง และช่วยสร้างผลผลิตของประเทศไทยเพิ่มขึ้น พร้อมกับช่วยถ่ายโอนความรู้จากแรงงาน

วิชาชีพของประเทศสมาชิกอาเซียน และเป็นการยกระดับเศรษฐกิจที่ส่งผลบวกต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยให้เข้มแข็งมากขึ้น (กระทรวงแรงงาน, 2553) ดังนั้น รัฐบาลไทยจึงได้กำหนดนโยบายให้ทุกหน่วยงานทุกภาคส่วนวางแผนและดำเนินการพัฒนาทรัพยากร บุคลากร รวมทั้งนักเรียน นิสิตและนักศึกษาให้มีความพร้อมในการที่จะเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียน

การศึกษาเปรียบเทียบของการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาไทยชั้นปีที่ 4 ที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยโดยเฉพาะทั้งระบบเปิดและปิดเพื่อหาปัจจัยร่วมที่สำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อให้บัณฑิตมีความสามารถที่จะรองรับการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่จะเป็นไปได้อย่างเสรีมากขึ้น (Free Flow) ในหลายวิชาชีพ เช่น ด้านโลจิสติกส์ การศึกษา การก่อสร้าง การสื่อสาร และการบริการ

เป็นต้น ดังนั้น มหาวิทยาลัยไทยจึงมีส่วนที่จะช่วยให้
 แนวนโยบายนี้บรรลุเป้าหมายการเป็นตลาดและฐาน
 การผลิตเดียวในอาเซียน (วารสารการค้าโลก, 2554)
 ภายใต้วิสัยทัศน์ “One Vision, One Identity, One
 Community” ที่ประเทศสมาชิกอาเซียนได้จัดทำ
 ข้อตกลงยอมรับคุณสมบัตินักวิชาชีพของอาเซียน
 (Mutual Recognition Arrangement: MRA) เกี่ยวกับการ
 เปิดเสรีการค้าบริการ เป็นการส่งเสริมให้เกิดใน
 การยอมรับในคุณสมบัติของนักวิชาชีพที่สำคัญร่วมกัน
 และเพื่อถ่ายเทแรงงานฝีมือได้เสรีมากขึ้น โดยเฉพาะ
 ในสาขาอาชีพที่ได้ถูกกำหนดไว้แล้ว คือ วิศวกรรม
 การสำรวจ สถาปัตยกรรม แพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาล
 และบัญชี (บัญญัติ, 2553; ธนรักษ์, 2550; สำนักจัดห
 างงานจังหวัดเชียงใหม่, 2554; วารสารการค้าโลก, 2554;
 Administrator, 2010) ดังนั้น การเตรียมตัวสู่แรงงาน
 เสรีหรือการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนจึงเป็นการสร้าง
 โอกาสที่ดีในการสมัครงาน และเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง
 สำหรับแรงงานใหม่ในประเทศไทยที่จะสร้างรายได้และ
 ได้รับค่าตอบแทนที่สูงขึ้น หากจะรอให้แรงงานใหม่
 สำเร็จการศึกษาเสียก่อนแล้วจึงทำการเตรียมความ
 พร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอาจทำให้การสมัครงาน
 ของผู้สมัครงานหรือนิสิตนักศึกษาที่เป็นแรงงานใหม่ใน
 อนาคตเสียหายได้ ในประเด็นนี้แสดงความเห็นว่
 การหางานอาจจะเป็นประสบการณ์ที่ดีที่เติมไปด้วย
 ความสำเร็จหรือความหายนะก็ได้ เพราะความสำเร็จ
 ของการสมัครงานจะเป็นของคนที่มีทักษะการนำเสนอ
 ตนเองต่อนายจ้าง มีทัศนคติในเชิงบวกกับการสมัคร
 งาน มีวินัยในตนเองและมีความอดทน แต่ความหายนะ
 มักจะเป็นของผู้สมัครที่ไม่มีทักษะอันใดเลยและผู้ที่มี
 ทัศนคติในการสมัครงานในด้านลบ (เอมอร์, 2550)

สำหรับความสำเร็จของการทำงานด้านการ
 บริการและการไ้ทำงานทำที่ดีในระดับนานาชาตินั้น
 ปรีดา และคณะ (2552) ได้ทำการศึกษาและพบว่า
 ทักษะหนึ่งที่สำคัญที่ผู้สมัครงานยังคงจำเป็นต้องใช้
 และต้องมีความสามารถ คือ การใช้ภาษาอังกฤษใน
 การสมัครเข้าทำงานและการมีทักษะด้านภาษาอังกฤษ
 ที่เพียงพอต่อการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในธุรกิจ

ด้านบริการ เพราะสถานประกอบการส่วนใหญ่ใน
 ปัจจุบันหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะให้บริการแก่ลูกค้า
 ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ นอกจากนี้พัฒนา
 เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าและทันสมัยและการเปลี่ยนแปลง
 อันเนื่องมาจากการพัฒนาการแข่งขันทางธุรกิจใ
 ระดับประเทศมาเป็นการแข่งขันระดับนานาชาติเพิ่ม
 มากขึ้น จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในข้อตกลงทาง
 การค้าใหม่ในภูมิภาคต่าง ๆ และทั่วโลก เช่น การเปิด
 การค้าและบริการเสรีในภูมิภาคอาเซียนในปี 2558 ดังที่
 ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น และทำให้เกิดการแข่งขันการ
 เคลื่อนย้ายแรงงานต่างชาติอย่างเสรีในเขตภูมิภาคนี้
 ดังนั้น ธุรกิจในปัจจุบันจึงต้องการผู้สมัครงานและ
 คนทำงานที่สามารถใช้ภาษาอังกฤษได้ดี เพื่อช่วยให้
 บริษัทอยู่รอดและสามารถแข่งขันกับคู่แข่งทาง
 ธุรกิจอื่นได้ (ธนรักษ์, 2550; Chaiya, 1998) และ
 นอกเหนือจากประเด็นมาตรฐานสมรรถนะ (Competency
 Standard) ที่แรงงานไทยไม่มีการพัฒนาฝีมือแรงงาน
 ให้อยู่ในระดับสากลจะทำให้แรงงานไทยไม่เป็นที่
 น่าสนใจในตลาดต่างประเทศแล้ว ด้านทักษะและ
 ประสิทธิภาพของการสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษก็เป็น
 ปัญหาสำคัญที่กีดตันแรงงานไทยในการทำงานใ
 ระดับสากล ทำให้แรงงานไทยไม่สามารถแข่งขันกับ
 แรงงานชาติอื่นได้ หากรูปแบบของหลักสูตรและการ
 จัดการเรียนการสอนไม่มีการเตรียมความพร้อมให้
 นักศึกษาหรือแรงงานใหม่ที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานเสรีใ
 ประชาคมอาเซียน ทั้งในด้าน ความรู้และความสามารถ
 ด้านในทักษะอาชีพต่าง ๆ ใน 7 สาขาบริการนี้อาจ
 ส่งผลให้นักศึกษาไทยหรือกลุ่มแรงงานใหม่นี้ได้
 ตำแหน่งหรือค่าจ้างที่ต่ำกว่าแรงงานฝีมือในระดับ
 เดียวกัน และไม่สามารถแข่งขันกับแรงงานชาติอื่น ๆ
 ในภูมิภาคอาเซียนได้

แนวทางการป้องกันและแก้ปัญหาดังกล่าว
 รัฐและสถาบันการศึกษาที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง
 ต่อการเตรียมความพร้อมนี้ควรพัฒนาหลักสูตรและ
 จัดการเรียนการสอน ตลอดจนมีการอบรมด้านทักษะ
 วิชาชีพให้สามารถเทียบเคียงได้กับหลักสูตรของ
 ต่างประเทศ เพื่อยกระดับการศึกษาไทยให้อยู่ในระดับ

นานาชาติ และช่วยให้มีการยอมรับ (Accredited) ในใบอนุญาตหรือใบรับรองมาตรฐานวิชาชีพของไทยมากขึ้น ในระดับสากล ตัวอย่างเช่น รัฐควรเปิดหลักสูตรการเรียนการสอนแบบสองภาษาหรือเปิดอบรมความรู้ภาษาอังกฤษโดยเน้นการติดต่อสื่อสาร พร้อมทั้งจัดให้มีการวัดระดับโดยสถาบันภาษาที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลหรือรับรองวิชาชีพที่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้จริงในระดับสากล (บัญญัติ, 2553; สำนักงานการจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่, 2554; วารสารการคำโลก, 2554)

มหาวิทยาลัยรามคำแหงเป็นสถาบันการศึกษาที่ให้ความสำคัญต่อนโยบายแห่งชาตินี้ ดังเห็นได้จากการกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมการพัฒนานักศึกษาคณาจารย์และบุคลากรในทุกด้านเพื่อให้มีความพร้อมในการที่ประเทศไทยจะร่วมเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียน นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยรามคำแหงยังเป็นมหาวิทยาลัยระบบเปิดที่ผลิตบัณฑิตหรือแรงงานใหม่จำนวนมากที่สุดในแต่ละปี และมหาวิทยาลัยมหาสารคามเป็นระบบปิดที่ได้รับการกำหนดจากรัฐบาลให้เป็นสถาบันการศึกษาที่เป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนนโยบายและการเตรียมความพร้อมของนิสิตและนักศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนั้น การศึกษาเชิงเปรียบเทียบการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาในระดับปริญญาตรีของทั้งสองมหาวิทยาลัยที่มีระบบแตกต่างกันก็เพื่อที่จะศึกษาความเหมือนหรือความแตกต่างขององค์ประกอบในการเตรียมความพร้อมนี้จึงมีความสำคัญและส่งเสริมการกำหนดรูปแบบของการเตรียมความพร้อมร่วมกันของทั้งสองสถาบันการศึกษาในสองภูมิภาคที่แตกต่างกันในอนาคต

ดังนั้น การวิจัยเรื่อง “องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อม ของนักศึกษาในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน: การศึกษาเชิงเปรียบเทียบของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงและมหาวิทยาลัยมหาสารคาม” จึงเป็นการศึกษาทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่อาจจะส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาไทยโดยภาพรวมในเบื้องต้น แล้วจึงนำผลมาวิเคราะห์เพื่อสกัดหาองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยสำคัญ

ของการเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาของทั้งสองมหาวิทยาลัยโดยเฉพาะ การศึกษาเชิงนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับปัจจัยความสำคัญและความพร้อมของตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและเพื่อวิเคราะห์หาองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาของระบบการศึกษาแบบเปิดและปิดในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งจะทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคร่วมกันในด้านการเตรียมความพร้อมของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงและมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งจะเป็นแรงงานใหม่ในยุคที่ประเทศไทยเข้าร่วมการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และการวิจัยเรื่องนี้จะมีส่วนช่วยในการวางแผนการบูรณาการความรู้ของการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการฝึกอบรมทักษะฝีมืออาชีพให้กับนักศึกษาเป็นองค์รวม อันจะก่อให้เกิดผลดีต่อการปรับปรุงเนื้อหาการสอนและการอบรมด้านวิชาชีพในระดับสากลเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในประชาคมอาเซียน เพื่อตอบสนองตามนโยบายของชาติและของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ของรัฐในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาและคุณภาพของนักศึกษาในเรื่องของการมีงานทำของนักศึกษาในระดับปริญญาตรีภายหลังจากการจบการศึกษา ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพเพื่อให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดแรงงานในอนาคตต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลความเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงและมหาวิทยาลัยมหาสารคามชั้นปีที่ 4 เพราะเป็นกลุ่มนักศึกษาที่เหมาะสมเพราะมีประสบการณ์ด้านการเรียนการสอนตลอด 4 ปีหรือครบหลักสูตรของมหาวิทยาลัยทั้งสองระบบก่อนการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแห่งละ 450 คน รวมทั้งสิ้น 900 คน แบบสอบถามที่ใช้ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นแบบตรวจสอบข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยจำแนกเป็น

เพศ ระดับชั้นปี คณะที่ศึกษา และมหาวิทยาลัยที่ศึกษา ส่วนที่ 2 เกี่ยวกับความสำคัญของการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และส่วนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับผลการเตรียมความพร้อมของนักศึกษา ซึ่งแบบสอบถามส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 7 ระดับ คือ ตั้งแต่ 1 หมายถึงมีความสำคัญน้อยที่สุด/มีความพร้อมน้อยที่สุด ไปถึง 7 หมายถึงมีความสำคัญมากที่สุด/มีความพร้อมมากที่สุด และมีจำนวน 24 ข้อคำถามของแบบสอบถามทั้งส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 ซึ่งโครงสร้างของแบบสอบถามนี้ คณะผู้วิจัยได้ปรับใช้หลักการตามกรอบพิมพ์เขียวประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน 2558 (ASEAN Economic Community Blueprint 2015) และข้อตกลงยอมรับร่วมคุณสมบัตินักวิชาชีพ (Mutual Recognition Arrangements: MRA) ของ 8 สาขาอาชีพบริการที่มีทักษะฝีมือ (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2555; ASEAN Secretariat, 2010; ASEAN, 2015) และคำอธิบายความหมายของคำว่าแรงงานมีทักษะฝีมือที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการเตรียมความพร้อมของแรงงานมีทักษะฝีมือที่จะก้าวเข้าไปทำงานในระดับนานาชาติหรือมีความสามารถที่จะทำงานได้ในองค์กรระดับสากล (Robins and Coulter, 2008) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาไทยในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และเก็บข้อมูลแบบการสุ่มตัวอย่างตามสะดวก (Convenient Random Sampling) ได้ตัวอย่างนักศึกษาไทยจำนวน 900 คน ด้วยการเปิดตารางจำนวนของกลุ่มตัวอย่างของ Yamane (1978) และดำเนินการเก็บข้อมูล ในช่วงภาคการศึกษา 2 ปีการศึกษา 2555 และทดสอบความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 ใช้ Cronbach Alpha Coefficient ได้ค่าเท่ากับ 0.949 และ 0.965 และหาค่าความสอดคล้องของข้อคำถามรายข้อด้วย Item Correlation ได้ค่าระหว่าง 0.536 - 0.695 และ 0.596-0.781 และหาค่า Kaiser-Meyer Olkin สำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยองค์ประกอบได้ค่าเท่ากับ 0.946 ซึ่งมี

ค่าเกิน 0.7 จึงเหมาะสมใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลของการศึกษาในครั้งนี้ต่อไป (Hair et al., 2003)

ผลการวิจัย

จากการวิจัย คณะผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษา

นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 54.2) รองลงมาเป็นเพศชาย (ร้อยละ 45.8) ส่วนใหญ่เป็นแบ่งเป็นนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ และเศรษฐศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ศึกษาศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ที่มีจำนวนตัวอย่างคณะละเกือบเท่า ๆ (ร้อยละ 10-12) ตามลำดับ โดยที่นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงส่วนใหญ่รับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ร้อยละ 95.1 ในส่วนมหาวิทยาลัยมหาสารคามส่วนใหญ่เป็นนิสิตเพศชาย (ร้อยละ 50.7) และ เพศหญิง (ร้อยละ 49.7) ใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่แบ่งเป็นนิสิตคณะบริหารธุรกิจ มนุษยศาสตร์ นิติศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ศิลปกรรมศาสตร์อย่างละเกือบเท่า ๆ (ร้อยละ 11) รองลงเป็นคณะเศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และคณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม คือร้อยละ 4.4-8.2 ตามลำดับ โดยที่นิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคามส่วนใหญ่รับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ร้อยละ 100%

2. คะแนนเฉลี่ยความสำคัญและความพร้อมของนักศึกษาของสองมหาวิทยาลัยทุกปัจจัยโดยรวม

จากตารางที่ 1 นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงโดยรวมเห็นว่าการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในทุกปัจจัยรายข้อและโดยรวมมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =5.08-5.44) โดยปัจจัยรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเรียงลำดับตามความสำคัญของปัจจัยการเตรียมความพร้อม 5 ลำดับ คือ ทักษะด้านความคิดของนักศึกษา ($\bar{X}$ =5.45) ความสามารถในการสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษ ($\bar{X}$ =5.44) ภาพลักษณ์ความพร้อมโดยรวมของมหาวิทยาลัยในประชาคม-

อาเซียน ($\bar{X}=5.43$) ความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษ ($\bar{X}=5.43$) ความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษ ($\bar{X}=5.41$) ตามลำดับ ในส่วนของการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง (จากตารางที่ 1) เห็นว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงเห็นว่ามีความพร้อมในทุกปัจจัยรายข้อและโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.54-5.16$) โดยที่เรียงลำดับความพร้อมมากที่สุดไปน้อย 5 ลำดับแรก คือ ภาพลักษณ์ความพร้อมโดยรวมของมหาวิทยาลัยในประชาคมอาเซียน ($\bar{X}=5.16$) บรรยากาศโดยรวมของการเรียนการสอนภายในมหาวิทยาลัย ($\bar{X}=5.06$) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษา ($\bar{X}=5.05$) คุณภาพโดยรวมของผู้สอนประจำหลักสูตร ($\bar{X}=5.02$) ทักษะด้านความคิดของนักศึกษา ($\bar{X}=5.02$) ตามลำดับ

ส่วนนักศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคามส่วนใหญ่เห็นว่าการเตรียมความพร้อมในเกือบทุกปัจจัยรายข้อและโดยรวมมีความสำคัญอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{X}=5.22-5.50$) ยกเว้นปัจจัยความสามารถของการสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษ ความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษ และความสามารถด้านการพูด

ภาษาอังกฤษ ที่มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=5.56-5.64$) เรียงลำดับตามความสำคัญของปัจจัยการเตรียมความพร้อมของค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปน้อย 5 ลำดับ คือ ความสามารถในการสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษ ($\bar{X}=5.64$) ความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษ ($\bar{X}=5.61$) ความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษ ($\bar{X}=5.56$) ความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษ ($\bar{X}=5.50$) และความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษ ($\bar{X}=5.49$) ตามลำดับ ในส่วนของการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน นักศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม (จากตารางที่ 1) เห็นว่ามีความพร้อมในทุกปัจจัยรายข้อและโดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{X}=5.12-5.29$) โดยมีปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดและรองลงมา 5 ลำดับ คือ ปัจจัยทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษา ($\bar{X}=5.29$) คุณภาพโดยรวมของผู้สอนประจำหลักสูตร ($\bar{X}=5.29$) ทักษะด้านความคิดของนักศึกษา ($\bar{X}=5.29$) ประสิทธิภาพกระบวนการจัดการเรียนของหลักสูตร ($\bar{X}=5.29$) ภาพลักษณ์ความพร้อมโดยรวมของมหาวิทยาลัยในประชาคมอาเซียน ($\bar{X}=5.29$) ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยของปัจจัยความสำคัญและผลของการเตรียมความพร้อม (N=900 โดยรวมทั้งหมด)

ปัจจัย	มหาวิทยาลัยรามคำแหง (N=450)				มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (N=450)			
	ความสำคัญ		ความพร้อม		ความสำคัญ		ความพร้อม	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ทักษะด้านความคิดของนักศึกษา	5.45	1.14	5.02	1.21	5.33	1.09	5.27	1.08
ความสามารถของการสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษ	5.44	1.44	4.54	1.48	5.64 ²	1.34	5.18	1.53
ภาพลักษณ์ความพร้อมโดยรวมของมหาวิทยาลัยในประชาคมอาเซียน	5.43	1.18	5.16	1.27	5.44	1.13	5.26	1.21
ความสามารถด้านการฟังภาษาอังกฤษ	5.43	1.35	4.64	1.45	5.61 ²	1.28	5.22	1.44
ความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ	5.41	1.38	4.55	1.46	5.56 ²	1.30	5.16	1.44
ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษา	5.40	1.12	5.06	1.22	5.32	1.08	5.29	1.08
ประสิทธิภาพกระบวนการจัดการเรียนของหลักสูตร	5.39	1.12	4.95	1.15	5.48	1.11	5.26	1.15
ความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษ	5.38	1.30	4.82	1.45	5.49	1.26	5.22	1.35

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยของปัจจัยความสำคัญและผลของการเตรียมความพร้อม (N=900 โดยรวมทั้งหมด) (ต่อ)

ปัจจัย	มหาวิทยาลัยรามคำแหง (N=450)				มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (N=450)			
	ความสำคัญ		ความพร้อม		ความสำคัญ		ความพร้อม	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
คุณภาพโดยรวมของผู้สอนประจำหลักสูตร	5.36	1.16	5.02	1.16	5.37	1.11	5.28	1.13
ประสิทธิภาพการจัดหลักสูตร	5.35	1.19	5.00	1.16	5.46	1.14	5.37	1.19
คุณภาพโดยรวมของผู้ฝึกอบรมทักษะด้านวิชาชีพ	5.33	1.08	4.95	1.14	5.34	1.11	5.20	1.16
ทักษะด้านเทคโนโลยี/ข้อมูลข่าวสารของนักศึกษา	5.32	1.21	4.98	1.22	5.34	1.06	5.20	1.08
ทักษะด้านความรู้ความชำนาญการทำงานของ น.ศ.	5.31	1.15	4.95	1.27	5.30	1.09	5.21	1.15
ความสามารถด้านการเขียนภาษาอังกฤษ	5.28	1.33	4.64	1.50	5.50	1.25	5.14	1.37
คุณภาพการฝึกอบรมทักษะด้านอาชีพให้กับ น.ศ.	5.27	1.11	4.95	1.19	5.29	1.10	5.22	1.13
บรรยากาศโดยรวมของการเรียนการสอนภายในมหาวิทยาลัย	5.27	1.15	5.06	1.21	5.35	1.11	5.22	1.09
ความรู้และความสามารถของผู้เรียนในหลักสูตร	5.25	1.12	4.85	1.23	5.36	1.13	5.20	1.15
ทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของนักศึกษา	5.25	1.17	4.98	1.22	5.31	1.08	5.13	1.12
ความพร้อมโดยรวมของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนของภาควิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	5.25	1.18	4.96	1.20	5.35	1.14	5.22	1.10
ประสิทธิภาพของการจัดการฝึกอบรมทักษะด้านอาชีพให้กับนักศึกษา	5.24	1.17	4.93	1.18	5.22	1.09	5.18	1.13
ทักษะด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหาของ น.ศ.	5.24	1.16	4.92	1.20	5.32	1.08	5.13	1.11
ความคุ้มค่าของเงินในการลงทะเบียนเรียนในหลักสูตร	5.23	1.20	5.02	1.20	5.20	1.15	5.12	1.13
คุณภาพของเครื่องมือ/นวัตกรรมในการฝึกอบรมทักษะอาชีพให้กับ น.ศ.	5.22	1.18	4.89	1.17	5.25	1.09	5.20	1.12
เครื่องมือ/สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการเรียนการสอนในชั้นเรียน	5.08	1.21	4.91	1.16	5.28	1.17	5.19	1.17
โดยรวม	5.31 ¹	0.82	4.90	0.94	5.37 ¹	0.84	5.21	0.91

¹ หมายถึงมีความสำคัญค่อนข้างมาก ($\bar{X}$ =4.51-5.50) ² หมายถึงมีความสำคัญระดับมาก ($\bar{X}$ =4.51-5.50)

3. การวิเคราะห์องค์ประกอบของมหาวิทยาลัยรามคำแหงและมหาวิทยาลัยมหาสารคามโดยรวม

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของความพร้อมของนิสิตศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง และมหาวิทยาลัยมหาสารคามโดยรวม มีการวัดค่า KMO=0.959, Bartlett=15468.388, $p < 0.05$ ซึ่งเป็นค่าเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล และสามารถคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้ทั้ง 24 ตัวได้เมตริกซ์สหสัมพันธ์ขนาด 24×24 ซึ่งเมื่อทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแสดงว่าตัวแปรแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 กับตัวแปรอื่น ๆ และทุกองค์ประกอบมีค่าไอเกนเกิน 1.00 ซึ่งถือว่าเพียงพอต่อการนับเป็นหนึ่งองค์ประกอบได้ และค่าอัลฟาเกิน 0.7 ในทุกองค์ประกอบซึ่งหมายถึงมีค่าความน่าเชื่อถือ (Hair et al., 2003) (ดังแสดงในตารางที่ 2) จึงใช้เป็นตัวแปรในการวิเคราะห์ปัจจัยองค์ประกอบได้ทั้งหมด และผลการวิเคราะห์น้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรเกี่ยวกับปัจจัยความพร้อมของนิสิตศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงและมหาวิทยาลัยมหาสารคามโดยรวม ในท้ายที่สุดประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลักร่วมระหว่างสองสถาบันการศึกษา ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 กำหนดชื่อ “องค์ประกอบด้านสมรรถนะในอาชีพการทำงาน” มีค่าอัลฟา 0.91 ค่าไอเกน 11.97 และประกอบด้วย 6 ตัวแปรสังเกต คือ ทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของนักศึกษา ทักษะด้านความคิดของนักศึกษา ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษา ทักษะด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหาของนักศึกษา ทักษะด้านเทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสารของนักศึกษา ทักษะด้านความรู้และความชำนาญในการทำงานของนักศึกษา ซึ่งทั้ง 6 ตัวแปรสังเกตของตัวประกอบปัจจัยความพร้อมของนักศึกษาในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนนี้ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 49.89

องค์ประกอบที่ 2 กำหนดชื่อ “องค์ประกอบด้านการสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษ” มีค่าอัลฟา 0.95 ค่าไอเกน 2.10 และประกอบด้วย 5 ตัวแปรสังเกต คือ

ความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ ความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษ ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ ความสามารถในการสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษ ความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษ ซึ่งทั้ง 5 ตัวแปรสังเกตของตัวประกอบปัจจัยความพร้อมของนักศึกษาในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนนี้ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 8.75

องค์ประกอบที่ 3 กำหนดชื่อ “องค์ประกอบด้านหลักสูตรการเรียนการสอน” มีค่าอัลฟา 0.93 ค่าไอเกน 1.11 และประกอบด้วย 8 ตัวแปรสังเกต คือ ความรู้และความสามารถของผู้เรียนในหลักสูตร ประสิทธิภาพของการจัดการฝึกอบรมทักษะด้านอาชีพให้กับนักศึกษา คุณภาพของเครื่องมือและนวัตกรรมในการฝึกอบรมทักษะอาชีพให้กับนักศึกษา คุณภาพของการฝึกอบรมทักษะด้านอาชีพให้กับนักศึกษา เครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการเรียนการสอน ในชั้นเรียน ประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตร ความคุ้มค่าของเงินที่ใช้ในการลงทะเบียนเรียนในหลักสูตร และประสิทธิภาพการจัดการหลักสูตร ซึ่งทั้ง 8 ตัวแปรสังเกตของตัวประกอบความพร้อมของนักศึกษาในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนนี้ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 4.61

องค์ประกอบที่ 4 กำหนดชื่อ “องค์ประกอบด้านคุณภาพและประสิทธิภาพของสาขาวิชาชีพ” มีค่าอัลฟา 0.90 ค่าไอเกน 1.07 และประกอบด้วย 5 ตัวแปรสังเกต คือ คุณภาพโดยรวมของผู้สอนประจำหลักสูตร คุณภาพโดยรวมของผู้ฝึกอบรมทักษะด้านวิชาชีพ บรรยากาศโดยรวมของการเรียนการสอนภายในมหาวิทยาลัย ภาพลักษณ์ความพร้อมโดยรวมของมหาวิทยาลัยในประชาคมอาเซียน และความพร้อมโดยรวมของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนของภาควิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย ซึ่งทั้ง 5 ตัวแปรสังเกตของตัวประกอบปัจจัยความพร้อมของนักศึกษาในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนนี้ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 4.47 โดยทั้ง 4 ตัวประกอบหลักร่วมกันอธิบายความแปรปรวนที่มีต่อความพร้อมของนักศึกษาในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้ร้อยละ 67.73

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบความพร้อมของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงและมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Rotated Component Matrix(a)	Component			
	1.00	2.00	3.00	4.00
ปัจจัยที่ 1 (Alpha=0.91/Eigenvalue=11.97/Variance=49.89%)				
ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษา	.680	.142	.049	.070
ทักษะด้านความคิดของนักศึกษา	.673	.165	-.010	.129
ทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของนักศึกษา	.662	.104	.034	.166
ทักษะด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหาของนักศึกษา	.556	.035	.129	.222
ทักษะด้านเทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสารของนักศึกษา	.555	.105	.058	.213
ทักษะด้านความรู้และความชำนาญในการทำงานของนักศึกษา	.473	.145	.343	-.010
ปัจจัยที่ 2 (Alpha=0.95/Eigenvalue=2.10/Variance=8.75%)				
ความสามารถด้านการฟังภาษาอังกฤษ	.053	.910	.017	-.036
ความสามารถของการสื่อสารภาษาอังกฤษ	.026	.881	-.129	.087
ความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ	.087	.877	.026	-.035
ความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษ	.069	.846	.054	-.024
ความสามารถด้านการเขียนภาษาอังกฤษ	.015	.822	.062	-.003
ปัจจัยที่ 3 (Alpha=0.93/Eigenvalue=1.11/Variance=4.61%)				
ความรู้ความสามารถของผู้เรียนในหลักสูตร	-.079	.257	.683	-.015
ประสิทธิภาพของการจัดการฝึกอบรมทักษะด้านอาชีพให้กับนักศึกษา	.320	-.043	.678	-.068
คุณภาพของการฝึกอบรมทักษะด้านอาชีพให้กับนักศึกษา	.284	-.048	.651	-.008
ความคุ้มค่าของเงินที่ใช้ในการลงทะเบียนเรียนในหลักสูตร	.045	-.094	.632	.195
เครื่องมือ/สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการเรียนการสอนในชั้นเรียน	-.041	.088	.625	.172
ประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตร	-.187	.228	.618	.197
คุณภาพของเครื่องมือ/นวัตกรรมในการฝึกอบรมทักษะอาชีพให้กับบ.ศ.	.330	-.023	.598	.001
ประสิทธิภาพการจัดหลักสูตร	-.172	.324	.443	.272
ปัจจัยที่ 4 (Alpha=0.90/Eigenvalue=1.07/Variance=4.47%)				
คุณภาพโดยรวมของผู้สอนประจำหลักสูตร	-.022	-.033	.015	.868
คุณภาพโดยรวมของผู้ฝึกอบรมทักษะด้านวิชาชีพ	.040	.034	.021	.820
บรรยากาศโดยรวมของการเรียนการสอนภายในมหาวิทยาลัย	.104	-.010	-.009	.791
ภาพลักษณ์ความพร้อมโดยรวมของมหาวิทยาลัยในประชาคมอาเซียน	.114	.055	.001	.725
ความพร้อมโดยรวมของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนของภาควิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	.202	-.006	.270	.440

Note: KMO=0.959, Bartlett=15468.388 p<0.05, Cumulative %=67.73%

4. การเปรียบเทียบองค์ประกอบความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของนักศึกษาที่เรียนในมหาวิทยาลัยต่างกัน

จากตารางที่ 3 พบว่า ทั้งนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงและนักศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีความเห็นว่ามีความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอยู่ในระดับมากในทั้ง 4 องค์ประกอบ คือความพร้อมทั้งในด้านความสามารถในอาชีพการ

ทำงาน ด้านการสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน และด้านคุณภาพและประสิทธิภาพของสาขาวิชาชีพ โดยนักศึกษาทั้งสองสถาบันมีความเห็นว่ามีความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนทั้ง 4 ด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .0001$) โดยนักศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคามเห็นว่ามีพร้อมดังกล่าวมากกว่านักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างขององค์ประกอบความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของนักศึกษาเรียนสถาบัน ต่างกัน

องค์ประกอบความพร้อมฯ	Levene's Test for Equality of Variances		มหาวิทยาลัย รามคำแหง		มหาวิทยาลัย มหาสารคาม		t	p
	F	p	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านสมารถในอาชีพการทำงาน	2.637	.105	4.98	1.033	5.24	.935	-3.952	.000*
ด้านการสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษ	1.305	.254	4.64	1.347	5.18	1.346	-6.067	.000*
ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน	.734	.392	4.93	.967	5.25	.948	-4.947	.000*
ด้านคุณภาพและประสิทธิภาพของสาขาวิชาชีพ	.155	.694	5.03	1.02	5.26	.996	-3.516	.000*

สรุปและวิจารณ์ผล

การศึกษาองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงและมหาวิทยาลัยมหาสารคาม สามารถสรุปและวิจารณ์ผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่านักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงและมหาวิทยาลัยมหาสารคามมีความเห็นว่าการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนโดยรวมและรายข้อมีความสำคัญอยู่ในระดับค่อนข้างมาก โดยนักศึกษาทั้งสองสถาบันมีความคิดเห็นตรงกันว่าความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษด้านการพูด การฟัง การเขียน และการอ่าน มีความสำคัญลำดับแรกๆ แสดงให้เห็นว่านักศึกษาเริ่มรับรู้ความสามารถด้านภาษาอังกฤษมีความสำคัญสำหรับการดำรงชีวิตและการทำงานร่วมกับสมาชิกประเทศอื่น ๆ ในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ซึ่งนักศึกษารับรู้ความสามารถด้านภาษาอังกฤษของพวกเขาในขณะนี้อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาและข้อมูลจากสำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา (2556); ปรีดา และคณะ (2552); สมพงษ์ (2555); เอมอร (2550) และ Gullaprawit (2013) ที่พบว่า ความอ่อนแอด้านภาษาและเทคโนโลยีของนักศึกษาและแรงงานไทยในปัจจุบันมีผลต่อโอกาสการได้งานทำ หรือต่อความสำเร็จของแรงงานไทยในประชาคมอาเซียน และจะมีผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนจุดความพร้อมของทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทยในประชาคมอาเซียน หรือส่งผลต่อขีดความสามารถของแรงงานไทยในการทำงานในระดับนานาชาติ

ดังนั้น การเตรียมความพร้อมด้านภาษาและด้านอาชีพให้กับนักศึกษาและแรงงานไทยจึงเป็นช่องทางหนึ่งในการเข้าสู่ตลาดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่จะเกิดขึ้นในปี 2558 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (บวรนนท์, 2555); (SCB EIC 2011)

2. จากผลศึกษาพบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงและมหาวิทยาลัยมหาสารคามมีความคิดเห็นว่าตนเองมีความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนรายข้อและโดยรวมอยู่ในระดับมาก แม้นักศึกษาจะมีความคิดเห็นว่ามีคามพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอยู่ในระดับมากในทุกข้อและโดยรวมแต่นักศึกษาก็มีความคิดเห็นว่ายังมีความพร้อมน้อยกว่าปัจจัยความสำคัญในการเตรียมความพร้อมของมหาวิทยาลัยให้กับนักศึกษา เช่น ภาพลักษณ์ความพร้อมโดยรวมของมหาวิทยาลัยในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความคิดของนักศึกษา ความสามารถในการสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษ และคุณภาพโดยรวมของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาในมหาวิทยาลัยมีการรับรู้เกี่ยวกับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จึงรับรู้ว่ามหาวิทยาลัยไม่มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทั้งหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนเพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถให้สอดคล้องกับการทำงานทั้งในและต่างประเทศ และนักศึกษาเองก็ได้พยายามพัฒนาตนเองให้มีความพร้อมในการทำงานในกลุ่มประเทศเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Iredale et al. (2010) ที่ได้สรุปว่าเกือบทุกประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนยกเว้นประเทศสิงคโปร์ต่างมีปัญหาทักษะการสื่อสารดังกล่าว โดยเฉพาะการใช้ภาษาในการสื่อสาร เป็นต้น

3. จากการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน คือ ด้านความสามารถในการทำงาน ด้านการสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน และด้านคุณภาพและประสิทธิภาพของสาขาวิชาชีพ โดยนักศึกษาทั้ง 2 มหาวิทยาลัยเห็นว่าตนเองมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก จึงแสดงให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาให้นักศึกษามีความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ ครบทั้ง 4 องค์ประกอบ ทั้งนี้ ต้องเน้นพัฒนาความสามารถในการสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษและความสามารถในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี

ด้านความสามารถของนักศึกษาและแรงงานไทย โดยเฉพาะในเรื่องของการมีทักษะความสามารถในระดับนานาชาติที่ บวรนนท์ (2555) ที่ว่าทั้งสี่องค์ประกอบมีความสำคัญอย่างมากและนักศึกษาไทยส่วนใหญ่ยังมีความอ่อนแอในทักษะในด้านต่าง ๆ เหล่านั้น

4. ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคามมีความคิดเห็นว่าตนเองมีความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมากกว่านักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง สะท้อนให้เห็นว่านักศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคามเป็นมหาวิทยาลัยปิด มีบรรยากาศของการเรียนที่เอื้อต่อการพัฒนาความพร้อมของนักศึกษาได้เหมาะสมมากกว่านักศึกษาที่เรียนในมหาวิทยาลัยเปิด ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยทั้งภายในและภายนอกเข้ามากระตุ้น ควบคุม สั่งการการเรียนการสอนและการเตรียมความพร้อมดังกล่าว ผลวิจัยนี้จึงช่วยยืนยันทฤษฎีในการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาทักษะแรงงานให้มีฝีมือที่วาระบบ กลไกและกระบวนการเรียนรู้ที่เอื้ออำนวยมีผลต่อการสร้างพร้อมในเรื่องทักษะและวิชาความรู้และความสามารถของนักศึกษาเพื่อการเคลื่อนย้ายแรงงานในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้เป็นอย่างดี (Gullaprawit, 2012) ซึ่งผลการวิจัยในประเด็นนี้สอดคล้องและสนับสนุนผลการศึกษาของ Iredale et al. (2010) และ Robins and Coulter (2008) ที่ได้เสนอปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการเตรียมความพร้อมของแรงงานมีทักษะฝีมือโดยได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะของอาชีพเฉพาะที่ได้กำหนดไว้ในกรอบข้อตกลงความเข้าใจร่วมกันของสาขาอาชีพบริการที่จะต้องมีการเคลื่อนย้ายแรงงานเสรีออกเป็น 9 อาชีพย่อย เช่น อาชีพบัญชี อาชีพสถาปัตยกรรม อาชีพวิศวกร อาชีพอาจารย์มหาวิทยาลัย อาชีพเทคโนโลยีสารสนเทศ อาชีพผู้จัดการและนักบริหาร อาชีพผู้ชำนาญด้านการแพทย์ อาชีพพยาบาล อาชีพมัคคุเทศก์ เป็นต้น โดยที่อาชีพบริการเหล่านี้จะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญในด้านความพร้อมของทักษะด้านความคิด ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะด้านความรู้ความชำนาญในการทำงาน ประสิทธิภาพของการสื่อสารเป็นภาษาต่างประเทศต่าง ๆ ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งทั้งหมดล้วนเป็น

ผลของการเรียนการสอนในระดับมหาวิทยาลัยหรือประกาศนียบัตรชั้นสูง

ผลการวิจัยในประเด็นนี้ยังสอดคล้องกับกรอบข้อตกลงความเข้าใจร่วมกันของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่เกี่ยวกับลักษณะความรู้ความชำนาญการในการทำงานของแรงงานผู้มีทักษะฝีมือที่ Iredale et al. (2010) ได้วิเคราะห์ลักษณะของอาชีพเฉพาะที่ได้กำหนดไว้ในกรอบข้อตกลงความเข้าใจร่วมกันของสาขาอาชีพบริการว่าการจะเป็นแรงงานมืออาชีพ (Skilled Professional Workers) นั้น แรงงานจะต้องพัฒนาทักษะและความรู้พิเศษ หรือมีความสามารถพิเศษในการทำงานในสาขาอาชีพนั้น ๆ ซึ่งหมายความว่านักศึกษาของมหาวิทยาลัยไทยที่จะเป็นแรงงานมีทักษะฝีมือในประชาคมอาเซียนจะต้องได้รับการศึกษาในระดับวิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัยในระดับใดระดับหนึ่งหรือไม่ก็ต้องได้รับการฝึกอบรมเรียนรู้อย่างถ่องแท้ในทักษะและความชำนาญการในการทำงานที่จะทำและต้องได้รับการรับรองคุณสมบัติของแรงงานนั้น ๆ จากองค์กรที่เกี่ยวข้องด้วย (Iredale et al., 2010) และผลการวิจัยนี้ยังสนับสนุนผลการศึกษาของ (Iredale et al., 2010) ว่าการจะเป็นแรงงานมืออาชีพนั้นจะต้องมีการเตรียมความพร้อมของการเป็นผู้ที่มีทักษะฝีมือในความเป็นมืออาชีพและมีความรู้ที่ต่าง ๆ เพื่อนำไปบูรณาการกับหลายทักษะและความสามารถของอาชีพการทำงานนั้น เช่น ทักษะความสามารถในอาชีพการทำงาน การสื่อสารเป็นภาษาต่างประเทศ หรือทักษะด้านการใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีในการทำงาน เป็นต้น ซึ่งการเตรียมความพร้อมในความเป็นมืออาชีพนี้จะต้องได้รับการพัฒนาและการฝึกฝนในการเรียนการสอนในสาขาวิชาชีพจากมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

การวิจัยสนับสนุนผลการวิจัยดังที่ได้อภิปรายมาในข้างต้นคือ องค์ประกอบที่สำคัญของการเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาไทยก่อนการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน คือ ควรมุ่งเน้นไปที่ 4 องค์ประกอบหลัก คือ 1) องค์ประกอบด้านความสามารถในอาชีพการทำงาน 2) องค์ประกอบด้านการสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษ 3) องค์ประกอบด้านหลักสูตรการเรียน

การสอน และ 4) องค์ประกอบด้านคุณภาพและประสิทธิภาพของสาขาวิชาชีพ มหาวิทยาลัยทั้งระบบเปิดและปิดจึงควรเตรียมความพร้อมในการสร้างและพัฒนา นักศึกษาไทยให้มีความพร้อมเป็นแรงงานมืออาชีพในระดับสากลโดยเฉพาะในประเด็นการรับรู้ที่แท้จริงที่เกิดขึ้นจากความคิดเห็นที่นักศึกษาไทยของมหาวิทยาลัยทั้งสองระบบที่ได้ให้ความสำคัญไว้และบอกถึงความสามารถของตนเองที่แท้จริงในความเป็นมืออาชีพในระบบการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยทั้งสองระบบ จึงเป็นบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารการศึกษาที่จะพิจารณาในองค์ประกอบดังกล่าว เช่น การให้ความสนใจต่อความแตกต่างของความสามารถของมหาวิทยาลัยไทยในภูมิภาคต่าง ๆ ในการผลิตนิสิตนักศึกษาไทยให้เป็นผู้มีความพร้อมในด้านความสามารถในอาชีพการทำงานด้านการสื่อสารเป็นภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะภาษาอังกฤษ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน และด้านคุณภาพและประสิทธิภาพของสาขาวิชาชีพ เพื่อให้มีบัณฑิตทักษะความรู้ความสามารถที่ครอบคลุมและมีมาตรฐานใกล้เคียงกันเป็นที่ยอมรับในระดับสากลของการเป็นแรงงานมืออาชีพ แม้ว่านิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัยนั้น ๆ จะมีความเห็นว่าตนเองมีความพร้อมในการทำงานมืออาชีพในระดับสากลหรือในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนก็ตาม เพราะการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาไทยเพื่อรองรับการพัฒนาศักยภาพแรงงานไทยในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนยังคงต้องดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่อง (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2553) นอกจากนี้ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะเกี่ยวกับการวิจัยในครั้งนี้ดังต่อไปนี้ คือ

คณะผู้วิจัยเชื่อว่าผู้บริหารสถาบันการศึกษาของไทยสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยนี้ไปใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ทางการบริหารและการจัดการเพื่อพัฒนาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาในประเทศไทยให้มีศักยภาพ ความรู้ ทักษะ และขีดความสามารถในอาชีพการทำงานให้มีมาตรฐานการบริการที่ดีและมีคุณภาพดียิ่งขึ้น โดยควรมีแนวทางการวางแผนและการจัดอบรมบุคลากรในหน่วยงาน

หรือองค์กรให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยการเตรียมความพร้อมและองค์ประกอบของความพร้อมของนักศึกษาในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนเป็นสำคัญ เช่น ในด้านการสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษ ด้านความสามารถในอาชีพการทำงาน และด้านคุณภาพและประสิทธิภาพของสาขาวิชาชีพเพื่อให้สามารถผลิตนักศึกษาไทยให้เป็นแรงงานมืออาชีพตรงกับความต้องการและความคาดหวังของตลาดแรงงานในภูมิภาคอาเซียน และที่สำคัญต้องมุ่งเน้นไปที่ประโยชน์ที่นิสิตนักศึกษาไทยจะได้รับเป็นหลักเพื่อเป็นการสนองในเชิงนโยบายของชาติในการส่งเสริมมาตรฐานการให้การศึกษาด้านอาชีพของมหาวิทยาลัยไทยให้มีมาตรฐานสากลโดยเฉพาะในด้านการจัดการการเรียนการสอนของสาขาวิชาชีพที่กำหนดไว้ในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยเสนอให้ผู้บริหารการศึกษาไทยให้ความสำคัญในด้านการส่งเสริมบุคลากรด้านการศึกษาในองค์กรได้ปฏิบัติงานและฝึกฝนตนเองในด้านวิชาชีพที่ตามปัจจัยการเตรียมความพร้อมและองค์ประกอบของความพร้อมที่เกิดขึ้นจากการวิจัยนี้โดยไม่เลือกปฏิบัติ และเพื่อให้เกิดการสร้างสรรค์ การส่งเสริม และการสนับสนุนอย่างแท้จริง อันจะสะท้อนให้เห็นถึงภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กรและเกิดประโยชน์ต่อนิสิตนักศึกษา

ท้ายนี้ คณะผู้วิจัยคิดว่าสถาบันการศึกษาและนักการศึกษาไทยในสาขาวิชาชีพบริการของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนควรตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมความพร้อมและองค์ประกอบของความพร้อมของนิสิตนักศึกษา โดยนำผลการศึกษาไปประยุกต์เข้ากับหลักสูตรเพื่อปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้เข้มข้น มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้การพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของการผลิตบัณฑิตให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานในอนาคต และเพื่อให้ นักศึกษาชาวไทยทั้งในปัจจุบันและในอนาคตเหล่านั้นเป็นคนทำงานมืออาชีพที่มีความพร้อมและมีความสามารถที่จะสร้างความพึงพอใจต่อผู้ประกอบการธุรกิจด้านต่าง ๆ ในภูมิภาคอาเซียน

สำหรับการศึกษาค้นคว้าในอนาคต คณะผู้วิจัยเสนอให้มีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพร้อมของนักศึกษาหรือแรงงานไทยที่มีผลต่อความสำเร็จในการทำงานอย่างมืออาชีพของธุรกิจบริการ โดยเฉพาะอาชีพประเภทอื่นๆ เช่น ธุรกิจการบิน ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจการท่องเที่ยว และธุรกิจการขนส่ง ธุรกิจบัญชี ธุรกิจวิศวกรรม ธุรกิจการแพทย์ หรือธุรกิจการให้การพยาบาล เป็นต้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมให้มีการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของการให้การศึกษาไทยและพัฒนาแรงงานฝีมือไทยให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามมาตรฐานสากลของประชาคมอาเซียนมากขึ้น

นอกจากนี้ การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาปัญหาและอุปสรรคและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความพร้อมของอาชีพหรือการทำงานของแรงงานฝีมือชาวไทยพร้อมเมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานจากประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคอาเซียน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ไข พัฒนา ปรับปรุงสมรรถนะและทักษะความรู้ความสามารถของแรงงานของไทยให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันกับแรงงานประเทศอื่น ๆ ของอาเซียนได้อย่างเหมาะสมต่อไป

ท้ายที่สุด การวิจัยนี้มีข้อควรพิจารณาในเรื่องข้อจำกัดของข้อมูลวิจัยในกระบวนการวิจัยที่ได้ดำเนินการรวบรวมมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2555 ก่อนที่จะมีการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน แต่ก็มีคุณค่าเพราะถือว่าตรงกับเป้าหมายของการวิจัยที่มีมาแต่เดิมว่าต้องการทราบปัจจัยที่สำคัญของการเตรียมความพร้อมก่อนการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเพื่อที่จะได้ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการอ้างอิงและพัฒนาการเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาไทยภายหลังได้เข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนแล้วซึ่งจะได้มีการทำการศึกษา เปรียบเทียบ และเทียบเคียงถึงผลของการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาไทยที่จะเป็นแรงงานที่มีทักษะฝีมือที่แท้จริงต่อไปในกระบวนการวิจัยครั้งต่อไป (Phase 2)

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงแรงงาน. 2553. การสัมมนาระหว่างไทยและสหประชาชาติเกี่ยวกับผลกระทบต่อประเทศไทยจากการเคลื่อนย้ายแรงงานที่เพิ่มขึ้นในภูมิภาคอาเซียน. สืบค้นจาก <http://www.un.or.th/thai/documents/DraftPressRelease>.
- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. 2554. ธุรกิจบริการ: วิชาชีพสุขภาพ. กรุงเทพฯ: กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ.
- ธนรักษ์ เมฆขยาย. 2550. การเคลื่อนย้ายแรงงานเสรีใน ASEAN ปี 2558. สืบค้นจาก <http://www.econ.mju.ac.th/tanarak/>.
- บัญญัติ ศิริปรีชา. 2553. ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนกับการคุ้มครองแรงงานในอนาคต. สืบค้นจาก <http://www.labour.go.th/article/doc/A-14.pdf>.
- บรรณันท์ ทองกัลยา. 2555. HR Transformation Change to AEC 2015. สืบค้นจาก <http://www.bloggang.com/m/viewdiary.php?id=ajarnben&month=11-2012&date=13&group=26&gblog=2>.
- ปรีดา ไชยา, ธรรธร บึงทอง และ สุวิชา ศรีถาน. 2552. ศักยภาพการจัดการธุรกิจงานบริการโรงแรมในระดับมาตรฐานสากลตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาโรงแรมในจังหวัดมหาสารคาม. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วารสารการค้าโลก. 2554. การรับมือการเคลื่อนย้ายแรงงานเสรีในอาเซียน. สืบค้นจาก http://www.tlcb.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=1713:2010-10.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 2553. โครงการศึกษากรอบความร่วมมือการพัฒนาศักยภาพกำลังแรงงานไทยใน 32 ตำแหน่งงานภายใต้ข้อตกลงอาเซียน. กรุงเทพฯ: รายงานฉบับสมบูรณ์.
- สมพงษ์ จิตระดับ. 2555. วิจัยเด็กไทย 8 คนใน 10 คนที่ไม่กล้าไปทำงานในประเทศกลุ่มอาเซียน เพราะกลัวเรื่องภาษา. สืบค้นจาก http://www.matichon.co.th/news_detail.php?
- สำนักงานจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่. 2554. เงื่อนไขเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายแรงงานเสรีในประชาคมอาเซียน. สืบค้นจาก http://ememployment.org/newtopic/pohots.asp?Po_noticeidpk=44.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2556. ปรับกระบวนการทัศน์ท่องเที่ยวไทยรับ AEC. สืบค้นจาก <http://www.oknation.net/blog/TravelCulturesinThailandMag/2013/08/17/entry-1>.
- เอมอร ดิสปัญญา. 2550. ภาษาอังกฤษในเรื่องสมัครงาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Administrator. 2010. ความท้าทายและโอกาสของคนไทยในประชาคมอาเซียน. สืบค้นจาก <http://www.aseanfta.com/index.php/news/169-2010-06-08-08-48-34>.
- ASEAN. 2015. Free movement of labour. Bangkok Post. Retrieved from www.bangkokpost.com/learning/learning/from/news/296709/Asean-2015.
- ASEAN Secretariat. 2010. Charting progress towards regional economic ase integration. Jakarta: ASEAN Secretariat.
- Chaiya, P. 1998. The correlation between the awareness of social communication factors and the ability of spoken English communication among Thai hotel front. (Unpublished MA thesis) Bangkok: Ramkhamhaeng University.
- Gullaprawut, C. 2013. Policies towards the Free Flow of Skilled Labour in ASEAN: the case of Thailand. Bangkok: NWSDB, Thailand. Retrieved from www.nesdb.go.th.

- Hair, J.F., Babin, B., Money, A.H., and Samouel, P. 2003. Essentials of business research methods. Danvers, MA: John Wiley and Sons.
- Iredale, R., Turpin, T., Stahl C., and Getuadisorn, T. 2010. Free Flow of Skilled Labour Study. ASEAN-Australia Development Cooperation Program Phase2. ASEAN Secretariat.
- Robbins, Stephen P., and Coulter, Mary K. 2008. Management.: Pearson Education Indochina Ltd.
- SCB EIC. 2011. AEC คืออะไรและจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง. Thailand, Bangkok: Insight. Retrieved from EIC Online: <http://www.scbeic.com>.
- Yamane, Taro. 1978. Statistics : An Introductory Analysis (2nd Ed.). Singapore: Times Printers.

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาตีพิมพ์บทความ

1. ผลงานทางวิชาการที่ส่งมาเพื่อตีพิมพ์ต้องไม่เคยผ่านการเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
2. ผลงานทางวิชาการที่ส่งมาเพื่อตีพิมพ์ต้องไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น
3. ผลงานทางวิชาการที่ส่งมาเพื่อตีพิมพ์ต้องเป็นบทความที่มีคุณค่าทางวิชาการ คือ เกิดขึ้นจากผู้เขียนได้ทำการทดลอง สร้างสรรค์ สังเคราะห์ หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับงานโดยตรง หรือเป็นบทความที่เสนอถึงความคิดหรือหลักการใหม่ที่เป็นไปได้และมีทฤษฎีประกอบหรือสนับสนุนอย่างเพียงพอ มีประโยชน์ต่อการศึกษาและการวิจัย
4. ผลงานทางวิชาการที่ส่งมาเพื่อตีพิมพ์ต้องไม่ได้ลอกเลียนหรือดัดทอนมาจากผลงานวิจัยของผู้อื่นหรือจากบทความอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือปราศจากการอ้างอิงที่ถูกต้อง
5. ผู้เขียนต้องจัดเตรียมต้นฉบับตามรูปแบบตามข้อกำหนดในการส่งต้นฉบับอย่างเคร่งครัด
6. ผู้เขียนได้แก้ไขความถูกต้องของบทความที่ส่งมาตีพิมพ์ตามข้อเสนอแนะของคณะผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer review) แล้ว
7. บทความจะต้องผ่านการตรวจสอบความถูกต้องจากกองบรรณาธิการแล้วเท่านั้น

รูปแบบการจัดเตรียมต้นฉบับ

1. ให้พิมพ์โดยใช้กระดาษ **A4** พิมพ์หน้าเดียว
2. จัดพิมพ์ด้วยโปรแกรม **Microsoft Word for Windows**
3. ใช้ตัวอักษรแบบ **Browallia UPC/New**
4. ระยะห่างระหว่างบรรทัดใช้ **Double Space** โดยมีความยาวไม่เกิน 30 หน้า (รวมเอกสารอ้างอิง)
5. การตั้งค่าน้ำกระดาษ
 - ระยะขอบบน (Top margin) 1" หรือ 2.54 เซนติเมตร
 - ระยะขอบล่าง (Bottom margin) 1" หรือ 2.54 เซนติเมตร
 - ระยะขอบซ้าย (Left margin) 1" หรือ 2.54 เซนติเมตร
 - ระยะขอบขวา (Right margin) 1" หรือ 2.54 เซนติเมตร

รายละเอียดการจัดเตรียมต้นฉบับ

ชื่อเรื่อง ต้องมีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ จัดให้อยู่ชิดซ้ายหน้ากระดาษ ชื่อภาษาอังกฤษ ขึ้นต้นคำให้พิมพ์ด้วยตัวพิมพ์ใหญ่ และให้ใช้ตัวอักษรขนาด 18 ตัวหนา

ชื่อผู้เขียน ให้ใช้ตัวอักษรขนาด 12 ตัวปกติ และให้จัดชิดซ้ายของหน้ากระดาษ โดยให้กำกับหมายเลขยกกำลังไว้ต่อท้ายด้วย สำหรับชื่อของหน่วยงานให้พิมพ์ไว้ในส่วนของเชิงอรรถ (หน้าที่ 1) โดยพิมพ์ชื่อหน่วยงานต้นสังกัดให้ตรงกับตัวเลขยกกำลังที่กำกับไว้ในหน้าเดียวกัน

บทคัดย่อ และ ABSTRACT ใช้ตัวอักษรขนาด 18 ตัวหนา และให้จัดกึ่งกลางหน้ากระดาษ สำหรับเนื้อความให้ใช้ตัวอักษรขนาด 14 ตัวปกติ จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ โดยเนื้อหาต้องครอบคลุมถึงบทนำ วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย สรุปและวิจารณ์ผล เป็นลำดับ

คำสำคัญ (Keywords) : ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ควรเลือกคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบทความ ประมาณ 3 - 5 คำ โดยพิมพ์ต่อจากส่วนเนื้อหาของบทคัดย่อ และ Abstract ให้ใช้ตัวอักษรขนาด 14 ตัวปกติ และให้จัดชิดซ้ายของหน้ากระดาษ

เนื้อหา ให้จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ **หัวข้อใหญ่** ใช้ตัวอักษรขนาด 16 ตัวหนา **หัวข้อย่อย** ใช้ตัวอักษรขนาด 14 ตัวหนา จัดชิดซ้ายคอลัมน์ เนื้อความใช้ตัวอักษรขนาด 14 ตัวปกติ โดยให้บรรทัดแรกของทุกย่อหน้าเยื้อง 0.5 นิ้ว ของบรรทัดถัดไป โดยเรียงหัวข้อตามลำดับดังนี้ บทนำ วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย สรุปและวิจารณ์ผล กิตติกรรมประกาศ และเอกสารอ้างอิง

รูปภาพ จัดให้ชิดซ้ายของคอลัมน์ ความละเอียดของรูปภาพไม่น้อยกว่า 600x600 dpi คำบรรยายรูปภาพให้พิมพ์ไว้ใต้รูปภาพ ให้ใช้ตัวอักษรขนาด 12 ตัวปกติ โดยให้แนบไฟล์รูปภาพที่ประกอบในเนื้อเรื่องมาต่างหาก จากไฟล์เอกสารปกติ

ตาราง จัดให้ชิดซ้ายของคอลัมน์ รูปแบบของตารางให้ใช้แบบ Table classic I คำบรรยายตารางให้จัดพิมพ์ไว้ด้านบนของหัวข้อตาราง และใช้ตัวอักษรขนาด 12 ตัวปกติ

หมายเหตุ ต้นฉบับบทความที่นำเสนอจะต้องถูกต้องตามหลักเกณฑ์การเขียนที่กำหนดเท่านั้น จึงจะได้รับการพิจารณา ดำเนินการประเมินบทความก่อนตีพิมพ์

การอ้างอิงและการเขียนเอกสารอ้างอิง

• การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง

ให้วงเล็บชื่อผู้แต่ง (ภาษาไทย) ชื่อสกุลผู้แต่ง (ภาษาต่างประเทศ) และปีที่พิมพ์ของเอกสารที่อ้างถึง ต่อท้ายข้อความที่ต้องการอ้าง ตัวอย่าง

..... (มณี และคณะ, 2550) หรือ (Archawaranon et al., 2003)
Archawaranon et al. (2003) หรือ มณี และคณะ (2550)

• การอ้างอิงท้ายเรื่อง

1. วารสาร

ก. ภาษาไทย

ชื่อผู้เขียน (ให้เขียนชื่อเต็ม ตามด้วยชื่อสกุล). ปีที่พิมพ์. ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร (ใช้ชื่อเต็ม). ปีที่ (ฉบับที่): หน้า
ปรากฏบทความ. เช่น
พุทธชาติ โปธิบาล และ ธนวัฒน์ ตรงดี. 2541. สถานะของภาษาตากใบในภาษากัน. วารสาร
สงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. 4(2): 167-187.

ข. ภาษาอังกฤษ

ใช้เช่นเดียวกับภาษาไทย แต่ชื่อผู้เขียนใช้ชื่อสกุลขึ้นก่อน, ตามด้วยตัวอักษรย่อของชื่อต้น. และวารสารใช้ชื่อตัวย่อ
ตามเกณฑ์ที่ใช้กัน เช่น

Archawaranon, M. 2003. The impact of human interference on Hill Mynahs *Gracula religiosa*
breeding in Thailand. Bird Conserv. Intl. 13 (2): 139-149.

2. หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อหนังสือ. ครั้งที่พิมพ์. สถานที่พิมพ์. ผู้จัดพิมพ์. เช่น
มณี อัครวานนท์. 2549. นกขุนทอง: งานวิจัยเพื่อการอนุรักษ์นกในเขตร้อน. กรุงเทพฯ. อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
Sharp, W.F. 1985. Investment. 3rd ed. New Jersey. Prentice-Hall.

3. บทความ/เรื่อง/ตอน ในหนังสือรวมเรื่องหรือรายงานประจำปี

ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อบทความ. ใน ชื่อบรรณาธิการ. ชื่อเรื่อง. (ฉบับพิมพ์ ถ้ามี), หน้าปรากฏบทความ.
ผู้จัดพิมพ์. สถานที่พิมพ์. เช่น
เสรี ลีลาชัย. 2542. เศรษฐกิจชาตินิยมในประเทศไทยกำลังพัฒนาและสถานการณ์ในประเทศไทย. ใน ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ
(บรรณาธิการ). 1999 จุดเปลี่ยนแห่งยุคสมัยใหม่ (หน้า 90-141). ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะ
เศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.

4. การอ้างอิงจากวารสารออนไลน์

ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร. ปีที่และฉบับที่พิมพ์: หน้าปรากฏบทความ. ที่มา:
สถานที่มาของสารสนเทศ. เช่น
Overby, J.M. 1996. Ozone brings better water. Water Technology [Online]. 19, no. 5:
62-64. Abstract from Dialog File: Water Resources Abstract (117) Item: 00798344

5. วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อวิทยานิพนธ์. สถานที่พิมพ์. ชื่อสถาบันการศึกษา
พรชัย วงศ์วาสนา. 2543. การศึกษาชีววิทยาประชากรของนกขุนทองในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

การส่งต้นฉบับ

ส่งต้นฉบับ จำนวน 4 ชุด พร้อมแผ่น CD จำนวน 1 แผ่น ไปยัง กองบรรณาธิการวารสารวิจัยรามคำแหง สถาบันวิจัยและ
พัฒนา อาคารสุโขทัย ชั้น 12 มหาวิทยาลัยรามคำแหง ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240 โทรศัพท์ 0-2310-
8696, โทรสาร 0-2310-8119 Email: ruresearch@ru.ac.th